

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.)

“ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ”

Κατεύθυνση “ ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ”

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

<< Οι διπλωματικές σχέσεις της Ελλάδας με τη Συρία : Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα και η στάση της Ελλάδας στο Παλαιστινιακό Ζήτημα κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου (1945-1989) >>

Συγγραφέας : Λεωνίδας Καρακίτσος

Αριθμός Μητρώου : 1118M007

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια και Σύμβουλος Σπουδών : Ειρήνη Λαγάνη

Αθήνα, Οκτώβριος 2020

Τριμελής Επιτροπή

Ειρήνη Λαγάνη, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Προκόπης Παπαστράτης, Ομότιμος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Μαρία Σπηλιωτοπούλου, Διευθύντρια Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών

Copyright © Λεωνίδας Καρακίτσος, 2020

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Πολλές και πολλοί συνέβαλλαν στην επιτυχή εκπλήρωση της φοίτησής μου στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.) στην κατεύθυνση της "Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας" του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου και νιώθω την ανάγκη να τους ευχαριστήσω για αυτή τους τη συνεισφορά. Πρώτα από όλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τη σύμβουλο σπουδών μου από το β' εξάμηνο της φοίτησής μου στο Π.Μ.Σ. και έπειτα και επιβλέπουσα καθηγήτρια της διπλωματικής μου εργασίας, την κυρία Ειρήνη Λαγάνη. Η υποστήριξή της και η καθοδήγησή της καθ' όλη την περίοδο που υπήρξε σύμβουλος σπουδών και ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας ήταν καθοριστικοί παράγοντες για την επιτυχή ολοκλήρωση των φοιτητικών μου υποχρεώσεων.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τα άλλα δύο μέλη της τριμελούς εξεταστικής επιτροπής της διπλωματικής εργασίας. Συγκεκριμένα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Προκόπη Παπαστράτη, Ομότιμο Καθηγητή της Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, και την κυρία Μαρία Σπηλιωτοπούλου, διδάκτωρ Ιστορίας και Διευθύντρια Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών, για τις πολύτιμες συμβουλές τους κατά την περίοδο εκπόνησης της μεταπτυχιακής εργασίας.

Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Λίνα Λούβη, καθηγήτρια της Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας και επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κατά το α' εξάμηνο των σπουδών μου στο Π.Μ.Σ. Την ευχαριστώ για τη υποστήριξη και για την καθοδήγηση που μου παρείχε, αλλά και για το γεγονός ότι μου επέτρεψε να αλλάξω επιβλέπουσα καθηγήτρια, όταν αντιληφθήκαμε, έπειτα από τις μεταξύ μας συζητήσεις, ότι ήταν πιο ταιριαστό για τα ερευνητικά μου ενδιαφέροντα η επιλογή διαφορετικού θέματος για τη διπλωματική μου εργασία και, κατά συνέπεια, η επιλογή διαφορετικής επιβλέπουσας καθηγήτριας.

Εκτός από τις προαναφερθείσες και τους προαναφερθέντες, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όλες τις καθηγήτριες και όλους τους καθηγητές που ήταν υπεύθυνες και υπεύθυνοι όλων των μαθημάτων που παρακολούθησα ως μεταπτυχιακός φοιτητής, καθώς και σε όλες τις συμφοιτήτριες και όλους τους

συμφοιτητές μου που γνώρισα. Τους ευχαριστώ για ό,τι νέο και θετικό έμαθα και αποκόμισα από εκείνες και εκείνους.

Βαρυσήμαντη για την εκπλήρωση των σπουδών μου, όπως και για την ομαλή λειτουργία των προγραμμάτων διδασκαλίας του Π.Μ.Σ. μέχρι και σήμερα, ήταν η συμβολή της Γραμματείας του Π.Μ.Σ. του Τμήματος. Ειδικότερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Κώστα Κατσάπη και τον κύριο Βασίλη Μπογιατζή, διδάκτορες Ιστορίας και μέλη του Επιστημονικού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΙΠ) του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας για την άμεση και επιτυχή ανταπόκρισή τους σε οποιοδήποτε πρόβλημα αντιμετώπισα κατά τη φοίτησή μου στο Π.Μ.Σ. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω και το προσωπικό της Βιβλιοθήκης του Παντείου Πανεπιστημίου το οποίο και εκείνο με τη σειρά του ανταποκρίθηκε άμεσα και επιτυχώς σε οποιοδήποτε πρόβλημα και αν του έθεσα.

Σχετικά με την έρευνα μου, θα ήθελα να ευχαριστήσω το προσωπικό της Υπηρεσίας του Διπλωματικού και Ιστορικού Αρχείου (ΥΔΙΑ) του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας που μου έδωσε τη δυνατότητα να μελετήσω μεγάλο και σημαντικό αριθμό αρχείων που αφορούσαν τις ελληνοσυριακές σχέσεις με βάση το Κυπριακό Ζήτημα και το Παλαιστινιακό Ζήτημα, αλλά και το προσωπικό της Βιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων στην οδό Λένορμαν για τη δυνατότητα που μου παρείχε να ερευνήσω το αρχείο των ελληνικών εφημερίδων.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω περισσότερο από όλους την οικογένειά μου και τους δικούς μου ανθρώπους για τη μεγάλη υποστήριξη τους όλα αυτά τα χρόνια. Χωρίς τη δική τους υποστήριξη δε θα είχα καταφέρει να πετύχω τίποτα από όσα έχω πετύχει μέχρι σήμερα.

Οποιοδήποτε λάθος ή παράλειψη στη διπλωματική εργασία βαραίνει αποκλειστικά τον γράφοντα.

Λεωνίδας Καρακίτσος

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	1
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ : ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΣΥΡΙΑ : ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	7
1.1 Το προφίλ της Συρίας.....	7
1.2 Η ιστορία της Συρίας από την αρχαιότητα μέχρι την έναρξη του Α Παγκοσμίου Πολέμου.....	9
1.2.1 Η Συρία από την αρχαιότητα μέχρι το 641 μ.Χ.....	9
1.2.2 Η Συρία υπό Ισλαμικό έλεγχο, 641-1914.....	13
1.3 Η Συρία κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914-1918).....	17
1.3.1 Οι λόγοι για τους οποίους οι Άραβες πολέμησαν εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.....	17
1.3.2 Η Αραβική Εξέγερση (1916-1918).....	23
1.4 Η ίδρυση του Συριακού Βασιλείου (1918)-Η κατάλυση του από τους Γάλλους (1920).....	24
1.5 Η Συρία υπό το καθεστώς της Γαλλικής Εντολής (1920-1946).....	28
1.6 Η Συρία ανεξάρτητη (1946-1991).....	35
1.6.1 Τα πρώτα χρόνια ενός πολιτικά εύθραυστου έθνους-κράτους (1946-1949).....	35
1.6.2 Η Συρία υπό το δικτατορικό καθεστώς του Σισσάκλι (1949-1954).....	38
1.6.3 Ένα σημαντικό γεγονός στην ιστορία της σύγχρονης Συρίας : Η ίδρυση του Κόμματος της Αραβικής Σοσιαλιστικής Αναγέννησης (Μπάαθ).....	40
1.6.4 Η ιδεολογία της Αραβικής Σοσιαλιστικής Αναγέννησης (Μπάαθ).....	43
1.6.5 Η Συρία στη μετά-Σισσάκλι εποχή (1954-1958).....	44
1.6.6 Η Διακήρυξη του Δόγματος Αιζενχάουερ (1957)- Η αμερικανοσυριακή και τουρκοσυριακή κρίση του 1957.....	47
1.6.7. Η ένωση της Συρίας με την Αίγυπτο-Η Συρία ως συστατικό μέρος της Ηνωμένης Αραβικής Δημοκρατίας (ΗΑΔ) (1958-1961).....	53

1.6.8 Η Συρία υπό πολιτική αστάθεια (1961-1963).....	56
1.6.9 Η Συρία υπό την ηγεσία του Μπάαθ (1963-σήμερα).....	57
1.6.9.α. Συνέχεια στο καθεστώς της πολιτικής αστάθειας στη Συρία (1963-1970).....	57
1.6.9.β Η Συρία υπό τον Άσσαντ (1970-1989).....	66
1.6.9.β.1 Η πολιτική φυσιογνωμία του Άσσαντ.....	66
1.6.9.β.2 Η Συρία υπό τον Άσσαντ τη δεκαετία του 1970 (1970-1979).....	68
Εσωτερική Πολιτική.....	68
Α. Θεσμική Πολιτική.....	68
Β. Οικονομική Πολιτική.....	70
Γ. Η εξτρεμιστική αντιπολιτευτική δραστηριότητα των Αδελφών Μουσουλμάνων.....	72
Εξωτερική Πολιτική.....	75
Α. Ο αραβοϊσραηλινός πόλεμος του 1973 και η επιδείνωση των σχέσεων της Συρίας με την Αίγυπτο.....	75
Β. Η εμπλοκή της Συρίας στον λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο(1975-1979).....	76
1.6.9.β.3 Η Συρία υπό τον Άσσαντ τη δεκαετία του 1980 (1980-1989).....	84
Εσωτερική Πολιτική.....	84
Α. Οικονομική Πολιτική.....	84
Β. Η καταστολή της εξέγερσης των Αδελφών Μουσουλμάνων.....	87
Γ. Η επιδείνωση της υγείας του Προέδρου Άσσαντ και το ξέσπασμα κυβερνητικής κρίσης εντός του Μπάαθ.....	89
Εξωτερική Πολιτική.....	91
Α. Η υποστήριξη της Συρίας προς το Ιράν κατά τη διάρκεια του πολέμου Ιράν-Ιράκ (1980-1988).....	91

B. Η συνέχιση της εμπλοκής της Συρίας στο λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο (1980-1989).....93

Γ. Οι κατηγορίες της Δύσης προς τη Συρία για την υπόθαλψη και την υποστήριξη των ενεργειών αραβικών τρομοκρατικών οργανώσεων στο δυτικό κόσμο.....103

Δ. Το Παλαιστινιακό Ζήτημα κατά τα έτη 1988 και 1989.....104

1.6.9.γ. Η Συρία υπό τον Άσσαντ κατά τα έτη 1990-1991.....105

Εξωτερική Πολιτική.....105

A. Ο τερματισμός του λιβανέζικου εμφυλίου πολέμου (1990)-Ο σημαντικός ρόλος που έπαιξε η Συρία στον τερματισμό του.....105

B. Η στάση της Συρίας στον Πόλεμο του Κόλπου (1990-1991).....106

Γ. Η βελτίωση των σχέσεων της Συρίας με το Ισραήλ (1991)-Η προσέγγιση της Συρίας με το Ισραήλ δεν οδήγησε στην επίλυση του Παλαιστινιακού και του Μεσανατολικού Ζητήματος.....110

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ : ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΖΗΤΗΜΑ.....113

2.1. Το προφίλ της Κύπρου.....114

2.2 Η ιστορία της Κύπρου από την αρχαιότητα έως το 1945.....115

2.3 Το Κυπριακό Ζήτημα από το 1945 μέχρι το 1989-Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα από το 1945 μέχρι το 1989.....121

2.3.1 Η ιστορία της Κύπρου από το 1945 μέχρι το 1950.....121

2.3.2. Η διεθνοποίηση του Κυπριακού Ζητήματος τη δεκαετία του 1950- Η στάση της Συρίας ως προς το Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1950.....124

2.3.2.1. Το Δημοψήφισμα του 1950- Η υποστήριξη της Συρίας στον ΟΗΕ στο αίτημα των Ελληνοκυπρίων για Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.....126

2.3.2.2. Το Κυπριακό Ζήτημα το 1952 και το 1953.....129

2.3.2.3. Το Κυπριακό Ζήτημα στον ΟΗΕ (1954-1958).....130

2.3.2.3.α Οι πέντε ελληνικές προσφυγές στον ΟΗΕ (1954-1958)- Η στάση της Συρίας στις ελληνικές προσφυγές.....130

2.3.2.3.α.1 Η πρώτη ελληνική προσφυγή (1954).....130

2.3.2.3.a.2 Η δεύτερη ελληνική προσφυγή (1955).....	134
2.3.2.3.a.3 Η τρίτη ελληνική προσφυγή (1956-Φεβρουάριος 1957).....	136
2.3.2.3.a.4 Η τέταρτη ελληνική προσφυγή (Σεπτέμβριος 1957).....	138
2.3.2.3.a.5 Η πέμπτη ελληνική προσφυγή (1958).....	141
2.3.2.4 Οι επαφές της ελληνικής κυβέρνησης με την πολιτική ηγεσία της Συρίας για την εξασφάλιση της συριακής υποστήριξης στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1950.....	144
2.3.2.4.a Η επίσκεψη Κασιμάτη στη Συρία (1956).....	144
2.3.3. Το Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1960- Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1960.....	146
2.3.3.1 Η Συρία καταδίκασε την πολιτική των Δυτικών και τους τουρκικούς αεροπορικούς βομβαρδισμούς στην Κύπρο-Η αντιπροσωπεία της Συρίας τάχθηκε υπέρ της Κύπρου στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το 1965.....	150
2.3.3.2 Οι επαφές της ελληνικής κυβέρνησης με την πολιτική ηγεσία της Συρίας για την εξασφάλιση της συριακής υποστήριξης στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1960.....	152
2.3.3.2.a. Η επίσκεψη Βαρδινογιάννη στη Συρία (1964).....	152
2.3.3.2.β. Η επίσκεψη Τάλεμπ στην Ελλάδα (1965).....	153
2.3.4. Το Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1970-Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1970.....	153
2.3.4.1 Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό στον ΟΗΕ τη δεκαετία του 1970....	155
2.3.4.2 Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα μέσω της συμμετοχής της στις συνεδριάσεις των Αδεσμεύτων και των Ισλαμικών Διασκέψεων.....	157
2.3.4.2.a. Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα μέσω της συμμετοχής της στους Αδεσμεύτους.....	157
2.3.4.2.β. Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα μέσω της συμμετοχής της στις Ισλαμικές Διασκέψεις.....	159
2.3.4.3. Οι επαφές της ελληνικής κυβέρνησης με την πολιτική ηγεσία της Συρίας για την εξασφάλιση της συριακής υποστήριξης στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1970.....	160
2.3.4.3.a Η επίσκεψη Μπίτσιου στη Συρία (1977).....	160
2.3.4.3.β Η επίσκεψη Καραμανλή στη Συρία (1979).....	162

2.3.5. Το Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1980-Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1980.....	163
2.3.5.1 Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό στον ΟΗΕ τη δεκαετία του 1980....	166
2.3.5.2 Οι επαφές της ελληνικής κυβέρνησης με την πολιτική ηγεσία της Συρίας για την εξασφάλιση της συριακής υποστήριξης στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1980.....	166
2.3.5.2.α. Η επίσκεψη Παπανδρέου στη Συρία (1984).....	166
2.3.5.2.β. Η επίσκεψη Άσσαντ στην Ελλάδα (1986).....	167
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ : ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 :Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΟ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΟ ΖΗΤΗΜΑ.....	168
3.1 Το προφίλ της Παλαιστίνης.....	169
3.2 Η ιστορία της Παλαιστίνης από την αρχαιότητα μέχρι το 1945.....	170
3.3 Η πολιτική της Ελλάδας στο Παλαιστινιακό Ζήτημα από την ίδρυση του Ισραήλ (1948) μέχρι το 1956.....	180
3.4. Η Ελληνική Πολιτική στο Μεσανατολικό Ζήτημα και στο Παλαιστινιακό Ζήτημα από τη Κρίση του Σουέζ (1956) μέχρι το 1967.....	184
3.5. Η δικτατορία των συνταγματαρχών και η ελληνική πολιτική στην αραβοϊσραηλινή σύγκρουση (1967-1974).....	186
3.6. Το Παλαιστινιακό και οι κυβερνήσεις Καραμανλή (1974-1980) και Ράλλη (1980-1981).....	190
3.7. Το Παλαιστινιακό και οι κυβερνήσεις Παπανδρέου (1981-1989).....	193
3.7.1 Η διαμάχη Ισραήλ-Παλαιστινίων και οι κυβερνήσεις Παπανδρέου (1981-1989).....	193
3.7.2. Τα σημαντικότερα γεγονότα του Παλαιστινιακού κατά την πρώτη τετραετία του ΠΑΣΟΚ (1981-1985) και η πολιτική της κυβέρνησης Παπανδρέου.....	197
3.7.2.1. Η Επίσκεψη Αραφάτ στην Ελλάδα (1981).....	197
3.7.2.2 Το Ζήτημα της Ειρηνευτικής Δύναμης στο Σινά (1981).....	197
3.7.2.3 Η εισβολή του Ισραήλ στο Λίβανο (1982).....	199
3.7.2.4 Το Σχέδιο Ρίγκαν και η Σύνοδος Κορυφής του Αραβικού Συνδέσμου (1982).....	202

3.7.2.5 Η πρώτη ελληνική Προεδρία της ΕΟΚ-Η ανακήρυξη του τουρκοκυπριακού ψευδοκράτους (1983).....	203
3.7.2.6. Η θέση της Ελληνικής κυβέρνησης για το Παλαιστινιακό στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δουβλίνου (1984).....	204
3.7.2.7. Η Ελλάδα, η τρομοκρατία και οι κατηγορίες για αντισιμιτισμό.....	205
3.7.3 Τα σημαντικότερα γεγονότα του Παλαιστινιακού κατά τη δεύτερη τετραετία του ΠΑΣΟΚ (1985-1989) και η πολιτική της κυβέρνησης Παπανδρέου.....	207
3.7.3.1. Βελτίωση των σχέσεων της Ελλάδας με το Ισραήλ (1985-1987).....	207
3.7.3.2. Η Παλαιστινιακή Ιντιφάντα (1987) -Οι ελληνοϊσραηλινές σχέσεις ξανά στο σημείο μηδέν (1987-1989).....	207
3.7.3.3. Η δεύτερη ελληνική Προεδρία στην ΕΟΚ (1988) και η “Δήλωση του Αλγερίου” (1988).....	207
Επίλογος.....	209
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ-ΧΑΡΤΕΣ.....	230
ΠΗΓΕΣ.....	236

Πρόλογος

Στην παρούσα εργασία αντικείμενο μελέτης είναι οι διπλωματικές σχέσεις της Ελλάδας με τη Συρία κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου (1945-1989). Όμως, η αναφορά στις διπλωματικές σχέσεις της Ελλάδας με τη Συρία γίνεται από τον γράφοντα της εργασίας με έναν ιδιαίτερο τρόπο : με την περιγραφή της στάσης της Ελλάδας στο Παλαιστινιακό Ζήτημα και τη στάσης της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα. Γιατί όμως ο γράφων επέλεξε ειδικά το Παλαιστινιακό και το Κυπριακό Ζήτημα ως αντικείμενα μελέτης της παρούσας εργασίας; Η επιλογή της αναφοράς στα δύο ζητήματα δεν είναι τυχαία. Ένας λόγος για τον οποίο επελέγησαν τα δύο ζητήματα είναι γιατί το Παλαιστινιακό και το Κυπριακό αποτέλεσαν τα δύο σημαντικότερα προβλήματα της Ανατολικής Μεσογείου που απασχόλησαν όχι μόνο τα κράτη της περιοχής, αλλά και πιο ισχυρές πολιτικά, οικονομικά και στρατιωτικά χώρες του πλανήτη, ανάμεσά τους και τις δύο υπερδυνάμεις της εποχής, Η.Π.Α. και Σοβιετική Ένωση, την περίοδο 1945-1989. Ένας άλλος λόγος για τον οποίο τα δύο ζητήματα αποτέλεσαν το αντικείμενο έρευνας της συγκεκριμένης εργασίας είναι το γεγονός πως τα δύο αυτά προβλήματα της Ανατολικής Μεσογείου συνεχίζουν να παραμένουν άλυτα μέχρι και τη σημερινή εποχή, παράγοντας που προκαλεί μεγάλη περιέργεια, αλλά και μεγάλο ενδιαφέρον σε κάποιον ιστορικό, ερευνητή ή απλά ενδιαφερόμενο, για να μελετήσει τις βασικές πτυχές και το ιστορικό πλαίσιο των δύο αυτών δυσεπίλυτων ζητημάτων. Όμως, ο σημαντικότερος λόγος που ώθησε τον συγγραφέα αυτής της εργασίας να περιγράψει εκτενώς τα βασικά σημεία και το ιστορικό πλαίσιο του Παλαιστινιακού και του Κυπριακού ήταν η κεντρική θέση που κατείχαν στην εξωτερική πολιτική της Συρίας και της Ελλάδας αντίστοιχα τα έτη 1945-1989. Συγκεκριμένα, από τη μία, το Παλαιστινιακό αποτελούσε το σημαντικότερο ζήτημα του Μεσανατολικού Ζητήματος, δηλαδή της αντιπαράθεσης του Ισραήλ με τα αραβικά κράτη στη Μέση Ανατολή από το 1945 μέχρι και σήμερα, και, επομένως, αποτελούσε το κυρίαρχο ζήτημα που απασχολούσε τα αραβικά κράτη, ανάμεσά τους και τη Συρία, κατά την άσκηση της εξωτερικής τους πολιτικής την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Μάλιστα, η Συρία υπήρξε εκείνο το αραβικό κράτος το οποίο, παρά τις τεταμένες σχέσεις που είχε με τους Παλαιστινίους Άραβες και ιδιαίτερα με τον κύριο πολιτικό εκπρόσωπο τους, την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ), υπήρξε ο πιο θερμός υποστηρικτής των Παλαιστινίων καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 1945-1989. Από

την άλλη, το Κυπριακό αποτελούσε το κυρίαρχο ζήτημα που απασχολούσε την Ελλάδα όχι μόνο όσον αφορά την αντιπαράθεσή της με την Τουρκία, αλλά και γενικότερα κατά την άσκηση της εξωτερικής της πολιτικής κατά την ψυχροπολεμική περίοδο.

Παρά τη διαπίστωση ότι το Κυπριακό Ζήτημα και το Παλαιστινιακό Ζήτημα κατείχαν πρωταρχική θέση στην εξωτερική πολιτική της Ελλάδας και της Συρίας αντίστοιχα την εποχή του Ψυχρού Πολέμου, ο αναγνώστης της εργασίας είναι σίγουρο ότι θα εκφράσει την εξής απορία : γιατί επελέγησαν ως αντικείμενα έρευνας η στάση της Συρίας ως προς το Κυπριακό και η στάση της Ελλάδα ως προς το Παλαιστινιακό κατά την περίοδο 1945-1989; Η απάντηση που μπορεί να δοθεί είναι ότι κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, από τη μία, η Συρία, μαζί με την Αίγυπτο, αποτέλεσε τον πιο ένθερμο υποστηρικτή των θέσεων της Ελλάδας και των Ελλήνων της Κύπρου (Ελληνοκυπρίων) μεταξύ των αραβικών κρατών και, από την άλλη, η Ελλάδα τον πιο θερμό υποστηρικτή των Παλαιστινίων Αράβων μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών και, γενικότερα, των κρατών που απάρτιζαν τους δυτικούς πολιτικούς συνασπισμούς (NATO-EOK). Επιπλέον, η Συρία επελέγη έναντι της Αιγύπτου για τρεις βασικούς λόγους. Ο πρώτος λόγος ήταν η στρατηγική γεωγραφική θέση που κατέχει η Συρία, έναντι της Αιγύπτου, προς την Παλαιστίνη. Ο δεύτερος λόγος ήταν ότι η Συρία, σε αντίθεση με την Αίγυπτο που από το 1975 και μετά απομακρύνθηκε από το αραβικό μέτωπο και προσέγγισε το Ισραήλ υπογράφοντας μαζί του τις Συμφωνίες του Καμπ Ντέιβιντ το 1979 οι οποίες-μεταξύ άλλων- προέβλεπαν η Αίγυπτος να μη συνεχίσει να αντιμάχεται πολεμικά το Ισραήλ, παρέμεινε σταθερά στο πλευρό των Παλαιστινίων Αράβων όλη τη ψυχροπολεμική εποχή και ήταν πρόθυμη, για την προάσπιση των δικαιωμάτων τους, να αντιπαρατεθεί πολεμικά ανά πάσα στιγμή με το Ισραήλ. Ο τρίτος και τελευταίος λόγος για τον οποίο επιλέχθηκε η Συρία ήταν γιατί κέντρισε το ενδιαφέρον του γράφοντα να μάθει περισσότερα για εκείνη και τη σχέση της με την Ελλάδα και την Κύπρο, καθώς παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον τα τεκταινόμενά της τόσο στο παρελθόν όσο και στο παρόν λόγω του εμφυλίου πολέμου που λαμβάνει χώρα στην επικράτειά της από το 2011 μέχρι και σήμερα.

Έχοντας τα προαναφερθέντα δεδομένα υπ' όψιν του, το ζητούμενο για το συγγραφέα της εργασίας ήταν, περιγράφοντας τα βασικά σημεία και το ιστορικό πλαίσιο του Κυπριακού και του Παλαιστινιακού Προβλήματος, να παρουσιάσει τις διπλωματικές σχέσεις της Συρίας με την Ελλάδα υπό το πρίσμα του σχήματος <<δούνα-λαβείν>>. Συγκεκριμένα, ο γράφων ήθελε να δείξει αν, από τη μία μεριά, η

Σύρια, γνωρίζοντας τη συμπάθεια του έτρεφε η Ελλάδα για την υπόθεση των Παλαιστινίων, ήταν πρόθυμη να υποστηρίξει τις ελληνοκυπριακές θέσεις στο Κυπριακό όχι μόνο σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά και έμπρακτα και, από την άλλη, αν η Ελλάδα, έχοντας γνώση της αλληλεγγύης της Συρίας προς τους Ελληνοκυπρίους, ήταν διατεθειμένη να υποστηρίξει τους Παλαιστινίους Άραβες στην πράξη και όχι μόνο στη θεωρία. Το δεύτερο ερώτημα που απασχόλησε τον γράφοντα ήταν κατά πόσο η υποστήριξη, έμπρακτη ή μη, της Συρίας προς την Ελλάδα και τους Ελληνοκυπρίους, αλλά και της Ελλάδας προς τους Παλαιστινίους Άραβες και προς τους Άραβες γενικότερα ήταν σταθερή ή αν παρουσίαζε μεταπτώσεις ή ακόμα και αν τερματίστηκε κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Το δεύτερο ερώτημα γίνεται προσπάθεια να απαντηθεί και ως προς τις σχέσεις που καλλιέργησε η Συρία με την Τουρκία και τους Τουρκοκυπρίους και η Ελλάδα με το Ισραήλ κατά την περίοδο 1945-1989. Τέλος, το τελευταίο ερώτημα που απασχόλησε τον γράφοντα ήταν να δείξει αν η στάση, θετική ή αρνητική στην τελική, της Συρίας ή της Ελλάδας συνέβαλε στην προώθηση ή στην αποδυνάμωση ή δεν είχε κανένα αντίκτυπο στις ελληνοκυπριακές και παλαιστινιακές θέσεις στα δύο Ζητήματα.

Πριν από την εξιστόρηση της στάσης της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα και της στάσης της Ελλάδας στο Παλαιστινιακό Ζήτημα, είναι απαραίτητο να γίνει πρώτα κάτι άλλο : να προηγηθεί η εξιστόρηση της ιστορίας της Συρίας. Κατά τη γνώμη του γράφοντα της παρούσας εργασίας είναι πολύ σημαντικό για κάποιον που θέλει να μελετήσει τις ελληνοσυριακές θέσεις και ειδικότερα τη στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα, να γνωρίζει πρώτα τα σημαντικότερα γεγονότα που αφορούν την ιστορία της Συρίας. Στο πρώτο μέρος της εργασίας λαμβάνει χώρα η περιγραφή του ιστορικού πλαισίου της Συρίας. Συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο 1 πραγματοποιείται η πιο επιγραμματική εξιστόρηση του ιστορικού πλαισίου της Συρίας από την αρχαιότητα μέχρι την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914) και, στη συνέχεια, η πιο αναλυτική από το 1914 μέχρι και την λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1945) και κυρίως κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου (1945-1989). Με αυτό τον τρόπο, θα μπορέσει να γίνει αντιληπτό πως η Συρία, ανεξάρτητο κράτος από το 1946, υπό την επίδραση ποιου ιστορικού, πολιτικού και κοινωνικοοικονομικού πλαισίου, έλαβε την απόφαση να υποστηρίξει τις ελληνοκυπριακές θέσεις στο Κυπριακό έμπρακτα ή όχι και επιπλέον αν της υποστήριξε σταθερά ή περιστασιακά, αλλά και τους λόγους που

την οδήγησαν να κρατήσει μια συγκεκριμένη στάση ως προς το Παλαιστινιακό κατά τη ψυχροπολεμική περίοδο.

Στη συνέχεια, στο δεύτερο μέρος της εργασίας περιγράφονται αναλυτικά τα αντικείμενα έρευνας της παρούσας εργασίας : η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα και η στάση της Ελλάδας στο Παλαιστινιακό Ζήτημα. Το δεύτερο μέρος της εργασίας αποτελείται από το κεφάλαιο 2 και το κεφάλαιο 3. Αρχικά, στο κεφάλαιο 2 εξετάζεται ενδελεχώς η στάση της Συρίας ως προς το Κυπριακό α) τη δεκαετία του 1950 της οποίας σημαντικότερο γεγονός ήταν οι προσφυγές της Ελλάδας στον ΟΗΕ αρχικά για την επίτευξη της Ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα και στη συνέχεια για την ίδρυση ενός ανεξάρτητου κυπριακού κράτους, β) τη δεκαετία του 1960 της οποίας το σημαντικότερο γεγονός ήταν, στα πλαίσια του ανεξάρτητου κυπριακού κράτους, η αναζωπύρωση της αντιπαλότητας μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων με αποτέλεσμα το ξέσπασμα της πολιτικής και συνταγματικής κρίσης του 1963-1964 στην Κύπρο, γ) τη δεκαετία του 1970 τα σημαντικότερα γεγονότα της οποίας ήταν η πραγματοποίηση της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο το 1974 και η ανακήρυξη του <<Ομόσπονδου Τουρκοκυπριακού Κράτους>> ή <<ΟΤΚ>> από τους Τουρκοκυπρίους το 1975 και δ) τη δεκαετία του 1980 σημαντικότερο γεγονός της οποίας ήταν η ανακήρυξη της <<Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου>> ή <<ΤΔΒΚ>> το 1983. Παράλληλα, με την περιγραφή της συριακής στάσης στο Κυπριακό γίνεται προσπάθεια να αναδειχθεί για ποιους λόγους οι εκάστοτε συριακές κυβερνήσεις ακολούθησαν μια σταθερή πολιτική ή όχι στην υπόθεση της Κύπρου. Τέλος, περιγράφονται οι συναντήσεις που είχαν οι εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις με τις εκάστοτε συριακές σε επίσημο επίπεδο για την εξασφάλιση της υποστήριξης της Συρίας στο Κυπριακό και αν αυτές απέφεραν καρπούς.

Στο κεφάλαιο 3 αναλύεται λεπτομερώς η ελληνική στάση στο Παλαιστινιακό Ζήτημα. Ειδικότερα, στην πρώτη υποενότητα γίνεται αναφορά στη στάση που υιοθέτησαν οι πρώτες μεταπολεμικές κυβερνήσεις στο Παλαιστινιακό και γενικότερα στο Μεσανατολικό κατά τη διάρκεια του 1940 όταν οι Παλαιστίνιοι και οι υπόλοιποι Άραβες αντέδρασαν με βίαια και διπλωματικά μέσα στην ίδρυση του κράτους του Ισραήλ. Στη δεύτερη υποενότητα εξετάζεται η στάση της δεύτερης κυβέρνησης Καραμανλή (Φεβρουάριος 1956-Μάιος 1958) στην κρίση του Σουέζ (1956) όταν το Ισραήλ, επιδιώκοντας να βρεθεί σε σχέση ισχύος έναντι των Αράβων, επιτέθηκε με τη στρατιωτική υποστήριξη της Βρετανίας και της Γαλλίας εναντίον της Αιγύπτου, αλλά

και η στάση των ελληνικών κυβερνήσεων κατά τη δεκαετία του 1950 και του 1960 σε ψηφίσματα του ΟΗΕ που αφορούσαν την υπόθεση των Παλαιστινίων προσφύγων. Στη τρίτη υποενότητα περιγράφεται η στάση των δικτατορικών κυβερνήσεων στο Παλαιστινιακό και στο Μεσανατολικό την περίοδο 1967-1974 και ειδικότερα στους αραβοϊσραηλινούς πολέμους του 1967, του 1970 και του 1973. Στη συνέχεια, στην τέταρτη υποενότητα διευκρινίζεται η στάση των πρώτων μεταπολιτευτικών κυβερνήσεων Καραμανλή και Ράλλη (1974-1981) απέναντι στο ζήτημα της αναγνώρισης της σημαντικότερης παλαιστινιακής πολιτικής οργάνωσης, της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ) και στο Ισραήλ. Τέλος, στην πέμπτη υποενότητα μελετάται η στάση των κυβερνήσεων Παπανδρέου (1981-1989) απέναντι στην ΟΑΠ και στο Ισραήλ. Με την περιγραφή της συμπεριφοράς των ελληνικών κυβερνήσεων απέναντι στο Παλαιστινιακό και, γενικότερα, στο Μεσανατολικό Ζήτημα την περίοδο 1945-1989 γίνεται αντιληπτό αν οι εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις υιοθέτησαν μια φιλοαραβική πολιτική στην πράξη ή αν κάποιες ή και όλες οι κυβερνήσεις στα πλαίσια άσκησης της εξωτερικής τους πολιτικής προσπάθησαν να προσεγγίσουν και το Ισραήλ.

Στο τελευταίο μέρος της εργασίας, στον Επίλογο γίνεται μια σύντομη αναφορά στη στάση της Συρίας ως προς το Κυπριακό Ζήτημα και στη στάση της Ελλάδας ως προς το Παλαιστινιακό Ζήτημα. Επιπλέον, επισημαίνεται κατά πόσο η υποστήριξη της Συρίας προς την Κύπρο και της Ελλάδας προς τους Παλαιστίνιους ήταν έμπρακτη και αν χαρακτηριζόταν από σταθερότητα. Τέλος, αναδεικνύεται αν η στάση της Συρίας και της Ελλάδας είχε θετικό αντίκτυπο στις ελληνοκυπριακές θέσεις και στις παλαιστινιακές αραβικές θέσεις αντίστοιχα στα δύο Ζητήματα.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΣΥΡΙΑ : ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Το προφίλ της Συρίας

Η Συρία είναι χώρα της Μέσης Ανατολής (ή αλλιώς της δυτικής Ασίας)¹ η οποία συνορεύει στα βόρεια με την Τουρκία, στα ανατολικά με το Ιράκ, στα δυτικά με το Λίβανο, στα νοτιοδυτικά με το Ισραήλ και στα νότια με την Ιορδανία. Ως όρος η Συρία

---

¹ Οι όροι “Μέση Ανατολή” και “Δυτική Ασία”, αν και έχουν παρόμοιο περιεχόμενο, δε σημαίνουν ακριβώς το ίδιο. Σύμφωνα με τους ιστορικούς για την περιοχή, τους γεωγράφους, τους διεθνολόγους και τους επιστήμονες της Γεωπολιτικής και της Γεωστρατηγικής, από τη μία, ο όρος “Μέση Ανατολή” περιλαμβάνει τις περισσότερες φορές τις εξής χώρες: α) τις αραβικές χώρες οι οποίες βρίσκονται στη δυτική Ασία (Συρία, Ιορδανία, Λίβανος, Ιράκ, Σαουδική Αραβία, Μπαχρέιν, Κουβέιτ, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ), Κατάρ, Ομάν, Υεμένη και το Κράτος της Παλαιστίνης (το οποίο δεν αναγνωρίζεται μέχρι σήμερα από όλα τα κράτη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών), β) την Αίγυπτο, η οποία είναι αραβική χώρα, αλλά βρίσκεται στη βόρεια Αφρική, γ) χώρες οι οποίες δεν είναι αραβικές (Ισραήλ, Τουρκία, Ιράν), δ) σε αρκετές περιπτώσεις ιστορικών και γεωγραφικών εγχειριδίων, περιλαμβάνεται και η Κύπρος, παρά το γεγονός ότι είναι κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για τις χώρες που αποτελούν τη “Μέση Ανατολή”, βλ. Goldschmidt Arthur Jr. and Boum Aomar (editors), *Ιστορία της Μέσης Ανατολής*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Επίκεντρο, 2016, Μετάφραση : Θεοχάρης Αναγνωστόπουλος, Επιμέλεια : Δημήτρης Α. Σταματόπουλος, σ.637-638.

Από την άλλη, ο όρος “Δυτική Ασία” περιλαμβάνει, όπως και ο όρος “Μέση Ανατολή”, τις αραβικές και τις μη αραβικές χώρες που βρίσκονται στα δυτικά της ηπείρου, καθώς και την Κύπρο σε αρκετές περιπτώσεις. Οι βασικές διαφορές της έννοιας της “Δυτικής Ασίας” από την έννοια της “Μέσης Ανατολής” εντοπίζονται στο γεγονός ότι η “Δυτική Ασία” : α) περιλαμβάνει τις χώρες της Υπερκαυκασίας (Γεωργία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν) και β) περιλαμβάνει την Αίγυπτο μόνο εξαιτίας της χερσονήσου του Σινά η οποία βρίσκεται στην ασιατική ήπειρο.

Για τον βασικό ορισμό της “Δυτικής Ασίας”, βλ. την ιστοσελίδα του [nationsonline.org-https://www.nationsonline.org/oneWorld/map/Political-Map-of-Countries-of-Western-Asia.htm](https://www.nationsonline.org/oneWorld/map/Political-Map-of-Countries-of-Western-Asia.htm).

Ένας επιπλέον όρος που χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια, σε αντιδιαστολή με τη “Μέση Ανατολή”, είναι ο όρος “Χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής” (Middle East and North Africa (MENA) ο οποίος αναφέρεται στις : α) στις αραβικές και μη αραβικές χώρες στα δυτικά της Ασίας και β) στα 4 αραβικά κράτη του Μαγκρέμπ (Λιβύη, Αλγερία, Τυνησία, Μαρόκκο, εκτός από τη Μαυριτανία).

Για τον ορισμό των “Χωρών της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής”, βλ. United Nations Human Rights- Office of the High Commissioner-<https://www.ohchr.org/EN/Countries/MENARegion/Pages/MENASection.aspx>.

Από την ανάλυση των 3 όρων αυτό το οποίο γίνεται αντιληπτό είναι ότι η Συρία, ως χώρα, περιλαμβάνεται και στις 3 περιπτώσεις. Όμως, ο όρος που έχει επικρατήσει σε βάθος χρόνου και χρησιμοποιείται για την περιγραφή της περιοχής που βρίσκεται η Συρία είναι εκείνος της “Μέσης Ανατολής”.

αναφερόταν μέχρι και την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου σε μια ευρύτερη περιοχή η οποία, εκτός από το σημερινό συριακό έδαφος, περιελάμβανε τα εδάφη της Ιορδανίας, του Λιβάνου, της Παλαιστίνης, δηλαδή των εδαφών που σήμερα κατέχουν και διεκδικούν το Ισραήλ και το Κράτος της Παλαιστίνης, καθώς και την επαρχία της Αλεξανδρέττας η οποία αποτελεί έδαφος της Τουρκίας.²

Όσον αφορά την έκτασή της, η Συρία ή η Αραβική Δημοκρατία της Συρίας³, όπως είναι η επίσημη ονομασία της, καταλαμβάνει 185.170 τετραγωνικά χιλιόμετρα εδάφους⁴, ενώ ο πληθυσμός της υπολογίζεται, σύμφωνα με την εκτίμηση της Παγκόσμιας Τράπεζας, σε 17.500.000 κατοίκους.⁵ Σχετικά με την πληθυσμιακή σύνδεση του πληθυσμού, το 85% των κατοίκων της χώρας είναι αραβικής καταγωγής, το 10% κουρδικής καταγωγής και το 5% αρμενικής καταγωγής. Με βάση τη θρησκευτική του συνείδηση, το 90% περίπου των κατοίκων της χώρας είναι μουσουλμάνοι, συγκεκριμένα το 75% Σουννίτες, το 12% Αλεβίτες ή Αλαουίτες και το 3% Δρούζοι, και περίπου το 10% Χριστιανοί, ενώ σε ποσοστό μικρότερο του 1% είναι μέλη σε άλλα παρακλάδια της Μουσουλμανικής θρησκείας ή Εβραίοι.⁶

---

² Commins David and Lesch David (editors), *Historical Dictionary of Syria*, Plymouth, UK, Scarecrow Press, 2014, third edition, σ.2.

³ Permanent Mission of the Syrian Arab Republic to the United Nations- <https://www.un.int/syria/>

⁴ Commins David and Lesch David (editors), *Historical Dictionary of Syria*, ό.π., σ. 2.

⁵ Επίσημα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας- <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=SY>. Παρ' όλα αυτά, η εκτίμηση της Παγκόσμιας Τράπεζας δε μπορεί να είναι ακριβής λόγω του εμφύλιου πολέμου που έχει ξεσπάσει στη χώρα εδώ και σχεδόν μια δεκαετία (από το Μάρτιο του 2011). Από τη μία, οι συριακές αρχές δε έχουν προχωρήσει σε επίσημη απογραφή του πληθυσμού από το 2011, ενώ, από την άλλη, ο πληθυσμός της χώρας αλλάζει συνεχώς μέγεθος εξαιτίας των ανθρωπίνων απωλειών και του δρόμου της προσφυγιάς που ακολουθούν καθημερινά χιλιάδες Σύριοι οι οποίοι, για να ξεφύγουν από τις τραγικές συνθήκες του πολέμου, χρησιμοποιούν κάθε ανορθόδοξο μέσο για να περάσουν τα τουρκοσυριακά σύνορα, να φτάσουν αρχικά στην Τουρκία και στη συνέχεια, με μικρές λέμβους, στη χώρα μας, με τελικό προορισμό για τους περισσότερους από αυτούς μια μεγάλη χώρα της Δυτικής Ευρώπης.

Πάντως, από την εκτίμηση της Παγκόσμιας Τράπεζας η οποία δανείζεται στατιστικά στοιχεία διεθνών οργανισμών (π.χ. από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε)), γίνεται κατανοητό ότι ο πληθυσμός της Συρίας έχει μειωθεί αισθητά σε σχέση με την προεμφυλιακή περίοδο.

⁶ Commins David and Lesch David (editors), *Historical Dictionary of Syria*, ό.π., σ.2.

1.2 Η ιστορία της Συρίας από την αρχαιότητα μέχρι την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914)

1.2.1 Η Συρία από την αρχαιότητα μέχρι το 641 μ.Χ.

Το έδαφος της Συρίας, λόγω της σημαντικής γεωγραφικής του θέσης, αποτέλεσε αμέσως πόλο έλξης για τους πρωτόγονους ανθρώπους, για να την κατοικήσουν και να αναπτύξουν, με την πάροδο του χρόνου, πολιτισμό.

Με βάση τις αρχαιολογικές ανασκαφές που έχουν λάβει χώρα στη Συρία, ο πρώτος καταγεγραμμένος πολιτισμός ήταν εκείνος που αναπτύχθηκε με επίκεντρο την Έλμπα η οποία ήταν χτισμένη στη σημερινή επαρχία του Χαλεπίου περίπου το 2400 π.Χ. Η κύρια δραστηριότητα των κατοίκων της Έλμπα ήταν το εμπόριο το οποίο διεξήγαγαν με τους κατοίκους της Αιγύπτου και της Μεσοποταμίας. Το 2300 π.Χ. ήταν η σειρά των Ακκαδαίων, ενός λαού με προέλευση από τη Μεσοποταμία, να αναπτύξουν πολιτισμό στην περιοχή. Το κέντρο του πολιτισμού τους ήταν η πόλη Μάρι η οποία βρισκόταν πολύ κοντά στον Ευφράτη Ποταμό και οι κύριες ασχολίες τους ήταν το εμπόριο και οι αγροτικές εργασίες. Διακόσια χρόνια αργότερα, το 2100 π.Χ. οι Αμορίτες, νομάδες της Συριακής Ερήμου, πήραν υπό τον έλεγχό τους την περιοχή και οργάνωσαν τον τρόπο ζωής τους με βάση το σύστημα των πόλεων-κρατών. Η κυριαρχία τους στη Συρία κράτησε μέχρι το 1650 π.Χ.

Από το 1650 μέχρι το 1200 π.Χ. η νότια Συρία αποτέλεσε επαρχία της ισχυρότερης δύναμης εκείνης της εποχής, της Αιγύπτου, ενώ το 1650 π.Χ. η βόρεια Συρία κατακτήθηκε από το βασίλειο των Μιτάνι, ένα βασίλειο με καταβολές από τη Μεσοποταμία. Η κυρίαρχη θέση των τελευταίων διατηρήθηκε στο νότιο τμήμα της Συρίας μέχρι το 1350 π.Χ., όταν και νικήθηκαν από τους Χετταίους εισβολείς. Το βασίλειο των Χετταίων διατήρησε την ακμή του στη Συρία, όπως και εκείνο των Αιγυπτίων, μέχρι το 1200 π.Χ. Από το 1200 μέχρι το 1000 π.Χ. μια νέα φυλή, οι Ασσύριοι του Μέσου Βασιλείου, κατέλαβε ολόκληρη τη Συρία (από εκείνη τη φυλή η περιοχή έλαβε τη συγκεκριμένη ονομασία), ενώ από το 1000 μέχρι το 732 π.Χ. ήταν η σειρά των Αραμαίων να έχουν υπό την κατοχή τους το συριακό έδαφος. Προερχόμενοι από το νότο, οι Αραμαίοι κατέκτησαν τη Συρία και διοίκησαν τη χώρα με βάση το θεσμό της πόλης-κράτους. Οι σημαντικότερες πόλεις τους ήταν η Δαμασκός, το Χαλέπι και η Χαμάς. Η σημαντικότερη συνεισφορά της φυλής του Αράμ ήταν η διάδοση της γλώσσας του, των Αραμαϊκών, την οποία διέδωσαν μέσω της εμπορικής

δραστηριότητας που ανέπτυξαν με τους τότε έθνη της Μέσης Ανατολής και, γενικότερα, της Ανατολικής Μεσογείου. Μια άλλη σημαντική ενέργειά τους ήταν η διάδοση του αλφαβήτου των γειτόνων τους, των Φοινίκων (των προγόνων των σημερινών Λιβανέζων) στα έθνη της Ανατολικής Μεσογείου. Έχοντας ως βάση το αλφάβητο των Φοινίκων μπόρεσαν να κατασκευάσουν το δικό τους αλφάβητο οι Εβραίοι, οι Πέρσες, οι Άραβες και οι Έλληνες.⁷

Στη συνέχεια, τη Συρία κατέλαβαν διαδοχικά οι Ασσύριοι του Ύστερου Βασιλείου (732-612 π.Χ.), το Βασίλειο της Βαβυλώνας (612-538 π.Χ.) και η Αχαιμενιδική-Περσική Αυτοκρατορία το 538 π.Χ. Ο επικεφαλής των Περσών, ο Κύρος ο Μέγας προσάρτησε τη Συρία στην πρώτη μεγάλη αυτοκρατορία που υπήρξε ποτέ και η οποία εκτεινόταν από τις παρυφές της Ινδίας μέχρι τα παράλια της Μικράς Ασίας. Η περσική ηγεμονία είχε διάρκεια μέχρι το 333 π.Χ., όταν ο Μέγας Αλέξανδρος με το μακεδονικό στρατό, συνεπικουρούμενος από τους υπόλοιπους Έλληνες με εξαίρεση τους Σπαρτιάτες, νίκησε τους Πέρσες και ενέταξε την επαρχία της Συρίας στη Ελληνική Αυτοκρατορία της Μακεδονίας.

Μετά το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου το καλοκαίρι του 323 π.Χ., η Συρία, όπως και ολόκληρη η Αυτοκρατορία του, έγινε αντικείμενο διαμάχης μεταξύ των σημαντικότερων στρατηγών του και επίδοξων διαδόχων του. Ειδικότερα, από το 323 μέχρι το 301 π.Χ. η περιοχή διοικήθηκε από τον Αντίγονο, έναν από τους αξιολογότερους στρατηγούς του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ο οποίος είχε ως διοικητικό κέντρο του τη Φρυγία (κεντρική Μικρά Ασία). Στη συνέχεια, το 301 π.Χ. ένας από τους αντιπάλους του, ο στρατηγός Σέλευκος (ο επονομαζόμενος μετέπειτα Σέλευκος Α΄) κατέλαβε τη συριακή ενδοχώρα. Μετά την κατάληψη του συριακού εδάφους, ο Σέλευκος ίδρυσε δύο σημαντικές πόλεις : την Αντιόχεια, στην οποία έδωσε το όνομα του πατέρα του (Αντίοχος), και τη Λαοδίκεια (τη σημερινή πόλη Λατάκια), στην οποία έδωσε το όνομα της μητέρας του, ενώ όρισε ως πρωτεύουσα της Αυτοκρατορίας των Σελευκιδών τη Δαμασκό. Κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης της από τον Σέλευκο Α΄ και τους απογόνους του η Συρία μετατράπηκε σε μεγάλο εμπορικό κέντρο και κέντρο διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού το οποίο ήρθε σε άμεση επαφή και αλληλεπίδραση με τους πολιτισμούς της ευρύτερης περιοχής (Βόρεια Αφρική και Δυτική Ασία). Όσον αφορά τους υπηκόους της Αυτοκρατορίας που κατοικούσαν στην

---

⁷ Commins David and Lesch David (editors), *Historical Dictionary of Syria*, ό.π., σ.5.

επαρχία της Συρίας, η πλειοψηφία τους, εκτός από την επίσημη γλώσσα της εποχής, την ελληνική, χρησιμοποιούσαν ως μητρική γλώσσα την Αραμαϊκή και ήταν κοινωνοί του Αραμαϊκού πολιτισμού. Την ίδια εποχή, οι Ναμπαταίοι, μια αρχαία Αραβική φυλή, είχαν δημιουργήσει τη δική τους επικράτεια στην περιοχή της σημερινής νότιας Συρίας και της Ιορδανίας με κυριότερα κέντρα τις Μπόστρα και Πέτρα αντίστοιχα. Οι Ναμπαταίοι ήταν οι πρώτοι Άραβες που κατοίκησαν ποτέ στη Συρία.

Οι Σελευκίδες συνέχισαν να έχουν περίοπτη θέση στο μεγαλύτερο μέρος της Συρίας μέχρι το 240 π.Χ., τη χρονιά που ολόκληρη η επαρχία καταλήφθηκε από το ελληνοαιγυπτιακό βασίλειο των Πτολεμαίων. Η παραμονή των Πτολεμαίων στο πεδάλιο της συριακής ενδοχώρας υπήρξε σχετικά σύντομη, καθώς το 198 π.Χ. οι Σελευκίδες ανακατέλαβαν την παλιά τους επικράτεια. Αν και η δεύτερη περίοδος διακυβέρνησης κράτησε περισσότερο από την πρώτη, για 134 χρόνια μέχρι το 64 π.Χ., σε καμία περίπτωση δεν είχε το δυναμισμό και την αίγλη της πρώτης περιόδου.

Το 64 π.Χ. ήταν μια χρονιά σημαντικών πολιτικών ανακατατάξεων για τη Συρία. Οι Ρωμαίοι κατέλαβαν την άλλοτε επαρχία των Σελευκιδών και των Πτολεμαίων. Με αυτό τον τρόπο, η Συρία <<εισήλθε>> από την Ελληνιστική στη Ρωμαϊκή Εποχή. Κατά τη διάρκεια της Ρωμαϊκής περιόδου, το 106 μ.Χ. στο νότιο τμήμα της Συρίας δημιουργήθηκε από τους Αραμαίους ένα νέο βασίλειο με επίκεντρο την πόλη της Παλμύρας, αφού πρώτα υπέταξαν τους Ναμπαταίους. Το νέο βασίλειο της Παλμύρας, αν και ελεγχόμενο από τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, λειτούργησε στα πλαίσια ενός ημιαυτόνομου πολιτικού καθεστώτος. Το 268 μ.Χ. η πιο ονομαστή μονάρχης της Παλμύρας, η βασίλισσα Ζηνοβία διοργάνωσε μια επανάσταση εναντίον των Ρωμαίων και κατάφερε μέχρι το 272 μ.Χ. να καταλάβει με το στρατό της την Αίγυπτο και τη Μικρά Ασία. Παρά τη, αρχικά, μεγάλη επιτυχία της μονάρχιδος της Παλμύρας, οι Ρωμαίοι εκείνη τη χρονιά, εξαπολύοντας μια μεγάλη αντεπίθεση, κατάφεραν να νικήσουν τη βασίλισσα Ζηνοβία, να καταλύσουν την εξουσία της και να καταστρέψουν την πόλη. Κατά τραγική ειρωνεία, η πιο ονομαστή μονάρχης της Παλμύρας επρόκειτο να είναι και η τελευταία.

Το 330 μ.Χ. η Συρία συνέχιζε να βρίσκεται υπό τον έλεγχο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, όμως πια με αυτοκράτορα τον Μέγα Κωνσταντίνο και με νέα πρωτεύουσα την πόλη που ίδρυσε στη θέση της πόλης του Βυζαντίου στην Ανατολική Θράκη και στην οποία έδωσε το όνομά του, την Κωνσταντινούπολη. Το 380 μ.Χ. ο

Χριστιανισμός καθιερώθηκε ως η επίσημη θρησκεία της Αυτοκρατορίας. Δεκαπέντε χρόνια αργότερα, το 395 μ.Χ. η Αυτοκρατορία διασπάστηκε σε δύο τμήματα από τους δύο γιους και διαδόχους του Μεγάλου Θεοδοσίου : την Ανατολική και τη Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Λόγω της γεωγραφικής θέσης της η Συρία εντάχθηκε διοικητικά ως επαρχία στην Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, η οποία είχε ως πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη και ως επικρατούσα θρησκεία τον Χριστιανισμό.⁸ Με αυτόν τον τρόπο, η Συρία πέρασε στη σφαίρα επιρροής της Χριστιανικής θρησκείας και έκτοτε ανέπτυξε μεγάλη χριστιανική παράδοση, κάτι το οποίο γίνεται απόλυτα αντιληπτό από τα πολλά ευρήματα και μνημεία που σώζονται μέχρι και σήμερα ανά την επικράτειά της. Από τα χρόνια των πρώτων αυτοκρατόρων της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (Βυζαντίου) η Συρία εκχριστιανίστηκε πλήρως. Όμως, σύντομα οι χριστιανοί κάτοικοί της χωρίστηκαν σε δύο αντιμαχόμενες θρησκευτικές ομάδες : η μειοψηφία συνέχιζε να είναι κοινωνός της Ορθόδοξης Χριστιανικής πίστης, ενώ η πλειοψηφία ασπάστηκε μια αίρεσή της, τον Μονοφυσιτισμό. Το 609 μ.Χ. οι Σασσανίδες Πέρσες κατέκτησαν τη Συρία, αλλά η κυριαρχία τους υπήρξε πολύ σύντομη, καθώς το 632 μ.Χ. οι Σασσανίδες νικήθηκαν από τον Βυζαντινό Αυτοκράτορα Ηράκλειο (610-641 μ.Χ.) ο οποίος ανακατέλαβε τη Συρία για λογαριασμό της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

Όπως και η επιτυχία των Περσών, έτσι και εκείνη των Βυζαντινών αποδείχθηκε πολύ πρόσκαιρη. Το 634 μ.Χ. μια νέα δύναμη εμφανίστηκε από τα ανατολικά. Ήταν οι Άραβες, ένας σημιτικός λαός ο οποίος, υπό την επιρροή του θρησκευτικού ηγέτη του Μωάμεθ, είχε ασπαστεί τη θρησκεία του Ισλάμ και με πολυάριθμο και οργανωμένο στρατό ήταν αποφασισμένος να επεκτείνει τη θρησκευτική, πολιτισμική και πολιτική του επιρροή προς τα ανατολικά. Το 636 μ.Χ., μετά από δύο χρόνια σκληρών μαχών με τους Βυζαντινούς, αλλά και με τους Σασσανίδες, κατόρθωσαν, με την υποστήριξη και των μονοφυσιτών, να πετύχουν μια συντριπτική νίκη επί των Βυζαντινών στη μάχη του Γιαρμούκ και ένα χρόνο αργότερα, το 637 μ.Χ. να κατακτήσουν τη Δαμασκό. Μέχρι το 641 μ.Χ., η Συρία πέρασε στην αραβομουσουλμανική σφαίρα επιρροής.⁹

Ο αραβομουσουλμανικός πολιτισμός είναι ο πολιτισμός που συνεχίζει μέχρι και τις μέρες μας να έχει τη μεγαλύτερη επιρροή στη Συρία. Από το 641 μ.Χ. μέχρι

---

⁸ Commins David and Lesch David (editors), ό.π., σ.6.

⁹ Λήμμα, *Συρία*, στην, *Εγκυκλοπαίδεια Παγκόσμια Ιστορία, Τόμος 4*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1999, Εκδότης : Γεώργιος Α. Χριστόπουλος, σ.143.

σήμερα η πλειοψηφία των κατοίκων της Συρίας είναι αραβικής καταγωγής και μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα, ενώ η ίδια η Συρία σχεδόν πάντα κυβερνιόταν είτε από καθεστώτα με αραβικό και μουσουλμανικό υπόβαθρο είτε από μη αραβικά καθεστώτα με μουσουλμανικό υπόβαθρο.

1.2.2. Η Συρία υπό Ισλαμικό έλεγχο, 641-1914

Από το 641 μ.Χ. μέχρι το 1914 η Συρία βίωσε τη λεγόμενη Ισλαμική της περίοδο. Το 641 μ.Χ. ο στρατός του Χαλιφάτου του Ρασιντάν με επικεφαλής τον δεύτερο Χαλίφη του Ισλάμ Ουμάρ προχώρησε στην κατάκτηση ολόκληρης της Συρίας. Την ίδια χρονική περίοδο, ο τότε ηγέτης του Ισλάμ, με σκοπό την αντιμετώπιση του πληθυσμιακού προβλήματος που είχε προκύψει στη Συρία εξαιτίας της μετανάστευσης ή της απώλειας του μεγαλύτερου αριθμού των κατοίκων της από τις πολυετείς μάχες μεταξύ Βυζαντινών, Περσών και Αράβων και κυρίως την εδραίωση της εξουσίας του, ανάγκασε πολλούς Άραβες να εγκαταλείψουν την Αραβική Χερσόνησο και να μετοικήσουν στη συριακή ενδοχώρα. Η διαμόρφωση μιας νέας πλειοψηφίας υπό τους Άραβες αυτή τη φορά, αλλά και η σύναψη μεικτών γάμων των Αράβων με το ντόπιο πληθυσμό είχαν ως αποτέλεσμα, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, στη Συρία να ζει πληθυσμός ο οποίος στη συντριπτική του πλειοψηφία είναι αραβικής καταγωγής και να αναδειχθεί ως επικρατούσα θρησκεία το Ισλάμ.¹⁰

Το Χαλιφάτο του Ρασιντάν διατηρήθηκε στην εξουσία μέχρι το 661, όταν μία άλλη αραβική φυλή, οι Ουμμεϊάδες το νίκησαν και κατέκτησαν τη Συρία. Μετά τη νίκη τους, οι Ουμμεϊάδες εγκαθίδρυσαν το δικό τους Χαλιφάτο με πρωτεύουσα τη Δαμασκό και με κέντρο της εξουσίας τους την επαρχία της Συρίας. Ενενήντα χρόνια μετά, το 750 ήταν η σειρά άλλων Αράβων, των Αββασιδών να επικρατήσουν επί των Ουμμεϊαδών και να εγκαθιδρύνουν το δικό τους Χαλιφάτο, με κέντρο, όμως, το Ιράκ.

Οι Αββασίδες δεν κατάφεραν να διατηρήσουν την πλεονεκτική τους θέση στο συριακό έδαφος για μεγάλο χρονικό διάστημα. Περίπου εκατό χρόνια αργότερα, το Χαλιφάτο των Αββασιδών υπήρξε θύμα εμφύλιων σπαραγμών, καθώς οι Άραβες κυβερνήτες της Αιγύπτου στασίασαν επί των ηγεμόνων τους και πέτυχαν να προσαρτήσουν τη Συρία στην επικράτειά τους. Αυτοί ήταν οι Τουλουνίδες (868-905) και οι Ικσιντίντες (935-969). Κατά τα μέσα τα μέσα του 10^{ου} αιώνα, και ενώ το

---

¹⁰ Commins David and Lesch David (editors), ό.π., σ.7.

χαλιφάτο των Αββασιδών εξαιτίας των εμφύλιων συγκρούσεων περιορίστηκε στα περίχωρα της Βαγδάτης, εμφανίστηκαν στην περιοχή της Μέσης Ανατολής νέοι εισβολείς : ήταν η δυναστεία των Φατιμιδών, αραβικής προέλευσης, από την Αίγυπτο, οι Σελτζούκοι Τούρκοι από τα ανατολικά, καθώς και οι Βυζαντινοί από τα δυτικά οι οποίοι με πολύ καλά οργανωμένο στρατό επεδίωκαν την ανακατάληψη της Εύφορης Ημισελήνου.¹¹ Σε βάθος χρόνου, η πιο επιτυχημένη από τις αντιμαχόμενες πλευρές ήταν εκείνη των Σελτζούκων Τούρκων οι οποίοι τα έτη 1084-1086 κυριάρχησαν επί της Συρίας και δημιούργησαν το δικό του βασίλειο με διοικητικά κέντρα τη Δαμασκό και το Χαλέπι. Ήταν η πρώτη φορά μετά από 450 χρόνια που η Συρία βρέθηκε υπό τον έλεγχο ενός ισχυρού μη αραβικού καθεστώτος. Παρά όλα αυτά, το τελευταίο συνέχιζε, όπως και οι Άραβες προκάτοχί του, να έχει ως επικρατούσα θρησκεία το Ισλάμ.¹²

Κατά τα τέλη του 11^{ου} αιώνα (1098) εμφανίστηκε μια νέα δύναμη από τη Δυτική Ευρώπη, οι Σταυροφόροι, οι οποίοι επιδιώκοντας να δημιουργήσουν ένα Λατινικό Χριστιανικό Βασίλειο στους Αγίους Τόπους με πρωτεύουσα την Ιερουσαλήμ, ήρθαν σε άμεση σύγκρουση με τους Σελτζούκους Τούρκους, οι οποίοι είχαν διαμορφώσει ένα μουσουλμανικό βασίλειο στην Εύφορη Ημισέληνο. Μετά από σκληρές μάχες οι Σταυροφόροι νίκησαν τους Σελτζούκους Τούρκους και δημιούργησαν 3 Λατινικά Βασίλεια στην περιοχή : α) την κομητεία της Έδεσσας (1098-1149), β) το κέντρο της Αντιόχειας (1098-1268) και την κομητεία της Τρίπολης (1109-1289). Παρά τις ήττες τους, οι μουσουλμανικές δυνάμεις δεν το έβαλαν κάτω. Ανασυγκροτήθηκαν υπό την ηγεσία μιας νέας τουρκικής φυλής, τους Αταμπέγκους οι οποίοι προέρχονταν από το Αζερμπαϊτζάν. Το 1154 οι Αταμπέγκοι, πολεμώντας με τους Λατίνους και ιδιαίτερα τους Φράγκους, κατάφεραν με επικεφαλής τον Νουρ αλ-Ντιν Μαχμούντ να προσαρτήσουν στο βασίλειό τους το μεγαλύτερο μέρος της Συρίας. Το 1175 ένας από τους υποτελείς τους, ο Σαλάχ αλ-Ντιν από την Αίγυπτο, δημιούργησε έναν ικανότατο στρατό ο οποίος, αρχικά, νίκησε τους Αταμπέγκους και, στη συνέχεια, τους Σταυροφόρους. Οι νίκες του εναντίον των αντιπάλων του είχαν ως αποτέλεσμα

---

¹¹ Ο όρος Εύφορη Ημισέληνος περιλαμβάνει εκείνη την περιοχή που είναι σήμερα εγκατεστημένα τα κράτη της Συρίας, του Λιβάνου, της Ιορδανίας, του Ισραήλ, του Κράτους της Παλαιστίνης και του Ιράκ. Βλ. Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, London, United Kingdom, Routhledge 2001, σ. Vii.

¹² Λήμμα, *Συρία*, στην, Εγκυκλοπαίδεια *Παγκόσμια Ιστορία*, Τόμος 4, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1999, Εκδότης : Γεώργιος Α. Χριστόπουλος, σ.143.

την κατάκτηση της Συρίας και των Αγίων Τόπων και την ίδρυση της δυναστείας των Αγιουβιδών.

Ο Σαλαντίν πέθανε το 1193 και εβδομήντα χρόνια μετά το θάνατό του, το 1260 εμφανίστηκαν οι Μαμελούκοι, φυλή τουρκικής προέλευσης με έδρα την Αίγυπτο. Οι Μαμελούκοι ήταν πολεμιστές-σκλάβοι των Αγιουβιδών. Η εμφάνιση των Μαμελούκων εκείνη τη χρονική περίοδο αποδείχθηκε σωτήρια για τη διάσωση του αραβικού πολιτισμού στη Μέση Ανατολή. Συγκεκριμένα, το 1258 οι Μογγόλοι, φυλή από την κεντρική Ασία, εισέβαλλαν με τον πανίσχυρο στρατό τους στο Ιράκ, λεηλάτησαν τη Βαγδάτη και κατέστρεψαν εκ θεμελίων το Χαλιφάτο των Αββασιδών. Έπειτα από δύο χρόνια, το 1260 ο μογγολικός στρατός εισέβαλε στη Συρία, εξόντωσε τους Αγιουβίδες και κατευθυνόταν προς την Παλαιστίνη. Την ίδια χρονική περίοδο ένας στρατός Μαμελούκων αναχώρησε από την Αίγυπτο και στο δρόμο προς την Παλαιστίνη πολέμησε με τους εισβολείς και τους νίκησε. Η νίκη των Μαμελούκων είχε ως συνέπεια την προσάρτηση της Συρίας. Το 1303 οι Μαμελούκοι κατέκτησαν και τους Αγίους Τόπους, αφού πρώτα κατέστρεψαν και τον τελευταίο στρατιωτικό θύλακα των Σταυροφόρων στην περιοχή. Το 1400 οι Μαμελούκοι ήρθαν αντιμέτωποι με δεύτερη εισβολή των Μογγόλων στη Μέση Ανατολή με επικεφαλής τον Τιμούρ Λανγκ (Ταμερλάνο). Οι Μογγόλοι εισέβαλαν στη Συρία, νίκησαν τους Μαμελούκους στο Χαλέπι και κατέλαβαν τη Δαμασκό. Η συντριπτική πλειοψηφία και ειδικά οι Χριστιανοί κάτοικοι της πόλης καταδιώχθηκαν και εξοντώθηκαν ανηλεώς. Όμως, ο θάνατος του Ταμερλάνου το 1405 οδήγησε τη Μογγολική Αυτοκρατορία να μαστιάζεται από εμφύλιες συγκρούσεις και έδωσε τη δυνατότητα στους Μαμελούκους να διατηρήσουν την εξουσία τους.

Οι Μαμελούκοι έχασαν μόνιμα την εξουσία στη Συρία και την ευρύτερη περιοχή το 1516, όταν εισέβαλαν στην επικράτειά τους οι Οθωμανοί Τούρκοι οι οποίοι πέτυχαν συντριπτικές νίκες εναντίον τους. Για τα επόμενα 400 χρόνια η Συρία βρισκόταν υπό τον έλεγχο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Η οθωμανική διακυβέρνηση στη Συρία και την ευρύτερη περιοχή για 3 αιώνες προσέφερε σπάνια σταθερότητα και ευημερία στους υπηκόους της. Ειδικότερα, το ευνοϊκό κλίμα που διαμορφώθηκε στη Συρία είχε ως συνέπειες την μεγάλη αύξηση του πληθυσμού, καθώς και την ανάπτυξη του εμπορίου, χερσαίου και θαλάσσιου, και των αγροτικών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, η απόσταση της Συρίας από την πρωτεύουσα,

την Κωνσταντινούπολη, και η ανάπτυξη, οικονομική και πολιτική, των ντόπιων αρχόντων ανάγκασε την Υψηλή Πύλη να συγκυβερνήσει με τους ντόπιους άρχοντες. Το 1700 οι ντόπιοι άρχοντες είχαν αυξήσει τη εξουσία τους στην περιοχή κατακόρυφα σε σχέση με την κεντρική εξουσία, με αποτέλεσμα από εκείνη την περίοδο ο Σουλτάνος να διορίζει Άραβες ως διοικητές των διοικητικών περιφερειών της Συρίας.

Το φαινόμενο των ντόπιων αρχόντων, που, στην ουσία, κατάφερναν να αποκτήσουν την ανεξαρτησία τους από την Υψηλή Πύλη, επεκτάθηκε σε ολόκληρη την οθωμανική επαρχία. Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση ήταν εκείνη του διοικητή της Αιγύπτου Μοχάμεντ Άλι, Οθωμανού αλβανικής καταγωγής, ο οποίος μετά την αποχώρηση των γαλλικών εκστρατευτικών δυνάμεων από την Αίγυπτο το 1802 έγινε κύριος της. Στα τέλη του 1831 ο αιγυπτιακός στρατός με επικεφαλής τον Ιμπραήμ Πασά, τον γιο του διοικητή της Αιγύπτου, εισέβαλε στη Συρία, εκμεταλλευόμενος την αναρχία που επικρατούσε εκεί, και την κατέλαβε. Η αιγυπτιακή κυριαρχία στην Συρία διήρκεσε μέχρι το 1841, όταν κατά τη διάρκεια του Β΄ τουρκοαιγυπτιακού πολέμου (1839-1841) οι Μεγάλες Δυνάμεις, με εξαίρεση τη Γαλλία, βοήθησαν την Οθωμανική Αυτοκρατορία να αποκαταστήσει την εξουσία της στο συριακό έδαφος.

Μετά το 1841 η Συρία βίωσε, όπως και ολόκληρη η Αυτοκρατορία, μια περίοδο έντονης πολιτικής κινητοποίησης και συνταγματικών μεταρρυθμίσεων (Τανζιμάτ). Μετα δύο φερμάνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Χάτι Σέριφ του 1839 και Χάτι Χουμαγιούν του 1856) καθορίστηκε η ισονομία μεταξύ των μουσουλμάνων και μη μουσουλμάνων υπηκόων της Αυτοκρατορίας. Παρά την έκδοση των δύο αυτών πολύ σημαντικών νομοθετημάτων, οι αντιπαραθέσεις, αλλά και οι βίαιες συγκρούσεις μεταξύ των μουσουλμανικών και μη μουσουλμανικών υποκειμένων δεν έπαψαν να εκτυλίσσονται σε ολόκληρη την οθωμανική επικράτεια. Ειδικότερα, στη Συρία φανατικοί Μουσουλμάνοι επιτέθηκαν εναντίον των Χριστιανών και εξόντωσαν χιλιάδες από τους τελευταίους το 1850 στο Χαλέπι και το 1860 στη Δαμασκό.¹³

---

¹³ Commins David and Lesch David (editors), ό.π., σ.8.-Επίσης, Longrigg Stephen Hemsley, *Syria and Lebanon under French Mandate*, London, UK, Oxford University Press-Royal Institute of International Affairs, 1958, σ.21-22.

1.3. Η Συρία κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914-1918)

1.3.1 Οι λόγοι για τους οποίους οι Άραβες πολέμησαν εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου

Στην προηγούμενη ενότητα έγινε αναφορά στο γεγονός ότι οι Άραβες της Συρίας, από την έναρξη της οθωμανικής διακυβέρνησης στη Συρία, ζούσαν σε ένα περιβάλλον σταθερότητας και ευημερίας. Ειδικότερα, α) αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα οι εμπορικές δραστηριότητες στο συριακό έδαφος, β) η Συρία, ως επαρχία απομακρυσμένη από την πρωτεύουσα, απολάμβανε μεγάλο βαθμό αυτονομίας με αποκορύφωμα από το 1700 και μετά, όταν άρχισαν να διορίζονται στη θέση του διοικητή της Άραβες, γ) ο Σουλτάνος και γενικότερα οι Οθωμανοί Τούρκοι πίστευαν και είχαν καθιερώσει ως επίσημη θρησκεία του κράτους το Ισλάμ, τη θρησκεία στην οποία πίστευε και η συντριπτική πλειοψηφία των Αράβων. Το γεγονός αυτό μπορούσε μόνο να χαροποιεί τους Άραβες και να ενίσχυε τα αισθήματα της αφοσίωσης και της νομιμοφροσύνης τους προς τη σουλτανική εξουσία.

Παρά τη νομιμοφροσύνη τους προς την οθωμανική δεσποτεία, τα θετικά αισθήματα των Αράβων προς τους ηγεμόνες τους άρχισαν να αλλάζουν από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα και, στη συνέχεια, άλλαξαν ραγδαία από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και μετά, με αποτέλεσμα την ένοπλη αντιπαράθεση των Αράβων με την Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Γιατί άραγε συνέβη αυτή η μεταστροφή; Τρεις λόγοι μπορούν να εξηγήσουν την <<αλλαγή πλεύσης>> των Αράβων. Πρώτον, η πολιτική και οικονομική παρακμή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας η οποία ξεκίνησε στα τέλη του 16^{ου} αιώνα και επεκτάθηκε στο μέγιστο βαθμό σε ολόκληρη την οθωμανική επικράτεια στα τέλη του 18^{ου} αιώνα λόγω της πολιτικής και οικονομικής διεύδυσης των Μεγάλων Δυνάμεων στην τελευταία. Όπως ήταν φυσικό, τα οικονομικά προβλήματα της Αυτοκρατορίας επηρέασαν αρνητικά τις οικονομικές δραστηριότητες των Αράβων στη Συρία και είχαν ως αποτέλεσμα να προκαλέσουν μια έντονη δυσφορία των τελευταίων για την οικονομική πολιτική της κεντρικής διοίκησης.

Ένας δεύτερος λόγος ήταν η διάδοση των δυτικών πολιτικών ιδεολογιών στη Μέση Ανατολή. Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα άρχισαν να καταφθάνουν στη Εύφορη Ημισέληνο ιεραπόστολοι, Καθολικοί και Προτεστάντες, από τη Δυτική Ευρώπη και τις Η.Π.Α. Ιδιαίτερα οι Προτεστάντες Αμερικανοί ιεραπόστολοι συνέβαλαν στην ίδρυση

πολλών ιεραποστολικών σχολείων στη Συρία και στο Λίβανο και στην ίδρυση του Συριακού Πανεπιστημίου (το σημερινό Αμερικανικό Πανεπιστήμιο της Βηρυτού). Σε αυτά τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δέχονταν τόσο Χριστιανούς (οι οποίοι αποτελούσαν τη συντριπτική πλειοψηφία) όσο και Μουσουλμάνους Άραβες,¹⁴ ενώ οι δυτικοί ιερωμένοι, πολλοί από τους οποίους γνώριζαν την αραβική γλώσσα, δίδασκαν τους μαθητές τους στα αραβικά. Με σκοπό τον προσηλυτισμό τους στον Προτεσταντισμό ή τον Καθολικισμό, το κύριο μάθημα που διδάσκονταν οι Άραβες μαθητές ήταν η ανάγνωση και γραφή της Αγίας Γραφής, ενώ διδάσκονταν και την ιστορία της Ευρώπης και των Η.Π.Α. Παρά τις επίμονες προσπάθειες τους, οι ιεραπόστολοι πέτυχαν ακριβώς το αντίθετο από ό,τι επεδίωκαν : οι μαθητές τους, αντί να προσκολληθούν στη δυτική θρησκευτική και πολιτική κουλτούρα, έστρεψαν την προσοχή τους προς την αραβική ιστορία και τον αραβικό πολιτισμό. Μέσω της εντρύφησής τους στην αραβική γλώσσα ήρθαν σε επαφή και μελέτησαν σε βάθος την ιστορία και την κουλτούρα των προγόνων τους και εντυπωσιάστηκαν. Επιπλέον, οι ιεραπόστολοι, μεταδίδοντας μέσα από τη διδασκαλία τους την κυρίαρχη πολιτική ιδεολογία που κυριαρχούσε τότε στη Δυτική Ευρώπη, την ιδεολογία του εθνικισμού, έκαναν τους μαθητές τους να συνειδητοποιήσουν πως και εκείνοι, διαθέτοντας ένδοξη ιστορία, μεγάλο πολιτισμό και κοινή γλώσσα, αποτελούσαν κάλλιστα ένα έθνος το οποίο θα μπορούσε να δημιουργήσει το δικό του κράτος. Το αραβικό έθνος-κράτος που οραματίζονταν θα μπορούσε να είναι ανεξάρτητο, χωρίς να εξαρτάται από την Οθωμανική Αυτοκρατορία ή τους δυτικούς μπεριαλιστές. Οι ιδέες αυτές επηρέασαν, αρχικά, περισσότερο τους Χριστιανούς Άραβες από τους Μουσουλμάνους επειδή η πλειοψηφία των μαθητών στα εκπαιδευτικά ιεραποστολικά ιδρύματα ήταν Χριστιανοί και επειδή οι Χριστιανοί Άραβες ανήκαν κοινωνικά στην ανώτερη και μεσαία κοινωνική τάξη και, επομένως, το μορφωτικό τους επίπεδο ήταν υψηλότερου επιπέδου από εκείνο των Μουσουλμάνων.¹⁵ Όμως, με την πάροδο του χρόνου και μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αιώνα οι ιδέες αυτές είχαν διαδοθεί σε μεγάλο βαθμό και στους Μουσουλμάνους Άραβες.¹⁶ Σε ένα μελλοντικό αραβικό έθνος-κράτος το ζήτημα της επικρατούσας θρησκείας θα

---

¹⁴ Longrigg Stephen Hemsley, *Syria and Lebanon under French Mandate*, London, UK, Oxford University Press-Royal Institute of International Affairs, 1958, σ.39.

¹⁵ Goldschmidt Jr. Arthur and Boum Aomar (editors), *Ιστορία της Μέσης Ανατολής*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Επίκεντρο, 2016, Μετάφραση : Θεοχάρης Αναγνωστόπουλος, Επιμέλεια : Δημήτρης Α. Σταματοπούλος, σ.223-224.

¹⁶ Longrigg Stephen Hemsley, *Syria and Lebanon under French Mandate*, London, UK, Oxford University Press-Royal Institute of International Affairs, 1958, σ.39.

μπορούσε να αποτελέσει ζήτημα, ακόμα και βίαιη αντιπαράθεση, μεταξύ των Χριστιανών και Μουσουλμάνων Αράβων. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις ήταν η καταδίωξη και η εξόντωση χιλιάδων Χριστιανών Αράβων από Μουσουλμάνους ομοεθνείς τους στο Χαλέπι το 1850 και τη Δαμασκό και το Λίβανο το 1860. Παρά όλα αυτά, όμως, φαίνεται πως υπήρχαν περιθώρια συνεννόησης μεταξύ των δύο θρησκευτικών ομάδων. Όσον αφορά τους Χριστιανούς Άραβες, είχαν αποδεχθεί το γεγονός ότι αποτελούσαν θρησκευτική μειοψηφία έναντι του Μουσουλμάνων και αποδέχονταν σε ένα μελλοντικό αραβικό έθνος-κράτος να αναδειχθεί ως επικρατούσα θρησκεία η μουσουλμανική θρησκεία. Το μόνο που επεδίωκαν, για να αποδεχθούν αυτή τη θέση, ήταν να οι μουσουλμάνοι ομοεθνείς του να αποδεχθούν και να εγγυηθούν την προστασία των θρησκευτικών δικαιωμάτων τους, κάτι το οποίο εφάρμοζε το οθωμανικό καθεστώς. Από τη δική τους μεριά, οι Μουσουλμάνοι Άραβες στο μεγαλύτερο τους βαθμό φαινόταν ότι ήταν πρόθυμοι, λόγω της μακροχρόνιας συμβίωσης με τους αλλόθρησκους ομοεθνείς τους, να εγγυηθούν τη θρησκευτική ελευθερία των Χριστιανών Αράβων.

Ο τρίτος και κυριότερος λόγος που οδήγησε τους Άραβες να επιδιώξουν το δικό τους έθνος-κράτος ήταν η σκληρή μεταχείριση τους από τους Οθωμανούς ηγεμόνες τους. Εκ πρώτης όψεως γινόταν αντιληπτό ότι οι Άραβες απολάμβαναν, ιδιαίτερα μετά το 1700, μεγάλο βαθμό αυτονομίας που τους είχε παραχωρήσει η σουλτανική διοίκηση και ήταν ικανοποιημένοι με το γεγονός ότι κυβερνιόνταν από ηγεμόνες οι οποίοι ήταν μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα. Όμως, τα πράγματα δεν ήταν ακριβώς έτσι. Ήδη από τα πρώτα χρόνια υπό τη διοίκηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οι Οθωμανοί Τούρκοι υποτιμούσαν τους Άραβες, λόγω της διαφορετικής εθνικότητάς τους, και τους θεωρούσαν πολίτες δεύτερης κατηγορίας, όπως και τους υπόλοιπους υπηκόους του στην οθωμανική επικράτεια. Συνέπεια αυτής της στάσης ήταν να μην εμπιστεύονται στους Άραβες, αλλά μόνο στους Τούρκους κεντρικές θέσεις διοίκησης στην αυτοκρατορία,¹⁷ ενώ από το 1700 και μετά άρχισαν να διορίζουν Άραβες, ακόμα και με μουσουλμανικό θρησκευτικό υπόβαθρο, σε διοικητικές θέσεις μη κεντρικές και μόνο σε περιοχές όπου ο αραβικός πληθυσμός πλειοψηφούσε και αυτό λόγω της ραγδαίας αποδυνάμωσης της κεντρικής εξουσίας στην οθωμανική περιφέρεια. Η στάση

---

¹⁷ Longrigg Stephen Hemsley, *Syria and Lebanon under French Mandate*, London, UK, Oxford University Press-Royal Institute of International Affairs, 1958, σ.16.

αυτή της οθωμανικής διοίκησης και των Οθωμανών Τούρκων γενικότερα δυσαρεστούσε τους Άραβες, αλλά οι τελευταίοι αποφάσιζαν να μη συγκρουστούν με την κεντρική εξουσία. Οι λόγοι ήταν ο σεβασμός που ένιωθαν προς την οθωμανική εξουσία λόγω της πρωτεύουσας θέσης που έδινε το πολιτικό της σύστημα στο Ισλάμ και το γεγονός ότι οι Άραβες δε μπορούσαν να νοήσουν τους εαυτούς τους εκτός του οθωμανικού καθεστώτος. Όμως, από το 1850 και μετά, με τη διάδοση της δυτικής προελεύσεως ιδεολογίας του εθνικισμού, οι Άραβες άρχισαν να διαμορφώνουν εθνική και πολιτική συνείδηση.

Το αποκορύφωμα για τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης εθνικής και πολιτικής συνείδησης για τους Άραβες υπήρξε το Κίνημα των Νεοτούρκων το οποίο εκδηλώθηκε στην ευρωπαϊκή επικράτεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι Νεότουρκοι ανέτρεψαν, στην ουσία, το σουλτανικό σύστημα διακυβέρνησης και διακήρυξαν την πρόθεσή τους να εγκαθιδρύσουν στην Αυτοκρατορία ένα πολιτικό σύστημα δυτικού τύπου με βασικό νομικό κείμενο το Σύνταγμα του 1876 που είχε ανασταλεί από τον εκθρονισμένο Σουλτάνο Αβδούλ Χαμίτ Β΄ και με βασικό θεσμικό όργανο το Κοινοβούλιο, όπου θα εκπροσωπούνταν ισότιμα τόσο οι Τούρκοι όσο και όλες οι μειονότητες της Αυτοκρατορίας, ανεξαρτήτως θρησκευτικής προτίμησης. Με αυτή την αλλαγή οι Άραβες θεώρησαν ότι θα συνέβαλλαν στη διαμόρφωση μιας ισχυρής αραβοτουρκικής φιλίας, δεδομένου ότι ο πληθυσμός των Τούρκων εκείνη την εποχή ήταν ίσος με τον πληθυσμό των Αράβων και ότι οι Τούρκοι πίστευαν στην ίδια θρησκεία, όπως και η συντριπτική πλειοψηφία των Αράβων. Όμως, σύντομα οι ελπίδες τους διαψεύστηκαν παταγωδώς. Κατά τις εκλογές για την ανάδειξη των αντιπροσώπων στο Κοινοβούλιο το 1911 οι Νεότουρκοι νόθευσαν το αποτέλεσμα των εκλογών, ώστε να εξασφαλιστεί η μέγιστη δυνατή εκπροσώπηση των Τούρκων και να περιοριστεί στο ελάχιστο η εκπροσώπηση των μειονοτήτων στο νομοθετικό σώμα. Επίσης, διακρίσεις συνέβησαν στους υποψήφιους βουλευτές και με βάση τη θρησκευτική τους πεποίθηση.¹⁸

Οι Άραβες υπήκοοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και οι Άραβες της Συρίας, δυσαρεστήθηκαν ακόμα περισσότερο από τους Νεότουρκους, όταν το 1914 οι τελευταίοι αποφάσισαν να λάβουν μέρος στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων (Γερμανία,

---

¹⁸ Goldschmidt Jr. Arthur and Boum Aomar (editors), *Ιστορία της Μέσης Ανατολής*, ό.π., σ.226.

Αυστροουγγαρία). Η απόφαση των Νεότουρκων να συμμαχήσουν με τις δύο Χριστιανικές Αυτοκρατορίες της Κεντρικής Ευρώπης και να πολεμήσουν εναντίον άλλων Χριστιανικών Μεγάλων Δυνάμεων προκάλεσε μεγάλη αρνητική εντύπωση στους Μουσουλμάνους Άραβες και τους έπεισε να διαλύσουν στο μυαλό τους την ψευδαίσθηση που είχαν για την ύπαρξη πολιτικής διαίρεσης μεταξύ Χριστιανικών και Μουσουλμανικών Αυτοκρατοριών και για τη θρησκευτική αλληλεγγύη μεταξύ Τούρκων και Μουσουλμάνων Αράβων.

Παρά τις νέες συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί, οι Άραβες δεν ήταν πρόθυμοι να έρθουν σε ανοικτή ρήξη με τους Οθωμανούς Τούρκους. Από τη μία, ακόμα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα πολλοί Άραβες συνέχιζαν να μην είναι κοινωνοί των δυτικών πολιτικών ιδεολογιών και θεσμών, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των Αράβων θεωρούσαν ότι το εγχείρημα τους για τη δημιουργία αραβικού έθνους-κράτους ήταν ανεφάρμοστο, καθώς το αραβικό έθνος δε διέθετε συγκροτημένη πολιτική συνείδηση, αλλά και στρατό πειθαρχημένο και καλά εξοπλισμένο, για να αντιμετωπίσει τον οθωμανικό στρατό. Αντίθετα, την άποψη αυτή δε συμεριζόταν ο ηγέτης της Χασεμιτικής Δυναστείας της Χετζάζης και εμίρης της Μέκκα Χουσεΐν μπν Αλί και οι 4 γιοι του. Ο επικεφαλής της Χασεμιτικής Δυναστείας τα έτη 1915-1916 βρισκόταν σε μυστικές διαπραγματεύσεις με τη Βρετανία για την είσοδο των Αράβων στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό των Δυνάμεων της Αντάντ (Βρετανία, Γαλλία, Ρωσία) (Αλληλογραφία μεταξύ Χουσεΐν και ΜακΜάχον).¹⁹ Για να εισέλθουν οι Άραβες στον πόλεμο ως σύμμαχοι της Αντάντ, ο Χουσεΐν ζητούσε από τις Μεγάλες Δυνάμεις να υποστηρίξουν τους Άραβες για τη δημιουργία ενός αραβικού έθνους-κράτους στις περιοχές της Μέσης Ανατολής, όπου ο αραβικός πληθυσμός υπερίσχυε αριθμητικά (Αραβία, Συρία, Λίβανος, Παλαιστίνη, Ιράκ). Όμως, οι Τρεις Δυνάμεις και ιδιαίτερα οι Αγγλογάλλοι δεν ήταν πρόθυμοι για δεχθούν τις παράλογες- για αυτούς- αξιώσεις του εμίρη της Μέκκα. Ειδικότερα, για τους Αγγλογάλλους διακυβευόνταν σημαντικά πολιτικά, οικονομικά και εμπορικά συμφέροντα στη Μέση Ανατολή και ήταν διατεθειμένοι, ειδικά τώρα που η Οθωμανική Αυτοκρατορία κινδύνευε με διάλυση, να ασκήσουν άμεση επιρροή στην περιοχή. Παράλληλα, από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ολιγάριθμοι Εβραίοι είχαν εγκατασταθεί στο έδαφος της Παλαιστίνης και ο αριθμός των μεταναστών στην περιοχή αυξανόταν αργά, αλλά σταθερά, με σκοπό τη

---

¹⁹ Goldschmidt Jr. Arthur and Boum Aomar (editors), *Ιστορία της Μέσης Ανατολής*, ό.π., σ.229.

δημιουργία ενός εβραϊκού κράτους στο παλαιστινιακό έδαφος. Οι Τρεις Δυνάμεις δεν ήταν διατεθειμένες να συγκρουστούν με τους Εβραίους, καθώς σημαντικό μέρος της Εβραϊκής Διασποράς κατοικούσε στις χώρες τους και ασκούσε σημαντική πολιτική και οικονομική επιρροή σε αυτές.

Η διφορούμενη στάση των Συμμάχων έκανε τους Άραβες να διχαστούν ως προς τη πολιτική που έπρεπε να ακολουθήσουν στο ζήτημα του Πολέμου. Ήταν διχασμένοι για το αν ήταν προς το συμφέρον τους να συμμαχήσουν με τις τρεις Ευρωπαϊκές Δυνάμεις ή να συμμαχήσουν με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ακόμα και το 1916 οι Άραβες ήταν πρόθυμοι να ταχθούν στο πλευρό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αρκεί οι Νεότουρκοι να προχωρούσαν σε έντιμη συμφωνία μαζί τους, ώστε, σε περίπτωση νίκης των Κεντρικών Δυνάμεων, οι Άραβες στα πλαίσια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας να συνέχιζαν να συνυπάρχουν με τους Οθωμανούς Τούρκους, όμως υπό ένα καθεστώς πολιτικής και θρησκευτικής αυτονομίας.

Η υποστήριξη των Αράβων προς την Αντάντ έγειρε εξαιτίας ενός απρόσμενου παράγοντα : της συμπεριφοράς ενός μέλους της Τριανδρίας των Νεότουρκων, του Τζεμάλ πασά. Στα τέλη του 1915 ο Τζεμάλ ηγήθηκε της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο Ανατολικό Μέτωπο στην εκστρατεία που είχε στόχο την κατάληψη της Διώρυγας του Σουέζ και την απελευθέρωση της Αιγύπτου από τη Βρετανία. Κατά την πρώτη του εκστρατεία στην Αίγυπτο απέτυχε, όμως αποφάσισε να παραμείνει στη Μέση Ανατολή, προκειμένου να ανασυντάξει τις δυνάμεις του. Την άνοιξη του 1916 ανέλαβε κυβερνήτης της Συρίας, αλλά η διακυβέρνησή του υπήρξε αυταρχική. Η υποχρεωτική επιστράτευση που επέβαλε στον άνδρες αγρότες, που αποτελούσαν την πλειοψηφία του ανδρικού πληθυσμού της επαρχίας, αλλά και η επίταξη των περισσότερων τροφίμων για τις ανάγκες του στρατού είχαν ως συνέπεια να προκαλέσουν ζήτημα επιβίωσης στους κατοίκους της Συρίας και το θάνατο του 25% του συνολικού πληθυσμού της. Όμως, το αποκορύφωμα σε όλα αυτά υπήρξε μια αποτρόπαιη πράξη του διοικητή της Συρίας : την ίδια εποχή συνέλαβε κάποιους Άραβες για τους οποίους δεν είχε αποδείξεις ότι ήταν εθνικιστές και αντιτούρκοι, τους καταδίκασε με την κατηγορία της προδοσίας και απαγχόνισε 22 από τους καταδικασθέντες σε δημόσια θέα στη Δαμασκό και τη Βηρυτό. Οι εκτελέσεις των 22 Αράβων προκάλεσαν τέτοια οργή και μίσος για τους Οθωμανούς Τούρκους, ώστε ο Χουσεΐν και οι γιοι του

αποφάσισαν, χωρίς κανένα πια δισταγμό, να κηρύξουν τον πόλεμο στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.²⁰

1.3.2. Η Αραβική Εξέγερση (1916-1918)

Στις 5 Ιουνίου 1916 ο εμίρης Χουσεΐν κήρυξε την Αραβική Εξέγερση (Arab Revolt) εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, με σκοπό την αποτίναξη του οθωμανικού ζυγού από τους Άραβες και την δημιουργία ενός ανεξάρτητου αραβικού έθνους-κράτους. Αρχικά, οι Άραβες βρέθηκαν σε δύσκολη θέση, καθώς έπρεπε να φτιάξουν έναν οργανωμένο και πειθαρχημένο στρατό από μηδενικό σημείο. Αυτή η αποστολή της αραβικής ηγεσίας ήταν πολύ δύσκολη, καθώς οι στρατιώτες που θα συγκροτούσαν τον αραβικό στρατό προέρχονταν από πολυάριθμες αραβικές φυλές, πολλές από τις οποίες βρίσκονταν σε μακροχρόνια αντιπαράθεση μεταξύ τους και στην πλειοψηφία τους ήταν Βεδουΐνοι, δηλαδή νομάδες της ερήμου οι οποίοι είχαν εμπειρία μόνο σε συνθήκες ανταρτοπολέμου, πολεμώντας με αντίπαλες φυλές ή ληστές, αλλά όχι σε συνθήκες συμβατικού πολέμου. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας για τη συγκρότηση του αραβικού στρατού ήταν η συγκέντρωση αρκετών οικονομικών πόρων και η διάθεσή τους για τις ανάγκες του στρατού. Η λύση για τα σημαντικά προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι Άραβες ήταν η στρατιωτική, υλική και ηθική υποστήριξη που τους παρείχαν οι Βρετανοί καθ' όλη τη διάρκεια των 2,5 ετών του αραβοοθωμανικού πολέμου. Οι Άραβες σε συνεργασία με τους Βρετανούς, προεξέχοντας του στρατιώτη και ιστορικού Τόμας Έντουαρντ Λώρενς (Λώρενς της Αραβίας) που τους παρείχε στρατιωτικές συμβουλές και ηθική υποστήριξη στον αγώνα τους, κατάφεραν να πέτυχουν σημαντικές επιτυχίες έναντι των Οθωμανών κατά τη διάρκεια του πολέμου. Αρχικά, ενώ ο βρετανικός στρατός εκστράτευε στη Διώρυγα του Σουέζ, οι Άραβες μετακινήθηκαν στην Παλαιστίνη, για να παρεμποδίσουν τους Οθωμανούς Τούρκους να στείλουν ενισχύσεις στην Αίγυπτο. Στη συνέχεια, ο αραβικός στρατός κυριεύσε στην Αραβία την Ακάμπα και το Αμμάν και ανατίναξε το οθωμανικό σιδηροδρομικό δίκτυο, την ίδια χρονική περίοδο που οι Βρετανοί κυριεύαν την Ιερουσαλήμ και ολόκληρη την Παλαιστίνη. Την 1^η Οκτωβρίου 1918 ολοκληρώθηκε ο αραβοοθωμανικός πόλεμος με την είσοδο του αραβικού στρατού με επικεφαλής τον γιο του εμίρη Χουσεΐν, Φεϊζάλ, στη Δαμασκό, πρωτεύουσα της Συρίας, ενώ ο οθωμανικός στρατός είχε αποχωρήσει λίγες μέρες νωρίτερα από το συριακό έδαφος.

---

²⁰ Goldschmidt Jr. Arthur and Boum Aomar (editors), *Ιστορία της Μέσης Ανατολής*, ό.π, σ.230.

Στη Δαμασκό οι Άραβες συγκρότησαν μια προσωρινή αραβική κυβέρνηση υπό την ηγεσία του Φεϊζάλ. Με τη λήξη του πολέμου, οι Άραβες ήταν σίγουροι πως θα αποκτούσαν την πολυπόθητη ανεξαρτησία τους.²¹

1.4 Η ίδρυση του Συριακού Βασιλείου (1918)-Η κατάλυση του από τους Γάλλους (1920)

Στις 26 Οκτωβρίου 1918 η Οθωμανική Αυτοκρατορία τερμάτισε την πολεμική της προσπάθεια υπογράφοντας συνθηκολόγηση με την Αντάντ. Με τον τερματισμό του πολέμου με την Οθωμανική Αυτοκρατορία οι Άραβες θεωρούσαν ότι θα μπορούσαν να δημιουργήσουν απρόσκοπτα το δικό τους έθνος-κράτος.

Παρά όλα αυτά, οι ελπίδες των Αράβων διαψεύστηκαν πολύ σύντομα. Στα τέλη του 1918 έγινε γνωστή στην αραβική κοινή γνώμη, κάτι, όμως, που γνώριζαν ήδη ο Χουσεΐν και οι γιοι του από το 1917, η συμφωνία Σάικς-Πικό που είχε υπογραφεί το Μάιο του 1916 μεταξύ της Βρετανίας και της Γαλλίας. Οι τρεις Δυνάμεις, κάτι που είχε αναφερθεί και στην προηγούμενη ενότητα, ενδιαφέρονταν να διατηρήσουν και να ασκήσουν ακόμα μεγαλύτερη επιρροή στη Μέση Ανατολή και δεν ήταν διατεθειμένοι να ικανοποιήσουν όλες τις απαιτήσεις των Αράβων. Το αποτέλεσμα ήταν ο εκπρόσωπος της Βρετανίας Μαρκ Σάικς με τον εκπρόσωπο της Γαλλίας Σαρλς Πικό να υπογράψουν τη Συνθήκη που φέρει το όνομά τους το Μάιο του 1916. Εκείνη προέβλεπε ότι η Γαλλία θα αναλάμβανε τη διοίκηση της Συρίας, η Βρετανία το Ιράκ, ενώ η Παλαιστίνη θα τίθεντο υπό διεθνή έλεγχο, καθώς η Ρωσία επιθυμούσε να συμμετέχει στη διοίκηση των Αγίων Τόπων. Όσον αφορά τους Άραβες, θα μπορούσαν να δημιουργήσουν το δικό τους έθνος-κράτος μεταξύ των αιγυπτιακών συνόρων και της ανατολικής Αραβίας.

Ένας άλλο παράγοντας που περιέπλεκε περισσότερο τα πράγματα ήταν η Διακήρυξη Μπάλφουρ. Στις 2 Νοεμβρίου του 1917 ο Βρετανός Υπουργός Εξωτερικών Άρθουρ Μπάλφουρ σε επιστολή του προς τον λόρδο Ρόθτσιλντ, επίτιμο Πρόεδρο της Σιωνιστικής Ομοσπονδίας Βρετανίας, τόνισε ότι η βρετανική κυβέρνηση ήταν πρόθυμη να βοηθήσει τους Εβραίους να ιδρύσουν μια εθνική εστία στην περιοχή της Παλαιστίνης, αλλά ότι, σε καμία περίπτωση, δε θα έθιγε τα ατομικά δικαιώματα (δεν γίνονταν καμιά αναφορά σε πολιτικά δικαιώματα) των μη εβραϊκών κοινοτήτων που ζούσαν στο παλαιστινιακό έδαφος. Η βρετανική κυβέρνηση προχώρησε σε αυτή τη

---

²¹ Goldschmidt Jr. Arthur and Boum Aomar (editors), ό.π., σ.231.

διακήρυξη για δύο λόγους. Από τη μία, η δημιουργία εβραϊκού έθνους-κράτους στην Παλαιστίνη θα απέτρεπε τους Άραβες από την ίδρυση ενός ισχυρού έθνους-κράτους το οποίο θα ήταν δύσκολο μελλοντικά να το ελέγξει και να προστατεύσει τα συμφέροντά της στη Μέση Ανατολή. Από την άλλη, η βρετανική ηγεσία επιθυμούσε να ικανοποιήσει την αξίωση της εβραϊκής μειονότητας για τη δημιουργία εβραϊκού κράτους της Παλαιστίνης, καθώς η μειονότητα αυτή διέθετε σημαντική πολιτική και οικονομική επιρροή στη Βρετανία (αλλά και σε όλες τις Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής), με εκπροσώπους της στην Κυβέρνηση και στα δύο νομοθετικά σώματα, γεγονός που θα μπορούσε να επηρεάσει καθοριστικά τους συσχετισμούς στο πολιτικό σύστημα της Γηραιάς Αλβιώνας. Οι δύο αυτές επίσημες δεσμεύσεις των Μεγάλων Δυνάμεων στην ουσία διέλυναν τις φιλοδοξίες των Αράβων για τη δημιουργία ενός μεγάλου αραβικού έθνους-κράτους.

Παρά τις έντονες διαμαρτυρίες των Αράβων, οι Μεγάλες Δυνάμεις²² δεν ήταν διατεθειμένες να αλλάξουν τα πολιτικά τους σχέδια. Το Δεκέμβριο του 1918 ο Βρετανός Πρωθυπουργός Λόιντ Τζώρτζ συναντήθηκε με τον Γάλλο ομόλογό του Ζώρζ Κλεμανσώ στο Λονδίνο, με σκοπό τη χάραξη κοινής στρατηγικής για τη Συνδιάσκεψη Ειρήνης του Παρισιού η οποία θα άρχιζε τον Ιανουάριο του ερχόμενου έτους. Στη συνάντηση αυτή, σχετικά με τη Μέση Ανατολή, συμφώνησαν η Βρετανία να αποκτήσει τη Μοσούλη και να έχει τον πρωταρχικό λόγο στην Παλαιστίνη και η Γαλλία να αποκτήσει τη Συρία και την Κιλικία.²³ Οι δύο Δυνάμεις έμειναν πιστές στις θέσεις τους καθ' όλη τη διάρκεια της Συνδιάσκεψης Ειρήνης (Ιανουάριος 1919-Ιανουάριος 1920). Τον Απρίλιο του 1920, τρεις μήνες μετά τον τερματισμό των εργασιών της Συνδιάσκεψης Ειρήνης στο Παρίσι, η Βρετανία, η Γαλλία και η Ιταλία συμμετείχαν στη Συνδιάσκεψη του Σαν Ρέμο της Ιταλίας. Εκεί, οι τρεις Δυνάμεις αποφάσισαν η Βρετανία να λάβει Εντολή (Mandate) για το Ιράκ και την Παλαιστίνη και η Γαλλία για τη Συρία και το Λίβανο. Στόχος των Εντολών που έλαβαν η Βρετανία και η Γαλλία για τα κράτη αυτά που θα δημιουργούνταν στη Μέση Ανατολή, με βάση το συγκεκριμένο καθεστώς, δεν ήταν ο μόνιμος έλεγχος των συγκεκριμένων κρατών

---

²² Συγκεκριμένα, η Βρετανία και η Γαλλία. Η Ρωσία είχε αποχωρήσει από το μέτωπο του πολέμου από τον Οκτώβριο του 1917 εξαιτίας της κομμουνιστικής επανάστασης που είχε ξεσπάσει στη χώρα. Η Ρωσία, πια υπό κομμουνιστική ηγεσία, συνθηκολόγησε με τη Γερμανία με τη Συνθήκη του Μπρεστ-Λιτόφσκ (Μάρτιος 1918) και παραιτήθηκε από οποιεσδήποτε διεκδικήσεις αξίωων κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

²³ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., *Μέση Ανατολή : Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική Ανάπτυξη*, Τόμος Α΄, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1992, σ.95-96.

από τις δύο Δυνάμεις, αλλά η προσωρινή <<κηδεμονία>> τους μέχρι τη μελλοντική ανεξαρτητοποίησή τους, κάτι που θα μπορούσε να συμβεί μετά από κάποιο μεταβατικό χρονικό διάστημα.²⁴ Η ανεξαρτητοποίησή τους θα ήταν δυνατόν να λάβει <<σάρκα και οστά>>, μόνο εφ' όσον οι πολίτες τους έδειχναν <<ικανοί>> ότι μπορούσαν να ασκήσουν μόνοι τους την εξουσία στα κράτη τους.²⁵ Σχετικά με τη Συρία (που αποτελεί και το θέμα της παρούσας εργασίας), όχι μόνο δε θα αποτελούσε μια από τις επαρχίες ενός μεγάλου και ισχυρού αραβικού έθνους-κράτους, αλλά δε μπορούσε να <<απολαύσει>> την ανεξαρτησία της, καθώς θα βρισκόταν υπό τη γαλλική κηδεμονία για μεγάλο χρονικό διάστημα και το μέλλον της θα ήταν αβέβαιο.

Στα τέλη του 1919 ο Φειζάλ, επικεφαλής της συριακής κυβέρνησης, συνειδητοποιώντας ότι δεν μπορούσε να αντισταθεί στους Γάλλους, σύνηψε συμφωνία με τη Γαλλία αναγνωρίζοντας την υπεροχή της Γαλλίας στη Συρία και το Λίβανο (το οποίο είχε πλέον αποσπαστεί διοικητικά από τη Συρία).²⁶

Η συμφωνία του Φειζάλ με τη Γαλλία προκάλεσε την οργή των Αράβων της Συρίας. Αμέσως μετά τη σύναψη της συμφωνίας οι Άραβες εθνικιστές συγκρούστηκαν με τα γαλλικά στρατεύματα στις μεθοριακές περιοχές της Συρίας και του Λιβάνου. Παράλληλα, ο Φειζάλ, εξαιτίας της συμφωνίας με τη Γαλλία, είδε τη δημοτικότητά του ως Άραβα ηγέτη να πέφτει κατακόρυφα μεταξύ των εθνικιστών στη Συρία. Αυτή η κατάσταση τον οδήγησε να ακολουθήσει πιο σκληρή πολιτική εναντίον του γαλλικού ιμπεριαλισμού. Το Μάρτιο του 1920 ο Άραβας πρίγκιπας συγκάλεσε το Γενικό Συριακό Κογκρέσο. Το Κογκρέσο, το ανώτατο νομοθετικό σώμα της Συρίας, ανακήρυξε την ανεξαρτησία της Μείζονος Συρίας η οποία θα περιλάμβανε τη Συρία, το Λίβανο και την Παλαιστίνη, εξήγγειλε την πολιτικοοικονομική ένωση της Μείζονος Συρίας με το Ιράκ και εξέλεξε τον Φειζάλ στο αξίωμα του συνταγματικού μονάρχη της χώρας.²⁷

---

²⁴ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., *Μέση Ανατολή : Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική Ανάπτυξη*, ό.π., σ.104.

²⁵ Και φυσικά εφ' όσον οι δύο Δυνάμεις είχαν λάβει τις απαραίτητες διαβεβαιώσεις από τις πρώτες εθνικές κυβερνήσεις των 4 αυτών κρατών ότι θα διασφαλιζόνταν τα συμφέροντα τους (πολιτικά, οικονομικά και γεωπολιτικά) σε αυτά!

²⁶ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., *Μέση Ανατολή : Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική Ανάπτυξη*, Τόμος Α', Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1992, σ.207-208.

²⁷ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., *Μέση Ανατολή : Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική Ανάπτυξη*, Τόμος Α', Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1992, σ.208.

Στις αρχές Ιουλίου του 1920, λίγες μέρες πριν την υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών (28 Ιουλίου 1920), της συνθήκης ειρήνης που υπογράφηκε μεταξύ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και των όλων των κρατών-μελών της Αντάντ, η βρετανική κυβέρνηση προσκάλεσε τον Φειζάλ στο Παρίσι, για να προβάλλει τις θέσεις της χώρας του. Για να εξασφαλίσει την έγκριση της Γαλλίας για την επίσκεψή του στο Παρίσι, ο επικεφαλής του Συριακού Βασιλείου αποφάσισε να ενημερώσει πρώτα τον Γάλλο ύπατο αρμοστή στην επαρχία της Συρίας, τον Ανρί Γκουρώ. Όμως, ο Γκουρώ αρνήθηκε να επιτρέψει στον Φειζάλ να ταξιδέψει στο Παρίσι, αν ο τελευταίος δεν αποδεχόταν τις γαλλικές αξιώσεις. Δύο εβδομάδες αργότερα, στις 19 Ιουλίου 1920 το Συριακό Κογκρέσο, παρά την αντίθετη γνώμη του Φειζάλ, προχώρησε σε επίσημη δήλωση με την οποία ανακήρυξε ως άκυρη οποιαδήποτε συμφωνία της συριακής κυβέρνησης που υπονόμει την ανεξαρτησία της χώρας. Ο βασιλιάς της Συρίας, πεπεισμένος για την ήττα της Συρίας σε επικείμενο γαλλοσυριακό πόλεμο, αποφάσισε να επιβληθεί στους εθνικιστές. Συγκεκριμένα, διέλυσε το Κογκρέσο και έστειλε τηλεγράφημα στο Γάλλο ύπατο αρμοστή με το οποίο τον ενημέρωνε ότι αποδεχόταν όλους τους όρους του. Όμως, η καταστροφή των τηλεγραφικών γραμμών από τους Άραβες εθνικιστές είχε ως αποτέλεσμα το τηλεγράφημα να μη φτάσει πριν τη λήξη της προθεσμίας που είχε ορίσει ο Γκουρώ.

Παρά την προσπάθεια του Φειζάλ να αρχίσουν νέες διαπραγματεύσεις ανάμεσα στη Συρία και τη Γαλλία, ο Γκουρώ ήταν διατεθειμένος να πολεμήσει τους Σύριους και να τους δώσει ένα γερό μάθημα για την <<ανυπάκοή>> τους προς τη Γαλλία. Ο μονάρχης της Συρίας, βλέποντας την αποφασιστικότητα των Γάλλων να έρθουν σε ένοπλη αντιπαράθεση μαζί του, διέταξε το στρατό του να αντισταθεί στους Γάλλους εισβολείς. Στις 24 Ιουλίου 1920 διεξήχθη η μάχη του Μαϊσαλούν κατά την οποία ο αραβικός στρατός συνетρίβη και την ίδια μέρα τα γαλλικά στρατεύματα κατέλαβαν την πρωτεύουσα της Συρίας, τη Δαμασκό. Το μόνο που απέμενε πια στον Φειζάλ ήταν να εγκαταλείψει τη χώρα και το θρόνο του.²⁸

---

²⁸ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., *Μέση Ανατολή : Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική Ανάπτυξη*, Τόμος Α', Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1992, σ.209-211.

1.5 Η Συρία υπό το καθεστώς της Γαλλικής Εντολής (1920-1946)

Τον Αύγουστο του 1920, ένα μήνα μετά την κατάληψη της Συρίας, η Γαλλία διαίρεσε τη Συρία και το Λίβανο σε 4 κρατίδια : α) την περιφέρεια του όρους Λιβάνου η οποία περιλάμβανε τους σουννίτες μουσουλμάνους, τους σίιτες μουσουλμάνους του νοτίου Λιβάνου και τους ορθόδοξους χριστιανούς της κοιλάδας Μπεκάα, β) το κρατίδιο της Λατάκειας, όπου κυριαρχούσε η μειονότητα των Αλαουϊτών, γ) το κρατίδιο της Δαμασκού η οποία περιλάμβανε τη μειονότητα των Δρούζων και δ) το κρατίδιο του Χαλεπίου που περιλάμβανε και την επαρχία της Αλεξανδρέττας, όπου στην τελευταία ήταν κυρίαρχη η τουρκική μειονότητα. Παρά την ύπαρξη των Δρούζων και των Τούρκων στο κρατίδιο της Δαμασκού και του Χαλεπίου αντίστοιχα, και στα δύο κρατίδια η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού ήταν σουννίτες μουσουλμάνοι. Επικεφαλής των 4 κρατιδίων ήταν ο ύπατος αρμοστής που εκπροσωπούσε τη γαλλική κυβέρνηση και είχε ως έδρα τη Βηρυτό. Ο βασικός σκοπός της γαλλικής κυβέρνησης για τη διαίρεση της Συρίας και του Λιβάνου σε 4 κρατίδια ήταν η πολιτική και η θρησκευτική διαίρεση των κατοίκων των δύο επαρχιών για την αποτροπή της δημιουργίας ενός ισχυρού αραβικού εθνικιστικού κινήματος. Ένα ισχυρό κίνημα συγκεκριμένης προέλευσης θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα της Γαλλίας στη Μέση Ανατολή ή ακόμα και να τερματίσει και την πολιτική και στρατιωτική παρουσία της στην περιοχή.²⁹

Η γαλλική παρουσία στη Συρία συνέβαλε, από μηδενικό σημείο, στην οικοδόμηση του τομέα της βιομηχανίας με τη δημιουργία των πρώτων εργοστασίων, στην εισαγωγή νέων τομέων στον αγροκτηνοτροφικό τομέα, με αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση της παραγωγής, αλλά και στην κατασκευή οδικών δικτύων. Η πιο σημαντική καινοτομία ήταν ότι συνέβαλε στη λειτουργία της Συρίας, για πρώτη φορά, ως ενιαίας κρατικής οντότητας μέσω του συγκεντρωτικού συστήματος διακυβέρνησης της ύπατης αρμοστείας.³⁰ Παρά τα ρηξικέλευθα μέτρα που έλαβε η γαλλική ύπατη αρμοστεία για τη βελτίωση της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής στη Συρία, η γαλλική διακυβέρνηση υπήρξε καταπιεστική προς τους Άραβες υπηκόους της. Συγκεκριμένα, το διοικητικό σύστημα ήταν υπερσυγκεντρωτικό. Επίσης, η γαλλική κυβέρνηση καθιέρωσε ως επίσημη γλώσσα του κράτους τη γαλλική γλώσσα, ενώ

²⁹ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.211-212.

³⁰ Commins David and Lesch David W., *Historical Dictionary of Syria*, ό.π., σ.17.

επέβαλε την υποχρεωτική εκφώνηση του εθνικού ύμνου της Γαλλίας σε όλες τις δημόσιες εκδηλώσεις.

Την άνοιξη του 1922 η αυταρχική πολιτική της ύπατης αρμοστείας, συνδυαζόμενη με την επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας, οδήγησε σε μαζικές διαδηλώσεις του συριακού λαού κατά της γαλλικής διοίκησης. Η μεγάλη πίεση των Σύριων είχε ως αποτέλεσμα τον Ιούνιο του 1922 ο ύπατος αρμοστής Γκουρώ να προωθήσει τη σύσταση της Ομοσπονδιακής Ένωσης για τη Συρία και τη θέσπιση του Ομοσπονδιακού Συριακού Συμβουλίου.³¹ Η Συριακή Ομοσπονδία περιλάμβανε τα κρατίδια της Δαμασκού, του Χαλεπίου και των Αλαουϊτών. Στα τέλη Ιανουαρίου 1924 τα 15 μέλη του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου, υπό την επιρροή του Γκουρώ, διέλυσαν την Ομοσπονδιακή Ένωση της Συρίας και στη θέση της ανακήρυξαν τη σύσταση της Συριακής Ένωσης. Σύμφωνα με το σχέδιο του Συμβουλίου, η Συριακή Ένωση προέβλεπε α) τη συγκρότηση των κρατιδίων της Δαμασκού και του Χαλεπίου σε ενιαίο κράτος και την ανακήρυξη της Δαμασκού σε μόνιμη πρωτεύουσα της Συρίας, β) τη δημιουργία αυτόνομου κρατιδίου για τους Αλαουίτες, γ) τη δημιουργία ξεχωριστού κρατιδίου για τους Δρούζους και δ) την ένταξη του σαντζακίου της Αλεξανδρέττας στην Ένωση υπό καθεστώς αυτονομίας και τη μη υπαγωγή του υπό το διοικητικό έλεγχο του Χαλεπίου.³²

Το σχέδιο για τη σύσταση της Συριακής Ένωσης έμεινε στα χαρτιά, καθώς τον Ιανουάριο του 1925 ο Ουεϊγκάντ, ο οποίος είχε αντικαταστήσει τον Γκουρώ από τα τέλη του 1923 στη θέση του ύπατου αρμοστή, αποχώρησε από τη θέση του πριν προλάβει να εφαρμόσει το σχέδιο για την Ένωση. Η δυσφορία που υπήρχε στη συντριπτική πλειοψηφία των Αράβων για τη γαλλική διακυβέρνηση στη Συρία, με αποκορύφωμα την αυταρχική διακυβέρνηση του Σαρράι που είχε στο μεταξύ αντικαταστήσει στην ύπατη αρμοστεία τον Ουεϊγκάντ, την οδήγησε το καλοκαίρι του 1925 να εξεγερθεί κατά των γαλλικών αρχών. Σε πρώτη φάση η εξέγερση έλαβε χώρα στο κρατίδιο των Δρούζων με αφορμή μια πολιτική διαφωνία που προέκυψε ανάμεσα στο Σαρράι, τον Γάλλο διοικητή της επαρχίας των Δρούζων, Καρμιλλέτ και τους

---

³¹ Khoury Philip Shukry, *Syria and the French Mandate : The Politics of Arab Nationalism, 1920-1945*, New Jersey, USA, Princeton University Press, Princeton Studies on Near East, 1989, first Princeton Paperback Printing, 1987, σ.127.

³² Khoury Philip Shukry, *Syria and the French Mandate : The Politics of Arab Nationalism, 1920-1945*, New Jersey, USA, Princeton University Press, Princeton Studies on Near East, 1989, first Princeton Paperback Printing, 1987, σ.59.

Δρούζους φυλάρχους, αλλά, σύντομα, εξαπλώθηκε σε όλη τη Συρία³³. Η εξέγερση διήρκησε για δύο ολόκληρα χρόνια και, τελικά, κατεστάλη με τη συνδρομή γαλλικών στρατευμάτων από το Λίβανο το 1927.³⁴

Ένα χρόνο μετά την καταστολή της μεγάλης εξέγερσης και συγκεκριμένα στις εκλογές του Απριλίου του 1928 έλαβε χώρα ένα σημαντικό γεγονός, όσον αφορά το πολιτικό σύστημα της Συρίας. Σε εκείνες τις εκλογές μπορεί να πλειοψήφισαν οι μετριοπαθείς εθνικιστές οι οποίοι επιθυμούσαν το διάλογο και τη συνεργασία με τη Γαλλία, με σκοπό την ανεξαρτησία της Συρίας, αλλά το αξιοσημείωτο γεγονός ήταν η ενίσχυση των σκληρών εθνικιστών. Ειδικότερα, οι σκληροί εθνικιστές είχαν συγκροτήσει μια χαλαρή συμμαχία στην οποία είχαν δώσει την ονομασία Εθνικός Συνασπισμός και ο σχηματισμός εκείνος είχε καταφέρει να αυξήσει σημαντικά τον αριθμό των εδρών του στο Κοινοβούλιο σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές. Ηγέτης του αναδείχθηκε σύντομα ο Σούκρι αλ-Κουβάτλι. Ο Εθνικός Συνασπισμός υποστήριζε την υλοποίηση της ανεξαρτησίας της Συρίας άμεσα με έμφαση στη χρήση δυναμικών μέτρων και όχι στη συνεννόηση με τη Γαλλία. Τα επόμενα χρόνια ο Συνασπισμός κατάφερε να μετασχηματιστεί από χαλαρή συμμαχία σε οργανωμένο πολιτικό κόμμα, να αυξήσει την επιρροή του κατακόρυφα και να αναδειχθεί στο κυρίαρχο πολιτικό κόμμα της Συρίας.

Τον Αύγουστο του 1928 η Εθνοσυνέλευση (το κοινοβούλιο της Συρίας) ολοκλήρωσε τη σύνταξη ενός σχεδίου το οποίο πρότεινε την εγκαθίδρυση της Προεδρικής Δημοκρατίας ως πολιτεύματος της χώρας. Ο Γάλλος ύπατος αρμοστής Ανρί Πονσό (διορισμένος από τον Οκτώβριο του 1926) δεν έκανε αποδεκτή την εισήγηση της Εθνοσυνέλευσης για το σχέδιο Συντάγματος, κυρίως για τη διάταξη εκείνη που προέβλεπε ότι όλα τα εδάφη τα οποία είχαν αποσπαστεί από την Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν μια αδιαίρετη πολιτική ενότητα. Ο Πονσό ζήτησε να διαγραφεί τόσο η συγκεκριμένη διάταξη όσο και άλλες για τις οποίες διαφωνούσε. Η Εθνοσυνέλευση αρνήθηκε και ,δύο χρόνια αργότερα, το 1930 ο ύπατος αρμοστής διέλυσε την Εθνοσυνέλευση και δημοσίευσε το πρώτο Σύνταγμα της Συρίας έχοντας

---

³³ Neep Daniel, *Occupying Syria under French Mandate : Insurgency, Space and State formation*, New York, USA, Cambridge University Press-Cambridge Middle Eastern Studies, 2012, σ.36.

³⁴ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.212-213, 215, 218-Επίσης, Neep Daniel, *Occupying Syria under French Mandate : Insurgency, Space and State formation*, New York, USA, Cambridge University Press-Cambridge Middle Eastern Studies, 2012, σ.37.

πρώτα τροποποιήσει τις αμφισβητούμενες-για αυτόν και τη γαλλική κυβέρνηση- διατάξεις με τέτοιο τρόπο, ώστε να συμβάλει στη διατήρηση της γαλλικής <<κηδεμονίας>> στη χώρα.³⁵ Οι Σύριοι αναγκάστηκαν να αποδεχθούν το τροποποιημένο Σύνταγμα.³⁶

Το επόμενο σημαντικό επεισόδιο ανάμεσα στους Άραβες εθνικιστές και τους Γάλλους έλαβε χώρα το 1935, όταν μεγάλη γενική απεργία, οργανωμένη από τον Εθνικό Συνασπισμό, ξέσπασε σε ολόκληρη τη Συρία. Ο λόγος για το ξέσπασμα της απεργίας ήταν η επίμονη άρνηση της Γαλλίας να προωθήσει την ανεξαρτησία της Συρίας. Η έντονη πίεση των Αράβων εθνικιστών οδήγησε τον Μάρτιο του 1936 την κυβέρνηση του Παρισιού να ζητήσει από τους Σύριους εθνικιστές να συγκροτήσουν αντιπροσωπεία, προκειμένου να πάει στο Παρίσι και να διαπραγματευτεί μαζί της.³⁷ Το Σεπτέμβριο του 1936, έπειτα από μήνες σκληρών διαπραγματεύσεων, συνάφθηκε η γαλλοσυριακή συνθήκη. Εκείνη προέβλεπε : α) την αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Συρίας και τον ορισμό μιας μεταβατικής περιόδου 3 ετών για τη διακυβέρνηση της Συρίας από τους ίδιους τους Σύριους. Επιπλέον, 3 χρόνια μετά την εφαρμογή της συνθήκης, η Γαλλία θα προωθούσε την είσοδο της Συρίας στην Κοινωνία των Εθνών, β) την προσάρτηση της Λατάκειας και της επαρχίας των Δρούζων στη Συρία, αλλά με τη διατήρηση κάποιου βαθμού αυτονομίας για τις συγκεκριμένες επαρχίες³⁸ και γ) τη διατήρηση σημαντικών στρατιωτικών και οικονομικών συμφερόντων στη χώρα για τη Γαλλία.

Τελικά, η συνθήκη δεν εφαρμόστηκε, καθώς οι σχέσεις της Γαλλίας με τους Σύριους εθνικιστές ψυχράνθηκαν εξαιτίας του ζητήματος της Αλεξανδρέττας που προέκυψε στο άμεσο χρονικό διάστημα.

Το σαντζάκι της Αλεξανδρέττας από την αρχή της Γαλλικής Εντολής στη Συρία μέχρι το καλοκαίρι του 1938 ήταν επαρχία της Συρίας, αλλά απολάμβανε ένα ειδικό καθεστώς αυτονομίας. Τον Ιούλιο του 1938 η Γαλλία, επειδή ανησυχούσε για το ενδεχόμενο μιας συμμαχίας της Τουρκίας με τη Γερμανία σε περίπτωση μιας

---

³⁵ Tibawi A.L., *A Modern History of Syria including Lebanon and Palestine*, London, UK, Macmillan and St. Martin, 1969, σ.349.

³⁶ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.218-220.

³⁷ Tibawi A.L., *A Modern History of Syria including Lebanon and Palestine*, London, UK, Macmillan and St. Martin, 1969, σ.351-352.

³⁸ Tibawi A.L., *A Modern History of Syria including Lebanon and Palestine*, London, UK, Macmillan and St. Martin, 1969, σ.352.

παγκόσμιας σύρραξης, κάτι που θα έθετε σε κίνδυνο τα συμφέροντα της αποικιοκρατικής δύναμης στη Μέση Ανατολή, υπέγραψε μια συνθήκη με την Τουρκία για την από κοινού φρούρηση του σαντζακίου. Λίγες μέρες μετά, τουρκικά στρατεύματα κατέλαβαν την Αλεξανδρέττα.³⁹ Η Γαλλία δεν προέβαλε καμία αντίσταση σε αυτή την πρωτοβουλία των Τούρκων. Το Σεπτέμβριο του 1938 διεξήχθησαν εκλογές στο σαντζάκι της Αλεξανδρέττας. Το αποτέλεσμα των εκλογών ήταν η ανάδειξη Βουλής η οποία ελεγχόταν πλήρως από τους Τούρκους εισβολείς και η οποία μετονόμασε το σαντζάκι της Αλεξανδρέττας σε Δημοκρατία του Χατάι. Επιπλέον, η Βουλή ζητούσε σύσσωμη την ένωση της επαρχίας με την Τουρκία. Τον Ιούλιο του 1939 η Γαλλία παραχώρησε την Αλεξανδρέττα στην Τουρκία⁴⁰ και λίγες μέρες αργότερα η Βουλή διοργάνωσε δημοψήφισμα στο οποίο η τουρκική μειονότητα, που αποτελούσε τη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού της επαρχίας, τάχθηκε ομόφωνα υπέρ της ένταξης της επαρχίας στην Τουρκία.

Ένα άλλο ζήτημα που είχε επιδεινώσει νωρίτερα από το ζήτημα της Αλεξανδρέττας τις σχέσεις της Γαλλίας με τους Σύριους εθνικιστές ήταν ο δισταγμός της γαλλικής κυβέρνησης να επικυρώσει τη γαλλοσυριακή συνθήκη. Το Φεβρουάριο του 1939 η Γαλλία πήρε την απόφαση να μην επικυρώσει τη γαλλοσυριακή συνθήκη,⁴¹ ενώ στα τέλη του 1939 ο νέος ύπατος αρμοστής Γκάμπριελ Πουό προχώρησε στην αναστολή του Συντάγματος, διέλυσε τη Συριακή Εθνοσυνέλευση και ανέλαβε ο ίδιος τη διακυβέρνηση της χώρας.⁴² Δύο άλλα ζητήματα που επιδείνωσαν τις γαλλοσυριακές σχέσεις ήταν η μη υποστήριξη της Γαλλίας στους Άραβες Παλαιστίνιους στην εξέγερση που πραγματοποίησαν στην Παλαιστίνη το 1936⁴³ και η υποτίμηση του

---

³⁹ Khoury Philip Shukry, *Syria and the French Mandate : The Politics of Arab Nationalism, 1920-1945*, New Jersey, USA, Princeton University Press, Princeton Studies on Near East, 1989, first Princeton Paperback Printing, 1987, σ.511.

⁴⁰ Longrigg Stephen Hemsley, *Syria and Lebanon under French Mandate*, London, UK, Oxford University Press-Royal Institute of International Affairs, 1958, σ.243.

⁴¹ Khoury Philip Shukry, *Syria and the French Mandate : The Politics of Arab Nationalism, 1920-1945*, New Jersey, USA, Princeton University Press, Princeton Studies on Near East, 1989, first Princeton Paperback Printing, 1987, σ.490-491.

⁴² Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.221-222.-Επίσης, Khoury Philip Shukry, *Syria and the French Mandate : The Politics of Arab Nationalism, 1920-1945*, New Jersey, USA, Princeton University Press, Princeton Studies on Near East, 1989, first Princeton Paperback Printing, 1987, σ.584.

⁴³ Tibawi A.L., *A Modern History of Syria including Lebanon and Palestine*, London, UK, Macmillan and St. Martin, 1969, σ.358.

γαλλικού φράγκου η οποία, λόγω της εξάρτησης της συριακής λίρας από το φράγκο, επιδείνωσε την οικονομική κατάσταση της χώρας.⁴⁴

Τον Αύγουστο του 1939, με την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η Γαλλία προχώρησε στην επιβολή στρατιωτικού νόμου στη Συρία και στη διάλυση όλων των πολιτικών κομμάτων, με εξαίρεση τον Εθνικό Συνασπισμό και το Συνταγματικό Μέτωπο. Το Συνταγματικό Μέτωπο το είχαν ιδρύσει Σύριοι εθνικιστές μετά την αποχώρησή τους από το Συνασπισμό. Τα δύο τελευταία δεν διαλύθηκαν εξαιτίας της αφοσίωσης που είχαν δείξει στις Συμμαχικές Δυνάμεις (Βρετανία, Γαλλία). Το Φεβρουάριο του 1941 ξέσπασαν βίαιες διαδηλώσεις στη Συρία εξαιτίας της έλλειψης τροφίμων. Τρεις μήνες αργότερα, στα τέλη Μαΐου 1941 η Γαλλία ηττήθηκε από τη Ναζιστική Γερμανία. Η βόρεια Γαλλία προσαρτήθηκε από τη Γερμανία, ενώ η νότια Γαλλία τέθηκε υπό τη διοίκηση του καθεστώτος του Βισύ, μιας κυβέρνησης Γάλλων συνεργατών της Γερμανίας με επικεφαλής το στρατάρχη Φιλίπ Πεταίν. Η Συρία και ο Λίβανος βρέθηκαν υπό τη διοίκηση του καθεστώτος του Βισύ. Όμως, η κυριαρχία της Γαλλίας του Βισύ στη Συρία και το Λίβανο κράτησε ελάχιστα. Ειδικότερα, τον Ιούνιο του 1941 βρετανικά στρατεύματα και στρατεύματα της Ελεύθερης Γαλλίας, της εξόριστης γαλλικής κυβέρνησης με επικεφαλής το στρατηγό Τσαρλς ντε Γκωλλ, εισέβαλαν στη Συρία.⁴⁵ Τον Ιούλιο του 1941, μετά από ένα μήνα μαχών, η Γαλλία του Βισύ συνθηκολόγησε.⁴⁶ Συνέπεια της επικράτησης της Βρετανίας και των Ελεύθερων Γάλλων επί του Βισύ ήταν η ένταξη της Συρίας και του Λιβάνου στο Συμμαχικό Βρετανικό Στρατηγείο Μέσης Ανατολής.

Αμέσως μετά την απελευθέρωση της Συρίας και του Λιβάνου από τις Δυνάμεις του Άξονα η ηγεσία της Ελεύθερης Γαλλίας προσπάθησε να διαπραγματευτεί με τη Συρία και το Λίβανο συνθήκες οι οποίες θα οδηγούσαν στην ανεξαρτησία των δύο χωρών. Το Σεπτέμβριο του 1941 η Συρία ανακήρυξε την ανεξαρτησία της και το Δεκέμβριο του ίδιου έτους ο Λίβανος. Παρά την πρόθεση των δύο κρατών να ανεξαρτητοποιηθούν, ο Ντε Γκωλλ άλλαξε γνώμη και δεν ήταν πρόθυμος να μεταβιβάσει την εξουσία σε εθνικές κυβερνήσεις. Οι λόγοι που τον εξώθησαν σε αυτή

---

⁴⁴ Khoury Philip Shukry, *Syria and the French Mandate : The Politics of Arab Nationalism, 1920-1945*, New Jersey, USA, Princeton University Press, Princeton Studies on Near East, 1989, first Princeton Paperback Printing, 1987, σ.480-481.

⁴⁵ Longrigg Stephen Hemsley, *Syria and Lebanon under French Mandate*, London, UK, Oxford University Press-Royal Institute of International Affairs, 1958, σ.311-313.

⁴⁶ Longrigg Stephen Hemsley, *Syria and Lebanon under French Mandate*, London, UK, Oxford University Press-Royal Institute of International Affairs, 1958, σ.313-315.

την απόφαση ήταν η μη απώλεια των πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων της Γαλλίας στη Μέση Ανατολή και η μη καταβράθρωση, σε διεθνές επίπεδο, του κύρους της Γαλλίας ως μεγάλης αποικιοκρατικής δύναμης εξαιτίας της ανεξαρτητοποίησης της Συρίας και του Λιβάνου. Αυτοί ο συλλογισμοί οδήγησαν τον Γκωλλ να μην εγκρίνει τη διεξαγωγή εκλογών στη Συρία και το Λίβανο για την ανάδειξη εθνικών κυβερνήσεων. Οι εκλογές, λόγω της πίεσης της Βρετανίας προς τον Ντε Γκωλλ, διεξήχθησαν το καλοκαίρι του 1943. Νικητής των εκλογών με συντριπτική πλειοψηφία αναδείχθηκε ο Εθνικός Συνασπισμός και ο ηγέτης του Κουβάτλι ανέλαβε το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας της Συρίας.⁴⁷

Μετά τη διεξαγωγή των εκλογών στη Συρία ο Ντε Γκωλλ επεδίωξε να συνεννοηθεί με τους Σύριους και Λιβανέζους εθνικιστές. Το Δεκέμβριο του 1943 επήλθε συμφωνία ανάμεσα στην Ελεύθερη Γαλλία και τους εθνικιστές των δύο χωρών η οποία καθόριζε τη μεταβίβαση της εξουσίας από τον Γάλλο πληρεξούσιο στις εθνικές κυβερνήσεις από την 1^η Ιανουαρίου 1944.⁴⁸

Παρά τη συμφωνία αυτή, η ηγεσία της Ελεύθερης Γαλλίας, βλέποντας ότι δεν ήταν δυνατόν να συνάψει με τις δύο κυβερνήσεις συνθήκες οι οποίες θα εξασφάλιζαν τα συμφέροντα της στη Συρία και το Λίβανο πριν την οριστική μεταβίβαση της εξουσίας, αποφάσισε να δράσει δυναμικά. Στις 15 Μαΐου 1945 γαλλικές στρατιωτικές δυνάμεις εισέβαλαν στη Βηρυτό, με αποτέλεσμα να διακοπούν οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο πλευρών. Η λύση σε αυτό το πολιτικό αδιέξοδο δόθηκε από τον πρωθυπουργό της Βρετανίας Ουίνστον Τσόρτσιλ ο οποίος, στα τέλη Μαΐου του 1945, ανάγκασε τον Ντε Γκωλλ να δώσει εντολή στις γαλλικές στρατιωτικές δυνάμεις να αποχωρήσουν από τη Βηρυτό και να επιστρέψουν στη βάση τους. Τελικά, τον Απρίλιο του 1946 οι γαλλικές στρατιωτικές δυνάμεις αποχώρησαν από το συριακό έδαφος και, με αυτό τον τρόπο, η Συρία απέκτησε την ανεξαρτησία της.⁴⁹ Ο Λίβανος απέκτησε την ανεξαρτησία το Δεκέμβριο του ίδιου έτους, όταν οι γαλλικές δυνάμεις αποχώρησαν από το έδαφός του.⁵⁰

---

⁴⁷ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.225,229-Επίσης, Khoury Philip Shukry, *Syria and the French Mandate : The Politics of Arab Nationalism, 1920-1945*, New Jersey, USA, Princeton University Press, Princeton Studies on Near East, 1989, first Princeton Paperback Printing, 1987, σ.601-602.

⁴⁸ Longrigg Stephen Hemsley, *Syria and Lebanon under French Mandate*, London, UK, Oxford University Press-Royal Institute of International Affairs, 1958, σ.340.

⁴⁹ Tibawi A.L., *A Modern History of Syria including Lebanon and Palestine*, London, UK, Macmillan and St. Martin, 1969, σ.378.

⁵⁰ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.231-232.

1.6. Η Συρία ανεξάρτητη (1946-1991)

1.6.1 Τα πρώτα χρόνια ενός πολιτικά εύθραυστου έθνους-κράτους (1946-1949)

Τον Απρίλιο του 1946 η Συρία απέκτησε την ανεξαρτησία της. Παρ' όλα αυτά, τα προβλήματα δεν έλειψαν από την πρώτη στιγμή για το νεοσύστατο κράτος. Τα προβλήματα ανέκυψαν από ζητήματα που αφορούσαν τόσο την εσωτερική όσο και την εξωτερική πολιτική,⁵¹ καθώς η Συρία από την ίδρυσή της υπήρξε ένα αδύναμο πολιτικά, οικονομικά, στρατιωτικά και διπλωματικά αραβικό έθνος-κράτος.⁵² Μάλιστα, κατά τον ακαδημαϊκό και συγγραφέα εξειδικευμένο στα ζητήματα της Μέσης Ανατολής Μπάρυ Ρούμπιν (Barry Rubin), η Συρία υπήρξε το πιο εύθραυστο έθνος-κράτος παγκοσμίως μεταξύ των ετών 1949-1970.⁵³

Στο εσωτερικό πεδίο ο Εθνικός Συνασπισμός, το κόμμα που συνέβαλλε καθοριστικά, ώστε η Συρία να γίνει ανεξάρτητο έθνος-κράτος, κυβέρνησε τη Συρία από το 1946 μέχρι το 1949. Όμως, από την πρώτη στιγμή μετά την απόκτηση της ανεξαρτησίας της Συρίας από τη Γαλλία, υπήρξαν διαφωνίες μεταξύ των στελεχών του κυβερνώντος κόμματος σχετικά με την πολιτική που έπρεπε να ακολουθήσει ο Συνασπισμός στην εσωτερική και στην εξωτερική πολιτική. Οι διαφωνίες αυτές είχαν ως αποτέλεσμα να οδηγήσουν στη διάσπαση του κόμματος. Την άνοιξη του 1947 η πτέρυγα που Συνασπισμού που ταυτιζόταν με την κυβέρνηση (Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κουβάτλι) αποσχίστηκε από το κόμμα και ίδρυσε το Εθνικό Κόμμα. Το νέο κόμμα υπό την ηγεσία του Κουβάτλι είχε ως βάση τη Δαμασκό και το πολιτικό του πρόγραμμα εξέφραζε μια εθνικιστική ρητορική, αλλά γενικότερα χαρακτηριζόταν από ασάφεια. Η άλλη πτέρυγα του Συνασπισμού η οποία δεν ταυτιζόταν με τον Κουβάτλι αποτελούταν από διάφορες κοινοβουλευτικές ομάδες οι οποίες είχαν ως έδρα το Χαλέπι. Τον Αύγουστο του 1948 οι ομάδες αυτές που είχαν παραμείνει στο Συνασπισμό συγκρότησαν το Λαϊκό Κόμμα. Το καινούριο αυτό πολιτικό κόμμα εκπροσωπούσε κατά βάση την εμπορική τάξη της βόρειας Συρίας και τους ισχυρούς γαιοκτήμονες.⁵⁴ Το Λαϊκό Κόμμα, όπως και το Εθνικό, εξέφραζε και εκείνο μια

⁵¹ Barry Rubin, *The Truth about Syria*, New York, USA, Palgrave-Mackmillan, 2007, σ.33-34.

⁵² Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.110.

⁵³ Barry Rubin, *The Truth about Syria*, New York, USA, Palgrave-Mackmillan, 2007, σ.27.

⁵⁴ Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.111.

εθνικιστική ρητορική, αλλά το πολιτικό του πρόγραμμα ήταν πιο σαφές από εκείνο του Εθνικού Κόμματος. Το Λαϊκό κόμμα υποστήριζε ότι η καλύτερη πολιτική για την εξυπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος ήταν η δημιουργία μιας Αραβικής Ομοσπονδίας ως αποτέλεσμα της ένωσης της Συρίας με το Ιράκ. Η προσήλωσή του Λαϊκού Κόμματος για την ένωση της Συρίας με το Ιράκ έγινε πλήρως αντιληπτή όταν, λίγους μήνες μετά την ίδρυσή του, η αντιπροσωπεία του στην Εθνοσυνέλευση υπέβαλε υπόμνημα στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με το οποίο του ζητούσαν να προβεί στις κατάλληλες ενέργειες για τη δημιουργία συροϊρακινής Ομοσπονδίας.

Η πολιτική του Λαϊκού Κόμματος φαινόταν ότι απέδιδε καρπούς. Στις εκλογές που διεξήχθησαν τον Ιούλιο του 1947 οι ομάδες που θα απάρτιζαν ένα χρόνο αργότερα το Λαϊκό Κόμμα σε συνεργασία με το νεοσύστατο κεντροαριστερό κόμμα της Αραβικής Αναγέννησης (Μπάαθ) ενίσχυσαν αισθητά τη δύναμή τους σε σχέση με τις εκλογές του 1943, ενώ το κυβερνών Εθνικό Κόμμα έχασε μεγάλο μέρος της δύναμής του.

Το 1949 ήταν για τη Συρία μια χρονιά ραγδαίων πολιτικών εξελίξεων. Τον Μάρτιο του 1949 η ήττα της Συρίας στον αραβοϊσραηλινό πόλεμο του 1948-1949 οδήγησε στην επιβολή πραξικοπήματος εκ μέρους του συριακού στρατού με επικεφαλής το συνταγματάρχη Χούσι Ζαΐμ.⁵⁵ Η πρώτη ενέργεια του Ζαΐμ ήταν να ανατρέψει τον Κουβάτλι.⁵⁶ Η ενέργειά του αυτή επιδοκιμάστηκε από τη συντριπτική πλειοψηφία του συριακού λαού.⁵⁷ Η νέα κυβέρνηση υπό την ηγεσία του Ζαΐμ στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής ήταν πρόθυμη να ακολουθήσει τη γραμμή του Λαϊκού Κόμματος το οποίο, πέρα των συριακών ενόπλων δυνάμεων, την υποστήριζε. Λίγες εβδομάδες μετά την υλοποίηση του πραξικοπήματος ο Ζαΐμ άρχισε διαπραγματεύσεις με το Ιράκ, με σκοπό την ένωση των δύο χωρών. Στη συροϊρακινή προσέγγιση αντέδρασαν η Αίγυπτος και η Σαουδική Αραβία οι οποίες φοβήθηκαν ότι, αν υλοποιούταν η ένωση των δύο κρατών, η Χασεμιτική Δυναστεία, η οποία κυβερνούσε το Ιράκ, θα απολάμβανε την πρωτοκαθεδρία μεταξύ των αραβικών χωρών. Οι κυβερνήσεις των δύο χωρών δήλωσαν επίσημα ότι θα θεωρούσαν εχθρική ενέργεια για

---

⁵⁵ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, London, UK, and New York, USA, Routledge (Taylor and Francis Group), Routledge Library Editions : Syria, 2015, first published in 1987 in London by Croom Helm Publishing, σ.33.

⁵⁶ Moubayed Sami, *The Makers of Modern Syria : The Rise and Fall of Syrian Democracy, 1918-1958*, London, UK and New York, USA, I. B. Tauris, 2018, σ.233.

⁵⁷ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π, σ.233-235.

την ασφάλειά τους οποιαδήποτε συμφωνία οδηγούσε στην ένωση της Συρίας με το Ιράκ. Σε αυτή την ενδεχόμενη ένωση αντέδρασε η Γαλλία η οποία θεωρούσε ότι πίσω από αυτή τη συμφωνία βρισκόταν η Βρετανία η οποία καθοδηγούσε το Ιράκ. Κατά τη Γαλλία, αν αυτή η ένωση, κατά την οποία το Ιράκ ως μεγαλύτερη και ισχυρότερη χώρα θα ασκούσε μεγαλύτερη επιρροή, γινόταν πραγματικότητα, η Αγγλία θα ενίσχυε σημαντικά τη θέση της στη Μέση Ανατολή, ενώ η ίδια θα έχανε το πιο σημαντικό της έρεισμα στην περιοχή- τη Συρία.

Εξαιτίας της αντίδρασης των τριών χωρών ο Ζαΐμ αποφάσισε να εγκαταλείψει την ιδέα για την ένωση της Συρίας με το Ιράκ και να ταχθεί υπέρ μιας στενής συνεργασίας με την Αίγυπτο και τη Σαουδική Αραβία.⁵⁸ Η στροφή του Ζαΐμ δυσαρέστησε τις δυνάμεις, τόσο στο πολιτικό σύστημα όσο και στο στρατό, που τον είχαν στηρίξει κατά την επιβολή του πραξικοπήματος και οι οποίες υποστήριζαν την ένωση με το Ιράκ. Παράλληλα, η νέα πολιτική του Ζαΐμ οδήγησε στην ανάδυση αντίπαλων πολιτικών δυνάμεων στο εσωτερικό του συριακού στρατού.

Τον Αύγουστο του 1949 ο συνταγματάρχης Σάμι αλ-Χιννάουι ανέτρεψε και δολοφόνησε τον Ζαΐμ⁵⁹ και απέσυρε τις ένοπλες δυνάμεις από την πολιτική. Στη συνέχεια σχημάτισε υπηρεσιακή κυβέρνηση, με στόχο τη διεξαγωγή εκλογών και την ανάδειξη νέας συντακτικής συνέλευσης. Στη νέα κυβέρνηση το Λαϊκό Κόμμα κατέλαβε τα πιο σημαντικά υπουργεία. Στις εκλογές του διεξήχθησαν το Νοέμβριο του 1949 το Λαϊκό Κόμμα ήρθε πρώτο λαμβάνοντας τη σχετική πλειοψηφία. Ο επικεφαλής της νέας κυβέρνησης Χιννάουι ήταν σαφώς πιο αποφασισμένος από τον προκάτοχό του να προωθήσει τις διαδικασίες για την ένωση της Συρίας με το Ιράκ.⁶⁰ Όμως, ένα νέο πραξικόπημα τον εμπόδισε να υλοποιήσει τα φιλόδοξα σχέδιά του.⁶¹

---

⁵⁸ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.235-237- Επίσης, Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, London, UK, and New York, USA, Routledge (Taylor and Francis Group), Routledge Library Editions : Syria, 2015, first published in 1987 in London by Croom Helm Publishing, σ.33.

⁵⁹ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.33-34.

⁶⁰ Moubayed Sami, *The Makers of Modern Syria : The Rise and Fall of Syrian Democracy, 1918-1958*, London, UK and New York, USA, I. B. Tauris, 2018, σ.243.

⁶¹ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.238-241.

1.6.2 Η Συρία υπό το δικτατορικό καθεστώς του Σισσάκλι (1949-1954)

Στις 19 Δεκεμβρίου 1949 ο αντισυνταγματάρχης Αντίμπ Σισσάκλι, για να αποτρέψει μια πιθανή ένωση Συρίας-Ιράκ, πραγματοποίησε στρατιωτικό πραξικόπημα. Μετά την επιβολή του νέου πραξικοπήματος σχηματίστηκε κυβέρνηση με πάλι κυρίαρχο το Λαϊκό Κόμμα. Η νέα κυβέρνηση τόνισε ότι, όσον αφορά τις σχέσεις της με τις αραβικές χώρες, θα τασσόταν υπέρ της ίδρυσης μιας πολυμερούς συμμαχίας για τη συλλογική ασφάλεια των αραβικών κρατών (σχέδιο που υποστήριζε από καιρό η Αίγυπτος) και κατά της διμερούς συνεργασίας υπέρ της οποίας τασσόταν το βασίλειο του Ιράκ.⁶² Αμέσως μετά την ανάληψη των καθηκόντων της, η νέα κυβέρνηση επιδίωξε να αποκαταστήσει τις σχέσεις με την Αίγυπτο και το Ιράκ. Επομένως, γινόταν απόλυτα κατανοητό ότι η ένωση της Συρίας με το Ιράκ, προς το παρόν, αποκλειόταν.

Στο εσωτερικό μέτωπο το σημαντικότερο ζήτημα που απασχόλησε τον Σισσάκλι ήταν η ψήφιση του νέου Συντάγματος. Τον Απρίλιο του 1950, στην προσπάθεια της Κυβέρνησης για τη ψήφιση του νέου Συντάγματος από την Εθνοσυνέλευση, υπήρξαν σφοδρές αντιδράσεις για κάποιες διατάξεις από τις θρησκευτικές μειονότητες της χώρας και την ηγεσία των συριακών ενόπλων δυνάμεων. Οι αντιδράσεις αυτές, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση που είχε ξεσπάσει εκείνη την περίοδο στη Συρία, προκάλεσαν το Μάιο του 1950 την πτώση της κυβέρνησης. Παρά όλα αυτά, η πρώτη αυτή κυβερνητική κρίση αποδείχθηκε προσωρινή. Πολύ σύντομα σχηματίστηκε μεταβατική κυβέρνηση η οποία κατάφερε να ψηφίσει το νέο σύνταγμα το Σεπτέμβριο του 1950⁶³. Επί περίπου ένα χρόνο σχηματίζονταν αλληπάλλληλες κυβερνήσεις λόγω του διχασμού των συριακών πολιτικών κομμάτων για την πολιτική που όφειλε να ακολουθήσει η Συρία σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής.

Όμως, η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι και οδήγησε τον Σισσάκλι να αναλάβει ενεργότερο ρόλο στα κυβερνητικά δρώμενα έλαβε χώρα τον Οκτώβριο του 1951. Εκείνη την εποχή οι δυτικές δυνάμεις πρότειναν στην Αίγυπτο να προχωρήσει στην ίδρυση της Αμυντικής Οργάνωσης Μέσης Ανατολής (ΑΟΜΑ) και ενημέρωσαν και τη συριακή κυβέρνηση για αυτή την εξέλιξη. Οι δυνάμεις της αντιπολίτευσης, θεωρώντας ότι η συγκεκριμένη αναφορά των δυνάμεων της Δύσης ισοδυναμούσε με πρόσκληση στη Συρία για τη συμμετοχή της στην ΑΟΜΑ, αντέδρασαν δυναμικά, με

⁶² Ginat Rami, *Syria and the Doctrine of Arab Neutralism : From Independence to Dependence*, Brighton, UK and Portland, USA, Sussex Academic Press, 2005, σ.40.

⁶³ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., *ό.π.*, σ.241-243.

αποτέλεσμα να οδηγήσουν την κυβέρνηση σε παραίτηση. Από τη μεριά του, ο Σισσάκλι, φοβούμενος ότι η κυβέρνηση που υποστήριζε επρόκειτο να χάσει τον έλεγχο της πολιτικής κατάστασης, αποφάσισε να δράσει δυναμικά. Στα τέλη Νοεμβρίου 1951, κατά το σχηματισμό της νέας κυβέρνησης, προχώρησε στην εγκαθίδρυση δεύτερου πραξικοπήματος⁶⁴ και ζήτησε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τη διάλυση της Βουλής και τη διεξαγωγή νέων εκλογών. Ο Πρόεδρος Ατάσσι παραιτήθηκε και στη συνέχεια ο Σισσάκλι διέλυσε τη Βουλή και εγκαθίδρυσε στρατιωτικό καθεστώς. Λίγους μήνες μετά το πραξικόπημα, ο νέος Πρόεδρος, στρατιωτικός και απόλυτα ελεγχόμενος από τον Σισσάκλι, με διάταγμα συνέβαλε στην αναστολή της λειτουργίας όλων των πολιτικών κομμάτων. Επιπλέον, ο Σισσάκλι αποφάσισε τη μη συμμετοχή της Συρίας στην ΑΟΜΑ.

Οι σημαντικότεροι πολιτικοί στόχοι του Σισσάκλι ήταν η μη συνεργασία της Συρίας με τις δυτικές δυνάμεις και η ανάληψη εκ μέρους της Συρίας ενός εποικοδομητικού ρόλου που θα συνέβαλε στην ένωση των κρατών της Εύφορης Ημισελήνου. Στην ουσία, αυτό που επιθυμούσε ήταν η συμβολή του συριακού κράτους στη δημιουργία της Μείζονος Συρίας, ενός νέου ισχυρού κράτους το οποίο δε θα εξαρτιόταν από τα ισχυρότερα σε στρατιωτικό και οικονομικό επίπεδο αραβικά κράτη (Αίγυπτος, Ιράκ, Σαουδική Αραβία). Με αυτό τον τρόπο, θα μπορούσε ο ίδιος να αναδειχθεί στην πιο μεγάλη πολιτική μορφή όχι μόνο στη Συρία, αλλά σε ολόκληρο τον αραβικό κόσμο.

Για να πετύχει τους ιδιαίτερα φιλόδοξους στόχους του, αποφάσισε να ενισχύσει το πολιτικό του κεφάλαιο πρωτίστως στη Συρία. Συγκεκριμένα, τον Αύγουστο του 1952 ο Σισσάκλι ίδρυσε το Αραβικό Απελευθερωτικό Κίνημα, ένα μαζικό πολιτικό κόμμα, με σκοπό την υποστήριξη της συντριπτικής πλειοψηφίας της συριακής κοινωνίας προς το πρόσωπό του. Ένα χρόνο αργότερα, το 1953 μεθόδευσε τη διεξαγωγή ενός δημοψηφίσματος με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναδειχθεί Πρόεδρος της Δημοκρατίας παμψηφεί και να θεσπίσει ένα νέο Σύνταγμα που προέβλεπε τη εγκαθίδρυση ενός πολιτικού συστήματος προεδρικού τύπου.⁶⁵ Τέλος, αποφάσισε τη

---

⁶⁴ Moubayed Sami, *The Makers of Modern Syria : The Rise and Fall of Syrian Democracy, 1918-1958*, London, UK and New York, USA, I. B. Tauris, 2018, σ.244.

⁶⁵ Morrison Jack-Adam Woog, *Creation of Modern Middle East : Syria*, New York, USA, Chelsea House Publishers, 2009, second edition, first edition 2008, Series Editor : Arthur Goldschmidt Jr., σ.49.

διεξαγωγή νέων εκλογών τον Οκτώβριο του 1954 και επέτρεψε την ίδρυση άλλων κομμάτων.

Στις νέες εκλογές τα παλαιά κόμματα δε συμμετείχαν, αλλά συνεργάστηκαν μεταξύ τους και προχώρησαν στην ίδρυση του Μετώπου Εθνικής Αντιπολίτευσης, μιας πολιτικής συμμαχίας με σκοπό την πτώση του στρατιωτικού καθεστώτος του Σισσάκλι. Εξαιτίας της σθεναρής αντίδρασης της αντιπολίτευσης στην κυβερνητική πολιτική ο Σισσάκλι κήρυξε στρατιωτικό νόμο στη Συρία. Στις 25 Φεβρουαρίου 1954 οι συριακές ένοπλες δυνάμεις σε ολόκληρη τη χώρα στασίασαν⁶⁶. Η κατάσταση αυτή οδήγησε τον Σισσάκλι στις 26 Φεβρουαρίου 1954 σε παραίτηση και στην αναχώρησή του στο εξωτερικό (αρχικά στη Βηρυτό του Λιβάνου και μετά στη Σαουδική Αραβία).⁶⁷ Μετά την πτώση του Σισσάκλι ο πρώην Πρόεδρος Ατάσσι και η Εθνοσυνέλευση που είχε εκλεγεί το 1949 επανήλθαν στη θέση τους. Η <<αναστημένη>> Εθνοσυνέλευση επανέφερε το Σύνταγμα του 1950.⁶⁸

1.6.3 Ένα σημαντικό γεγονός στην ιστορία της σύγχρονης Συρίας : Η ίδρυση του Κόμματος της Αραβικής Σοσιαλιστικής Αναγέννησης (Μπάαθ)

Το 1940, κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ιδρύθηκαν στη Συρία δύο νέα πολιτικά κόμματα. Αυτά ήταν το Κίνημα Αραβικής Αναγέννησης με ιδρυτές τον Ελληνορθόδοξο Μισέλ Αφλάκ και τον μουσουλμάνο Σαλάχ αλ-Ντιν Μπιτάρ⁶⁹ και το Κόμμα της Αραβικής Αναγέννησης με ιδρυτή τον Αλαουίτη φιλόσοφο και ιστορικό Ζακί αλ-Αρσούζι.⁷⁰ Τα δύο κόμματα διακρίνονταν από παρόμοια ιδεολογία. Και τα δύο κόμματα υποστήριζαν την ένωση όλων των αραβικών κρατών για τη δημιουργία ενός αραβικού έθνους-κράτους, το οποίο μεγάλο και ισχυρό όπως θα ήταν, θα μπορούσε να προστατεύσει με μια ανεξάρτητη πολιτική τα συμφέροντα των Αράβων και, κατά συνέπεια, να αποτελέσει μια μεγάλη περιφερειακή δύναμη στη Μέση Ανατολή (αραβικός εθνικισμός).⁷¹ Η βασική διαφορά τους έγκειτο στο γεγονός ότι το κόμμα του Αρσούζι, από το οποίον φαίνεται ότι οι Αφλάκ και Μπιτάρ είχαν επηρεαστεί

---

⁶⁶ Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.113.

⁶⁷ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.38.

⁶⁸ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.245-248.

⁶⁹ Seale Patrick, *Asad of Syria : The struggle for the Middle East*, Los Angeles and Berkeley, University of California Press, 1990, σ.29-30.

⁷⁰ Haim Sylvia G., *The Ba'ath in Syria*, in, Curtis Michael (editor), *People and Politics in the Middle East*, New Jersey, USA, Transaction Books, 1971, σ.135-136.

⁷¹ Seale Patrick, *Asad of Syria : The struggle for the Middle East*, Los Angeles and Berkeley, University of California Press, 1990, σ.28-31.

για την ίδρυσή του δικού τους κόμματος⁷², υποστήριζε την πολιτική του αραβικού εθνικισμού, αλλά υπό μία πιο σοσιαλιστική οπτική. Ειδικότερα, μπορεί να ειπωθεί ότι η οπτική των δύο κομμάτων για μια σοσιαλιστική αραβική πολιτική ερχόταν κοντά, αλλά σε καμία περίπτωση δεν ταυτιζόταν, καθώς το Κόμμα της Αραβικής Αναγέννησης υποστήριζε μια ξεκάθαρη σοσιαλιστική πολιτική.⁷³ Αντίθετα, το Κίνημα της Αραβικής Αναγέννησης υποστήριζε τη λήξη κάποιων σοσιαλιστικών μέτρων από το μελλοντικό αραβικό έθνος-κράτος.⁷⁴

Παρά την ξεκάθαρη ιδεολογική τους συγγένεια, τα δύο κόμματα βρίσκονταν σε διαρκή αντιπαράθεση. Ο Αρσούζι κατηγορούσε τους ιδρυτές του Κινήματος της Αραβικής Αναγέννησης, και ιδιαίτερα τον Αφλάκ, ότι του είχαν κλέψει το όνομα του κόμματός του⁷⁵ και ότι το κόμμα τους ήταν μέρος μια συνωμοσίας των δυτικών ιμπεριαλιστικών δυνάμεων, με σκοπό να περιορίσουν στο ελάχιστο βαθμό την επιρροή του μεταξύ των Αράβων, ώστε να μη μπορέσουν ποτέ οι Άραβες να γίνουν ένα ισχυρό και ανεξάρτητο έθνος.⁷⁶

Η αντιπαράθεση μεταξύ των δύο πλευρών κορυφώθηκε τον Απρίλιο του 1941, όταν στο Ιράκ πραγματοποιήθηκε στρατιωτικό πραξικόπημα με στόχο την ανεξαρτησία του Ιράκ και την απελευθέρωσή του από τη βρετανική <<κηδεμονία>>.⁷⁷ Οι πραξικοπηματίες, για να πετύχουν τους στόχους τους, συνεργάστηκαν με τις Δυνάμεις του Άξονα δεχόμενοι στρατιωτική βοήθεια από τη Γερμανία και την Ιταλία. Οι Βρετανοί, μη μπορώντας να δεχθούν την απώλεια του Ιράκ, υποστήριξαν σθεναρά την νόμιμη ιρακινή κυβέρνηση με αποτέλεσμα τον Αγγλοϊρακινό πόλεμο του 1941 (2-31 Μαΐου 1941). Το αποτέλεσμα ήταν να επικρατήσουν οι αγγλοϊρακινές δυνάμεις και να αποκατασταθεί η βρετανική τάξη στο Ιράκ.⁷⁸ Σε αυτόν τον πόλεμο, οι Μπιτάρ και Αφλάκ, όχι εμφορούμενοι από ναζιστικές ιδέες, αλλά επειδή επιθυμούσαν την

---

⁷² Haim Sylvia G., *The Ba'ath in Syria*, in, Curtis Michael (editor), *People and Politics in the Middle East*, New Jersey, USA, Transaction Books, 1971, σ.138.

⁷³ Seale Patrick, *Asad of Syria : The struggle for the Middle East*, Los Angeles and Berkeley, University of California Press, 1990, σ.34.

⁷⁴ Seale Patrick, *Asad of Syria : The struggle for the Middle East*, ό.π., σ.31.

⁷⁵ Seale Patrick, *Asad of Syria : The struggle for the Middle East*, ό.π., σ.30.

⁷⁶ Haim Sylvia G., *The Ba'ath in Syria*, ό.π., σ.139.

⁷⁷ Lyman Robert, *Iraq 1941 : The battles for Bosra, Habbaniya, Fallujah and Baghdad*, London, UK, Osprey Publishing, 2006, illustrated by Howard Gerrard, σ.16.

⁷⁸ *Supplement to the London Gazette, number 37685, 14 August 1946*, Archibald Wavell's *Despatch on Operations in Iraq, East Syria and Iran from 10th April 1941 to 12th January 1942*. This Despatch was submitted to the Secretary of War of the United Kingdom on 18th October 1942, σ.4094-4095.

αποτίναξη του βρετανικού ζυγού στο Ιράκ, υποστήριξαν τους πραξικοπηματίες.⁷⁹ Αντίθετα, ο Αρσούζι αντιτάχθηκε στους πραξικοπηματίες. Η πολιτική του τοποθέτηση οδήγησε πολλούς οπαδούς του να στραφούν προς το Κίνημα Αραβικής Αναγέννησης.⁸⁰

Η επιρροή του Αρσούζι στη συριακή και στην αραβική πολιτική σκηνή γενικότερα εξαφανίστηκε εντελώς μετά την απέλαση του από τη Συρία το 1941 από το καθεστώς του Βισύ εξαιτίας της δράσης του κατά του Άξονα.⁸¹ Η αποχώρηση του Αρσούζι από το συριακό πολιτικό σύστημα είχε ως αποτέλεσμα, σε πρώτη φάση, μέχρι το 1944 η πλειοψηφία των μελών του Κόμματος της Αραβικής Αναγέννησης να έχουν ενταχθεί στο Κίνημα Αραβικής Αναγέννησης⁸² και το 1947 τα δύο κόμματα να συγχωνευθούν σχηματίζοντας το Κόμμα της Αραβικής Αναγέννησης, χωρίς τη συμμετοχή του Αρσούζι.⁸³

Το 1950, τρία χρόνια μετά τη συγχώνευση των δύο κομμάτων, ιδρύθηκε στη Συρία ένα άλλο πολιτικό κόμμα το οποίο και εκείνο υποστήριζε την ιδεολογία του αραβικού εθνικισμού υπό σοσιαλιστική οπτική. Ήταν το Αραβικό Σοσιαλιστικό Κίνημα με ιδρυτή τον Ακράμ αλ-Χουαράνι⁸⁴ το οποίο, όπως ακριβώς και το Κόμμα της Αραβικής Αναγέννησης, τασσόταν υπέρ της δημιουργίας ενός αραβικού έθνους-κράτους το οποίο θα εφαρμόζε μια σοσιαλιστική πολιτική στο εσωτερικό, αλλά και στο εξωτερικό πεδίο, όπου στο τελευταίο θα εφαρμόζε ουδέτερη πολιτική στρεφόμενο εναντίον των ιμπεριαλιστικών και καπιταλιστικών δυτικών δυνάμεων.⁸⁵ Παρ' όλα αυτά, σε καμία περίπτωση, δεν τασσόταν υπέρ της οικοδόμησης ενός κομμουνιστικού κράτους σε ένα μελλοντικό αραβικό έθνος-κράτος, άποψη την οποία ασπαζόταν ακράδαντα και το κόμμα των Αφλάκ και Μπιτάρ.

Στην ουσία, τα δύο πολιτικά κόμματα δεν είχαν καμία πολιτική διαφορά. Αυτή η διαπίστωση έγινε ακόμα πιο κατανοητή από τον τρόπο με τον οποίο τα δύο κόμματα επεδίωκαν τη συμμετοχή τους στην πολιτική διαδικασία. Και τα δύο κόμματα

---

⁷⁹ Αλφιτιάν Αμπντουλσαμάντ, *Το Παλαιστινιακό και ο Ρόλος του Μπάαθ : Διεθνείς και Περιφερειακοί Παράμετροι του Παλαιστινιακού Ζητήματος*, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, Πάντειος Ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών, 1981, σ.98.

⁸⁰ Haim Sylvia G., *The Ba'ath in Syria*, ό.π., σ.139.

⁸¹ Haim Sylvia G., ό.π., σ.137.

⁸² Choueiri, Youssef, *Arab nationalism: A History: Nation and State in the Arab World*, Massachusetts, USA, Blackwell Publishers, 2000, σ.144.

⁸³ Seale Patrick, ό.π., σ.34.

⁸⁴ Al- Bouni Akram, *An Analysis of the Syrian Left Realities*, Rosa Luxemburg Foundation, 2013, σ.8.

⁸⁵ Commins David and Lesch David (editors), *Historical Dictionary of Syria*, ό.π., σ.39.

επιθυμούσαν τη συμμετοχή τους στο κοινοβουλευτικό πολιτικό σύστημα συμμετέχοντας κανονικά σε όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις. Επιπλέον, και τα δύο κόμματα είχαν συμμετάσχει πριν το 1954 σε κυβερνήσεις με στόχο την άσκηση πίεσης προς την εκάστοτε συριακή κυβέρνηση για την υιοθέτηση σοσιαλιστικών πολιτικών : τα δύο κόμματα συμμετείχαν στην κυβέρνηση που είχε συγκροτηθεί μετά την επιβολή του στρατιωτικού πραξικοπήματος τον Αύγουστο του 1949, αλλά στην πρώτη κυβέρνηση που σχηματίστηκε μετά την επιβολή του πραξικοπήματος το Δεκέμβριο του 1949 από τον αντισυνταγματάρχη Σισσάκλι.⁸⁶

Η απόλυτη ταύτιση των δύο κομμάτων δεν μπορούσε παρά να οδηγήσει στη συγχώνευσή τους. Αυτή υλοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 1952, όταν τα δύο κόμματα συγχωνεύθηκαν και συγκρότησαν το κόμμα της Αραβικής Σοσιαλιστικής Αναγέννησης (Μπάαθ).⁸⁷

1.6.4 Η ιδεολογία της Αραβικής Σοσιαλιστικής Αναγέννησης (Μπάαθ)

Η πολιτική του Μπάαθ μπορεί να βασιστεί μέχρι και σήμερα σε πέντε βασικές συνιστώσες : α) στην ένωση όλων των αραβικών κρατών σε ένα ενιαίο κράτος (Παναραβισμός), β) στη δημιουργία ενός ενιαίου αραβικού έθνους-κράτους με βασικό στόχο την σθεναρή υποστήριξη των συμφερόντων του Αραβικού Έθνους (αραβικός εθνικισμός), γ) στην υποστήριξη σοσιαλιστικών πολιτικών από το κράτος στον κοινωνικό και οικονομικό τομέα, όμως μέσα από μια αραβική οπτική (αραβικός σοσιαλισμός). Αυτό σημαίνει ότι βασική επιδίωξη του αραβικού σοσιαλισμού είναι η οικοδόμηση ενός τρίτου δρόμου (Third Way) μεταξύ του καπιταλιστικού και του κομμουνιστικού συστήματος, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη και πολιτική πρόοδο της μεσαίας και κατώτερης κοινωνικής τάξης. Το Μπάαθ, για την εφαρμογή της πολιτικής του αραβικού σοσιαλισμού, υποστήριξε, από τη μία, την οικοδόμηση ενός κοινωνικού κράτους με την υπαγωγή των βασικών τομέων στον έλεγχο του κράτους (ένοπλες δυνάμεις, τράπεζες, μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις, εμπόριο σημαντικών αγαθών, όπως πετρέλαιο κ.ά.) και, από την άλλη, την προστασία της μεσαίας και μικρής ιδιοκτησίας και επιχειρηματικότητας (σπίτια, μικρές αγροτικές εκτάσεις, λιανικό εμπόριο, "μικρή" βιομηχανία κ.ά), με στόχο την εξασφάλιση της

---

⁸⁶ Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.113.

⁸⁷ Αλφιτιάν Αμπντουλσαμάντ, *Το Παλαιστινιακό και ο Ρόλος του Μπάαθ : Διεθνείς και Περιφερειακοί Παράμετροι του Παλαιστινιακού Ζητήματος*, ό.π., σ.100.

ελευθερίας και της ανεξαρτησίας των πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά πιο αδύναμων κοινωνικών στρωμάτων, δ) στην εναντίωση του προς τις καπιταλιστικές και ιμπεριαλιστικές δυνάμεις της Δύσης οι οποίες επιδιώκουν να καθυποτάξουν το αραβικό έθνος για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους στην Ανατολική Μεσόγειο και ε) στην εναντίωσή του προς το Ισραήλ το οποίο και εκείνο επιθυμεί την καθυπόταξη του έθνους των Αράβων τόσο για την εξυπηρέτηση των δικών του συμφερόντων (τη δημιουργία ενός πανίσχυρου Σιωνιστικού κράτους στην Παλαιστίνη) όσο και για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των Δυτικών Δυνάμεων, των οποίων- κατά τη γνώμη του Μπάαθ-αποτελεί όργανό τους στη Μέση Ανατολή.

Η ιδεολογία του Μπάαθ μπορεί να συνοψιστεί στο τρίπτυχο και επίσημο σύνθημα του κόμματος : Ενότητα, Ελευθερία και Σοσιαλισμός.⁸⁸

Το κόμμα Μπάαθ κατάφερε να αναδειχθεί σε σημαντικότερη πολιτική δύναμη στη Συρία από τις εκλογές του 1954 μέχρι το 1958 και στην κυρίαρχη πολιτική δύναμη της χώρας από το 1958 μέχρι και το 1961 και από 1963 μέχρι και τις μέρες μας.

1.6.5 Η Συρία στη μετά-Σισσάκλι εποχή (1954-1958)

Μετά την πτώση του καθεστώτος του Σισσάκλι οι πρώτες εκλογές έλαβαν χώρα τον Οκτώβριο του 1954. Σε αυτές κανένα κόμμα δεν κατάφερε να συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία. Παρ' όλα αυτά, το κόμμα που ήταν περισσότερο κερδισμένο από όλα ήταν το Μπάαθ. Αντίθετα, το κόμμα που είχε τις περισσότερες απώλειες ήταν το Λαϊκό Κόμμα.⁸⁹ Το αποτέλεσμα των εκλογών έδειξε ότι το Μπάαθ είχε αποκτήσει δυναμική και, όπως αποδείχθηκε στη συνέχεια, με την πάροδο του χρόνου θα έπαιζε όλο και πιο σημαντικό ρόλο στα πολιτικά πράγματα της Συρίας.

Μετά τη διεξαγωγή των εκλογών η νέα κυβέρνηση προέκυψε από τη συνεργασία του Λαϊκού με το Εθνικό Κόμμα. Με την ανάληψη των καθηκόντων της, η κυβέρνηση ήρθε αντιμέτωπη με ένα σοβαρό ζήτημα. Τον Ιανουάριο του 1955 η Τουρκία και το Ιράν υπέγραψαν το Σύμφωνο της Βαγδάτης, μια αμυντική συμμαχία που αποτελούσε πρωτοβουλία της Βρετανίας. Αμέσως μετά την υπογραφή του Συμφώνου, η κυβέρνηση του Ιράκ κάλεσε και τα άλλα αραβικά κράτη να συμμετάσχουν, ώστε να αποτραπεί η ανερχόμενη επιρροή της Αιγύπτου, της

---

⁸⁸ βλ. Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, London, UK, Routhledge, 2001, σ.30-31.

⁸⁹ Roberts David, Volume I : *The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.38-39.

μεγαλύτερης αντιπάλου της στον αραβικό χώρο και φίλης χώρας προς τη Σοβιετική Ένωση.⁹⁰

Η συριακή αντιπολίτευση-πρωτίστως το Μπάαθ και το Κομμουνιστικό Κόμμα Συρίας (ΚΚΣ)-φοβούμενη για το ενδεχόμενο η Συρία να ενταχθεί στο Σύμφωνο, αντέδρασε δυναμικά. Όσον αφορά την κυβέρνηση, δεν υποστήριξε σθεναρά τη συμμετοχή της Συρίας στο Σύμφωνο. Ο πρωθυπουργός Φάρις αλ-Χούρι, επιδιώκοντας να κατευνάσει τις αντιπολιτευτικές αντιδράσεις, τάχθηκε κατά της συμμετοχής της Συρίας σε μη αραβικές στρατιωτικές συμμαχίες. Όμως, επιφυλάχθηκε να καταδικάσει το Σύμφωνο της Βαγδάτης και την πολιτική που εξυπηρετούσε. Η στάση του πρωθυπουργού προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις τόσο εντός τόσο και εκτός της κυβέρνησης. Εκείνοι που αντέδρασαν θεωρούσαν ότι, κατά βάθος, ο Σύριος πρωθυπουργός υποστήριζε την ένταξη της Συρίας στο Σύμφωνο.

Οι μεγάλες αντιδράσεις οδήγησαν στην πτώση της κυβέρνησης. Αμέσως μετά σχηματίστηκε νέα κυβέρνηση συνεργασίας της αντιρακινής πτέρυγας του Εθνικού Κόμματος με το Μπάαθ και άλλα ριζοσπαστικά κόμματα. Όπως ήταν επόμενο, η νέα κυβέρνηση αρνήθηκε να συμμετάσχει στο Σύμφωνο της Βαγδάτης και, κατά συνέπεια, απομακρύνθηκε από την επιρροή του Ιράκ. Παράλληλα, η Συρία για πρώτη φορά βρέθηκε στη σφαίρα επιρροής της Αιγύπτου, στην ηγεσία της οποίας βρισκόταν από το 1952 ο χαρισματικός και παναραβιστής πρώην στρατιωτικός Τζαμάλ Άμπντ αλ-Νάσερ.⁹¹ Δύο άλλα σημαντικά δεδομένα που προέκυψαν από αυτή την πολιτική κρίση ήταν, από τη μία, η δημιουργία μιας στενής πολιτικής συνεργασίας ανάμεσα στο Μπάαθ και την Αραβικό Σοσιαλιστικό Κόμμα του Νάσερ, με σκοπό την προώθηση μιας αραβικής σοσιαλιστικής πολιτικής στη Συρία και, από την άλλη, η δημιουργία στενών σχέσεων του Μπάαθ με το ΚΚΣ, με σκοπό την εδραίωση μιας αραβικής σοσιαλιστικής πολιτικής στη Συρία. Οι δύο σχέσεις που άρχισε να αναπτύσσει από εκείνη την περίοδο το Μπάαθ, και ιδιαίτερα η πρώτη, σημάδεψαν καθοριστικά το πολιτικό μέλλον της Συρίας.⁹²

Το Σεπτέμβριο του 1955 η νέα κυβέρνηση ήρθε αντιμέτωπη με μια θεσμική κρίση. Εκείνη την εποχή έληγε η θητεία του προέδρου Ατάσσι. Για το αξίωμα του

---

⁹⁰ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.40.

⁹¹ Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.113.

⁹² Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.248-251.

Προέδρου της Δημοκρατίας υπήρξαν δύο υποψήφιοι : ο Κουβάτλι του Εθνικού Κόμματος και ο Αζμ του Μπάαθ. Το Λαϊκό Κόμμα υποστήριξε την υποψηφιότητα του Εθνικού Κόμματος. Δυσανεστημένο από την εξέλιξη αυτή, το Μπάαθ παραιτήθηκε από την κυβέρνηση. Παρά την αποχώρησή του, το Μπάαθ δεν έμεινε αρκετό καιρό εκτός (κυβερνητικού) νυμφώνος. Τον Ιούνιο του 1956 παραιτήθηκε η κυβέρνηση Γάζι η οποία είχε διαδεχθεί την κυβέρνηση που συμμετείχε και το Μπάαθ. Στη νέα κυβέρνηση το Μπάαθ όχι μόνο συμμετείχε, αλλά είχε και ιδιαίτερα αναβαθμισμένο ρόλο, καθώς ανέλαβε τα Υπουργεία των Εξωτερικών και της Εθνικής Οικονομίας. Επιπλέον, το Μπάαθ, μπορεί να μη συμμετείχε το ίδιο στην κυβέρνηση, όταν η Συρία σύνηψε αμυντική συνεργασία με την Αίγυπτο τον Οκτώβριο του 1955, όμως, με την παρουσία του στην κυβέρνηση καλλιέργησε ακόμα περισσότερο τις σχέσεις της Συρίας με τις χώρες του ανατολικού συνασπισμού. Συγκεκριμένα, συνέβαλε , ώστε η Συρία να αναπτύξει περισσότερο στενές σχέσεις με την Αίγυπτο, να συμφωνήσει με τη Σοβιετική Ένωση για την αγορά σοβιετικών όπλων (Σεπτέμβριος 1956) και να αναγνωρίσει τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (Ιούλιος 1956).

Την ίδια εποχή εκτυλίχθηκε ένα γεγονός το οποίο άλλαξε καθοριστικά και δια παντός τους πολιτικούς συσχετισμούς στο πολιτικό σύστημα της Συρίας. Ειδικότερα, το καλοκαίρι του 1956 οι συριακές μυστικές υπηρεσίες ανακάλυψαν σχέδιο για απόπειρα πραξικοπήματος στη Συρία. Το πραξικόπημα αυτό σχεδίαζαν ο Πρώην Πρόεδρος της Συρίας Σισσάκλι και άλλοι πολιτικοί οι οποίοι ήταν εξόριστοι στο Λίβανο. Σε αυτή τη πολιτική συνωμοσία συμμετείχε και η ιρακινή κυβέρνηση. Μετά την αποκάλυψη του σχεδίου παραπέμφθηκαν σε δίκη και καταδικάστηκαν ηγετικά στελέχη του φιλοϊρακινικού Λαϊκού Κόμματος και της φιλοϊρακινικής πτέρυγας του Εθνικού Κόμματος που ήταν αναμειγμένα στη συνωμοσία.

Εξαιτίας των παραπάνω πολιτικών εξελίξεων απομακρύνθηκαν από την κυβέρνηση τα στελέχη του Λαϊκού Κόμματος και της φιλοϊρακινικής πτέρυγας του Εθνικού Κόμματος. Η μόνη συντηρητική πολιτική δύναμη που παρέμεινε στην κυβέρνηση ήταν η φιλοαιγυπτιακή πτέρυγα του Εθνικού Κόμματος, με επικεφαλής τον Σάμπρι αλ-Ασσάλι, ο οποίος ανέλαβε και το αξίωμα του πρωθυπουργού. Οι υπόλοιπες πολιτικές δυνάμεις που συγκροτούσαν την κυβέρνηση ήταν το Μπάαθ και άλλες

ριζοσπαστικές δυνάμεις. Επομένως, η κυριαρχία των ριζοσπαστικών δυνάμεων στο υπουργικό συμβούλιο ήταν σχεδόν απόλυτη.⁹³

1.6.6 Η Διακήρυξη του Δόγματος Αϊζενχάουερ (1957)- Η αμερικανοσυριακή και τουρκοσυριακή κρίση του 1957

Ο Πρόεδρος των Η.Π.Α. Ντουάιτ Αϊζενχάουερ (1953-1961) συνειδητοποιώντας την αυξανόμενη επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης στη Μέση Ανατολή, και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις της Αιγύπτου και της Συρίας, αποφάσισε να δράσει δυναμικά. Τον Ιανουάριο του 1957 διατύπωσε το περίφημο δόγμα το οποίο και έλαβε το όνομά του (Δόγμα Αϊζενχάουερ). Με βάση το συγκεκριμένο Δόγμα, οι Η.Π.Α ήταν διατεθειμένες να προσφέρουν στρατιωτική και οικονομική βοήθεια σε οποιοδήποτε έθνος στη Μέση Ανατολή, αφού πρώτα το ίδιο ζητούσε από τις Η.Π.Α. τέτοιου είδους βοήθεια. Οι Η.Π.Α. θα ενίσχυαν στρατιωτικά και οικονομικά ένα μεσανατολικό έθνος-κράτος, με σκοπό το τελευταίο να μπορεί να αντιμετωπίσει από πλεονεκτική θέση, ακόμα και ένοπλα, ένα γειτονικό κράτος το οποίο, και με τη σύμφωνη γνώμη της αμερικανικής κυβέρνησης, βρισκόταν υπό την επιρροή του "διεθνούς κομμουνισμού".⁹⁴

Η κυβέρνηση Αϊζενχάουερ θεωρούσε ότι η Αίγυπτος και η Συρία ότι δεν ήταν δορυφόροι της Σοβιετικής Ένωσης, όπως συνέβαινε στην περίπτωση των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης. Αυτό που συνέβαινε, κατά τη γνώμη της, ήταν ότι η Αίγυπτος και η Συρία είχαν αρχίσει να βρίσκονται υπό την άμεση επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης από το 1952 και το 1954 αντίστοιχα. Δύο ήταν οι μεγάλες ανησυχίες που προκαλούσε στην αμερικανική κυβέρνηση η παραπάνω εξέλιξη : α) η επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης στις δύο αυτές χώρες, η οποία με την πάροδο του χρόνου όλο και μεγάλωνε, θα μετέτρεπε σύντομα τις δύο αυτές χώρες σε δορυφόρους της τελευταίας και β) η μετατροπή της Αιγύπτου και της Συρίας σε σοβιετικούς δορυφόρους ήταν δυνατόν να συμβάλει σταδιακά, ώστε κάποιες ή και όλες οι χώρες της Μέσης Ανατολής να μετατραπούν σε "όργανα" της Σοβιετικής Ένωσης στη Μέση Ανατολή. Η εξέλιξη αυτή θα μπορούσε να ήταν η χειρότερη δυνατή για τα αμερικανικά συμφέροντα (πολιτικά, οικονομικά, στρατιωτικά, γεωπολιτικά) στην περιοχή. Οι Η.Π.Α., ως υπερδύναμη, δεν ήταν διατεθειμένες να επιτρέψουν στον σοβιετικό παράγοντα να τους υπερφαλαγγίσει στον μεσανατολικό χώρο, ειδικά όσον αφορά τη Συρία, μια αραβική

⁹³ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.251.

⁹⁴ Lesch David W., *Syria and the United States : Eisenhower's Cold War in the Middle East*, Boulder, Colorado, USA, Westview Press, 1992, σ.10.

χώρα με σημαντικότερη γεωπολιτική θέση στην περιοχή και η οποία θα αποτελούσε μια χώρα-κλειδί στην τελική διευθέτηση της αραβοϊσραηλινής σύγκρουσης. Επιπλέον, η "σοβιετοποίηση" της Συρίας θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την ίδια την ύπαρξη του Ισραήλ, ενός κράτους σταθερού συμμάχου των Η.Π.Α. και αντιτιθέμενου στη σοβιετική επιρροή στη Μέση Ανατολή.

Κατά τη διάρκεια του 1957, οι Η.Π.Α., συνειδητοποιώντας την όλο και πιο στενή σύνδεση της Συρίας με την ΕΣΣΔ, ανησύχησαν ακόμα περισσότερο και αποφάσισαν να αναλάβουν ακόμα πιο δραστικά μέτρα.

Οι σχέσεις της Συρίας με τις Η.Π.Α. επιδεινώθηκαν ραγδαία και οδηγήθηκαν σε παρατεταμένη κρίση. Η αμερικανοσυριακή κρίση ξεκίνησε επίσημα στις 12 Αυγούστου του 1957, όταν η συριακή κυβέρνηση σε επίσημη ανακοίνωσή της δήλωσε ότι ανακάλυψε στην επικράτειά της μια αμερικανική συνωμοσία η οποία είχε ως στόχο την ανατροπή του συριακού καθεστώτος. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που είχε στη διάθεσή της η συριακή κυβέρνηση, οι αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες σχεδίαζαν την επαναφορά του συνταγματάρχη Σισσάκλι στην εξουσία, αφού πρώτα προκαλούσαν την πτώση της παρούσας κυβέρνησης με τη βοήθεια των συριακών ενόπλων δυνάμεων. Στη συνέχεια, θα συνέβαλαν, ώστε το Λαϊκό Κόμμα να έπαιρνε στα χέρια του τον έλεγχο της κυβέρνησης. Οι λεπτομέρειες του σχεδίου για το επικείμενο στρατιωτικό πραξικόπημα φαίνεται ότι έφτασαν στα "αυτιά" της κυβέρνησης εξαιτίας στρατιωτών οι οποίοι λειτουργούσαν ως σύνδεσμοι ανάμεσα στις συριακές ένοπλες δυνάμεις και τον Σισσάκλι. Οι συγκεκριμένοι σύνδεσμοι, είτε επειδή λειτουργούσαν στην πραγματικότητα ως σύνδεσμοι για λογαριασμό της συριακής κυβέρνησης είτε επειδή ανησύχησαν για τις πολιτικές εξελίξεις που θα προκαλούσε το επικείμενο πραξικόπημα στη Συρία, αποφάσισαν να αποκαλύψουν το σχέδιο στις συριακές μυστικές υπηρεσίες. Η μαρτυρία των συγκεκριμένων στρατιωτικών αξιωματούχων οδήγησε στην αποκάλυψη της συνωμοσίας της κυβέρνησης των Η.Π.Α. και της συριακής αντιπολίτευσης.

Μια μέρα μετά την αποκάλυψη της συνωμοσίας, στις 13 Αυγούστου η κυβέρνηση της Συρίας μέσω του επίσημου ραδιοφωνικού σταθμού της ανακοίνωσε ότι "θα ήταν ικανοποιημένη" αν τρία μέλη της Αμερικανικής διπλωματικής αποστολής στη Δαμασκό, τα οποία θεωρούσε ότι ήταν αναμειγμένα στη συνωμοσία, εγκατέλειπαν τη Συρία εντός 24 ωρών. Από τη μεριά της, η αμερικανική κυβέρνηση

αντέδρασε στις 14 Αυγούστου ζητώντας από τον Σύρο πρέσβη στις Η.Π.Α. και τον γραμματέα του να αποχωρήσουν από τη χώρα, χαρακτηρίζοντάς τους μάλιστα ανεπιθύμητα πρόσωπα (*persona non grata*).⁹⁵

Δυσανεστημένη από τις εξελίξεις στη Συρία και πιεζόμενη από τους συμμάχους της στη Μέση Ανατολή για άμεση δράση, η κυβέρνηση των Η.Π.Α. έλαβε την απόφαση να αποστείλει τον Βοηθό Υφυπουργό Εξωτερικών Λόις Χέντερσον στην Τουρκία, προκειμένου να συναντηθεί με τους ηγέτες εκείνων των κρατών στη Μέση Ανατολή τα οποία θα μπορούσαν να συμμετάσχουν σε έναν αντισυριακό συνασπισμό. Ο Χέντερσον έφτασε στην Κωνσταντινούπολη στις 24 Αυγούστου 1957 και εκεί συναντήθηκε με τον Τούρκο Πρωθυπουργό Αντνάν Μεντερές, τον βασιλιά της Ιορδανίας Χουσεΐν και τον μονάρχη του Ιράκ Φεϊζάλ. Έπειτα, ταξίδεψε προς το Λίβανο, όπου συναντήθηκε με τον Πρόεδρο της χώρας Σαμούν και, τέλος, επέστρεψε στην Τουρκία όπου και συνομίλησε με τον επικεφαλής του Ιρακινού Γενικού Επιτελείου Στρατού και με τον Μεντερές. Τελικά, ο Αμερικανός αξιωματούχος επέστρεψε στη χώρα του στις 4 Σεπτεμβρίου 1957.

Το συμπέρασμα που προέκυψε από την επίσκεψη του Χέντερσον στη Μέση Ανατολή ήταν ότι κανένα κράτος της περιοχής, παρά το γεγονός ότι οι ηγεσίες τους ανησυχούσαν για τις πολιτικές εξελίξεις στη Συρία, δεν ήταν πρόθυμο να αναλάβει μια στρατιωτική πρωτοβουλία εναντίον της Συρίας. Μάλιστα, κανένα μεσανατολικό κράτος δεν επιθυμούσε να αναλάβει αυτό το ρίσκο, ειδικά από τη στιγμή που ο Αμερικανός αξιωματούχος δεν είχε φτάσει στη Μέση Ανατολή με ένα σχέδιο για το πώς θα μπορούσε μια τέτοια πρωτοβουλία να λάβει χώρα.⁹⁶

Η αποστολή του Χέντερσον, ενός Αμερικανού αξιωματούχου που είχε παίξει καθοριστικό ρόλο στην ανατροπή του καθεστώτος του στρατιωτικού Μοσαντέκ στο Ιράν το 1953⁹⁷, στη Μέση Ανατολή θορύβησε βαθύτατα τόσο τη Σοβιετική Ένωση όσο και την Αίγυπτο και τη Συρία. Στις 3 Σεπτεμβρίου 1957 η σοβιετική ηγεσία έστειλε μια νότα στις κυβερνήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών, της Βρετανίας και της Γαλλίας με την οποία ζητούσε να γίνει δήλωση με την οποία οι τρεις Δυνάμεις θα αποκήρυσσαν τη χρήση ένοπλης βίας, αλλά και ενέργειες που συνιστούσαν ανάμειξη στις υποθέσεις

---

⁹⁵ Lesch David W., *Syria and the United States : Eisenhower's Cold War in the Middle East*, σ.138.

⁹⁶ Lesch David W., *Syria and the United States : Eisenhower's Cold War in the Middle East*, σ.147-148, 150.

⁹⁷ Lesch David W., *ό.π.*, σ.148.

της Μέσης Ανατολής. Περίπου μια εβδομάδα αργότερα, στις 11 Σεπτεμβρίου ο σοβιετικός πρωθυπουργός έστειλε μια νότα και στον Μεντερές, καθώς η Τουρκία είχε ήδη στείλει στρατεύματά της στα τουρκοσυριακά σύνορα και φαινόταν πρόθυμη να αναλάβει μια στρατιωτική πρωτοβουλία εναντίον της Συρίας, προειδοποιώντας τον για τις δυσμενείς συνέπειες που θα είχε στις τουρκοσοβιετικές σχέσεις μια πιθανή εισβολή της Τουρκίας στη Συρία. Από τη μεριά της Αιγύπτου, στις 13 Οκτωβρίου ο επικεφαλής της χώρας Νάσερ έστειλε στρατεύματα στην παραλιακή πόλη της Συρίας Λατάκεια, για να υπερασπιστούν τη Συρία από μια ενδεχόμενη τουρκική επιθετική ενέργεια. Ο Νάσερ, σε αυτή την επιχείρηση, συνεργαζόταν και είχε την απόλυτη στήριξη της Σοβιετικής Ένωσης. Τέλος, στις 17 Οκτωβρίου και η Συρία έθεσε το στρατό της σε επιφυλακή και δημιούργησε πολιτοφυλακές (τις Λαϊκές Αντιστασιακές Οργανώσεις) για την υπεράσπιση της πατρίδας της.⁹⁸ Παράλληλα, η συριακή ηγεσία, στην προσπάθειά της να αποκαταστήσει τις σχέσεις της με τις Η.Π.Α., τόνιζε ότι είχε αναπτύξει σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση, αλλά ότι, σε καμία περίπτωση, δεν αποτελούσε σοβιετικό δορυφόρο ή ότι συμμετείχαν κομμουνιστές στην κυβέρνησή της.⁹⁹

Η όλο και διαρκώς αυξανόμενη διπλωματική αντιπαράθεση της με τη σοβιετική ηγεσία οδήγησε την αμερικανική κυβέρνηση να θέσει το συριακό ζήτημα σε διαβούλευση στον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Στις 19 Σεπτεμβρίου 1957 έλαβε το λόγο στην εναρκτήρια συγκέντρωση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ ο Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Τζον Φόστερ Ντάλλες. Στην εναρκτήρια ομιλία του ο επικεφαλής της αμερικανικής διπλωματίας κατηγορήσε τη Σοβιετική Ένωση για τη στάση της στο συριακό ζήτημα τονίζοντας ότι η Συρία αποτελούσε σοβιετικό "όργανο".¹⁰⁰ Η αμερικανική ηγεσία έφερε το ζήτημα στον ΟΗΕ, προκειμένου να αναδείξει το συριακό ζήτημα σε θέμα διεθνούς κρίσης. Αναδεικνύοντας το σε διεθνές ζήτημα, η αμερικανική κυβέρνηση επεδίωκε να δείξει ότι η Συρία υπήρξε θύμα της σοβιετικής πολιτικής και, καταφέροντας να πάρει με το μέρος της την πλειοψηφία των κρατών-μελών του Οργανισμού, να πετύχει μια καταδικαστική απόφαση για τη δραστηριότητα της Σοβιετικής Ένωσης στο μεσανατολικό χώρο. Με αυτό τον τρόπο,

---

⁹⁸ Lesch David W, ό.π., σ.158, 160, 163, 181.

⁹⁹ Lesch David W., ό.π., σ.158.

¹⁰⁰ Lesch David W., ό.π., σ.192.

θα μπορούσε να συμβάλει σε αναδίπλωση της κομμουνιστικής Ρωσίας στη Μέση Ανατολή.

Η Σοβιετική Ένωση δε μπορούσε να αφήσει αναπάντητη την προκλητική-για αυτήν-αμερικανική δήλωση και στις αρχές Οκτωβρίου σε συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης η αντιπροσωπεία της ανταπέδωσε κατηγορώντας τις ΗΠΑ για τη δραστηριότητά τους στη Μέση Ανατολή και ότι χρησιμοποιούσαν την Τουρκία για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους στην περιοχή.¹⁰¹ Στις 8 Οκτωβρίου η συριακή κυβέρνηση κατηγόρησε την Τουρκία για τις κινήσεις του στρατού της στα τουρκοσυριακά σύνορα, ενώ στις 16 Οκτωβρίου η συριακή αντιπροσωπεία στα Ηνωμένα Έθνη, με επικεφαλής τον Υπουργό Εξωτερικών Σαλάχ Μπιτάρ, ζήτησαν από το Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ την εγγραφή του παραπόνου για τις απειλητικές διαθέσεις της Τουρκίας για την ασφάλεια της Συρίας και για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης στην ημερήσια διάταξη της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Επιπλέον, η συριακή αντιπροσωπεία ζήτησε και τη δημιουργία μιας εξεταστικής επιτροπής εκ μέρους της Γενικής Συνέλευσης η οποία θα εξέταζε την κατάσταση που είχε διαμορφωθεί στα τουρκοσυριακά σύνορα.

Η αμερικανική κυβέρνηση, αν και υποστήριξε επίσημα τη συγκρότηση της εξεταστικής επιτροπής, βρέθηκε σε δύσκολη θέση, καθώς δε μπορούσε να εξασφαλίσει ότι το πόρισμα της επιτροπής θα κατέληγε υπέρ της. Επίσης, τα αραβικά κράτη που ήταν σύμμαχοι της είχαν εκφράσει την αλληλεγγύη τους στη Συρία εναντίον οποιαδήποτε ξένης επιβουλής.¹⁰² Λύση στο αμερικανικό αδιέξοδο έδωσε ο βασιλιάς της Σαουδικής Αραβίας Σαούντ ο οποίος στις 20 Οκτωβρίου έκανε επίσημη προσφορά να μεσολαβήσει ανάμεσα στη Συρία και την Τουρκία, για να λυθούν οι μεταξύ τους διαφορές. Η αμερικανική διπλωματία εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία υποστηρίζοντας την ιδέα του Σαούντ και ζητώντας, παράλληλα, την αναβολή της συζήτησης στη Γενική Συνέλευση και της συγκρότησης της εξεταστικής επιτροπής, μέχρι η διαπραγματευτική προσπάθεια του Σαούντ να καταλήξει σε κάποιο αποτέλεσμα. Όλα τα αραβικά κράτη, με εξαίρεση την Αίγυπτο και φυσικά τη Συρία, αποδέχθηκαν την αμερικανική πρόταση. Στις 22 Οκτωβρίου η Γενική Συνέλευση ανέστειλε και επίσημα τη συζήτηση για την

---

¹⁰¹ Lesch David W., ό. π., σ.192.

¹⁰² Lesch David W., ό. π., σ.194, 196, 198.

τουρκοσυριακή διαφορά μέχρι την ολοκλήρωση της διαπραγματευτικής προσπάθειας του Σαούντ.¹⁰³

Η σοβιετική κυβέρνηση δεν άφησε αναπάντητο τον αμερικανικό διπλωματικό ελιγμό. Στις 24 Οκτωβρίου το σοβιετικό υπουργείο άμυνας ανακοίνωσε την υλοποίηση συνδυασμένων χερσαίων και ναυτικών ασκήσεων από το στρατό στην Υπερκαυκασία και το στόλο στη Μαύρη Θάλασσα αντίστοιχα ως απάντηση στην προκλητική ενέργεια του Αμερικανικού Έκτου Στόλου να στείλει αεροπλανοφόρο κοντά στη συριακή επικράτεια την προηγούμενη μέρα.

Τελικά, η λύση στην κρίση δόθηκε από τη σοβιετική ηγεσία. Ο Σοβιετικός ηγέτης Νικίτα Χρουστσέφ, έχοντας συνειδητοποιήσει ότι η Τουρκία δεν προτίθετο να εξαπολύσει επίθεση εναντίον της Συρίας, ότι ο ίδιος ως επικεφαλής της σοβιετικής ηγεσίας είχε εξασφαλίσει τη διατήρηση της σοβιετικής επιρροής στη Συρία (υπογραφή συροσοβιετικής οικονομικής συμφωνίας στις 28 Οκτωβρίου), αλλά και στην Αίγυπτο και ότι είχε καταφέρει η χώρα του να αναβαθμίσει το κύρος της στη Μέση Ανατολή, αποφάσισε να ακολουθήσει μια πιο μετριοπαθή στάση. Στις 29 Οκτωβρίου εμφανίστηκε ο ίδιος στην Τουρκική Πρεσβεία στη Μόσχα και έδωσε μήνυμα στον Τούρκο Πρέσβη με το οποίο ζητούσε από την τουρκική κυβέρνηση να ρίξουν τους τόνους.¹⁰⁴ Την 1^η Νοεμβρίου 1957 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, λαμβάνοντας υπό όψιν την επίσκεψη του Χρουστσέφ στην Τουρκική Πρεσβεία στη Μόσχα, διέκοψε οριστικά την προγραμματισμένη συζήτηση για το τουρκοσυριακό ζήτημα στην Ολομέλειά της με τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές να μην επαναφέρουν το θέμα στο διεθνή οργανισμό. Τις επόμενες εβδομάδες υπήρξαν κάποιες λεκτικές αψιμαχίες ανάμεσα στη Συρία και την Τουρκία, αλλά και αυστηρές προειδοποιήσεις της Μόσχας προς την Τουρκία, καθώς η τελευταία αρνιόταν να μετακινήσει τα στρατεύματα της από τα τουρκοσυριακά σύνορα. Τελικά, στις 19 Νοεμβρίου 1957 η Τουρκία άρχισε να αποσύρει τα στρατεύματα της από τα σύνορα, διαδικασία που ολοκληρώθηκε εντός των επόμενων ημερών.¹⁰⁵

---

¹⁰³ Lesch David W., ό. π., σ.198-199.

¹⁰⁴ Lesch David W., ό.π., σ.200-201.

¹⁰⁵ Lesch David W., ό.π., σ.201.

1.6.7. Η ένωση της Συρίας με την Αίγυπτο-Η Συρία ως συστατικό μέρος της Ηνωμένης Αραβικής Δημοκρατίας (ΗΑΔ) (1958-1961)

Η επίλυση της αμερικανοσυριακής και τουρκοσυριακής κρίσης το 1957 δεν οδήγησε στην αποτροπή πολιτικών εξελίξεων στη Συρία. Η κυβέρνηση της Συρίας, η οποία στην ουσία ελεγχόταν από το κόμμα Μπάαθ, είχε να αντιμετωπίσει δύο μέτωπα. Από τη μία, στα αριστερά του πολιτικού φάσματος είχε να αντιμετωπίσει κυρίως το ανερχόμενο ΚΚΣ, αλλά και τις άλλες ριζοσπαστικές δυνάμεις οι οποίες, λόγω της στάσης της Σοβιετικής Ένωσης η οποία απέτρεψε τη Συρία να βρεθεί στην αμερικανική σφαίρα επιρροής, είχαν μεγαλύτερη δημοφιλία και επιρροή στη συριακή κοινωνία. Το Μπάαθ, αν και συνεργαζόταν με το ΚΚΣ εδώ και μια πενταετία, δεν επιθυμούσε σε καμία περίπτωση να επικρατήσει στη Συρία το κομμουνιστικό σύστημα και ακόμα περισσότερο η χώρα να μετατραπεί σε δορυφόρο της Σοβιετικής Ένωσης στη Μέση Ανατολή. Παράλληλα, μια προσπάθεια του ΚΚΣ για επιβολή του κομμουνιστικού συστήματος με πραξικοπηματικό τρόπο θα μπορούσε να ωθήσει τις ΗΠΑ να επέμβουν στρατιωτικά στη χώρα.¹⁰⁶ Αυτό που επιθυμούσε το Μπάαθ ήταν να εφαρμόσει μια παναραβική σοσιαλιστική πολιτική και να επιτύχει τη συνεργασία της Συρίας με τη Σοβιετική Ένωση, αλλά όχι την εξάρτηση της πρώτης από τη δεύτερη. Από την άλλη, στα δεξιά του πολιτικού φάσματος είχε να αντιμετωπίσει το Λαϊκό Κόμμα και τη φιλοираκινή-δεξιά πτέρυγα του Εθνικού Κόμματος, κόμματα τα οποία, άκρως ενοχλημένα από την αύξηση της επιρροής των αριστερών κομμάτων, επιθυμούσαν να αποτρέψουν στη Συρία την εγκαθίδρυση ενός κεντροαριστερού-σοσιαλιστικού καθεστώτος και τη συνεργασία με τη Σοβιετική Ένωση ή, ακόμη περισσότερο, την εγκαθίδρυση ενός κομμουνιστικού καθεστώτος και την ένταξη της Συρίας στο ανατολικό-κομμουνιστικό μπλοκ. Επιπλέον, υπήρχε σοβαρό ενδεχόμενο, αν επικρατούσαν οι δεξιές δυνάμεις στη χώρα, να προωθούσαν την ένωση της Συρίας με τη <<αιωνιά>> της αντίπαλο, το Ιράκ, κάτι το οποίο απευχόταν το Μπάαθ. Εκτός από τα προαναφερθέντα δύο μέτωπα, το Μπάαθ είχε να αντιμετωπίσει και το ζήτημα της πολιτικοποίησης των ενόπλων δυνάμεων, όπου είχαν δημιουργηθεί πολιτικές ομάδες οι οποίες, εκτός από το Μπάαθ, υποστήριζαν και τα αντίπαλα αριστερά πολιτικά κόμματα.

Έχοντας να αντιμετωπίσει πίεση στο εσωτερικό πεδίο από τα αριστερά και τα δεξιά κόμματα και τις πολιτικοποιημένες ένοπλες δυνάμεις και στο εξωτερικό πεδίο

---

¹⁰⁶ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.254.

από τις δύο υπερδυνάμεις (ΗΠΑ, ΕΣΣΔ), η ηγεσία του Μπάαθ θεωρούσε ότι πολύ σύντομα δε θα μπορούσε να εφαρμόσει ελεύθερα την πολιτική που επιθυμούσε για την πρόοδο της Συρίας. Βρισκόμενη σε αυτό το αδιέξοδο, για την ηγεσία του Μπάαθ υπήρχε μόνο μια λύση : η ένωση της Συρίας με την Αίγυπτο.¹⁰⁷ Η ένωση με την Αίγυπτο του Νάσσερ είχε πολλά πλεονεκτήματα : και οι δύο πλευρές (Μπάαθ και Νάσσερ) επεδίωκαν να εφαρμόσουν μια σοσιαλιστική πολιτική σε όλο τον αραβικό κόσμο, αντιπαθούσαν τον κομμουνισμό, δεν ήθελαν την υποταγή των χωρών τους στη σοβιετική σφαίρα επιρροής και, φυσικά, απεχθάνονταν το Ισραήλ και την κυρίαρχη ιδεολογία σε αυτό, τον Σιωνισμό.

Όμως, από την άλλη, για τη Συρία, η ένωση με την Αίγυπτο θα είχε και ένα σημαντικό μειονέκτημα : σε περίπτωση που οι δύο χώρες προχωρούσαν την ένωση η Συρία, πιο αδύναμη χώρα από την Αίγυπτο σε πληθυσμιακό, πολιτικό, οικονομικό και στρατιωτικό επίπεδο, θα υστερούσε σε επίπεδο πολιτικών συσχετισμών σε σχέση με την Αίγυπτο. Παρά το σημαντικό αυτό μειονέκτημα, το Μπάαθ σύντομα ξεπέρασε τους προβληματισμούς του για αυτό το ζήτημα για ένα απλό λόγο : το Μπάαθ δεν ήταν εκείνο το κόμμα που από την ίδρυση του υποστήριζε την ένωση όλων των αραβικών χωρών σε ένα αραβικό έθνος-κράτος το οποίο θα εφαρμόζε μια σοσιαλιστική, αντιιμπεριαλιστική και αντισιωνιστική πολιτική; Η ένωση με την Αίγυπτο θα μπορούσε να αποτελέσει το πρώτο βήμα για την υλοποίηση αυτού του οράματος.

Την 1^η Φεβρουαρίου 1958, έπειτα από μακροσκελείς συνομιλίες, οι ηγεσίες της Συρίας και της Αιγύπτου συμφώνησαν για την ένωση των χωρών τους σε ένα κράτος. Το νέο κράτος θα είχε την ονομασία Ηνωμένη Αραβική Δημοκρατία (ΗΑΔ). Πρόεδρος του νέου κράτους εξελέγη ο Νάσερ.¹⁰⁸ Στη συνέχεια ο Πρόεδρος της ΗΑΔ συγκρότησε ένα Κεντρικό Υπουργικό Συμβούλιο, την Εθνοσυνέλευση η οποία θα απαρτιζόταν από 400 Αιγύπτιους και 200 Σύριους βουλευτές και δύο Περιφερειακά Εκτελεστικά Συμβούλια (1 στην Αίγυπτο και 1 στη Συρία). Επιπλέον, στο νέο κράτος επιβλήθηκε το μονοκομματικό πολιτικό σύστημα, καθώς το μόνο κόμμα το οποίο επιτρεπόταν να υπάρχει ήταν ένα πολιτικό κόμμα, η Εθνική Ένωση με ηγέτη το Νάσσερ.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, London, UK, Routledge, 2001, σ.41-42.

¹⁰⁸ Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.114.

¹⁰⁹ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.255.

Η ηγεσία της ΗΑΔ, αφού πρώτα διέλυσε όλα τα πολιτικά κόμματα¹¹⁰, στη συνέχεια προχώρησε στην απομάκρυνση των στελεχών των πολιτικών κομμάτων, και ιδιαίτερα της δεξιάς παράταξης, από όλες τις σημαντικές δημόσιες θέσεις (απομάκρυνση στελεχών από τη δημόσια διοίκηση και απομάκρυνση αξιωματικών από τις ένοπλες δυνάμεις).

Μετά την εκκαθάριση του δημόσιου τομέα από τις αντίπαλες πολιτικές δυνάμεις η ηγεσία της ΗΑΔ προχώρησε στην εφαρμογή μιας σοσιαλιστικής πολιτικής. Συγκεκριμένα, α) προώθησε την εθνικοποίηση των τραπεζών και των μεγάλων ιδιωτικών επιχειρήσεων, β) επέβαλε υψηλή φορολογία στη μεγάλη αστική τάξη, γ) βελτίωσε το επίπεδο ζωής των μεσαίων και κατώτερων κοινωνικών τάξεων προσφέροντας τους πιο εύκολη πρόσβαση στο εκπαιδευτικό και στο υγειονομικό σύστημα, δ) προσέφερε εκτάσεις γης σε χιλιάδες ακτήμονες αγρότες, ε) βελτίωσε τις συνθήκες και τις τεχνικές εργασίας των εργαζομένων στον αγροτικό (πρωτογενή) και βιομηχανικό (δευτερογενή) τομέα, στ) προχώρησε στην πρόσληψη μορφωμένων νέων στη δημόσια διοίκηση, την εκπαίδευση και τις ένοπλες δυνάμεις.¹¹¹

Παρά τις σημαντικές πρωτοβουλίες του Νάσσερ, οι Σύριοι σύντομα απογοητεύτηκαν από την πολιτική του Αιγύπτιου ηγέτη για τρεις βασικούς λόγους. Οι πρώτοι που απογοητεύτηκαν ήταν το Μπάαθ και οι υποστηρικτές του. Η ηγεσία του Μπάαθ θεωρούσε ότι ο Νάσσερ θα τους ανέθετε την ηγεσία του κόμματος της Εθνικής Ένωσης στη Συρία και, κατά συνέπεια, τον έλεγχο της Συρίας. Όμως, οι ελπίδες τους διαψεύστηκαν. Ο Νάσσερ επεδίωξε να απαλλαγεί από τους μπααθιστές. Ειδικότερα, στις εκλογές για τα τοπικά στελέχη στην Εθνική Ένωση στη Συρία επενέβη με τέτοιο τρόπο, ώστε να εκλεγούν κατά συντριπτική πλειοψηφία οι νασσερικοί Σύριοι και απομάκρυνε όσους μπααθιστές κατείχαν θέσεις στο Υπουργικό Συμβούλιο και τα δύο Περιφερειακά Συμβούλια.¹¹² Όμως, η ενέργεια που οδήγησε σε πλήρη ρήξη το Μπάαθ με το Νάσσερ έλαβε χώρα τον Αύγουστο του 1961, όταν ο Πρόεδρος της ΗΑΔ διέλυσε τα τρία συμβούλια και τα αντικατέστησε με ένα κεντρικό συμβούλιο το οποίο θα είχε έδρα το Κάιρο. Επιπλέον, ο Νάσσερ αποφάσιζε μόνος του για όλα τα σημαντικά θέματα με την έκδοση προεδρικών διαταγμάτων.

¹¹⁰ Barry Rubin, *The Truth about Syria*, New York, USA, Palgrave-Mackmillan, 2007, σ.37.

¹¹¹ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.255.

¹¹² Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.114.

Η δεύτερη μερίδα της συριακής κοινωνίας που δυσαρεστήθηκε από τη νασσερική πολιτική ήταν η αστική τάξη της Συρίας η οποία είδε να χάνει τα προνόμια της εξαιτίας της υψηλής φορολογίας που της επέβαλε το νασσερικό καθεστώς (κάτι το οποίο δε συνέβη στον ίδιο βαθμό για την αστική τάξη της Αιγύπτου)¹¹³ και της ενοποίησης των νομισματικών συστημάτων των δύο χωρών. Το δεύτερο μέτρο οδήγησε στην υιοθέτηση της αιγυπτιακής λίρας ως ενιαίου νομίσματος, κάτι που ευνοούσε ξεκάθαρα την αιγυπτιακή αστική τάξη και το αιγυπτιακό οικονομικό σύστημα.

Ο τρίτος τομέας που απογοητεύτηκε από την πολιτική του ηγέτη της Εθνικής Ένωσης ήταν οι ένοπλες δυνάμεις της Συρίας. Ο Νάσσερ, προκειμένου να συμβάλλει στην υπεροχή του αιγυπτιακού στοιχείου στις ένοπλες δυνάμεις τόσο της Συρίας όσο και τις Αιγύπτου, μετέθετε με τέτοιο τρόπο Αιγύπτιους αξιωματικούς στη Συρία και Σύριους αξιωματικούς στην Αίγυπτο, ώστε να υπερτερούν αριθμητικά οι Αιγύπτιοι αξιωματικοί και στις δύο χώρες και, κατά συνέπεια, οι Αιγύπτιοι αξιωματικοί να ελέγχουν καλύτερα τους Σύριους αξιωματικούς.¹¹⁴

Η τελευταία πράξη του Νάσσερ αποτέλεσε τη σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι. Στις 28 Σεπτεμβρίου του 1961 Σύριοι αξιωματικοί πραγματοποίησαν πραξικόπημα στη Συρία.¹¹⁵ Το πραξικόπημα πέτυχε, με αποτέλεσμα την ανεξαρτητοποίηση της Συρίας από την ΗΑΔ.¹¹⁶

1.6.8 Η Συρία υπό πολιτική αστάθεια (1961-1963)

Αμέσως μετά την ανεξαρτητοποίηση της Συρίας σχηματίστηκε μια μεταβατική κυβέρνηση, όλα τα παλαιά πολιτικά κόμματα επανέκτησαν τη νομιμότητά τους και προκηρύχθηκαν εκλογές για το Δεκέμβριο του 1961. Σε αυτές τις εκλογές τα συντηρητικά κόμματα κέρδισαν την πλειοψηφία των εδρών. Νέος Πρόεδρος της Δημοκρατίας αναδείχθηκε ο ηγέτης του Λαϊκού Κόμματος, Ναζίμ αλ-Κούντσι. Η νέα κυβέρνηση, συντηρητικής προέλευσης, ακύρωσε πολλά από τα σοσιαλιστικά μέτρα που είχε προωθήσει ο Νάσσερ, με κυριότερο εκείνο της εθνικοποίησης των τραπεζών.

---

¹¹³ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.47.

¹¹⁴ Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.114.

¹¹⁵ Moubayed Sami, *The Makers of Modern Syria : The Rise and Fall of Syrian Democracy, 1918-1958*, London, UK and New York, USA, I. B. Tauris, 2018, σ.49.

¹¹⁶ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.255-258.

Λίγους μήνες αργότερα, το Μάρτιο του 1962 συντηρητικοί ανώτεροι αξιωματικοί πραγματοποίησαν νέο πραξικόπημα, όμως η αντίδραση των ριζοσπαστικών δυνάμεων που βρίσκονταν στην αντιπολίτευση υπήρξε δυναμική. Το αποτέλεσμα ήταν οι πολιτικοποιημένες στρατιωτικές ομάδες που υπήρχαν στο στράτευμα και οι οποίες υποστήριζαν τις συντηρητικές ή τις ριζοσπαστικές δυνάμεις να συγκαλέσουν Συνέλευση των Αξιωματικών τον Απρίλιο του 1962. Σε αυτήν η πλειοψηφία των αξιωματικών αποφάσισε την αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος, αφού πρώτα προέβη στην καθαίρεση και την απομάκρυνση από τη χώρα των αξιωματικών που ήταν πρωτεργάτες στο πραξικόπημα. Στη συνέχεια, συγκροτήθηκε κυβέρνηση κεντροαριστερής πολιτικής τοποθέτησης η οποία επανέφερε σε ισχύ όλα τα σοσιαλιστικά μέτρα που είχε καταργήσει η προηγούμενη κυβέρνηση. Όσον αφορά την κατεύθυνση που θα ακολουθούσε η Συρία στην εξωτερική πολιτική, η Συνέλευση αποφάσισε η συριακή κυβέρνηση να υποστηρίξει την πολιτική της παναραβικής ολοκλήρωσης και όχι εκείνη της επανασύστασης της ΗΑΔ. Παράλληλα, τον Απρίλιο του 1962, μια μέρα μετά τη διεξαγωγή της Συνέλευσης των Αξιωματικών, πραγματοποιήθηκε δεύτερο πραξικόπημα από τους νασσερικούς της Συρίας αυτή τη φορά. Όμως, και το δεύτερο πραξικόπημα απέτυχε παταγωδώς.¹¹⁷

Το Μπάαθ το οποίο είχε αυτοδιαλυθεί το Φεβρουάριο του 1958, αμέσως μετά τη σύσταση της ΗΑΔ, ανασυγκροτήθηκε το Μάιο του 1962 στη Συρία. Σχετικά με τις πολιτικές εξελίξεις στη χώρα, το Μπάαθ αποφάσισε να μην υποστηρίξει την παρούσα κυβέρνηση, αλλά να συνεχίσει τον πολιτικό αγώνα με το δικό του τρόπο για την κατάληψη της εξουσίας.¹¹⁸

1.6.9 Η Συρία υπό την ηγεσία του Μπάαθ (1963-σήμερα)

1.6.9.α. Συνέχεια στο καθεστώς της πολιτικής αστάθειας στη Συρία (1963-1970)

Παρά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, ο στρατός συνέχιζε να παρεμβαίνει στην πολιτική διαδικασία. Κάποιοι Σύριοι μπααθιστές αξιωματικοί, οι οποίοι δεν ήταν ευχαριστημένοι με τον υποβαθμισμένο ρόλο τους στο νέο καθεστώς, συγκρότησαν μια συνωμοτική οργάνωση, τη Στρατιωτική Επιτροπή. Επικεφαλής της οργάνωσης ήταν οι μπααθιστές Αλαουίτες αξιωματικοί Μουχάμαντ Ουμράν, Σάλιχ Τζαντίντ και Χαφίζ

¹¹⁷ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.259. Επίσης, Roberts David, *Volume I: The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.51-52.

¹¹⁸ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.260.

αλ-Άσσαντ. Στις 8 Μαρτίου 1963 οι επικεφαλής της Στρατιωτικής Επιτροπής πραγματοποίησαν πραξικόπημα και επέβαλαν στρατιωτικό καθεστώς στη Συρία. Μετά την επιβολή του νέου καθεστώτος συγκρότησαν ως κυβέρνηση της χώρας το Εθνικό Επαναστατικό Διοικητικό Συμβούλιο. Προσωρινός Πρόεδρος της Δημοκρατίας ορίστηκε ο Ατάσσι και Πρωθυπουργός ο Μπιτάρ.¹¹⁹

Η νέα κυβέρνηση προώθησε πιο ριζοσπαστικά σοσιαλιστικά μέτρα σε σχέση με την κυβέρνηση του Νάσσερ την περίοδο 1958-1961. Ειδικότερα, προώθησε μεγαλύτερες μεταρρυθμίσεις στον αγροτικό τομέα με τη διανομή γης σε περισσότερους άκληρους αγρότες, προχώρησε στη σύνδεση των αμοιβών των εργαζομένων με βάση την παραγωγικότητά τους και εθνικοποίησε ακόμα περισσότερες ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Σε ότι αφορά τις ένοπλες δυνάμεις, απομακρύνθηκαν από τις θέσεις του πολλοί σουννίτες αξιωματικοί οι οποίοι διαπνέονταν από συντηρητική ιδεολογία και αντικαταστάθηκαν από νεότερους αξιωματικούς οι οποίοι προέρχονταν από τις μειονότητες (Αλαουίτες, Δρούζοι) και υποστήριζαν το Μπάαθ.

Στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής η ηγεσία του Μπάαθ άρχισε διαπραγματεύσεις με τη νασσερική Αίγυπτο και το Ιράκ, όπου στο τελευταίο είχε καταλάβει την εξουσία το κόμμα Μπάαθ από το Φεβρουάριο του 1963, για τη δημιουργία μιας αραβικής ομοσπονδίας. Τον Απρίλιο του 1963 οι ηγεσίες των τριών χωρών συμφώνησαν για τη δημιουργία της ομοσπονδίας.¹²⁰ Η συμφωνία αυτή ενίσχυσε την επιρροή των φιλονασσερικών δυνάμεων στο συριακό στρατό. Οι μπααθιστές αξιωματικοί, οι οποίοι δεν επιθυμούσαν την επανένωση με την Αίγυπτο, αποφάσισαν να δράσουν δυναμικά. Απομάκρυναν πολλούς φιλονασσερικούς αξιωματικούς από τις ένοπλες δυνάμεις και συγκρότησαν μια παραστρατιωτική οργάνωση, την Εθνική Φρουρά, για την προάσπιση του νέου καθεστώτος. Οι φιλονασσερικοί υπουργοί της κυβέρνησης, δυσαρεστημένοι με τη νέα κατάσταση, παραιτήθηκαν από τις θέσεις τους.

Η αντιπαράθεση ανάμεσα στους μπααθιστές και φιλονασσερικούς αξιωματικούς οδήγησε τον Ιούλιο του 1963 φιλονασσερικούς αξιωματικούς να προσπαθήσουν να καταλάβουν πραξικοπηματικά την εξουσία. Η απόπειρά τους

---

¹¹⁹ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.261.

¹²⁰ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.56.

απέτυχε, με αποτέλεσμα να επικρατήσουν οι μπααθιστές οι οποίοι, στη συνέχεια, απομάκρυναν όλους τους φιλονασσερικούς αξιωματικούς από τις ένοπλες δυνάμεις.¹²¹ Αντιτιθέμενος στην τακτική των μπααθιστών αξιωματικών, ο Πρόεδρος Ατάσσι παραιτήθηκε. Νέος Πρόεδρος της Δημοκρατίας και του Επαναστατικού Συμβουλίου ανέλαβε ο σουννίτης αξιωματικός Αμίν αλ-Χάφιζ.¹²² Η νέα κατάσταση οδήγησε στην ολοκληρωτική επικράτηση των μπααθιστών στην κυβέρνηση και τις ένοπλες δυνάμεις, ενώ η συζήτηση για ένωση με την Αίγυπτο και το Ιράκ τερματίστηκε ολοκληρωτικά.¹²³

Η καθολική επικράτηση του Μπάαθ δημιούργησε διχασμό στο κόμμα ως προς τι είδους σοσιαλιστική πολιτική έπρεπε να ακολουθήσει η συριακή κυβέρνηση στο εσωτερικό και το εξωτερικό πεδίο. Αποτέλεσμα ήταν συγκρουστεί η μετριοπαθής με τη ριζοσπαστική πτέρυγα του κόμματος. Η μετριοπαθής πτέρυγα του κόμματος είχε ως επικεφαλής του ιδρυτές του Μπάαθ Άφλακ και Μπιτάρ και τον Πρόεδρο της Συρίας Χάφιζ. Η μετριοπαθής πτέρυγα υποστήριζε ότι το Μπάαθ θα έπρεπε με μετριοπαθή μέτρα να πετύχει το βασικούς πολιτικούς στόχους του, δηλαδή τη δημιουργία ενός αραβικού σοσιαλιστικού έθνους-κράτους και την καταπολέμηση του φιλονασσερισμού. Κατά τη γνώμη της, μόνο μια μετριοπαθής πολιτική θα μπορούσε να εξασφαλίσει μια ευρεία κοινωνική υποστήριξη για την υλοποίηση των στόχων του Μπάαθ. Η μετριοπαθής πτέρυγα κυριαρχούσε στο Παναραβικό Συνέδριο. Από την άλλη, η ριζοσπαστική πτέρυγα είχε ως επικεφαλής του Αλαουίτες αξιωματικούς Ουμράν, Τζαντίντ και Άσσαντ. Η συγκεκριμένη πτέρυγα διαφωνούσε με το ύφος με το οποίο ασκούσε την εξουσία ο Νάσερ και όχι με την ιδεολογία του. Επιπλέον, υποστήριζε την προώθηση εκτεταμένων μέτρων, με σκοπό την κοινωνική και οικονομική μεταρρύθμιση της Συρίας, σε μεγαλύτερο βαθμό από τα μέτρα του ηγέτη της Αιγύπτου. Θεωρούσε ότι μόνο με αυτό τον τρόπο θα εξασφάλιζε ευρεία κοινωνική υποστήριξη για την υλοποίηση της πολιτικής της.¹²⁴ Οι ριζοσπάστες κυριαρχούσαν στο Πανσυριακό Συνέδριο.¹²⁵

---

¹²¹ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.58.- Επίσης, Ginat Rami, *Syria and the Doctrine of Arab Neutralism : From Independence to Dependence*, Brighton, UK and Portland, USA, Sussex Academic Press, 2005, σ.224-225.

¹²² Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.115.

¹²³ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.262.-Επίσης, Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.115.

¹²⁴ Hinnebusch Raymond, *Syria's Alawis and the Ba'ath Party*, in, Kerr Michael-Larkin Craig (editors), *The Alawis of Syria : War, Faith and Politics in the Levant*, New York, USA, Oxford University Press, 2015, σ.112.

¹²⁵ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.263.

Η ιδεολογική αντιπαράθεση εντός του Μπάαθ οδήγησε σε αντιπαράθεση και στις ένοπλες δυνάμεις. Όμως, σε αυτή την περίπτωση, η αντιπαράθεση έλαβε κυρίως θρησκευτικά και φυλετικά χαρακτηριστικά, αντιπαράθεση η οποία όμως υπήρχε και καλλιεργείτο συστηματικά από την εποχή της Γαλλικής Εντολής στη συριακή κοινωνία. Συγκεκριμένα, το 1920 η γαλλική διοίκηση της Συρίας, επειδή η πλειοψηφία των μελών της ελίτ των σουννιτών δε ήταν διατεθειμένη να συνεργαστεί μαζί της για τον έλεγχο της Συρίας, συγκρότησε μονάδες εντός των ενόπλων δυνάμεων για τον αποτελεσματικότερο έλεγχο της Συρίας. Οι μονάδες αυτές αποτελούνταν τουλάχιστον κατά 50 % από Αλαουίτες. Οι Αλαουίτες, πιο φτωχοί από τους σουννίτες και νιώθοντας απαξίωση από τους τελευταίους λόγω της οικονομικής και της θρησκευτικής του ιδιαιτερότητας(οι Αλαουίτες δεν θεωρούνταν από τους σουννίτες μουσουλμάνοι)¹²⁶, συμμετείχαν με μεγάλη ανταπόκριση στη συγκρότηση των νέων στρατιωτικών μονάδων. Οι Αλαουίτες αποφάσισαν να στρατευθούν, καθώς ως στρατιώτες θα είχαν τη δυνατότητα να αναβαθμίσουν το οικονομικό και κοινωνικό τους υπόβαθρο, αλλά και να εκδικηθούν τους σουννίτες για την απαξίωση που έδειχναν προς το πρόσωπό τους. Το αποτέλεσμα ήταν οι Αλαουίτες ως στρατιώτες, κατά τη διάρκεια της Γαλλικής Εντολής στη Συρία, να συμβάλλουν καθοριστικά στην καταστολή πολλών διαδηλώσεων και εργατικών απεργιών που διοργανώνονταν από τους σουννίτες και, κατά συνέπεια, στη διατήρηση της γαλλικής αποικιοκρατικής εξουσίας στη συριακή επικράτεια. Η δραστηριότητα των Αλαουιτών ως στρατιωτών την περίοδο της γαλλικής κυριαρχίας στη Συρία (1920-1945) αποτέλεσε τη βάση για τη μετέπειτα κυριαρχία της μειονότητας τους στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας.¹²⁷

Λίγα χρόνια αργότερα, το 1958 ο Νάσσερ προσέλαβε στις ένοπλες δυνάμεις μπααθιστές αξιωματικούς, η πλειοψηφία των οποίων ανήκε στις μειονότητες (αλαουίτες, δρούζοι), ενώ απομάκρυνε τους συντηρητικούς αξιωματικούς από αυτές, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων ήταν σουννίτες. Η κατάσταση αυτή οδήγησε στην ενίσχυση της παρουσίας των μειονοτικών αξιωματικών στις ένοπλες δυνάμεις. Μετά τη διάλυση της ΗΑΔ το 1961 και την επιβολή του πραξικοπήματος το Μάρτιο του 1963 και την αποτυχία του φιλονασσερικού αντιπραξικοπήματος τον Ιούλιο του

---

¹²⁶ Πληροφορίες για τη θρησκευτική ιδιαιτερότητα των Αλαουιτών, βλ. Hinnebusch Raymond, *Syria's Alawis and the Ba'ath Party*, in, Kerr Michael-Larkin Craig (editors), *The Alawis of Syria : War, Faith and Politics in the Levant*, New York, USA, Oxford University Press, 2015, σ.28-35.

¹²⁷ Barry Rubin, *The Truth about Syria*, New York, USA, Palgrave-Mackmillan, 2007, σ.32-33.

ίδιου έτους, οι μπααθιστές απομάκρυναν από το στράτευμα όλους τους φιλονασηρικούς αξιωματικούς. Η συντριπτική πλειοψηφία αυτών ήταν σουννίτες στο θρήσκευμα, με αποτέλεσμα το σουννιτικό στοιχείο να μειωθεί σε σημαντικό βαθμό στις ένοπλες δυνάμεις. Παράλληλα, η παρουσία των μειονοτικών στρατιωτικών ενισχύθηκε ακόμα περισσότερο στις ένοπλες δυνάμεις. Οι επικεφαλής του πραξικοπήματος του Μαρτίου του 1963 και καταστολείς του αντιπραξικοπήματος του Ιουλίου του 1963 ανήκαν στις μειονότητες και ειδικότερα στους Αλαουίτες. Εκείνοι, για να ενισχύσουν περαιτέρω την επιρροή τους στις ένοπλες δυνάμεις, διόρισαν στις θέσεις των απομακρυσμένων σουννιτών αξιωματικών μειονοτικούς και ιδιαίτερα τους συγγενείς τους και τους συμπατριώτες τους Αλαουίτες. Αυτή η πολιτική των επικεφαλής της Στρατιωτικής Επιτροπής οδήγησε τους μειονοτικούς αξιωματικούς να υπερτερήσουν αισθητά έναντι των σουννιτών αξιωματικών στο συριακό στράτευμα.¹²⁸ Το αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθούν δύο αντίπαλες θρησκευτικές παρατάξεις οι οποίες διαγωνίζονταν για την επιβολή τους στις ένοπλες δυνάμεις : α) η υπέρτερη ομάδα των μειονοτικών αξιωματικών (αλαουίτες, δρούζοι) και β) η μειοψηφούσα ομάδα των σουννιτών αξιωματικών.¹²⁹ Η αντιπαράθεση αυτή εκδηλώθηκε ανοικτά το Δεκέμβριο του 1964 όταν ο Πρόεδρος Χάφιζ συσπείρωσε γύρω του τους σουννίτες αξιωματικούς απομακρύνοντας τον Ουμράν από τη Στρατιωτική Επιτροπή. Μπροστά σε αυτή την ενέργεια του Σύριου Προέδρου οι αλαουίτες αξιωματικοί, με επικεφαλής τους Τζαντίντ και Άσσαντ, και οι δρούζοι αξιωματικοί, με επικεφαλής τον συνταγματάρχη Σαλίμ Χατούμ, δημιούργησαν τις δικές τους παρατάξεις.¹³⁰ Όσον αφορά τη ιδεολογική τοποθέτηση των αξιωματικών των ενόπλων δυνάμεων, αν και φυσικά η ταύτιση δε ήταν απόλυτη, λόγω του γεγονότος ότι ο Χάφιζ ήταν επικεφαλής της μετριοπαθούς πτέρυγας του Μπάαθ, ενώ οι Τζαντίντ και Άσσαντ της ριζοσπαστικής, η συντριπτική πλειοψηφία των σουννιτών αξιωματικών υποστήριζε τη μετριοπαθή πτέρυγα του κόμματος, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των μειονοτικών αξιωματικών τη ριζοσπαστική.

Το Δεκέμβριο του 1965 η Παναραβική Διοίκηση, της οποίας ήταν μέλος και ο Πρόεδρος Χάφιζ, διέλυσε το Πανσυριακό Συμβούλιο και το αντικατέστησε με μια

---

¹²⁸ Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, London, UK and New York, USA, I.B. Tauris, 2011, fourth edition, first edition, 1979, σ.31-32, 33-36.

¹²⁹ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.263, 264, 267.

¹³⁰ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.267-268.

Ανώτατη Κομματική Διοίκηση στην οποία συμμετείχαν όλα τα μέλη της Παναραβικής Διοίκησης,¹³¹ ανάμεσα τους ο Μπιτάρ.¹³² Επιπλέον, ο Αλαουίτης Ουμράν, ο οποίος είχε διαφωνήσει με τους συμπατριώτες του Τζαντίντ και Άσσαντ για την πολιτική που έπρεπε να ακολουθήσει το Μπάαθ και από το Δεκέμβριο του 1964 είχε απομακρυνθεί από τη Συρία υπηρώντας ως πρέσβης της Συρίας στην Ισπανία¹³³, τάχθηκε υπέρ των Χάφιζ και Μπιτάρ και κατά των Τζαντίντ και Άσσαντ.

Παρ' όλα αυτά, η νίκη των μετριοπαθών αποδείχθηκε προσωρινή. Στις 23 Φεβρουαρίου 1966 οι ριζοσπάστες αξιωματικοί με επικεφαλής τον Τζαντίντ πραγματοποίησαν πετυχημένο πραξικόπημα.¹³⁴ Μετά την επικράτησή τους συνέλαβαν και φυλάκισαν τους ηγέτες του Παναραβικού Συνεδρίου, ανάμεσά τους τους ιδρυτές του Μπάαθ Αφλάκ και Μπιτάρ, και συγκρότησαν μια προσωρινή Πανσυριακή Διοίκηση ως την ανώτατη αρχή της Συρίας. Με τη σειρά της η Πανσυριακή Διοίκηση διέλυσε το Εθνικό Επαναστατικό Διοικητικό Συμβούλιο, το Παναραβικό Συνέδριο και διόρισε ως Πρόεδρο της Δημοκρατίας τον Ατάσσι και υπουργικό συμβούλιο με πρωθυπουργό τον Γιουσέφ Τσάγιν και Υπουργό Άμυνας τον Άσσαντ.¹³⁵ Οι παραπάνω ενέργειες των ριζοσπαστών μετέτρεψαν το Μπάαθ σε ένα καθαρά συριακό κόμμα.¹³⁶

Λίγους μήνες αργότερα, το Σεπτέμβριο του 1966 ο Δρούζος συνταγματάρχης Χατούμ πραγματοποίησε στην επικράτεια των Δρούζων πραξικόπημα το οποίο στρεφόταν εναντίον των Αλαουϊτών Τζαντίντ και Άσσαντ. Ο Χατούμ και οι Δρούζοι σύμμαχοι του συνέλαβαν τον Τζαντίντ και τον Ατάσσι και απειλούσαν να τους αφαιρέσουν τη ζωή. Όμως η προσπάθεια τους απέτυχε όταν η συριακή αεροπορία, με εντολή του Άσσαντ, απείλησε να τους επιτεθεί. Το αποτέλεσμα ήταν ο Χατούμ και οι σύντροφοί του, φοβισμένοι για τη ζωή τους, να καταφύγουν στην Ιορδανία.¹³⁷ Η πολιτική εξόντωση των Δρούζων σήμαινε ότι ο έλεγχος του Μπάαθ και της Συρίας βρισκόταν στα χέρια της μειονότητας των Αλαουϊτών.

---

¹³¹ Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, London, UK and New York, USA, I.B. Tauris, 2011, fourth edition, first edition, 1979, σ.44.

¹³² Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.268.

¹³³ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.85.

¹³⁴ Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.117.- Επίσης, Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, London, UK and New York, USA, I.B. Tauris, 2011, fourth edition, first edition, 1979, σ.116.

¹³⁵ Ginat Rami, *Syria and the Doctrine of Arab Neutrality : From Independence to Dependence*, Brighton, UK and Portland, USA, Sussex Academic Press, 2005, σ.226-227.

¹³⁶ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.87.

¹³⁷ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.90.

Η νέα ηγεσία της Συρίας ακολούθησε ακόμα πιο επιθετική πολιτική στο εσωτερικό και εξωτερικό πεδίο σε σχέση με τις προκάτοχες μπααθικές κυβερνήσεις. Ειδικότερα, στο εσωτερικό πεδίο η συριακή κυβέρνηση διατήρησε το μονοκομματικό καθεστώς και προώθησε το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της οικονομίας με δραστικά μέσα.¹³⁸ Στο εξωτερικό πεδίο και ειδικότερα στο χώρο της Μέσης Ανατολής η νέα ηγεσία ανέπτυξε στενές σχέσεις με την Αίγυπτο και το Λίβανο, αλλά επιθετική πολιτική εναντίον των συντηρητικών αραβικών καθεστώτων και κυρίως εναντίον της Σαουδικής Αραβίας. Επίσης, είχε εχθρική στάση και προς το Ιράκ. Το Ιράκ ελεγχόταν και εκείνο από το Μπάαθ, αλλά η ηγεσία του ισχυριζόταν ότι παρέμενε πιστή στη Παναραβική Διοίκηση, την οποία είχε διαλύσει το συριακό Μπάαθ, και ότι η ηγεσία της Συρίας στην πραγματικότητα δεν εκπροσωπούσε το Μπάαθ. Επομένως, οι ηγεσίες των δύο χωρών βρίσκονταν σε αντιπαράθεση για την εκπροσώπηση και την πρωτοκαθεδρία στο Μπάαθ. Τέλος, εχθρικά αντιμετώπιζε και το Ισραήλ. Στο διεθνές επίπεδο, αντιμετώπιζε εχθρικά τις ΗΠΑ, επειδή υποστήριζαν το Ισραήλ και τις μοναρχικές αραβικές χώρες, αλλά ανέπτυξε στενή σχέση με τη Σοβιετική Ένωση και τις χώρες του ανατολικού μπλοκ., καθώς την ενίσχυαν στρατιωτικά και οικονομικά.¹³⁹

Στις αρχές Ιουνίου του 1967 (5-10 Ιουνίου) η Συρία με την Αίγυπτο, την Ιορδανία και το Ιράκ πολέμησαν εναντίον του Ισραήλ στον αραβοϊσραηλινό πόλεμο εκείνης της χρονιάς (Πόλεμος των Έξι Ημερών). Σε αυτόν τον πόλεμο ο συριακός στρατός υπέστη συντριπτική ήττα, με αποτέλεσμα οι ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις να καταλάβουν τα Υψώματα του Γκολάν,¹⁴⁰ ενώ πολλοί Παλαιστίνιοι προσέφυγαν ή απελάθηκαν στη Συρία και την Ιορδανία.¹⁴¹ Παρά την αρνητική κατάληξη του πολέμου, οι ριζοσπάστες διατήρησαν τη θέση τους.

Η επιθετική πολιτική των ριζοσπαστών είχε προκαλέσει τη δημιουργία δύο παρατάξεων στο Μπάαθ και τη Συρία. Από τη μία, ήταν η πολιτική παράταξη του Μπάαθ με επικεφαλής τον Τζαντίντ. Ο τελευταίος, αν και στρατιωτικός, είχε παραιτηθεί από τις ένοπλες δυνάμεις, για να διοριστεί αναπληρωτής γενικός γραμματέας της Πανσυριακής Διοίκησης. Το αποτέλεσμα ήταν να διατηρεί πολύ

---

¹³⁸ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.92.

¹³⁹ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.269-271.-Επίσης, Barry Rubin, *The Truth about Syria*, New York, USA, Palgrave-Mackmillan, 2007, σ.37.

¹⁴⁰ Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.117.- Επίσης, Barry Rubin, *The Truth about Syria*, New York, USA, Palgrave-Mackmillan, 2007, σ.41.

¹⁴¹ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.92.

στενές σχέσεις με το πολιτικό σκέλος του Μπάαθ και έμμεσες με το στρατιωτικό. Ο επικεφαλής της πολιτικής παράταξης υποστήριζε την κυβέρνηση και, κατά συνέπεια, μια επιθετική ριζοσπαστική πολιτική στο εσωτερικό και εξωτερικό πεδίο. Από την άλλη, υπήρχε η στρατιωτική παράταξη του Μπάαθ με επικεφαλής τον Υπουργό Άμυνας Άσσαντ.¹⁴² Ο Άσσαντ είχε αναπτύξει έμμεσες σχέσεις με το κόμμα, αλλά άμεσες σχέσεις με τις ένοπλες δυνάμεις. Ως Υπουργός Άμυνας είχε καταφέρει να αυξήσει ακόμα περισσότερο την επιρροή του στο στρατό διορίζοντας συγγενείς του ή γνωστούς του Αλαουίτες σε καίριες θέσεις. Όσον αφορά τις πολιτικές του θέσεις, υποστήριζε τη μετριοπάθεια στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική. Στην εσωτερική πολιτική υποστήριζε την υιοθέτηση μετριοπαθών σοσιαλιστικών μέτρων, καθώς οι βασικοί τομείς της οικονομίας, μετά την υιοθέτηση των ριζοσπαστικών σοσιαλιστικών μέτρων από τη συριακή κυβέρνηση από το 1963 και μετά, ελέγχονταν πλήρως από το κράτος. Κατά τη γνώμη του Άσσαντ, αυτό που χρειαζόταν για την αποδοτικότερη λειτουργία της συριακής οικονομίας ήταν να επιτραπεί στον ιδιωτικό τομέα να δραστηριοποιηθεί ελεύθερα στους μη ζωτικούς τομείς της οικονομικής δραστηριότητας.¹⁴³ Στην εξωτερική πολιτική συμφωνούσε με τη συνεργασία, αλλά όχι με την εξάρτηση της Συρίας από τη Σοβιετική Ένωση και με την προσέγγιση, αλλά όχι τη συμμαχία, με τις ΗΠΑ. Παράλληλα, επιθυμούσε την ανάπτυξη οικονομικής και στρατιωτικής συνεργασίας με όλα τα αραβικά κράτη, ανεξαρτήτως αν ήταν σε πολιτικό επίπεδο προοδευτικά ή συντηρητικά.¹⁴⁴ Επομένως, η διάσταση απόψεων ανάμεσα στο Τζαντίντ και τον Άσσαντ δημιούργησε ένα δυαρχικό σύστημα εξουσίας στη Συρία (duality of power)¹⁴⁵, με στόχο των επικεφαλής των δύο παρατάξεων να επικρατήσει ο ένας έναντι του άλλου για την ανάληψη της ηγεσίας του Μπάαθ και της Συρίας.¹⁴⁶

---

¹⁴² Hinnebusch Raymond, *Syria's Alawis and the Ba'ath Party*, in, Kerr Michael-Larkin Craig (editors), *The Alawis of Syria : War, Faith and Politics in the Levant*, New York, USA, Oxford University Press, 2015, σ.113.

¹⁴³ Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the "Axis of Evil" and "Pax Americana"*, in, Cummins Bruce-Ervand Abrahamian-Maoz Moshe, *Inventing the Axis of Evil : The truth about North Korea, Iran and Syria*, New York, USA, The New Press, 2004, σ.175.

¹⁴⁴ Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.117.- Επίσης, Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, London, UK and New York, USA, I.B. Tauris, 2011, fourth edition, first edition, 1979, σ.62-63.-Επίσης, Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the "Axis of Evil" and "Pax Americana"*, in, Cummins Bruce-Ervand Abrahamian-Maoz Moshe, *Inventing the Axis of Evil : The truth about North Korea, Iran and Syria*, New York, USA, The New Press, 2004, σ.175-176.

¹⁴⁵ Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, London, UK, Routledge, 2001, σ. xviii.

¹⁴⁶ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.272.

Το δυαρχικό σύστημα εξουσίας που επικρατούσε στη Συρία έγινε αντιληπτό τον Οκτώβριο του 1968, όταν η ριζοσπαστική παράταξη, για να αντιμετωπίσει το κόμμα Μπάαθ του Ιράκ, προχώρησε στον ανασχηματισμό της κυβέρνησης. Σε αυτό τον ανασχηματισμό ενισχύθηκε η παρουσία της κεντρώας-στρατιωτικής παράταξης στο υπουργικό συμβούλιο.¹⁴⁷

Ενισχυμένος πολιτικά ο Άσσαντ προσπάθησε το Φεβρουάριο του 1969 να καταλάβει πραξικοπηματικά την εξουσία απομακρύνοντας τους Ατάσσι και Τζαντίντ από τις θέσεις του Γενικού Γραμματέα και Αναπληρωτή Γενικού Γραμματέα του Μπάαθ αντίστοιχα. Τελικά, αναγκάστηκε να υποχωρήσει, όταν η Σοβιετική Ένωση τον εμπόδισε να σχηματίσει κυβέρνηση. Η σοβιετική ηγεσία του τόνισε ότι, αν προχωρούσε σε μια τέτοια ενέργεια, θα διέκοπτε τη στρατιωτική και οικονομική βοήθεια που παρείχε στη Συρία.¹⁴⁸

Δεκαεπτά μήνες αργότερα, το Σεπτέμβριο του 1970 έλαβε χώρα στην Ιορδανία η σύγκρουση του Μαύρου Σεπτέμβρη (Black September). Ειδικότερα, ο βασιλιάς της Ιορδανίας Χουσεΐν εξαπέλυσε με το στρατό του επίθεση εναντίον των Παλαιστίνων ανταρτών που βρίσκονταν στην Ιορδανία. Η συριακή κυβέρνηση, με επικεφαλής τον Τζαντίντ, αποφάσισε να συνδράμει τους Παλαιστίνιους δίνοντας διαταγή στο συριακό στρατό να εισβάλλει στην Ιορδανία. Όμως, η σθεναρή αντίσταση του ιορδανικού στρατού ανάγκασε τη Συρία να υποχωρήσει.

Από τη μεριά του, ο Άσσαντ, ως Υπουργός Άμυνας, δεν επιθυμούσε την ανάμειξη της Συρίας στον ιορδανικό πόλεμο, καθώς φοβόταν ότι μια πιθανή νίκη των Παλαιστίνων ανταρτών στην Ιορδανία θα μπορούσε να προκαλέσει μια στρατιωτική επέμβαση του Ισραήλ στη χώρα¹⁴⁹ (η οποία τελικά δεν αποτράπηκε), κάτι που η Συρία δε θα μπορούσε να αντιμετωπίσει μόνη της σε στρατιωτικό επίπεδο. Για αυτό το λόγο δεν έδωσε εντολή στη συριακή αεροπορία να συνδράμει το στρατό κατά την εισβολή του στην Ιορδανία.¹⁵⁰

---

¹⁴⁷ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., *οπ. π.*, σ.272-273. Επίσης, Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, London, UK and New York, USA, I.B. Tauris, 2011, fourth edition, first edition, 1979, σ.64-65.

¹⁴⁸ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.93.

¹⁴⁹ Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the 'Axis of Evil' and 'Pax Americana'*, ό.π., σ.177.

¹⁵⁰ Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018, σ.117.- Επίσης, Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria :*

Η ήττα της Συρίας στον πόλεμο έδινε την ευκαιρία στον Άσσαντ να πετύχει αυτό που δε μπόρεσε να κάνει 1,5 χρόνο πριν : να καταλάβει την εξουσία. Στις 12 Νοεμβρίου 1970 ο Άσσαντ με αναίμακτο πραξικόπημα κατάφερε να καταλάβει την εξουσία (Επανορθωτικό Κίνημα-Corrective Movement). Μετά την επικράτησή του καθαίρεσε τον Τζαντίντ και τους ριζοσπάστες από τις θέσεις τους.¹⁵¹ Ο Άσσαντ ήταν ο απόλυτος κυρίαρχος του Μπάαθ και της Συρίας.

1.6.9.β Η Συρία υπό τον Άσσαντ (1970-1989)

1.6.9.β.1 Η πολιτική φυσιογνωμία του Άσσαντ

Η διακυβέρνηση της Συρίας από τον Χάφιζ αλ-Άσσαντ (1970-2000) αποτέλεσε μια μακρόχρονη περίοδο σταθερότητας για τη Συρία. Το γεγονός ότι ο Άσσαντ όχι μόνο κατάφερε να παραμείνει επικεφαλής του συριακού κράτους για 30 ολόκληρα χρόνια (μέχρι το θάνατό του τον Ιούνιο του 2000), αλλά και ότι κατάφερε να μεταβιβάσει τη θέση του στο γιο του Μπασάρ αλ-Άσσαντ (Πρόεδρος της Συρίας από τον Ιούλιο του 2000 μέχρι και σήμερα) αποτελεί ένα αξιοσημείωτο γεγονός. Είναι εντυπωσιακότατο ότι ο Αλαιουϊτής στρατιωτικός με καταγωγή από τη Λατάκεια πέτυχε να παραμείνει για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα επικεφαλής της Συρίας, ενός κράτους στο οποίο καμία πολιτική ή στρατιωτική φυσιογνωμία από το 1946 μέχρι το 1970 δεν κατάφερε να διατηρηθεί στην εξουσία περισσότερο από 5 χρόνια. Η πολιτική αστάθεια στο συριακό κράτος οφειλόταν στα δύσκολα, και πολλές φορές, ανυπέβλητα προβλήματα εσωτερικής και εξωτερικής φύσης που είχε να αντιμετωπίσει ο εκάστοτε επικεφαλής του.

Πώς όμως ο Άσσαντ μπόρεσε να εξασφαλίσει τη μακρόχρονη παραμονή του στο τιμόνι της χώρας σε σχέση με τους προκατόχους του; Η ικανότητα του Άσσαντ οφείλεται σε τέσσερις παράγοντες. Πρώτον, στρατιωτικά στελέχη του Μπάαθ, ανάμεσα του και ο Άσσαντ, πραγματοποίησαν το Μάρτιο του 1963 πραξικόπημα στη Συρία, κατέλαβαν την εξουσία και προσέφεραν στο Μπάαθ το προνόμιο από το 1963 μέχρι και σήμερα να αποτελέσει το μοναδικό και κυρίαρχο κόμμα της χώρας. Από εκείνη τη στιγμή και έπειτα, για την αναρρίχηση του στην κορυφή του συριακού κράτους, δεν είχε να αντιμετωπίσει πολλούς αντιπάλους, παρά μόνο τα πολιτικά και

Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party, London, UK and New York, USA, I.B. Tauris, 2011, fourth edition, first edition, 1979, σ.117-118.

¹⁵¹ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.273.

στρατιωτικά στελέχη του Μπάαθ. Δεύτερον, το Μάρτιο του 1966 υπήρξε επικεφαλής μαζί με το Αλαουίτη Τζαντίντ ενός δεύτερου πετυχημένου πραξικοπήματος το οποίο στράφηκε εναντίον των σουννιτών στρατιωτικών στελεχών και των ιδρυτών του Μπάαθ. Η επικράτηση των Τζαντίντ και Άσσαντ σήμαινε, από τη μία, την εκμηδένιση της επιρροής του σουννιτικού στοιχείου στο πολιτικό και στρατιωτικό σκέλος του Μπάαθ και, από την άλλη, την απόλυτη κυριαρχία του Αλαουϊτικού στοιχείου, προεξοχόντων του Τζαντίντ και του Άσσαντ, στα δύο σκέλη του Μπάαθ και στο συριακό πολιτικό σύστημα. Επομένως, από το 1966 και μετά ο Άσσαντ είχε να αντιπαρατεθεί μόνο με τον Τζαντίντ για την κατάληψη της εξουσίας. Τρίτον, από το 1966 μέχρι και το Νοέμβριο του 1970 ο Άσσαντ ανέλαβε ένα κυβερνητικό πόστο το οποίο αποτέλεσε το <<κλειδί>> για την άνοδό του στην εξουσία : το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Στην ουσία, ο Άσσαντ αποτελούσε επικεφαλής του θεσμικού εκείνου οργάνου που είχε συμβάλει στην εδραίωση του Μπάαθ στην εξουσία. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, ο Υπουργός Άμυνας της Συρίας, εκμεταλλευόμενος τη θέση του, διόρισε Αλαουίτες συγγενείς του ή πρόσωπα της απολύτου εμπιστοσύνης του σε καίριες θέσεις στις ένοπλες δυνάμεις. Με αυτό τον τρόπο, κατάφερε να αποκτήσει τον απόλυτο έλεγχο επί των ενόπλων δυνάμεων και, κατά συνέπεια, των στρατιωτικών στελεχών του Μπάαθ που υπηρετούσαν στο στράτευμα. Αντίθετα, ο Τζαντίντ, αν και πρώην στρατιωτικός, είχε παραιτηθεί από τις ένοπλες δυνάμεις και λειτουργούσε πλέον ως πολιτικό στέλεχος του Μπάαθ. Το αποτέλεσμα ήταν ο τελευταίος σταδιακά να αποκόψει τους δεσμούς από τις ένοπλες δυνάμεις, το μόνο παράγοντα που, υπό τις παρούσες συνθήκες, θα μπορούσε να του εξασφαλίσει την μακράιωνη παραμονή του στην εξουσία.

Ένας τέταρτος παράγοντας που συνέβαλε στην επικράτηση του Άσσαντ ήταν ο ίδιος ο χαρακτήρας του. Ο Άσσαντ ήταν ως άνθρωπος εσωστρεφής,¹⁵² επιφυλακτικός στην έκφραση των συναισθημάτων του,¹⁵³ πραγματιστής, όσον αφορά τους στόχους που έθετε,¹⁵⁴ και μεθοδικός στην επίτευξή τους.¹⁵⁵ Σχετικά με τις απόψεις του,

---

¹⁵² Patterson Charles, *Hafiz al-Assad of Syria*, New Jersey, USA, In Focus-Simon and Schuster, 1991, σ.15.

¹⁵³ Seale Patrick, *Asad of Syria : The struggle for the Middle East*, Los Angeles and Berkeley, University of California Press, 1990, σ.56,143-144.

¹⁵⁴ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, Reading, UK, Ithaca Press-Durham Middle East Monographic Series, 1999, σ.64,67.

¹⁵⁵ Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the 'Axis of Evil' and 'Pax Americana'*, in, Cummins Bruce-Ervand Abrahamian-Maoz Moshe, *Inventing the Axis of Evil : The truth about North Korea, Iran and Syria*, New York, USA, The New Press, 2004, σ.178.-Επίσης, Seale Patrick, *Asad of*

διακρινόταν από μετριοπάθεια. Στο εσωτερικό πεδίο υποστήριζε την εφαρμογή ενός μεικτού οικονομικού συστήματος και τη φιλελευθεροποίηση του πολιτικού συστήματος, ενώ στο εξωτερικό πεδίο τασσόταν υπέρ της συνεργασίας με όλα τα αραβικά κράτη για την αντιμετώπιση του ισραηλινού κινδύνου, της συνεργασίας (όχι εξάρτησης) με τη Σοβιετική Ένωση, αλλά και των πολιτικών ανοιγμάτων προς τις Η.Π.Α. Η μετριοπάθειά του είχε ως αποτέλεσμα να συσπειρώσει γύρω του όχι μόνο τα στρατιωτικά στελέχη του Μπάαθ, τα οποία βρίσκονταν έτσι και αλλιώς υπό την άμεση επιρροή του λόγω του ελέγχου των ενόπλων δυνάμεων, αλλά και πολλά, αν και όχι την πλειοψηφία των πολιτικών στελεχών, πολιτικά στελέχη του Μπάαθ. Τα τελευταία είχαν απογοητευτεί από την ακραία πολιτική που εφάρμοζαν ο Τζαντίντ και οι υποστηρικτές του και είχε προκαλέσει τη δυσαρέσκεια της μεσαίας κοινωνικής τάξης στο εσωτερικό πεδίο και τη διπλωματική και στρατιωτική απομόνωση της Συρίας στο εξωτερικό πεδίο.¹⁵⁶ Επομένως, με βάση τα προαναφερθέντα, η σχετικά εύκολη επικράτηση του Άσσαντ στη Συρία μπορεί να γίνει απολύτως κατανοητή.

1.6.9.β.2 Η Συρία υπό τον Άσσαντ τη δεκαετία του 1970 (1970-1979)

Τη δεκαετία του 1970 απασχόλησαν τον Άσσαντ στο εσωτερικό πεδίο τα εξής ζητήματα : α) η εδραίωσή του στην εξουσία μέσω της θεσμικής κατοχύρωσης τόσο του ίδιου όσο και του Μπάαθ, β) η λειτουργία ενός συστήματος μεικτής οικονομίας και γ) η πρώτη φάση της αντιπολιτευτικής δράσης και εξέγερσης των Αδελφών Μουσουλμάνων στη Συρία (1978-1979). Στο εξωτερικό πεδίο τον απασχόλησαν τα εξής ζητήματα : α) ο αραβοϊσραηλινός πόλεμος του 1973 και β) οι δύο πρώτες φάσεις του λιβανέζικου εμφυλίου πολέμου (1975-1976 και 1976-1978).

Εσωτερική Πολιτική

A. Θεσμική Πολιτική

Στο επίπεδο της εσωτερικής πολιτικής πρώτη μέριμνα του Άσσαντ υπήρξε η εδραίωση του ως επικεφαλής του συριακού κράτους. Για την εδραίωση του βασίστηκε σε τρεις θεσμούς : α) στον θεσμό του Προέδρου της Δημοκρατίας, β) στις ένοπλες

Syria : The struggle for the Middle East, Los Angeles and Berkeley, University of California Press, 1990, σ.169.

¹⁵⁶ Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the "Axis of Evil" and "Pax Americana"*, ό.π., σ.175-176.

δυνάμεις και τις μυστικές υπηρεσίες και γ) στο κόμμα Μπάαθ.¹⁵⁷ Το Μάρτιο του 1971 ο Άσσαντ παραιτήθηκε από τη θέση του πρωθυπουργού την οποία κατείχε από το Νοέμβριο του 1970 και εξελέγη στο αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας. Στη συνέχεια, διέλυσε την παλιά Εθνοσυνέλευση και την αντικατέστησε με ένα νέο Κοινοβούλιο, τη Λαϊκή Συνέλευση, και επέτρεψε να λειτουργούν νόμιμα και άλλα προοδευτικά κόμματα, εκτός από το Μπάαθ, αλλά μόνο υπό την πολιτική <<ομπρέλα>> του τελευταίου. Η πεποίθηση αυτή του Σύριου Προέδρου τον ώθησε να δημιουργήσει το 1972 το Εθνικό Προοδευτικό Μέτωπο (ΕΠΜ). Το ΕΠΜ αποτελούσε ένα συνασπισμό των προοδευτικών πολιτικών δυνάμεων με κυρίαρχη δύναμη το Μπάαθ και Πρόεδρο τον ίδιο τον Άσσαντ. Εκτός από το Μπάαθ, τα υπόλοιπα κόμματα τα οποία συμμετείχαν στο συνασπισμό ήταν το Κομμουνιστικό Κόμμα Συρίας, η Αραβική Σοσιαλιστική Ένωση (νασσερικοί), το Αραβικό Σοσιαλιστικό Κόμμα και το Σοσιαλιστικό Ενωτικό Κόμμα.¹⁵⁸ Παρ' όλα αυτά, τα συγκεκριμένα κόμματα δε συμμετείχαν καθόλου στην άσκηση της εξουσίας. Ένα χρόνο αργότερα, τον Μάρτιο του 1973 ο Πρόεδρος της Συρίας ενέκρινε το νέο Σύνταγμα. Εκείνο όριζε ότι το Μπάαθ αποτελεί το κυρίαρχο κόμμα στη Συρία¹⁵⁹ και ότι ο Πρόεδρος της Συρίας πρέπει να είναι, παράλληλα, πρόεδρος του Μπάαθ και αρχιστράτηγος των ενόπλων δυνάμεων της χώρας. Με αυτό τον τρόπο, ο Άσσαντ επεδίωκε να έχει υπό τον πλήρη έλεγχό του τους τρεις θεσμούς που αποτελούσαν απαραίτητη προϋπόθεση για την παραμονή του στην εξουσία. Επιπλέον, το νέο Σύνταγμα παρείχε στον επικεφαλής του κράτους της Συρίας νομοθετικές και εκτελεστικές υπερεξουσίες, όπως την πρωτοβουλία για τη διεξαγωγή εθνικού δημοψηφίσματος, αλλά και τη δυνατότητα συμμετοχής στην άσκηση της δικαστικής εξουσίας, καθώς ο Πρόεδρος, με τη θέσπιση του νέου Συντάγματος, στο εξής θα αποτελούσε μέλος του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου της Συρίας, αλλά θα μπορούσε και να διορίζει νέα μέλη στο τελευταίο και στα άλλα μεγάλα δικαστήρια της χώρας.¹⁶⁰ Κατά τον πολιτικό επιστήμονα και ειδικό στην ιστορία και την πολιτική της Συρίας Raymond Hinnebusch η ψήφιση του Συντάγματος του 1973

---

¹⁵⁷ Dawisha Adeed I., *Syria and the Lebanese Crisis*, London, UK, The Mackmillan Press, 1980, σ.45.- Επίσης, Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the "Axis of Evil" and "Pax Americana"*, ό.π., σ.177-178.

¹⁵⁸ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.273-Επίσης, McLaurin R.D.-Mughisuddin Mohammed-Wagner Abraham R., *Foreign Policy Making in the Middle East : Domestic Influence on Policy in Egypt, Iraq , Israel and Syria*, London, UK and New York, USA, Praeger Publishers-Praeger Studies in International Politics and Government, 1977, σ.229.

¹⁵⁹ Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, ό.π., σ.79.

¹⁶⁰ Dawisha Adeed I., *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.49-50.

οδηγούσε στην θέσπιση ‘‘Προεδρικής Μοναρχίας’’ (Presidential Monarchy) ή ‘‘Βοναπαρτικού Καθεστώτος’’ (Bonapartist Regime) στη Συρία.¹⁶¹

B. Οικονομική Πολιτική

Όσον αφορά το πεδίο της οικονομίας, ο Άσσαντ υποστήριξε τη λειτουργία ενός μεικτού οικονομικού συστήματος. Στην ουσία, υποστήριξε έναν ‘‘τρίτο δρόμο’’, μια μέση οδό μεταξύ του καπιταλιστικού και του κομμουνιστικού οικονομικού συστήματος.¹⁶² Οι τράπεζες, τα μεγάλα εργοστάσια, οι μεγάλες επιχειρήσεις και γενικότερα οι μεγάλες οικονομικές και εμπορικές δραστηριότητες διατηρήθηκαν υπό τον έλεγχο του κράτους, ενώ οι μικρές επιχειρήσεις, το λιανικό εμπόριο και τα εργοστάσια μη βαριάς βιομηχανίας επιτράπηκε να ελέγχονται από ιδιώτες.¹⁶³ Στον αγροτικό τομέα διατήρησε τις μεταρρυθμίσεις που είχαν εφαρμοστεί τα προηγούμενα έτη διακυβέρνησης του Μπάαθ, παρείχε εκτάσεις γης σε ακόμα περισσότερους ακτήμονες αγρότες, αλλά έδωσε ακόμα μεγαλύτερα περιθώρια ελευθερίας και δικαιώματα στους μικροϊδιοκτήτες σε σχέση με τις προηγούμενες κυβερνήσεις του Μπάαθ.¹⁶⁴

Δύο ήταν οι καινοτομίες που εισήγαγε τον καθεστώς Άσσαντ στην οικονομική πολιτική. Η πρώτη ήταν η δημιουργία μιας κρατικοδίαιτης αστικής τάξης. Οι οικονομικές πολιτικές των μπααθικών κυβερνήσεων στην ουσία είχαν αδρανήσει την οικονομική δραστηριότητα των ανώτερων και μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων που απάρτιζαν την αστική τάξη της χώρας. Από τις πρώτες μέρες της στην εξουσία η κυβέρνηση Άσσαντ αντιλήφθηκε ότι το κράτος (ο δημόσιος τομέας) δεν μπορούσε μόνος του να σηκώσει το βάρος της οικονομίας. Το αποτέλεσμα ήταν να συγκροτήσει

---

¹⁶¹ Κατά τον Hinnebusch, η ‘‘Προεδρική Μοναρχία’’ ή το ‘‘Βοναπατιστικό Καθεστώς’’ είναι εκείνο το πολιτικό σύστημα στο οποίο ηγείται μια κυρίαρχη πατριαρχική προσωπικότητα από τη θέση του αρχηγού του κράτους (Προέδρου ή Πρωθυπουργού) και η οποία χρησιμοποιεί τη γραφειοκρατία και, γενικότερα, βασικούς θεσμούς του κράτους (κυβέρνηση, κόμματα, ένοπλες δυνάμεις), για να ισορροπήσει και να ελέγξει τη δραστηριότητα όλων των κοινωνικών τάξεων. Με αυτό τον τρόπο, η συγκεκριμένη προσωπικότητα καταφέρνει να διαιωνίσει την απόλυτη κυριαρχία της, αλλά και την παραμονή της στην εξουσία. Για τους δύο όρους, βλ. Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, London, UK, Routledge, 2001, σ. 5, 8.

¹⁶² Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, London, UK, Routledge, 2001, σ. 10-11.

¹⁶³ Ma’oz Moshe and Yaniv Avner (editors), *Syria under Asad : Domestic Constraints and regional risks*, Kent, United Kingdom, Croom Helm, 1986, σ.19-20.

¹⁶⁴ Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, London, UK, Routledge, 2001, σ. 119-120.

μια νέα αστική τάξη η οποία αποτελούταν από στελέχη του κόμματος που ανήκαν στα ανώτερα και μεσαία κοινωνικά στρώματα ή από κομματικά στελέχη που είχαν αποκτήσει οικονομική επιφάνεια λόγω της κατοχής υπεύθυνης θέσης στο κρατικό μηχανισμό. Η νέα αστική τάξη, σε απόλυτη συνεργασία με το κόμμα και το κράτος, επένδυε τους οικονομικούς πόρους της σε τομείς που δε βρίσκονταν υπό κρατικό έλεγχο, όπως η ελαφριά βιομηχανία, οι μικρές αγροτικές επιχειρήσεις και ο ανερχόμενος από τότε τουριστικός τομέας. Οι οικονομικοί πόροι οι οποίοι επενδύονταν προέρχονταν είτε από τα εισοδήματά τους είτε από δάνεια που παρέχονταν από τις κρατικές τράπεζες.¹⁶⁵ Επομένως, η αστική τάξη απολάμβανε ένα βαθμό οικονομικής ελευθερίας, σε αντίθεση με τα κομμουνιστικά καθεστώτα ή τις προηγούμενες κυβερνήσεις του Μπάαθ στη Συρία, όμως πάντα υπό τη γενική εποπτεία και τη συνεργασία με το κράτος.

Η δεύτερη καινοτομία του καθεστώτος Άσσαντ ήταν η δυνατότητα που έδινε σε επιχειρήσεις κρατών της Δύσης ή Σύριους που ζούσαν στο εξωτερικό να επενδύσουν στη συριακή οικονομία.¹⁶⁶ Το συριακό καθεστώς επέτρεψε αυτή την καινοτομία, καθώς με την εισροή ξένου κεφαλαίου στη χώρα θα υπήρχε η δυνατότητα να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και να αναπτυχθεί η οικονομική δραστηριότητα σε τομείς που δεν ήταν ζωτικοί για τον έλεγχο της οικονομικής πολιτικής της Συρίας. Το συριακό κράτος ενθάρρυνε επιχειρήσεις των δυτικών κρατών ή Σύριους του εξωτερικού να επενδύσουν είτε σε επιχειρήσεις στις οποίες ο δημόσιος τομέας κατείχε την πλειοψηφία είτε σε ελεύθερες οικονομικές ζώνες της Συρίας, δηλαδή σε περιοχές της Συρίας που δε δραστηριοποιούνταν ο δημόσιος τομέας ή κρατικές επιχειρήσεις και είχαν ανάγκη την επένδυση κεφαλαίων για την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητάς τους.¹⁶⁷

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 η οικονομία της Συρίας κινήθηκε σε ικανοποιητικά επίπεδα. Η ικανοποιητική πορεία της συριακής οικονομίας οφειλόταν σε τρεις πηγές χρηματοδότησης. Η πρώτη πηγή χρηματοδότησης ήταν η οικονομική

---

¹⁶⁵ Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, London, UK, Routledge, 2001, σ. 119-120.

¹⁶⁶ Ma'oz Moshe and Yaniv Avner (editors), *Syria under Assad : Domestic Constraints and regional risks*, Kent, United Kingdom, Croom Helm, 1986, σ.44.

¹⁶⁷ Ma'oz Moshe and Yaniv Avner (editors), *Syria under Assad : Domestic Constraints and regional risks*, Kent, United Kingdom, Croom Helm, 1986, σ.53-54.

βοήθεια που παρείχε στη Συρία σε πρώτο βαθμό η Σοβιετική Ένωση και, σε δεύτερο βαθμό, οι χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού. Η δεύτερη πηγή ήταν η σημαντική οικονομική βοήθεια και τα δάνεια που της παρείχαν οι αραβικές χώρες που παρήγαγαν και εξήγαγαν μεγάλες ποσότητες πετρελαίου και κυρίως η Σαουδική Αραβία. Οι συγκεκριμένες χώρες ενίσχυαν οικονομικά τη Συρία, με σκοπό η τελευταία να αποκτήσει οικονομική αυτάρκεια και, κατά συνέπεια, να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά ενδεχόμενη ισραηλινή απειλή.¹⁶⁸ Η τρίτη πηγή χρηματοδότησης, αν και η Συρία παρήγαγε και εξήγαγε μικρές ποσότητες πετρελαίου, προήλθε από την τεράστια αύξησης της τιμής του πετρελαίου εξαιτίας της παγκόσμιας πετρελαϊκής κρίσης του 1973-1974 που ξέσπασε εξαιτίας του αραβοϊσραηλινού πολέμου του 1973. Το αποτέλεσμα ήταν το συριακό πετρέλαιο στα μέσα της δεκαετίας του 1970 να αποτελέσει το κύριο εξαγωγίμο προϊόν της χώρας και να αποφέρει τεράστια χρηματικά οφέλη για τη Συρία στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο.¹⁶⁹ Γενικότερα, οι τρεις πηγές χρηματοδότησης απέφεραν μεγάλα οικονομικά οφέλη στο συριακό κράτος και η κυβέρνηση τα επένδυσε για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των Σύριων, αλλά, παράλληλα, και για την αντιμετώπιση των εξωτερικών κινδύνων.

Γ. Η εξτρεμιστική αντιπολιτευτική δραστηριότητα των Αδελφών Μουσουλμάνων

Στα τέλη της δεκαετίας του 1970 το καθεστώς Άσσαντ είχε να αντιμετωπίσει μια μεγάλη πρόκληση στο εσωτερικό της χώρας : την αντιπολιτευτική δράση των Αδελφών Μουσουλμάνων. Η παραμονή του καθεστώτος στην εξουσία ήταν λογικό να προκαλέσει και φθορές στην κυβέρνηση. Η πολιτική του κρατισμού, η κυριαρχία της μειονότητας των Αλαουϊτών στο πολιτικό σύστημα της χώρας, με χαρακτηριστικότερη την περίπτωση του Προέδρου και των σημαντικότερων κυβερνητικών αξιωματούχων, αλλά και τα ζητήματα διαφθοράς που είχαν προκύψει εξαιτίας της αντιθεσμικής δραστηριότητας κάποιων στελεχών του Μπάαθ και της κυβέρνησης είχαν προκαλέσει τη δυσαρέσκεια σημαντικού ποσοστού της συριακής κοινωνίας. Επειδή ο Άσσαντ, στην ουσία, δεν είχε επιτρέψει τη συγκρότηση αντιπολιτευτικών πολιτικών κομμάτων, η κοινωνική δυσαρέσκεια βρήκε έκφραση στους Αδελφούς Μουσουλμάνους. Οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι ήταν ένα θρησκευτικό κόμμα το οποίο επιθυμούσε τη

---

¹⁶⁸ Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, London, UK and New York, USA, 2013, σ.26.

¹⁶⁹ Ma'oz Moshe and Yaniv Avner (editors), *Syria under Assad : Domestic Constraints and regional risks*, Kent, United Kingdom, Croom Helm, 1986, σ.44.

δημιουργία ενός ενιαίου αραβικού έθνους-κράτους στο οποίο θα εγκαθιδρυόταν ένα πολιτικό σύστημα βασισμένο στις αρχές του Ισλάμ.¹⁷⁰ Αυτό ερχόταν σε αντίθεση με την πεποίθηση του Μπάαθ το οποίο επιθυμούσε τη δημιουργία ενός ενιαίου αραβικού έθνους-κράτους, αλλά στη βάση σοσιαλιστικών αρχών.

Στη Συρία οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι διέθεταν ελάχιστη κοινοβουλευτική δύναμη, αλλά είχαν σημαντική κινηματική δραστηριότητα. Η δυνατότητα των Αδελφών Μουσουλμάνων να κινητοποιούν μεγάλο μέρος του πληθυσμού και το γεγονός ότι αποτελούσαν τη μόνη αντιπολιτευτική φωνή εναντίον του μπααθικού καθεστώτος συσπείρωσε γύρω τους, από τη μία, τους σουννίτες μουσουλμάνους οι οποίοι δεν ταυτίζονταν με το Μπάαθ και αντιτίθετο στην κυριαρχία των Αλαουϊτών στο μπααθικό καθεστώς και, από την άλλη, τους υποστηρικτές των κομμάτων που κυριαρχούσαν στο πολιτικό σκηνικό της Συρίας πριν την άνοδο του Μπάαθ στην εξουσία το 1963.

Η πρώτη σημαντική αντίδραση των Αδελφών Μουσουλμάνων ενάντια στο καθεστώς του Άσσαντ έλαβε χώρα το 1973. Εκείνη τη χρονιά ο Σύριος Πρόεδρος ενέκρινε το νέο Σύνταγμα της Χώρας. Στα άρθρα του προέβλεπε, μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα ενός υποψήφιου Προέδρου να μην είναι μουσουλμάνος στο θρήσκευμα, προκειμένου να εκλεγεί στο ανώτατο πολιτειακό αξίωμα της χώρας και απάλειψε τη διάταξη εκείνη του Συντάγματος η οποία όριζε ότι το Ισλάμ αποτελούσε την επικρατούσα θρησκεία στη Συρία. Οι δύο αυτές διατάξεις προκάλεσαν τη δυσαρέσκεια της συντριπτικής πλειοψηφίας των Σύριων πολιτών. Οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι, δυσαρεστημένοι και εκείνοι από αυτές τις αποφάσεις, κινητοποίησαν τον πληθυσμό, με αποτέλεσμα να πραγματοποιηθούν μεγάλες διαδηλώσεις σε ολόκληρη τη χώρα. Τελικά, οι μεγάλες διαδηλώσεις οδήγησαν στην απάλειψη των δύο αυτών άρθρων από το συριακό Σύνταγμα. Οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι πέτυχαν μια σημαντική πολιτική νίκη ενάντια στον Άσσαντ.

Παρά τις μεγάλες αντιδράσεις των Αδελφών Μουσουλμάνων για τις τροποποιήσεις στο Σύνταγμα, η μεγάλη αντιπολιτευτική δραστηριότητα των Αδελφών Μουσουλμάνων έλαβε χώρα την περίοδο 1978-1982. Με αφετηρία το 1978 οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι ξεκίνησαν μια εντονότατη αντιπολιτευτική δράση η οποία

---

¹⁷⁰ Yapp Malcolm E., *The Near East since the First World War : A History to 1995*, Essex, UK, Pearson Education, 1996, second edition, first edition 1991, σ.263.

περιλάμβανε το συντονισμό μεγάλων διαδηλώσεων και την οργάνωση ακόμα και τοπικών εξεγέρσεων. Όμως, δεν περιορίστηκαν μόνο εκεί. Η μουσουλμανική αδελφότητα ανέλαβε και εξτρεμιστική πολιτική δράση, η οποία περιλάμβανε σαμποτάζ σε κυβερνητικά κτίρια και μαζικές δολοφονίες κυβερνητικών αξιωματούχων κυρίως Αλαουϊτών, δηλαδή συμπατριωτών του Σύριου Προέδρου.¹⁷¹ Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση δολοφονικής επίθεσης των Αδελφών Μουσουλμάνων εναντίον των Αλαουϊτών ήταν τον Ιούνιο του 1979, όταν μέλη της Μουσουλμανικής Αδελφότητας εξαπέλυσαν τρομοκρατική επίθεση εναντίον της στρατιωτικής σχολής πυροβολικού στο Χαλέπι. Το αποτέλεσμα ήταν να δολοφονηθούν 32 στρατιώτες και να τραυματιστούν 54. Η πλειοψηφία των δολοφονηθέντων ήταν κατά πάσα πιθανότητα Αλαουίτες παρά τον αντίθετο ισχυρισμό της συριακής κυβέρνησης η οποία δεν επιθυμούσε η κοινή γνώμη να μείνει με την εντύπωση πως εκτυλισσόταν ένας άτυπος <<εμφύλιος>> πόλεμος μεταξύ σουννιτών και αλαουϊτών. Αυτή η εντύπωση θα άφηνε την υπόνοια ότι η συριακή κυβέρνηση αποτελούσε στην ουσία μια κυβέρνηση που εξυπηρετεί μόνο τα συμφέροντα των Αλαουϊτών και όχι όλων των Σύριων πολιτών.¹⁷² Κατά τα δύο πρώτα χρόνια μέχρι το 1979, κατά την πρώτη φάση της εξέγερσης της μουσουλμανικής αδελφότητας, η κυβέρνηση προσπάθησε με μετριοπαθή μέτρα να κατευνάσει τους Αδελφούς Μουσουλμάνους. Όμως, η έναρξη της δεύτερης και πιο σκληρής φάσης της εξέγερσης των Αδελφών Μουσουλμάνων (από το 1979-1980 και μετά), έκανε το καθεστώς Άσσαντ να χάσει την υπομονή του και το οδήγησε να λάβει την απόφαση να συντρίψει μια και καλή την εξέγερση της μουσουλμανικής αδελφότητας.¹⁷³

---

¹⁷¹ Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, London, UK and New York, USA, I.B. Tauris, 2011, fourth edition, first edition, 1979, σ.89, 91, 92.

¹⁷² Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, London, UK and New York, USA, I.B. Tauris, 2011, fourth edition, first edition, 1979, σ.91.

¹⁷³ Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, London, UK, Routhledge, 2001, σ. 93.

Εξωτερική Πολιτική

Α. Ο αραβοϊσραηλινός πόλεμος του 1973 και η επιδείνωση των σχέσεων της Συρίας με την Αίγυπτο

Στο εξωτερικό πεδίο η πρώτη μεγάλη κρίση που είχε να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση της Συρίας ήταν ο αραβοϊσραηλινός πόλεμος του 1973 ή, αλλιώς, ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ. Τον Οκτώβριο του 1973 η Συρία, σε συνεργασία με την Αίγυπτο, εξαπέλυσε στρατιωτική επίθεση εναντίον του Ισραήλ, με σκοπό την ανακατάληψη των εδαφών που είχε καταλάβει το Ισραήλ από τις δύο χώρες κατά τη διάρκεια του πολέμου του 1967. Αρχικά, οι αιγυπτιακές και οι συριακές δυνάμεις επικρατούσαν έναντι των ισραηλινών δυνάμεων, με τη Συρία να καταλαμβάνει τα Υψώματα του Γκολάν, όμως κυρίως η στρατιωτική βοήθεια των Η.Π.Α.¹⁷⁴, αλλά και η μεγάλη αντίσταση των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων στις αραβικές επιθέσεις, έδωσαν τη δυνατότητα στο Ισραήλ να ανακάμψει.¹⁷⁵ Μετά την αντιμετώπιση της αραβικής απειλής οι ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις πέρασαν στην αντεπίθεση και κατάφεραν να νικήσουν τις αιγυπτιακές και συριακές δυνάμεις, με αποτέλεσμα να ανακαταλάβουν τη χερσόνησο του Σινά από την Αίγυπτο και τα Υψώματα του Γκολάν από τη Συρία.¹⁷⁶ Στα τέλη Οκτωβρίου του 1973 ο πόλεμος έληξε με παρέμβαση του ΟΗΕ. Ένα χρόνο αργότερα, το 1974 η Συρία, με τη μεσολάβηση του Αμερικανού Υπουργού Εξωτερικών Χένρι Κίσσινγκερ, προέβη με το Ισραήλ σε συμφωνία για την αποδέσμευση σταδιακά των ισραηλινών στρατευμάτων από τα Υψώματα του Γκολάν.¹⁷⁷

Μετά τη λήξη του πολέμου ένα νέο ζήτημα προέκυψε για τη Συρία. Στην αγώνα της για την αντιμετώπιση της ισραηλινής απειλής έχασε τον πιο πολύτιμο σύμμαχό της : την Αίγυπτο. Η Αίγυπτος, υπό την ηγεσία του νέου Προέδρου της Ανουάρ Σαντάτ, επιθυμούσε, για να ασχοληθεί απερίσπαστη με την εσωτερική της ανόρθωση, να διευθετήσουν επίσημα με το Ισραήλ τις μεταξύ τους διαφορές, κυριότερη από τις οποίες ήταν η απομάκρυνση των ισραηλινών δυνάμεων από τη χερσόνησο του Σινά. Το αποτέλεσμα ήταν η Αίγυπτος και το Ισραήλ, με τη μεσολάβηση των ΗΠΑ, να

¹⁷⁴ Κούτσης Αλέξανδρος Σ., ό.π., σ.275.

¹⁷⁵ Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the 'Axis of Evil' and 'Pax Americana'*, in, Cummins Bruce-Ervand Abrahamian-Maoz Moshe, *Inventing the Axis of Evil : The truth about North Korea, Iran and Syria*, New York, USA, The New Press, 2004, σ.189-190.

¹⁷⁶ Χατζηβασιλείου Ευάνθης, *Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου*, Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη, 2001, σ.192.

¹⁷⁷ Η συμφωνία δεν τηρήθηκε, καθώς το Ισραήλ προέβη στην επίσημη προσάρτηση των Υψωμάτων του Γκολάν το Δεκέμβριο του 1981. Για την προσάρτηση των Υψωμάτων του Γκολάν από το Ισραήλ στον Αραβοϊσραηλινό Πόλεμο του 1967 βλ. στις σελίδες 63 και 185 της παρούσας εργασίας.

υπογράφουν μια κατ' αρχάς συμφωνία το Σεπτέμβριο του 1975 (Συμφωνία του Σινά) και μια τελική συμφωνία, τη Συμφωνία του Καμπ Ντέιβιντ, το Μάρτιο του 1979. Οι δύο συμφωνίες προκάλεσαν τη σφοδρή αντίδραση της Συρίας, καθώς προέβλεπαν την αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων μόνο από τη χερσόνησο του Σινά. Αντίθετα, δεν προέβλεπαν την αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από τα Υψώματα του Γκολάν, δηλαδή την αποχώρηση του Ισραήλ από τα συριακά εδάφη που είχε κατακτήσει στον πόλεμο του 1967 και ανακατέλαβε στον πόλεμο του 1973. Κυρίως, όμως, δε ρύθμιζε το σημαντικότερο ζήτημα που απασχολούσε τον αραβικό εθνικισμό : το δικαίωμα των Παλαιστίνιων για τη δημιουργία του δικού τους, ανεξάρτητου κράτους.¹⁷⁸ Η συνεννόηση της Αιγύπτου με το Ισραήλ και η επίσκεψη του Προέδρου Σαντάτ στην Ιερουσαλήμ το Νοέμβριο του 1977 οδήγησε τη Συρία να συγκροτήσει και να ηγηθεί του Μετώπου των Αδιαλλάκτων Χωρών.¹⁷⁹ Σε αυτό, εκτός από τη Συρία, συμμετείχαν η Αλγερία, η Λιβύη, η κομμουνιστική νότια Υεμένη και η Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ).¹⁸⁰

B. Η εμπλοκή της Συρίας στον λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο (1975-1979)

Το σημαντικότερο γεγονός που απασχόλησε τη Συρία στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής ήταν ο λιβανέζικος εμφύλιος πόλεμος (1975-1990). Ο εμφύλιος πόλεμος στον Λίβανο ξέσπασε ανάμεσα στους μαρωνίτες χριστιανούς από τη μια και τους μουσουλμάνους και τους Παλαιστίνιους αντάρτες από την άλλη που βρίσκονταν στη χώρα. Παράλληλα, οι μουσουλμάνοι και οι Παλαιστίνιοι σύμμαχοί τους στην συντριπτική τους πλειοψηφία ήταν ενταγμένοι στα αριστερά πολιτικά κόμματα, ενώ οι μαρωνίτες χριστιανοί στα δεξιά πολιτικά κόμματα. Ο λόγος της πολεμικής του αντιπαράθεσης ήταν ποια από τις δύο πλευρές θα επικρατούσε πολιτικά στο Λίβανο. Οι συγκρούσεις ξεκίνησαν το καλοκαίρι του 1975. Σε ό,τι αφορά τη Συρία, το καθεστώς Άσσαντ, αρχικά, προσπάθησε να κρατήσει ουδέτερη στάση και να συμφιλιώσει τις δύο πλευρές. Αποτέλεσμα της μεσολαβητικής του προσπάθειας ήταν η συμφωνία του Φεβρουαρίου του 1976. Η συμφωνία λάμβανε υπ' όψιν της τα πολιτικά και κοινωνικά οφέλη που είχαν αποκομίσει οι μουσουλμάνοι και οι Παλαιστίνιοι σύμμαχοί τους, καθώς μέχρι τη στιγμή της ανακωχής των δύο πλευρών η

---

¹⁷⁸ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, Leiden, the Netherlands, Brill, 2019, σ.72.

¹⁷⁹ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, Reading, UK, Ithaca Press-Durham Middle East Monographic Series, 1999, σ.158.

¹⁸⁰ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.40.

μουσουλμανική πλευρά είχε πετύχει σημαντικές νίκες έναντι της χριστιανικής πλευράς και, κατά συνέπεια, βρισκόταν σε πλεονεκτικότερη θέση από την αντίπαλό της. Όμως, παρά το γεγονός ότι λάμβανε υπ' όψιν της τα νέα δεδομένα, η συμφωνία άφηνε άθικτη την ισορροπία που υπήρχε μεταξύ των χριστιανών και μουσουλμάνων στο πολιτικό σύστημα του Λιβάνου.¹⁸¹ Η Συρία, σε καμία περίπτωση, δεν επιθυμούσε τη διατάραξη της ισορροπίας στο λιβανέζικο πολιτικό σύστημα, γιατί κάτι τέτοιο θα μπορούσε να οδηγήσει σε νέες εμφύλιες συγκρούσεις.¹⁸² Οι μουσουλμάνοι και οι Παλαιστίνιοι σύμμαχοί τους απογοητεύτηκαν από τη συμφωνία και ιδιαίτερα από τον τρόπο μεσολάβησης της συμμάχου τους Συρίας.¹⁸³ Οι πρώτοι λόγω της αλληλεγγύης που θεωρούσαν ότι όφειλε να τους δείξει το συριακό καθεστώς εξαιτίας της κοινής θρησκείας τους και οι δεύτεροι λόγω του γεγονότος ότι θεωρούσαν - και πράγματι αυτό ίσχυε - ότι η Συρία ήταν ο πιο ένθερμος υποστηρικτής τους για τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους.¹⁸⁴ Η άρνηση της μουσουλμανικής πλευράς να αποδεχθεί τη συμφωνία, αλλά και η πεποίθησή της ότι θα μπορούσε εύκολα και άμεσα να συντρίψει τη χριστιανική πλευρά, την οδήγησε να εξαπολύσει νέα επίθεση εναντίον της αντιπάλου της. Με αυτό τον τρόπο, οι εχθροπραξίες ξεκίνησαν και πάλι.

Η Συρία δεν ήταν διατεθειμένη να αποδεχθεί το διχασμό και τη διάλυση της κρατικής υπόστασης του Λιβάνου για πολλούς λόγους. Κατ' αρχάς, η Συρία θεωρούσε το Λίβανο <<σώμα από το σώμα της>>, συριακό έδαφος με το οποίο συνόρευε και το οποίο είχε αποκοπεί από τη συριακή επικράτεια τη δεκαετία του 1920 από το καθεστώς της Γαλλικής Εντολής.¹⁸⁵ Λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας μαζί του και εξαιτίας του γεγονότος ότι θεωρούσε τον εαυτό της <<προστάτη του Λιβάνου>>, η Συρία δε μπορούσε να αδιαφορήσει για τις πολιτικές εξελίξεις στο λιβανέζικο έδαφος. Δεύτερον, η συμβολή της στην αποτροπή της διάλυσης του Λιβάνου θα μπορούσε αναβαθμίσει τη θέση της και να αυξήσει το κύρος της Συρίας στον αραβικό κόσμο σε σχέση με τις δύο μεγαλύτερες αντίζηλους της στον ίδιο χώρο, το Ιράκ και την Αίγυπτο (το τελευταίο έγινε αντίζηλος μετά τη σύναψη της Συμφωνίας του Σινά με το Ισραήλ το Σεπτέμβριο

---

¹⁸¹ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, London, United Kingdom, The Macmillan Press, 1980, σ.109.

¹⁸² Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.72.

¹⁸³ Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001, σ.114.

¹⁸⁴ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.35.

¹⁸⁵ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.72.

του 1975).¹⁸⁶ Αντίθετα, η αποτυχία της Συρίας να σώσει το Λίβανο θα προκαλούσε κατακόρυφη μείωση του κύρους της, σε σχέση με το Ιράκ και την Αίγυπτο, μεταξύ των αραβικών χωρών.¹⁸⁷ Τρίτον, το καθεστώς Άσσαντ θεωρούσε ως υπέρτατό του καθήκον να σώσει πάση θυσία την κρατική υπόσταση του Λιβάνου, καθώς, κατά την άποψή του, κανένα άλλο αραβικό κράτος δεν ήταν πρόθυμο ή ικανό να το κάνει. Το μόνο αραβικό κράτος, κατά τη γνώμη της, που ήταν ικανό να το πράξει, ακόμα και με στρατιωτικά μέσα, ήταν εκείνο της Αιγύπτου. Όμως, το τελευταίο δεν ήταν διατεθειμένο να το πράξει, καθώς το Σεπτέμβριο του 1975 είχε υπογράψει με το Ισραήλ συμφωνία με την οποία η Αίγυπτος συμφωνούσε να απεμπλακεί ως κράτος από την αραβοϊσραηλινή διένεξη, κάτι το οποίο και έπραξε, μετά την αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από τη χερσόνησο του Σινά. Αν η Αίγυπτος επενέβαινε με στρατιωτικά μέσα στο Λίβανο για τη διευθέτηση της κρίσης του, το Ισραήλ δε θα μπορούσε να αποδεχθεί την αιγυπτιακή επέμβαση, καθώς θεωρούσε τη διατήρηση της σταθερότητας στο Λίβανο ζωτικής σημασίας για την προστασία της κρατικής του υπόστασης. Επομένως, το Ισραήλ, βλέποντας τα αιγυπτιακά στρατεύματα στο Λίβανο και σε απόσταση αναπνοής από τα δικά του σύνορα, θα θεωρούσε ότι κινδύνευε και, σε αυτή την περίπτωση, πιθανότατα θα κήρυττε τον πόλεμο στην Αίγυπτο. Η Αίγυπτος δε θα επιθυμούσε μια τέτοια εξέλιξη και, κατά συνέπεια, δε θα επενέβαινε στο Λίβανο.¹⁸⁸

Ένας άλλος λόγος για τον οποίο το συριακό καθεστώς επιθυμούσε τη διατήρηση της σταθερότητας στο Λίβανο ήταν το γεγονός ότι η διάλυση του λιβανέζικου κράτους ή μια νίκη της μουσουλμανικής-αριστερής παράταξης επί της χριστιανικής-δεξιής παράταξης θα προκαλούσε την επέμβαση και την κατάληψη από το Ισραήλ του νοτίου Λιβάνου.¹⁸⁹ Το Ισραήλ δε θα δεχόταν την υπαγωγή του Λιβάνου σε μουσουλμανικό έλεγχο. Η επέμβαση του Ισραήλ θα προκαλούσε τη διχοτόμηση του Λιβάνου και θα έδινε τη δυνατότητα στις ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις να βρεθούν σε απόσταση αναπνοής από τα συριακά σύνορα, κάτι που θα έθετε την εδαφική ακεραιότητα της Συρίας υπό άμεσο κίνδυνο.¹⁹⁰ Τέλος, η διάλυση του Λιβάνου και η επέμβαση του Ισραήλ στο νότιο τμήμα της χώρας θα οδηγούσε το λιβανέζικο λαό και

---

¹⁸⁶ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.70.

¹⁸⁷ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.73-74.

¹⁸⁸ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.73-74.

¹⁸⁹ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.72.

¹⁹⁰ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.73, 109.

τους Παλαιστίνιους αντάρτες, οι οποίοι είχαν ως βάση το Λίβανο, να κατηγορήσουν τη Συρία γιατί δεν απέτρεψε την ισραηλινή εισβολή. Την ίδια δυσαρέσκεια θα ένιωθε και ο παλαιστινιακός λαός για τη Συρία, καθώς θεωρούσε την τελευταία-και πράγματι ήταν-το αραβικό κράτος που το υποστήριξε πιο σταθερά από όλα, ακόμα και με ένοπλα μέσα, από την έναρξη του Παλαιστινιακού Ζητήματος από το 1948 και μετά. Επιπλέον, ελέγχοντας το Λίβανο, θα μπορούσε να ελέγχει την κύρια αντιστασιακή παλαιστινιακή οργάνωση, την ΟΑΠ και, κατά συνέπεια, τους Παλαιστίνιους και τις <<τύχες>> του Παλαιστινιακού Ζητήματος.¹⁹¹ Για τους παραπάνω λόγους η Συρία δε μπορούσε να μείνει αμέτοχη.

Κατά τους πρώτους μήνες του 1976 ο Λίβανος βρισκόταν στα όρια της διάλυσης. Ο στρατός στην ουσία διαλύθηκε, καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των μουσουλμάνων και χριστιανών στρατιωτών αποχώρησε από το στρατό και συντασσόταν με τους ομόθρησκές της παραστρατιωτικές παρατάξεις, ενώ οι μάχες μεταξύ των μουσουλμάνων και των χριστιανών γίνονταν ακόμα πιο σκληρές.¹⁹² Παράλληλα, η πλειοψηφία των Παλαιστίνιων, με επικεφαλής τον αρχηγό της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ) Γιασέρ Αραφάτ, δεν συμφωνούσε με τη στάση της Συρίας στη λιβανέζικη διένεξη, με αποτέλεσμα να έρθει σε ένοπλη αντιπαράθεση με παλαιστινιακές οργανώσεις που υποστήριζαν τη Συρία. Στα τέλη Μαΐου του 1976, ενώ η χώρα βρισκόταν υπό καθεστώς αναρχίας, οι μουσουλμανικές-αριστερές δυνάμεις είχαν πετύχει αξιοσημείωτες νίκες επί των αντιπάλων τους και ήταν έτοιμες να κυριαρχήσουν πλήρως στο Λίβανο.¹⁹³ Το καθεστώς Άσσαντ, βλέποντας να χάνει οποιοδήποτε έλεγχο στη γειτονική χώρα, αποφάσισε να επέμβει υποστηρίζοντας τη χριστιανική-δεξιά παράταξη.¹⁹⁴

Την 1^η Ιουνίου 1976 συριακός στρατός, αποτελούμενος από 4000 άνδρες και από 250 τανκς, εισέβαλε στο Λίβανο. Οι συριακές δυνάμεις κινήθηκαν χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία προς την κοιλάδα Μπεκάα και πήραν υπό τον έλεγχό τους τα σημαντικότερα οδικά δίκτυα της περιοχής. Αντικρίζοντας τις καλύτερα εξοπλισμένες συριακές δυνάμεις, η μουσουλμανική παράταξη και οι Παλαιστίνιοι σύμμαχοί τους

---

¹⁹¹ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.72.

¹⁹² Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.122.

¹⁹³ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.134-135.

¹⁹⁴ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.72.

αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν. Στη συνέχεια, ο στρατός της Συρίας προχώρησε προς τη Σιδώνα,¹⁹⁵ αλλά στη συγκεκριμένη πόλη έπεσαν πάνω σε παλαιστινιακή ενέδρα και αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν στρατοπεδεύοντας έξω από την πόλη.¹⁹⁶

Η στάση των αραβικών κρατών στη συριακή εισβολή δεν ήταν ενιαία. Το μόνο αραβικό κράτος που υποστήριξε τη Συρία ήταν η Ιορδανία. Αντίθετα, το Ιράκ, δυσαρεστημένο από την παραπάνω εξέλιξη, έστειλε στρατεύματα στα συροϊρακινά σύνορα, ενώ η Αίγυπτος απέσυρε τη διπλωματική της αντιπροσωπεία από τη Δαμασκό και ζήτησε από τη Συρία να κλείσει και τη δική της πρεσβεία στο Κάιρο. Σε διεθνές επίπεδο υπήρξε το εξής επιφανειακά παράδοξο : οι Ηνωμένες Πολιτείες υποστήριξαν τη Συρία, ενώ η Σοβιετική Ένωση καταδίκασε τη συριακή εισβολή. Αυτό συνέβη ,γιατί οι ΗΠΑ ήταν ικανοποιημένες που η Συρία προστάτευσε τους συμμάχους της στο Λίβανο, τους Χριστιανούς Λιβανέζους, ενώ η Σοβιετική Ένωση απογοητεύτηκε από το γεγονός ότι η Συρία τα έβαλε με τους δικούς της συμμάχους στη χώρα, τους Μουσουλμάνους Λιβανέζους και τους Παλαιστίνιους.¹⁹⁷

Οι χριστιανικές-δεξιές λιβανέζικες δυνάμεις, εκμεταλλευόμενες την επιθετική ενέργεια των Σύριων, αποφάσισαν να περάσουν στην αντεπίθεση. Στα τέλη Ιουλίου του 1976 επιτέθηκαν εναντίον των μουσουλμανικών-αριστερών δυνάμεων και μέχρι τα μέσα Αυγούστου είχαν πετύχει σημαντικές νίκες εναντίον των αντιπάλων τους. Μέχρι τα τέλη Αυγούστου η Λιβανέζικη Χριστιανική Δεξιά, με τη βοήθεια της Συρίας, πέτυχε και άλλες σημαντικές νίκες επί της Λιβανέζικης Μουσουλμανικής Αριστεράς και των Παλαιστίνιων συμμάχων της.

Στις 20 Σεπτεμβρίου του 1976, μετά τις σημαντικές νίκες των χριστιανών, υπήρξε συνάντηση ανάμεσα στον Αραφάτ, τον Μαρωνίτη Πρόεδρο του Λιβάνου, Ηλία Σαρκίς και τον Νατζί Τζαμίλ, τον επικεφαλής της υπηρεσίας ασφαλείας της Συρίας. Στη συνάντηση αυτή ο Αραφάτ απαίτησε την απομάκρυνση όλων των συριακών δυνάμεων από το λιβανέζικο έδαφος, αλλά η Συρία αρνήθηκε υποστηρίζοντας ότι η αποχώρηση των συριακών ενόπλων δυνάμεων θα οδηγούσε στο διαμελισμό του Λιβάνου. Στις 22 Σεπτεμβρίου ο Άσσαντ έδωσε προθεσμία 5 ημερών στους Παλαιστίνιους να αποχωρήσουν ειρηνικά από τα βουνά του Λιβάνου. Αν οι

---

¹⁹⁵ Weinberger Naomi Joy, *Syrian Intervention in Lebanon : The 1975-1976 Civil War*, Oxford, UK and New York, USA, Oxford University Press, 1986, σ.213.

¹⁹⁶ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.134-135.

¹⁹⁷ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.138.

Παλαιστίνιοι δεν υπάκουγαν, η Συρία θα χρησιμοποιούσε στρατιωτικά μέσα, για να τους εκδιώξει από τα λιβανέζικα βουνά. Η λιβανέζικη αριστερά και οι Παλαιστίνιοι συνεδρίασαν να δουν τι θα πράξουν. Στη συνεδρίαση αυτή αποφάσισαν να μην αποδεχθούν το συριακό τελεσίγραφο, καθώς δεν πρότεινε και την απομάκρυνση των συριακών και των λιβανέζικων δυνάμεων από την περιοχή.

Στις 28 Σεπτεμβρίου, μετά την παρέλευση του τελεσιγράφου, οι συριακές δυνάμεις επιτέθηκαν εναντίον των μουσουλμανικών δυνάμεων στα βουνά του Λιβάνου. Μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου η Συρία είχε πετύχει μια συντριπτική νίκη εναντίον των μουσουλμανικών δυνάμεων και των Παλαιστίνιων συμμάχων τους.¹⁹⁸

Το απόγευμα της 30^{ης} Σεπτεμβρίου 1976 ο Πρόεδρος Άσσαντ έδωσε εντολή στις συριακές δυνάμεις να σταματήσουν να πολεμούν τους Λιβανέζους μουσουλμάνους και τους Παλαιστίνιους και έκανε πρόταση στην παλαιστινιακή ηγεσία να προχωρήσουν σε συζητήσεις για ανακωχή. Ο Σύριος Πρόεδρος έκανε αυτή την πρόταση, γιατί το πρόβλημά του δεν ήταν οι Παλαιστίνιοι, αλλά οι ανένδοτοι Λιβανέζοι Μουσουλμάνοι και θεωρούσε ότι, ζητώντας από την παλαιστινιακή ηγεσία να προχωρήσουν σε συζητήσεις για ανακωχή, θα μπορούσε να την πείσει να εγκαταλείψει τους Λιβανέζους συμμάχους της και να υποστηρίξει το συριακό καθεστώς. Τα σημαντικότερα στελέχη της ΟΑΠ συνεδρίασαν, για να λάβουν απόφαση. Τελικά, επικράτησε η άποψη των πιο ριζοσπαστικών στελεχών να μη αποδεχθούν τους όρους της Συρίας. Η απάντηση των Παλαιστίνιων στο συριακό αίτημα ήταν αρνητική.¹⁹⁹ Το αποτέλεσμα ήταν η Συρία να εξαπολύσει νέα επίθεση εναντίον των Λιβανέζων μουσουλμάνων και των Παλαιστίνιων.²⁰⁰

Τα αραβικά κράτη, βλέποντας τη Συρία να συνεχίζει την επιθετική της δραστηριότητα, αποφάσισαν να συγκαλέσουν σύσκεψη των ηγετών των αραβικών κρατών, για να συζητήσουν το ζήτημα του Λιβάνου. Ο βασιλιάς της Σαουδικής Αραβίας προσκάλεσε τον Πρόεδρο Άσσαντ να συμμετέχει στη συνεδρίαση των αραβικών χωρών που θα λάμβανε χώρα στο Ριάντ της Σαουδικής Αραβίας στις 2 Οκτωβρίου του 1976, για να συζητήσουν το λιβανέζικο ζήτημα. Εκτός από τη

---

¹⁹⁸ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.138-139.-Επίσης, Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, London, UK and New York, USA, 2013, σ.29.

¹⁹⁹ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.157.

²⁰⁰ Weinberger Naomi Joy, *Syrian Intervention in Lebanon : The 1975-1976 Civil War*, Oxford, UK and New York, USA, Oxford University Press, 1986, σ.227.

Σαουδική Αραβία και τη Συρία, σε αυτή τη συνάντηση θα συμμετείχαν ο Λίβανος, η Αίγυπτος, το Κουβέιτ και η ΟΑΠ. Ο Σύριος Πρόεδρος απάντησε αρνητικά στην πρόσκληση της Σαουδικής Αραβίας τονίζοντας ότι το συνέδριο δεν έπρεπε να λάβει χώρα, για να συζητηθεί το λιβανέζικο ζήτημα, αλλά για να συζητηθούν ζητήματα που αφορούσαν την αραβοϊσραηλινή αντιπαράθεση και τις ενδοαραβικές σχέσεις. Επιπλέον, ένας άλλος λόγος τον οποίο ο Πρόεδρος της Συρίας επικαλέστηκε, για να μην παρευρεθεί, ήταν το γεγονός ότι δεν προσκλήθηκε η Ιορδανία, το μόνο αραβικό κράτος που τον υποστήριζε τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, στο συνέδριο.²⁰¹

Εν τω μεταξύ, ο συριακός στρατός συνέχιζε την πολεμική του δραστηριότητα εναντίον των αντιπάλων του. Στις 12 Οκτωβρίου ο συριακός στρατός, εξαπολύοντας διμέτωπη επίθεση, κατάφερε να σπάσει τις αμυντικές θέσεις των Λιβανέζων Μουσουλμάνων και των Παλαιστινίων και να βρεθεί μέχρι τις 14 Οκτωβρίου μόλις 10 μίλια μακριά από την πρωτεύουσα του Λιβάνου, Βηρυτό, και 6 μίλια από την πόλη της Σιδώνας αντίστοιχα.

Μετά τη νίκη του επί των μουσουλμάνων η Σαουδική Αραβία προσκάλεσε τον Άσσαντ να παρευρεθεί σε ένα νέο συνέδριο στο Ριάντ στο οποίο, εκτός των δύο χωρών, θα παρευρίσκονταν η Αίγυπτος, το Κουβέιτ, ο Λίβανος και η ΟΑΠ. Αυτή τη φορά, ο Άσσαντ, ευρισκόμενος σε πλεονεκτικότερη θέση σε σχέση με την προηγούμενη φορά, αποφάσισε να παραστεί. Παράλληλα, διέταξε τις δυνάμεις του στο Λίβανο να σταματήσουν τις εχθροπραξίες.²⁰²

Το συνέδριο έλαβε χώρα στις 16 Οκτωβρίου. Σε αυτό όλες οι παρευρισκόμενες χώρες αναγνώρισαν στη Συρία τον κυρίαρχο ρόλο της στο Λίβανο. Επιπλέον, το συνέδριο συνέβαλε στη συμφιλίωση της Συρίας με τους Παλαιστινίους, καθώς ο Αραφάτ πείστηκε να επισκεφθεί τον Πρόεδρο Άσσαντ στη Δαμασκό στις 20 Οκτωβρίου και να συμφιλιωθεί μαζί του. Η συμφιλίωση των δύο ανδρών είχε ως αποτέλεσμα την κατάπαυση του πυρός στο Λίβανο.²⁰³

---

²⁰¹ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.159-160.-Επίσης, Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001, σ.118.

²⁰² Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.161.

²⁰³ Weinberger Naomi Joy, *Syrian Intervention in Lebanon : The 1975-1976 Civil War*, Oxford, UK and New York, USA, Oxford University Press, 1986, σ.228-229.

Στις 25 Οκτωβρίου πραγματοποιήθηκε στο Κάιρο συνέδριο με τη συμμετοχή όλων των αραβικών χωρών.²⁰⁴ Στο Κάιρο οι εκπρόσωποι των αραβικών κρατών επικύρωσαν την απόφαση του Ριάντ για την επίλυση της λιβανέζικης πολεμικής σύγκρουσης και συμφώνησαν για τη συγκρότηση μιας παναραβικής ειρηνευτικής δύναμης η οποία θα αποτελούταν από 30000 άνδρες.²⁰⁵ Τελικά, οι συριακές δυνάμεις θα αποτελούσαν σχεδόν το σύνολο της αραβικής ειρηνευτικής δύναμης.²⁰⁶ Στα τέλη Οκτωβρίου του 1976 οι συριακές δυνάμεις, υπό τη σημαία του Αραβικού Συνδέσμου, ξεκίνησαν να κατευθύνονται προς τη Βηρυτό.²⁰⁷ Ο συριακός στρατός εισήλθε στην πόλη της Βηρυτού στις 15 Νοεμβρίου του 1976.²⁰⁸ Με αυτό τον τρόπο ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση του λιβανέζικου εμφυλίου πολέμου.

Παρ' όλα αυτά, η ανακωχή δεν κράτησε για πολύ. Ήδη από τα μέσα του 1977 ξεκίνησαν και πάλι οι ένοπλες αντιπαραθέσεις μεταξύ των δύο πλευρών, ειδικά στο νότιο Λίβανο, όπου οι χριστιανικές δυνάμεις δέχονταν βοήθεια από το Ισραήλ. Η δεύτερη φάση στην ουσία ξεκίνησε με την εισβολή του Ισραήλ στο Λίβανο στα μέσα Μαρτίου του 1978²⁰⁹ και εξελίχθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980.²¹⁰

---

²⁰⁴ Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, London, UK and New York, USA, 2013, σ.29.

²⁰⁵ Weinberger Naomi Joy, *Syrian Intervention in Lebanon : The 1975-1976 Civil War*, Oxford, UK and New York, USA, Oxford University Press, 1986, σ.229.

²⁰⁶ Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001, σ.118.

²⁰⁷ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.162, 164.

²⁰⁸ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.165.

²⁰⁹ Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, London, UK and New York, USA, 2013, σ.31.-Επίσης, Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.73.

²¹⁰ Dawisha I. Adeed, *Syria and the Lebanese Crisis*, ό.π., σ.186-187.

1.6.9.β.3 Η Συρία υπό τον Άσσαντ τη δεκαετία του 1980 (1980-1989)

Τα σημαντικότερα ζητήματα που απασχόλησαν το καθεστώς Άσσαντ τη δεκαετία του 1980 στο εσωτερικό πεδίο ήταν : α) η επιδείνωση της κατάστασης της οικονομίας της Συρίας, β) η εκδήλωση της μεγάλης εξέγερσης των Αδελφών Μουσουλμάνων και γ) η κατάσταση της υγείας του Προέδρου Άσσαντ. Από την άλλη, τα πιο σημαντικά ζητήματα που αφορούσαν τη Συρία την ίδια χρονική περίοδο στο εξωτερικό πεδίο ήταν : α) η υποστήριξη της Συρίας προς το Ιράν στην πολεμική αντιπαράθεσή του με το Ιράκ (1980-1988) , β) η δεύτερη και τελευταία φάση του λιβανέζικου εμφυλίου πολέμου (1980-1989) και γ) οι κατηγορίες των δυτικών κρατών, και ιδιαίτερα της Βρετανίας και των ΗΠΑ, στη Συρία για τη χρηματοδότηση και την υποστήριξη από το καθεστώς της τρομοκρατικών ενεργειών οι οποίες είχαν ως στόχο τις δυτικές χώρες.

Εσωτερική Πολιτική

A. Οικονομική Πολιτική

Στο εσωτερικό πεδίο και ειδικότερα στο πεδίο της οικονομίας η Συρία ήρθε αντιμέτωπη με μια μεγάλη κρίση η οποία ξεκίνησε από τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτή τη μεγάλη κρίση ήταν : α) τα φαινόμενα οικονομικής διαφθοράς που εμφανίστηκαν στο συριακό καθεστώς με πρωταγωνιστές πολλά και διακεκριμένα στελέχη του κόμματος Μπάαθ και της κυβέρνησης, τα οποία εκμεταλλευόμενα τη θέση ισχύος στην οποία βρίσκονταν, προέβησαν σε κατάχρηση εξουσίας και κατασπατάλησαν δημόσιο χρήμα για ίδιον όφελος, β) η κατακόρυφη πτώση της τιμής του πετρελαίου και η επαναφορά της σε κανονικά επίπεδα σταδιακά στα τέλη της δεκαετίας του 1970 λόγω της παρέλευσης της παγκόσμιας πετρελαϊκής κρίσης του 1973-1974. Η κατακόρυφη πτώση της τιμής του πετρελαίου είχε ως συνέπεια τη μεγάλη απώλεια εσόδων για τη συριακή οικονομία στα τέλη της δεκαετίας του 1970 και καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, γ) η διακοπή της χρηματοδότησης της Συρίας με χρηματικά ποσά και δάνεια από τα πετρελαιοπαραγωγικά συντηρητικά αραβικά κράτη, προεξέχουσας της Σαουδικής Αραβίας, λόγω της συνεχιζόμενης εμπλοκής της Συρίας στο λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο και της υποστήριξης προς το Ιράν στο πόλεμο που διεξήγαγε το τελευταίο εναντίον του Ιράκ κατά τη διάρκεια του 1980,²¹¹ δ) η περικοπή, σε μεγάλο βαθμό, της

---

²¹¹ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ. 71,77-78.

χρηματοδότησης της Συρίας από τις χώρες του ανατολικού συνασπισμού, και πρωτίστως από τη Σοβιετική Ένωση, εξαιτίας της κάκιστης οικονομικής κατάστασης στην οποία βρίσκονταν στα τέλη της δεκαετίας του 1970 και καθ' όλη τη δεκαετία του 1980, ε) η εμπλοκή της Συρίας σε πολεμικές αναμετρήσεις μεγάλης διάρκειας στη Μέση Ανατολή για την εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων της τις δεκαετίες του 1970 και του 1980. Το γεγονός αυτό ανάγκαζε το καθεστώς Άσσαντ, από την αρχή της διακυβέρνησής του, να σπαταλάει ένα μεγάλο ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) στην αμυντική θωράκιση της Συρίας,²¹² με αποτέλεσμα άλλοι τομείς (εκπαίδευση, κρατικές επενδύσεις, βελτίωση των κρατικών υπηρεσιών κ.ά.) να γίνονται δέκτες μικρών χρηματικών ποσών και, κατά συνέπεια, να μη μπορούν να αναπτυχθούν επαρκώς, στ) η υλοποίηση ελάχιστων επενδύσεων από τις χώρες ή επιχειρηματίες της Δύσης σε μη ζωτικούς τομείς της συριακής οικονομίας τις δεκαετίες του 1970 και του 1980 εξαιτίας του ιδιαίτερα περίπλοκου γραφειοκρατικού συστήματος της Συρίας και εξαιτίας της αντίρρησης των περισσότερων χωρών εξ αυτών να επενδύσουν μεγάλα χρηματικά ποσά σε μια χώρα σύμμαχο της Σοβιετικής Ένωσης ή σε μια χώρα κατηγορούμενη για την υποστήριξη και τη χρηματοδότηση ενεργειών αραβικών τρομοκρατικών οργανώσεων στο δυτικό κόσμο, ζ) η ύπαρξη στη Συρία μιας αδύναμης αστικής τάξης, εξαρτώμενης οικονομικά σχεδόν εξ ολοκλήρου από το κρατικό τομέα. Αντίθετα, μια υγιής και αυτάρκης αστική τάξη, η οποία θα δραστηριοποιούταν οικονομικά με δικούς της πόρους σε τομείς μη κρατικούς σε αραστή αλληλοϋποστήριξη με το κράτος (που ελέγχει το δημόσιο τομέα) και χωρίς να της επιτρεπόταν νομικά να συμμετέχει σε παιχνίδια εξουσίας, θα μπορούσε να συμβάλει στη σταδιακή οικονομική ανάπτυξη της χώρας, η) η αδυναμία του συριακού κράτους να εκπονήσει ένα μακροπρόθεσμο οικονομικό σχέδιο το οποίο θα μπορούσε, σε βάθος χρόνου, να αυξήσει αισθητά τις εξαγωγές της Συρίας, μειώνοντας, παράλληλα, τις εισαγωγές, με συνέπεια τη σταδιακή αύξηση των κρατικών εσόδων και η) η αδυναμία του καθεστώτος Άσσαντ να διαμορφώσει ένα συγκροτημένο φορολογικό σύστημα, ικανό να συλλέξει περισσότερους φόρους και να συμβάλει στην αύξηση των κρατικών εσόδων και την αξιοποίησή τους σε κρατικές επενδύσεις.²¹³

---

²¹² Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the "Axis of Evil" and "Pax Americana"*, ό.π., σ.200.

²¹³ Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, ό.π., σ.127,130,132-133.

Οι παραπάνω συνθήκες είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αρνητικών εμπορικών ισοζυγίων από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 με αποκορύφωμα το τεράστιο εμπορικό έλλειμμα του 1986. Το μεγάλο εμπορικό έλλειμμα τη συγκεκριμένη χρονιά προκάλεσε μεγάλη οικονομική κρίση στη Συρία. Το καθεστώς Άσσαντ προσπάθησε να αντιμετωπίσει την κρίση λαμβάνοντας μέτρα λιτότητας. Το μόνο που κατάφεραν τα μέτρα ήταν να βαθύνουν την κρίση στα τέλη της δεκαετίας του 1980 : τα μέτρα οδήγησαν σε κατακόρυφη μείωση της παραγωγής στο βιομηχανικό και αγροτικό τομέα, ενώ η μείωση της αξίας της συριακής λίρας εξαιτίας της κρίσης οδήγησε στην αύξηση του πληθωρισμού σχεδόν στο 100%. Τελικά, η εμβάθυνση της κρίσης οδήγησε, για πρώτη φορά μετά την ανάληψη της εξουσίας από τον Άσσαντ και παρά τα διαχρονικά οικονομικά προβλήματα της συριακής οικονομίας, στην καθίζηση του ΑΕΠ μετά από δεκαετίες οικονομικής ανάπτυξης.²¹⁴

Η καταβράθρωση της συριακής οικονομίας ανάγκασε τον Πρόεδρο Άσσαντ να λάβει πιο δραστικά μέτρα. Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του 1990 ο επικεφαλής του συριακού κράτους εισήγαγε μέτρα φιλελευθεροποίησης της οικονομίας. Ο Άσσαντ εφάρμοσε τη συγκεκριμένη πολιτική ελεγχόμενη, όμως, από το κράτος για δύο λόγους : α) δεν επιθυμούσε την ολική ανατροπή του οικονομικού καθεστώτος της Συρίας, καθώς ανησυχούσε ότι μια καθολική οικονομική ανατροπή θα μπορούσε να απελευθερώσει κοινωνικές δυνάμεις οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ανατροπή τόσο του ίδιου, της μειονότητας στην οποία ανήκε (Αλαουίτες), αλλά και του Μπάαθ από την εξουσία, β) η ανατροπή του παλιού οικονομικού συστήματος θα μπορούσε να δυσαρεστήσει τους Αλαουίτες συντρόφους του ή γενικότερα τους υποστηρικτές του που κατείχαν καίριες θέσεις στην κυβέρνηση, στο Μπάαθ ή στον κρατικό μηχανισμό, με αποτέλεσμα να στραφούν εναντίον του και να τον καθαιρέσουν και γ) η πλήρης φιλελευθεροποίηση της οικονομίας θα επέτρεπε στην τελευταία να είναι ανεξάρτητη και καθόλου ελεγχόμενη και εποπτευόμενη από το κράτος. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα είχε ως συνέπεια, σε μια εποχή που η Σοβιετική Ένωση βρισκόταν στα πρόθυρα της κατάρρευσης, την πλήρη οικονομική εξάρτηση της Συρίας από τη Δύση, προεξέχουσας των ΗΠΑ, και, κατά συνέπεια, την απώλεια της εξουσίας για τον Άσσαντ.²¹⁵

---

²¹⁴ Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, ό.π., σ.129.

²¹⁵ Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, ό.π., σ.133-134.

Το κυριότερο από τα μέτρα οικονομικής φιλελευθεροποίησης που έλαβε ο Άσσαντ ήταν η επέκταση του φαινομένου της δημιουργίας επιχειρήσεων ή της απόκτησης επιχειρήσεων μη ζωτικής σημασίας για τη λειτουργία της οικονομίας από τους ιδιώτες. Μέχρι τότε την πλειοψηφία των επιχειρήσεων κατείχε ο δημόσιος τομέας, ενώ σε άλλες επιχειρήσεις ο κρατικός τομέας είχε υπό την κατοχή του την πλειοψηφία των μετοχών με τους ιδιώτες, Σύριους ή αλλοδαπούς, να κατέχουν τις υπόλοιπες μετοχές. Αυτό το μέτρο οικονομικής φιλελευθεροποίησης αφορούσε κυρίως επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνταν στον αγροτικό τομέα και τον τουρισμό.

Παρ' όλα αυτά, τα μέτρα της ελεγχόμενης φιλελευθεροποίησης δεν έπιασαν τόπο. Στη Συρία συνέχιζαν να υπάρχουν μεγάλη οικονομική διαφθορά, κατάχρηση εξουσίας, δαιδαλώδες γραφειοκρατικό σύστημα, μη ξεκάθαρος οικονομικός σχεδιασμός.²¹⁶ Σε αυτό το ομιχλώδες τοπίο βάδιζε η οικονομία της Συρίας στις αρχές της δεκαετίας του 1990.

B. Η καταστολή της εξέγερσης των Αδελφών Μουσουλμάνων

Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετώπισε το καθεστώς Άσσαντ ήταν η αντιπολιτευτική δράση των Αδελφών Μουσουλμάνων. Συγκεκριμένα, την άνοιξη του 1980 η μουσουλμανική αδελφότητα, επηρεασμένη από την Ισλαμική Επανάσταση στο Ιράν το 1979, ξεκίνησε τη δεύτερη φάση της εξέγερσης. Αρχικά, οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι εξαπέλυσαν στο Χαλέπι επίθεση εναντίον κυβερνητικών κτιρίων, όμως, σύντομα η εξέγερσή τους έλαβε τη μορφή αντάρτικου πόλης, ενώ, ταυτόχρονα, οργάνωσαν διαδηλώσεις οι οποίες κατέκλυσαν ολόκληρη την πόλη. Το αποτέλεσμα ήταν η κυβέρνηση να χάσει εντελώς τον έλεγχο του Χαλεπίου. Παρόμοια περιστατικά έλαβαν χώρα και σε άλλες πόλεις της Συρίας. Την κατάσταση αυτή εκμεταλλεύτηκαν και οι άλλες αντιπολιτευτικές δυνάμεις στη Συρία οι οποίες έσπευσαν να συνδράμουν τη μουσουλμανική αδελφότητα.²¹⁷

Η αντίδραση της κυβέρνησης Άσσαντ υπήρξε άμεση. Στα μέσα Απριλίου του 1980 οι συριακές μυστικές υπηρεσίες πραγματοποίησαν μια επιχείρηση στο βόρειο τμήμα της χώρας, προκειμένου να εξαρθρώσουν το μουσουλμανικό δίκτυο, ενώ το Μπάαθ, από τη δική του μεριά, κινητοποίησε το εργατικό σωματείο, το αγροτικό σωματείο και το σωματείο νεολαίας του κόμματος και τα εξόπλισε μετατρέποντάς τα

²¹⁶ Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, ό.π., σ.134-135.

²¹⁷ Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, ό.π., σ.99-100.

σε παραστρατιωτικές οργανώσεις, με σκοπό την προστασία του καθεστώτος από τη μουσουλμανική εξέγερση.

Η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι στην πολεμική αντιπαράθεση μεταξύ των δύο πλευρών και, παράλληλα, έδειξε τη δυναμική της εξέγερσης ήταν η απόπειρα δολοφονίας κατά του Προέδρου Άσσαντ τον Ιούνιο του 1980. Η ενέργεια αυτή των εξεγερθέντων εξόργισε το καθεστώς Άσσαντ το οποίο από εδώ και στο εξής θα επεδίωκε να εξοντώσει τους Αδελφούς Μουσουλμάνους. Οι απαντήσεις στην τρομοκρατία των μουσουλμάνων ήταν η κρατική τρομοκρατία, αλλά και οι ένοπλες αντιπαραθέσεις μαζί τους.²¹⁸

Το καθεστώς Άσσαντ μπόρεσε να δώσει το τελειωτικό κτύπημα στη Μουσουλμανική Αδελφότητα περίπου 1,5 χρόνο αργότερα. Το Φεβρουάριο του 1982 στη Χαμάς οι εξεγερθέντες, σε απάντηση στις επιχειρήσεις των κρατικών μυστικών υπηρεσιών που ήθελαν να τους εξαρθρώσουν, επιτέθηκαν σε κυβερνητικά κτίρια, εξόντωσαν κυβερνητικούς αξιωματούχους και κατέλαβαν την πόλη. Η κυβέρνηση της Συρίας, για να απελευθερώσει τη Χαμάς, επιτέθηκε στην πόλη χρησιμοποιώντας το πυροβολικό και βομβαρδίζοντάς την με πολεμικά αεροσκάφη. Το αποτέλεσμα ήταν οι κυβερνητικές δυνάμεις να ανακαταλάβουν τη Χαμάς με κόστος, όμως, την καταστροφή της μισής πόλης και κυρίως το θάνατο 20000-25000 πολιτών.²¹⁹

Τις επόμενες εβδομάδες η κυβέρνηση κατάφερε, με συντονισμένες επιχειρήσεις, να αποδεκατίσει τους Αδελφούς Μουσουλμάνους σε όλη τη χώρα.²²⁰ Μετά την καταστολή της εξέγερσης των Αδελφών Μουσουλμάνων, η αντιπολίτευση στη Συρία έχασε τη δυναμική της.²²¹ Εν κατακλείδι, το καθεστώς Άσσαντ μπόρεσε να νικήσει τη μουσουλμανική αδελφότητα, καθώς ήταν καλύτερα οργανωμένο και διέθετε περισσότερους οικονομικούς και στρατιωτικούς πόρους.

---

²¹⁸ Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, ό.π., σ.99-100.-Επίσης, Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, London, UK and New York, USA, I.B. Tauris, 2011, fourth edition, first edition, 1979, σ.105-106.

²¹⁹ Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, London, UK and New York, USA, I.B. Tauris, 2011, fourth edition, first edition, 1979, σ.111-114. Επίσης, Yapp Malcolm E., *The Near East since the First World War : A History to 1995*, Essex, UK, Pearson Education, 1996, second edition, first edition 1991, σ.263.

²²⁰ Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, ό.π., σ.100-101.

²²¹ Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, London, UK and New York, USA, I.B. Tauris, 2011, fourth edition, first edition, 1979, σ.115-116.

Γ. Η επιδείνωση της υγείας του Προέδρου Άσσαντ και το ξέσπασμα κυβερνητικής κρίσης εντός του Μπάαθ

Η επιδείνωση της υγείας του Προέδρου Άσσαντ αποτέλεσε ένα γεγονός που δημιούργησε τριβές εντός του καθεστώτος. Το Νοέμβριο του 1983 ο Πρόεδρος Άσσαντ αντιμετώπισε σημαντικό πρόβλημα με την καρδιά του,²²² με αποτέλεσμα να αναγκαστεί να απέχει από τα καθήκοντά του για λίγες εβδομάδες. Τελικά, επέστρεψε στα καθήκοντα του στα τέλη Ιανουαρίου του 1984. Όμως, κατά το διάστημα της ασθένειας του Άσσαντ, ο αδελφός του Προέδρου Ριφάατ αλ-Άσσαντ, διοικητής της Αμυντικών Ταξιαρχιών, μιας παραστρατιωτικής οργάνωσης του καθεστώτος, προσπάθησε να εκμεταλλευτεί την απουσία του, για να ενισχύσει τη θέση του εντός του καθεστώτος.²²³ Τη στάση του Ριφάατ δεν είδαν με καλό μάτι οι άλλοι επίδοξοι διάδοχοι και στενοί συνεργάτες του Προέδρου οι οποίοι, εκτός από το γεγονός ότι τον θεωρούσαν ανταγωνιστή τους, δεν το συμπαθούσαν, καθώς ήταν ένα πρόσωπο μπλεγμένο σε σκάνδαλα διαφθοράς και το οποίο είχε αποκτήσει την προσωπική του περιουσία σε βάρος του καθεστώτος. Εκτός από τους συνεργάτες του Σύριου Προέδρου, ούτε ο Άσσαντ, για τους παραπάνω λόγους, δεν ήθελε τον Ριφάατ για διάδοχό του.²²⁴ Η αντιπαράθεση μεταξύ των συνεργατών του Σύριου Προέδρου και του Ριφάατ έλαβε τη μορφή σύγκρουσης το Φεβρουάριο του 1984, όταν ακούστηκε ένας πυροβολισμός στην προεδρική κατοικία στη Δαμασκό κατά τη διάρκεια μιας επίδειξης δύναμης ανάμεσα στις Αμυντικές Ταξιαρχίες και την Προεδρική Φρουρά, τους στενούς συνεργάτες του Προέδρου Άσσαντ.

Ο Σύριος Πρόεδρος, για να κατευνάσει τα πνεύματα, όρισε το Μάρτιο του 1984 τον Ριφάατ μαζί με άλλα δύο στελέχη του Μπάαθ στο αξίωμα του Αντιπροέδρου της Συρίας. Ο Άσσαντ, αν και όρισε τον Ριφάατ ως Αντιπρόεδρο της Συρίας, του αφαίρεσε τη διοίκηση των Αμυντικών Ταξιαρχιών. Στα τέλη Μαρτίου του 1984 ο Ριφάατ προσπάθησε να αντιδράσει διατάζοντας τις Αμυντικές Ταξιαρχίες, τις οποίες έλεγχε ακόμα, να ανατρέψουν με πραξικόπημα τον Άσσαντ. Όμως, η σθεναρή αντίσταση του συριακού στρατού και των συριακών ειδικών δυνάμεων οδήγησε την πραξικοπηματική

---

²²² Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, Reading, UK, Ithaca Press-Durham Middle East Monographic Series, 1999, σ.98.

²²³ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, Reading, UK, Ithaca Press-Durham Middle East Monographic Series, 1999, σ.98.

²²⁴ Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, ό.π., σ.118-120.

ενέργεια του Ριφάατ σε αποτυχία.²²⁵ Στα τέλη Μαΐου του 1984 ο Πρόεδρος Άσσαντ, για την αποκατάσταση της τάξης στη Συρία, αποφάσισε να εξορίσει τον Ριφάατ και τους δύο επικεφαλής της Προεδρικής Φρουράς, Χαϊντάρ και Φαγιάντ από τη Συρία όχι επίσημα, αλλά στέλνοντάς τους ως επικεφαλής μιας διπλωματικής αντιπροσωπείας η οποία θα επισκεπτόταν τη Σοβιετική Ένωση.²²⁶ Παράλληλα, οι Αμυντικές Ταξιαρχίες διαλύθηκαν εντελώς διατηρώντας ελάχιστους άνδρες, με κάποια μέλη τους να συλλαμβάνονται και την πλειοψηφία των μελών τους να κατευθύνονται σε άλλες στρατιωτικές μονάδες (Προεδρική Φρουρά, Ειδικές Δυνάμεις).²²⁷

Με αυτό τον τρόπο επιλύθηκε η κυβερνητική κρίση στη Συρία. Μετά την ολοκλήρωση της αποστολής τους οι τρεις επικεφαλής της διπλωματικής αντιπροσωπείας δεν επέστρεψαν στη Συρία. Οι Χαϊντάρ και Φαγιάντ κατευθύνθηκαν προς τη Βουλγαρία, ενώ ο Ριφάατ προς τη Γενεύη. Στα τέλη Νοεμβρίου του 1984 ο Ριφάατ επέστρεψε προσωρινά στη Συρία και οριστικά το 1992 μετά τη δεύτερη εξορία του στην Ευρώπη την περίοδο 1985-1992. Μετά την οριστική επιστροφή του διατήρησε τη θέση του αντιπροέδρου και τέθηκε επικεφαλής της υπηρεσίας της εθνικής ασφαλείας, χωρίς, όμως, ο Σύριος Πρόεδρος να του επιτρέψει να έχει καθόλου συμμετοχή στην άσκηση της εξουσίας.²²⁸

---

²²⁵ Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, ό.π., σ.121.

²²⁶ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, Leiden, the Netherlands, Brill, 2019, σ.114.

²²⁷ Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, ό.π., σ.121.-Επίσης, Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, Reading, UK, Ithaca Press-Durham Middle East Monographic Series, 1999, σ.98.

²²⁸ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, Leiden, the Netherlands, Brill, 2019, σ.115, 123. -Επίσης, Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, ό.π., σ.121.

Εξωτερική Πολιτική

Α. Η υποστήριξη της Συρίας προς το Ιράν κατά τη διάρκεια του πολέμου Ιράν-Ιράκ (1980-1988)

Στην εξωτερική πολιτική σημαντικό γεγονός ήταν η υποστήριξη του Άσσαντ στο ισλαμικό ιρανικό καθεστώς κατά τη διάρκεια της πολεμικής του σύγκρουσης με το Ιράκ (1980-1988).²²⁹ Η Συρία αποφάσισε να υποστηρίξει το Ιράν για τους εξής λόγους : α) η Ισλαμική Επανάσταση που έλαβε χώρα στο Ιράν το 1979 είχε μετατρέψει το Ιράν από μια μοναρχία σύμμαχο των ΗΠΑ και του Ισραήλ σε ένα ισλαμικό κράτος και σφοδρό αντίπαλο των δύο χωρών.²³⁰ Με βάση τα νέα δεδομένα, η Συρία μπορούσε να συνάψει συμμαχία και να βασιστεί στο Ιράν , σε ένα κράτος ισλαμικό και ισχυρό πληθυσμιακά, στρατιωτικά και οικονομικά,²³¹ η υποστήριξη του οποίου θα μπορούσε να ενισχύσει τη θέση της Συρίας στη Μέση Ανατολή εναντίον του Ισραήλ,²³² ιδίως μετά την αποχώρηση της Αιγύπτου από την αραβοϊσραηλινή διένεξη μετά τις συμφωνίες της τελευταίας με την ισραηλινή κυβέρνηση το 1975 και το 1979, β) η σύναψη συμμαχίας με το Ιράν ήταν επιτακτική τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, καθώς η Συρία, εξαιτίας της συνέχισης της εμπλοκής της στο λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο, είχε απομονωθεί σε διπλωματικό επίπεδο και χρειαζόταν ένα σύμμαχο, για να βγει από αυτό το διπλωματικό αδιέξοδο. Το Ιράν, απομονωμένο και το ίδιο διεθνώς και εφ' όσον έβλεπε ότι η Συρία το στήριζε κατά τη διάρκεια του πολέμου του με το Ιράκ, θα ήταν πρόθυμο να υποστηρίξει τις συριακές θέσεις στο λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο, ίσως και με ένοπλα μέσα. Πράγματι, το Ιράν ανταπέδωσε την υποστήριξη της Συρίας υποστηρίζοντάς την στο λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο. Αυτό έγινε κυρίως μέσω της Χεζμπολλάχ, μιας λιβανέζικης ισλαμικής σιιτικής παραστρατιωτικής οργάνωσης, που υποστηριζόταν (και συνεχίζει να υποστηρίζεται μέχρι και σήμερα) από το Ιράν. Η Χεζμπολλάχ συνεργάστηκε σε στρατιωτικό επίπεδο με τις, υποστηριζόμενες από τη Συρία, στρατιωτικές οργανώσεις και τις συριακές ένοπλες δυνάμεις στο Λίβανο

---

²²⁹ Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the 'Axis of Evil' and 'Pax Americana'*, in, Cummins Bruce-Ervand Abrahamian-Maoz Moshe, *Inventing the Axis of Evil : The truth about North Korea, Iran and Syria*, New York, USA, The New Press, 2004, σ.194.

²³⁰ Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the 'Axis of Evil' and 'Pax Americana'*, in, Cummins Bruce-Ervand Abrahamian-Maoz Moshe, *Inventing the Axis of Evil : The truth about North Korea, Iran and Syria*, New York, USA, The New Press, 2004, σ.199.

²³¹ Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the 'Axis of Evil' and 'Pax Americana'*, ό.π., σ.198-199.

²³² Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.88-90.

επιδιώκοντας, με αυτό τον τρόπο, να συμβάλλει στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων της Συρίας στο λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο,²³³ γ) η διπλωματική απομόνωση τόσο της ίδιας όσο και του Ιράν από τις ΗΠΑ και γενικότερα από τα κράτη-μέλη του δυτικού συνασπισμού με την κατηγορία της υποστήριξης και της υπόθαλψης μεσανατολικών τρομοκρατικών οργανώσεων οι οποίες εξαπέλυαν τρομοκρατικές επιθέσεις στο δυτικό κόσμο βοήθησε στη προσέγγιση και τη συμμαχία των δύο χωρών έναντι του κοινού εχθρού : του δυτικού συνασπισμού με επικεφαλής τις ΗΠΑ,²³⁴ δ) η Συρία αποφάσισε να υποστηρίξει το Ιράν σε σχέση με το αραβικό Ιράκ, καθώς βρισκόταν σε μεγάλη αντιπαλότητα με το τελευταίο.²³⁵ Το Ιράκ κυβερνιόταν, όπως και η Συρία, από το κόμμα Μπάαθ υπό την ηγεσία του Σαντάμ Χουσεϊν και τα δύο κόμματα διαγωνίζονταν το ένα το άλλο για το ποιο από τα δύο θα επικρατήσει και θα αποτελεί εκείνο το μοναδικό εκπρόσωπο του αραβικού σοσιαλιστικού κινήματος στον αραβικό κόσμο. Επομένως, η Συρία επιθυμούσε την επικράτηση του Ιράν επί του Ιράκ γιατί, εκτός από την αντιπάθεια που ένιωθε για το ιρακινό καθεστώς, μια πιθανή νίκη του Ιράκ θα συνέβαλλε στην αύξηση του κύρους του στον αραβικό κόσμο και, ευρύτερα, στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και, σίγουρα, σε βάρος του μπααθικού καθεστώτος της Συρίας.²³⁶

Από την αρχή της σύγκρουσης του Ιράκ με το Ιράν ο Άσσαντ καταδίκασε την εισβολή του Ιράκ στο έδαφος του Ιράν τονίζοντας ότι ο πόλεμος Ιράν-Ιράκ αποτελεί τον λάθος πόλεμο τη λάθος στιγμή εναντίον του λάθους εχθρού, καθώς ο συγκεκριμένος πόλεμος θα δίχαζε και θα εξουθένωνε τα αραβικά κράτη και θα τα απομάκρυνε από τον <<ιερό>> σκοπό τους, την αντιμετώπιση της ισραηλινής απειλής.²³⁷ Η συμμαχία και η υποστήριξη του Άσσαντ προς το Ιράν έγινε ακόμα πιο στενή μετά την εισβολή του Ισραήλ στο Λίβανο το 1982, όταν η Χεζμπολλάχ υποστήριξε τη Συρία έναντι του Ισραήλ.²³⁸ Παρά την ιρακινή υποστήριξη, ο Άσσαντ

---

²³³ Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, London, UK and New York, USA, 2013, σ.33.

²³⁴ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.90.

²³⁵ Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the "Axis of Evil" and "Pax Americana"*, ό.π., σ.199.

²³⁶ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.91-93.

²³⁷ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.93.

²³⁸ Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the "Axis of Evil" and "Pax Americana"*, ό.π., σ.200.

προσπαθούσε να αποθαρρύνει τις ιρανικές αρχές να εισβάλλουν στο Ιράκ, όταν στη διάρκεια του πολέμου ο ιρανικός στρατός βρισκόταν σε πλεονεκτικότερη θέση έναντι του ιρακινού στρατού.²³⁹ Όμως, η στάση της Συρίας την οδήγησε σε περαιτέρω απομόνωση από τον αραβικό κόσμο.²⁴⁰

B. Η συνέχιση της εμπλοκής της Συρίας στο λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο (1980-1989)

Η υπόθεση που απασχόλησε περισσότερο από όλες τη Συρία στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής ήταν η εμπλοκή της στο λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο την περίοδο 1980-1989. Η δεύτερη φάση του εμφυλίου πολέμου είχε ξεκινήσει με την εισβολή του Ισραήλ στο Λίβανο το Μάρτιο του 1978. Όμως, λίγες εβδομάδες αργότερα οι ισραηλινές στρατιωτικές δυνάμεις, μετά από μάχες με τις συριακές ένοπλες δυνάμεις και τους Λιβανέζους μουσουλμάνους, αποχώρησαν από το λιβανέζικο έδαφος. Η πρώτη μεγάλη σύγκρουση του λιβανέζικου εμφυλίου πολέμου κατά τη δεκαετία του 1980 ήταν η λεγόμενη 'κρίση των πυραύλων'. Τον Απρίλιο του 1981 κατά τη διάρκεια μιας σύγκρουσης ανάμεσα στο συριακό στρατό που λειτουργούσε υπό τη σημαία της αραβικής πολυεθνικής δύναμης και της λιβανέζικης χριστιανικής δεξιάς δύναμης των Φαλαγγιτών (οι δύο πλευρές δεν συνεργάζονταν πια μετά την ανακωχή του 1976), το Ισραήλ αποφάσισε να βοηθήσει τους τελευταίους οι οποίοι ήταν και σύμμαχοί του. Η ισραηλινή πολεμική αεροπορία, αφού εισέβαλε στον εναέριο χώρο του Λιβάνου, κατέρριψε δύο ελικόπτερα της συριακής πολεμικής αεροπορίας. Η Συρία δεν ήταν πρόθυμη να αφήσει την ισραηλινή επίθεση αναπάντητη. Στις 28 Απριλίου οι συριακές ένοπλες δυνάμεις τοποθέτησαν σοβιετικούς πυραύλους στην κοιλάδα Μπεκάα. Η ισραηλινή ηγεσία τόνισε ότι δε μπορούσε να ανεχτεί την παρουσία των πυραύλων και απείλησε να τους καταστρέψει. Στις 6 Μαΐου οι ΗΠΑ μεσολάβησαν μεταξύ της Συρίας και του Ισραήλ, για να επιλυθεί το ζήτημα των πυραύλων,²⁴¹ αλλά η Σαουδική Αραβία ήταν εκείνη που συνέβαλε στην επίλυση της κρίσης.²⁴²

Όμως, η ανακωχή ανάμεσα στη Συρία και το Ισραήλ δεν κράτησε για πολύ. Συγκεκριμένα, το Δεκέμβριο του 1981 το Ισραήλ προσάρτησε επίσημα τα Υψώματα

---

²³⁹ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, Leiden, the Netherlands, Brill, 2019, σ.127.

²⁴⁰ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, Reading, UK, Ithaca Press-Durham Middle East Monographic Series, 1999, σ.160-161.

²⁴¹ Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001, σ.119-120.

²⁴² Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.85.

του Γκολάν τα οποία είχε καταλάβει από τη Συρία κατά τη διάρκεια του αραβοϊσραηλινού πολέμου του 1973. Έξι μήνες αργότερα, τον Ιούνιο του 1982 το Ισραήλ εισέβαλε στο Λίβανο, πολιορκήσε τη Βηρυτό, νίκησε σε αρκετές μάχες τη Συρία και ανάγκασε τον Αύγουστο του 1982 τα ηγετικά στελέχη της ΟΑΠ, ανάμεσά τους και τον Αραφάτ, να εγκαταλείψουν τη Βηρυτό.²⁴³ Η ισραηλινή εισβολή στο Λίβανο είχε ως αποτέλεσμα η Συρία να χάσει τον κυρίαρχο ρόλο της στη γειτονική χώρα,²⁴⁴ ενώ οι ήττες της από το Ισραήλ ανέδειξαν τη στρατιωτική της αδυναμία σε σχέση με το μισητό της αντίπαλο.

Τα προβλήματα για τη Συρία, όμως, δεν τελείωσαν εκεί. Τον Αύγουστο του 1982 εξελέγη Πρόεδρος του Λιβάνου ο Μαρωνίτης, Φαλαγγίτης και εχθρός της Συρίας στρατιωτικός Μπεχίρ Τζεμαγίλ, ενώ στα τέλη του ίδιου μήνα οι συριακές δυνάμεις, εξαιτίας της απροθυμίας της λιβανέζικης κυβέρνησης να ανανεώσει την εντολή παραμονής της αραβικής ειρηνευτικής δύναμης στη Βηρυτό και της μεσολάβησης των ΗΠΑ, αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν από τη Βηρυτό και να εγκατασταθούν στην κοιλάδα Μπεκάα.²⁴⁵

Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετώπιζε το καθεστώς Άσσαντ ήταν οι σχέσεις του με την ΟΑΠ και, γενικότερα, η στάση του απέναντι στο Παλαιστινιακό Ζήτημα. Οι σχέσεις της Συρίας με τους Παλαιστίνιους υπήρξαν τεταμένες το 1976 λόγω της εισβολής της Συρίας στο Λίβανο και της υποστήριξης εκ μέρους της των Λιβανέζων Χριστιανών. Μετά την ανακωχή του 1976 οι σχέσεις της Συρίας με την ΟΑΠ δεν ήταν τεταμένες, αλλά, παράλληλα, δεν ήταν και οι καλύτερες δυνατές. Γενικότερα, η Συρία, θεωρώντας τον εαυτό της ως το αραβικό κράτος που έδειχνε σταθερά τη μεγαλύτερη υποστήριξη στους Παλαιστίνιους και επεδίωκε περισσότερο από όλα τη θετική έκβαση του Παλαιστινιακού Ζητήματος, επιθυμούσε να ελέγχει τη σημαντικότερη Παλαιστινιακή αντάρτικη οργάνωση, την ΟΑΠ. Όμως, μια τέτοια εξέλιξη δεν ήταν καθόλου αρεστή στην ηγεσία της ΟΑΠ. Όταν η ΟΑΠ αναγκάστηκε να αποχωρήσει από τη Βηρυτό εξαιτίας της εισβολής του Ισραήλ στο Λίβανο τον

---

²⁴³ Για την αποχώρηση του Αραφάτ από τη Βηρυτό βλ. επίσης στη σελίδα 200 της παρούσας εργασίας.

²⁴⁴ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.73-74.

²⁴⁵ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.97-98.-Επίσης, Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.73 και

Ιούνιο του 1982, ο ηγέτης της Αραφάτ προσπάθησε να κρατήσει όσο το δυνατόν περισσότερο ανεξάρτητη την ΟΑΠ από τη Συρία. Για αυτό το λόγο, μετά την έξωση από τη Βηρυτό, ο Παλαιστίνιος ηγέτης αποφάσισε να εγκαταστήσει το αρχηγείο της ΟΑΠ στην Τρίπολη της Λιβάνου και όχι στη Δαμασκό, απόφαση που ενόχλησε τον Άσσαντ. Ένα άλλο γεγονός που ενόχλησε τη συριακή ηγεσία ήταν η θετική γνώμη του Αραφάτ για το Σχέδιο του Προέδρου των ΗΠΑ Ρόναλντ Ρέιγκαν. Το σχέδιο αυτό εκπονήθηκε την 1^η Σεπτεμβρίου του 1982 και προέβλεπε τη σύνδεση της Παλαιστινιακής Δυτικής Όχθης με την Ιορδανία. Η δυνατότητα σύνδεσης της Δυτικής Παλαιστίνης με την Ιορδανία που προέβλεπε το Σχέδιο ικανοποιούσε τον Αραφάτ ο οποίος ήταν πρόθυμος να αρχίσει διαπραγματεύσεις με το βασιλιά Χουσεΐν της Ιορδανίας για αυτό το ζήτημα.²⁴⁶

Το καθεστώς Άσσαντ δεν ήταν διατεθειμένο να κάτσει με σταυρωμένα τα χέρια και να αφήσει την ΟΑΠ να περάσει στη σφαίρα επιρροής της Ιορδανίας.²⁴⁷ Στις αρχές του 1983 η Συρία προσπάθησε μέσω της άμεσης επιρροής που ασκούσε σε κάποιες Παλαιστινιακές οργανώσεις που συμμετείχαν στην ΟΑΠ να αποτρέψει τη διεξαγωγή των εργασιών του Παλαιστινιακού Εθνικού Συμβουλίου, του νομοθετικού σώματος του Κράτους της Παλαιστίνης, το Φεβρουάριο του 1983 στο Αλγέρι. Ο λόγος που η Συρία επιθυμούσε την αναβολή του Συμβουλίου ήταν για να μη συζητηθεί σε αυτό το Σχέδιο Ρέιγκαν, ένα σχέδιο που απέτρεπε την πρωτοκαθεδρία της Συρίας στο Παλαιστινιακό Ζήτημα. Η Συρία δεν τα κατάφερε. Το Συμβούλιο έλαβε χώρα κανονικά στο Αλγέρι. Κατά τη διάρκεια των εργασιών του οι Παλαιστίνιοι αντιπρόσωποι, αν και δεν αποδέχθηκαν το σχέδιο, δεν το αρνήθηκαν, όμως, εντελώς και έδωσαν την έγκρισή τους στον Αραφάτ να συνεχίσει το διάλογο με το βασιλιά της Ιορδανίας. Ο Αραφάτ και ο Χουσεΐν συνέχισαν τις διαπραγματεύσεις και στις 5 Απριλίου 1983 διέκοψαν τις συνομιλίες, δίνοντας την εντύπωση πως είχαν καταλήξει να προχωρήσουν σε μια κοινή δήλωση σχετικά με το Σχέδιο Ρέιγκαν.

Η εξέλιξη αυτή προκάλεσε διχασμό μεταξύ των Παλαιστινίων. Παλαιστινιακές οργανώσεις οι οποίες συμμετείχαν στην ΟΑΠ και βρίσκονταν υπό την επιρροή της Συρίας, αλλά και στελέχη της Φατάχ, της πιο ισχυρής οργάνωσης η οποία συμμετείχε στην ΟΑΠ και επικεφαλής της ήταν ο ίδιος ο Αραφάτ, άσκησαν πίεση στον ηγέτη της

---

²⁴⁶ Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, London, UK and New York, USA, 2013, σ.52.

²⁴⁷ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.74-75.

ΟΑΠ να μην αποδεχθεί το σχέδιο Ρείγκαν. Πεποίθησή τους ήταν ότι οι ΗΠΑ, σε καμία περίπτωση, δεν ήταν διατεθειμένες να πιάσουν το Ισραήλ να κάνει οποιοσδήποτε παραχωρήσεις με βάση το Σχέδιο Ρείγκαν. Ο Αραφάτ δεν αποδέχθηκε την εισήγησή τους.

Το αποτέλεσμα ήταν να ξεσπάσει διαμάχη μεταξύ των στελεχών της Φατάχ το Μάιο του 1983. Ως πρόσχημα αναφέρθηκε η ενέργεια του Αραφάτ να διορίσει ως επικεφαλής των δυνάμεων της Φατάχ στην Τρίπολη και το βόρειο Λίβανο δύο αντιφατικές προσωπικότητες, αλλά ο πραγματικός λόγος ήταν η διχογνωμία για το Σχέδιο Ρείγκαν. Οι αντιτιθέμενοι στον Αραφάτ Παλαιστίνιοι φοβήθηκαν ότι αποδοχή του Σχεδίου Ρείγκαν θα σήμαινε τόσο την προσέγγιση της ΟΑΠ με την Ιορδανία όσο και την προσέγγιση της ΟΑΠ και την αναγνώριση εκ μέρους της του κράτους του Ισραήλ, ενέργειες οι οποίες δεν επιθυμούσαν σε καμία περίπτωση να πραγματοποιηθούν. Συγκρούσεις ξέσπασαν εντός της Φατάχ μεταξύ των πιστών και των αντιτιθέμενων δυνάμεων στον Αραφάτ με τις συριακές ένοπλες δυνάμεις στη Βηρυτό να καλύπτουν σε ορισμένες περιπτώσεις τους αντιτιθέμενους στον ηγέτη της ΟΑΠ. Στις 24 Ιουνίου του 1983 οι συριακές ένοπλες δυνάμεις απέλασαν τον Αραφάτ από το Λίβανο,²⁴⁸ όταν ο τελευταίος κατηγορήσε δημόσια τη Συρία και το Λίβανο για συνενοχή στις επιθέσεις των Παλαιστίνιων αντιτιθέμενων εναντίον του.²⁴⁹ Μέχρι τις αρχές Αυγούστου του 1983 οι αντίπαλες δυνάμεις είχαν απωθήσει τις πιστές δυνάμεις στη Φατάχ από το μεγαλύτερο μέρος του εδάφους της κοιλάδας Μπεκάα και του βορείου Λιβάνου, με αποτέλεσμα οι δυνάμεις του Αραφάτ που παρέμειναν στο Λίβανο να εγκαθιδρύσουν το αρχηγείο του στην Τρίπολη του Λιβάνου.²⁵⁰

Η Συρία, μετά τη νίκη των προσκείμενων σε αυτήν Παλαιστινιακών δυνάμεων και την έξωση του Αραφάτ από το Λίβανο και τη μείωση του κύρους και της επιρροής του μεταξύ των Παλαιστίνιων, επεδίωξε να εκμεταλλευτεί την κατάσταση προς ίδιον όφελος.²⁵¹ Τον Αύγουστο του 1983 το Κεντρικό Συμβούλιο της ΟΑΠ, υπό την επιρροή του Άσσαντ, σε συνεδρίασή του στο Αλγέρι δήλωσε την κατηγορηματική άρνησή του

---

²⁴⁸ Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, London, UK and New York, USA, 2013, σ.52.

²⁴⁹ Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001, σ.126-127.

²⁵⁰ Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001, σ.128.

²⁵¹ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.74-75.

στο Σχέδιο Ρέιγκαν. Το καθεστώς του Άσσαντ κατάφερε να διατηρήσει την πρωτοκαθεδρία του στο Παλαιστινιακό Ζήτημα, με κόστος, όμως, το διχασμό των Παλαιστινίων.²⁵²

Από το 1983 και μετά η Συρία κατάφερε να ανακάμψει στο Λίβανο. Στις 17 Μαΐου του 1983 το Ισραήλ και ο Λίβανος με τη μεσολάβηση των ΗΠΑ σύνησαν μια συμφωνία η οποία προέβλεπε την ανακωχή μεταξύ των δύο πλευρών.²⁵³ Το καθεστώς Άσσαντ δεν αποδέχθηκε τη συμφωνία ανακωχής του Λιβάνου με το Ισραήλ.²⁵⁴ Στις 15 Ιουνίου του 1983, την ίδια μέρα που η βουλή του Λιβάνου ενέκρινε τη συμφωνία, κάλεσε τους Λιβανέζους εθνικιστές να αντισταθούν απέναντι στην κυβέρνησή τους και τον Ιούλιο του 1983 συνέβαλε στη δημιουργία ενός αντικυβερνητικού μουσουλμανικού συνασπισμού.²⁵⁵ Η συμφωνία ακυρώθηκε στις 5 Μαρτίου 1984, λίγες μέρες μετά την αποχώρηση των τελευταίων αμερικανικών υποβρυχίων (26 Φεβρουαρίου 1984) που συμμετείχαν στην πολυεθνική ειρηνευτική δύναμη που είχε βρεθεί στο Λίβανο μετά την εισβολή του Ισραήλ στη χώρα τον Ιούνιο του 1982.²⁵⁶ Οι αμερικανικές δυνάμεις αποχώρησαν από το λιβανέζικο έδαφος εξαιτίας της διάλυσης του λιβανέζικου στρατού, των αμερικανικών απωλειών στο Λίβανο λόγω των βομβιστικών επιθέσεων αυτοκτονίας της Χεζμπολλάχ και των επιτυχημένων επιχειρήσεων των συριακών ενόπλων δυνάμεων εναντίον των αμερικανικών στρατιωτικών βάσεων στη λιβανέζικη επικράτεια²⁵⁷ και λόγω της ανάγκης να πειστεί η αμερικανική κοινή γνώμη, καθώς οι αμερικανικές προεδρικές εκλογές θα διεξάγονταν το Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς, ότι η αμερικανική κυβέρνηση δεν διαπνεόταν από φιλοπόλεμα αισθήματα.

---

²⁵² Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.104. Επίσης, Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001, σ.128-129.

²⁵³ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.73-74.-Επίσης, Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001, σ.129.

²⁵⁴ Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, London, UK and New York, USA, 2013, σ.34-36.

²⁵⁵ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.105.-Επίσης, Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001, σ.129.

²⁵⁶ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.116.-Επίσης, Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, London, UK and New York, USA, 2013, σ.33,36.

²⁵⁷ Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001, σ.131.-Επίσης, Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, London, UK and New York, USA, 2013, σ.33.

Στο λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο οι συγκρούσεις ανάμεσα στους Λιβανέζους χριστιανούς και τους Λιβανέζους μουσουλμάνους και τους Παλαιστίνιους συμμάχους τους, οπου οι τελευταίοι υποστηρίζονταν από τη Συρία και την Ιορδανία, συνεχίστηκαν αμείωτες μέχρι τις αρχές του 1985. Στις 11 Φεβρουαρίου του 1985 η Παλαιστινιακή ηγεσία και η Ιορδανία προχώρησαν στη μεταξύ τους συμφωνία με την οποία αποδέχθηκαν την πρόταση 242 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ η οποία προέτρεπε για ανακωχή μεταξύ των αντιμαχόμενων πλευρών.²⁵⁸ Επιπλέον, η συμφωνία αυτή αναγνώριζε την ύπαρξη του κράτους του Ισραήλ. Το καθεστώς Άσσαντ δεν ήταν πρόθυμο να αποδεχθεί τη συγκεκριμένη συμφωνία.²⁵⁹ Στις 25 Φεβρουαρίου 1985 η Συρία εξέφρασε την άρνησή της να αποδεχθεί τη συμφωνία η οποία, κατά τη γνώμη της, είχε σχεδιασθεί για να "θέσει ταφόπλακα στο Παλαιστινιακό Ζήτημα" και στις 25 Μαρτίου του 1985 προέβη στο σχηματισμό του αντιαραφατικού Παλαιστινιακού Εθνικού Μετώπου Σωτηρίας. Οι σχέσεις της Συρίας με την ΟΑΠ και την Ιορδανία περνούσαν την πιο δύσκολη τους φάση. Η συμφωνία, εξαιτίας της αντίδρασης της Συρίας, δεν προχώρησε.

Οι δυσκολίες, όμως, δεν έλειπαν και για την ισραηλινή πλευρά. Το Ισραήλ, βρίσκοντας σημαντική δυσκολία τόσο από τις τρομοκρατικές επιθέσεις αυτοκτονίας που διεξήγαγαν εναντίον του λιβανέζικες παραστρατιωτικές οργανώσεις οι οποίες υποστηρίζονταν από τη Συρία όσο και στις μάχες που διεξήγαγε εναντίον του μουσουλμανικός συνασπισμός με τη μορφή ανταρτοπολέμου,²⁶⁰ αλλά και ο συριακός στρατός με τη μορφή συμβατικού πολέμου, αποφάσισε να αποσύρει τις δυνάμεις του από το λιβανέζικο έδαφος. Στις 6 Ιουνίου του 1985 το Ισραήλ απέσυρε από το νότιο Λίβανο τις στρατιωτικές δυνάμεις του με εξαίρεση μια "ζώνη ασφαλείας" που είχαν δημιουργήσει οι δυνάμεις του κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην περιοχή.²⁶¹ Η ισραηλινή αποχώρηση από το Λίβανο αναμφίβολα διευκόλυνε τη θέση της Συρίας στη χώρα.²⁶²

---

²⁵⁸ Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001, σ.148-149.

²⁵⁹ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.71.

²⁶⁰ Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001, σ.130-131.-Επίσης, Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.73.

²⁶¹ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.73.

²⁶² Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.126.

Από εκείνο το σημείο και μέχρι τη λήξη του εμφυλίου πολέμου το καθεστώς Άσσαντ αντιμετώπιζε από θέση ισχύος την κατάσταση στο Λίβανο. Στις 13 Ιουνίου του 1986, έπειτα από πολύμηνες συνομιλίες ανάμεσα στη Συρία και τους πολιτικούς και θρησκευτικούς ηγέτες όλων των παρατάξεων του Λιβάνου, υπήρξε συμφωνία στο Λίβανο για ένα σχέδιο ειρήνης. Στις 4 Ιουλίου του 1986, στα πλαίσια αυτού του σχεδίου, συριακές ένοπλες δυνάμεις παρευρέθηκαν στη Δυτική Βηρυτό, για να συνδράμουν τις λιβανέζικες ένοπλες δυνάμεις και τη λιβανέζικη αστυνομία στην προσπάθειά τους να αποκαταστήσουν την τάξη στην πόλη.²⁶³ Μέχρι τον Μάρτιο του 1987 η τάξη είχε σχεδόν αποκατασταθεί. Η είσοδος του συριακού στρατού στη Δυτική Βηρυτό είχε την αποδοχή του Ισραήλ και των ΗΠΑ. Ήταν η πρώτη φορά που ο συριακός στρατός βρέθηκε στην πόλη της Βηρυτού από τον Αύγουστο του 1982, όταν ο συριακός στρατός είχε αναγκαστεί να εκκενώσει τη Βηρυτό εξαιτίας της εισβολής του Ισραήλ στο νότιο Λίβανο τον Ιούνιο του 1982.²⁶⁴

Εκτός από την ενίσχυση της θέσης της στο Λίβανο, η Συρία αποκατέστησε τις σχέσεις της με την Παλαιστινιακή Ηγεσία. Η εξέγερση (Ιντιφάντα) των Παλαιστινίων κατά των ισραηλινών στα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη στα τέλη του 1987²⁶⁵ και η δολοφονία του υπαρχηγού του Αραφάτ και επικεφαλής του στρατιωτικού σκέλους της ΟΑΠ Αμπού Τζιχάντ, πιθανότατα από τις ισραηλινές μυστικές υπηρεσίες, στις 16 Απριλίου του 1988 έπεισε τη Συρία και την ΟΑΠ να αφήσουν τις μεταξύ τους διαφορές στην άκρη. Στις 25 Απριλίου 1988, λίγες μέρες μετά τη δολοφονία του Τζιχάντ, ο Άσσαντ και ο Αραφάτ συναντήθηκαν στη Δαμασκό και συμφιλιώθηκαν.²⁶⁶

Τα έτη 1988-1990 ο εμφύλιος πόλεμος στο Λίβανο μπήκε στην τελική του ευθεία, με τη Συρία να επικρατεί στο τέλος και να γίνεται ο ρυθμιστής της πολιτικής κατάστασης που επικράτησε μεταπολεμικά στο Λίβανο. Στις 25 Σεπτεμβρίου του 1988 έληξε η θητεία του Προέδρου του Λιβάνου Τζιμαγίλ, χωρίς η λιβανέζικη βουλή να έχει καταφέρει να αναδείξει τον διάδοχό του. Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού του 1988 η Συρία είχε προσπαθήσει να πείσει τη βουλή του Λιβάνου να ψηφίσει δύο δικούς της υποψηφίους για το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας. Το αποτέλεσμα ήταν να μη μπορέσει να τα καταφέρει. Βλέποντας το πολιτικό αδιέξοδο στο οποίο βρισκόταν ο

---

²⁶³ Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, ό.π., σ.86.

²⁶⁴ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.136.

²⁶⁵ Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, ό.π., σ.183-184.

²⁶⁶ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.165.

Λίβανος, ο Τζιμαγίλ, την ίδια μέρα που έληγε η θητεία του, εξέδωσε διάταγμα με το οποίο διόριζε τον επικεφαλής των λιβανέζικων ενόπλων δυνάμεων, τον Μαρωνίτη Μισέλ Αούν πρωθυπουργό και επικεφαλής μιας στρατιωτικής κυβέρνησης.

Ο διορισμός του Αούν δυσαρέστησε τους Λιβανέζους μουσουλμάνους. Οι μουσουλμάνοι κατηγορούσαν τον Πρόεδρο και τον Αούν ότι είχαν διαπράξει κοινοβουλευτικό πραξικόπημα, ενώ ο πρωθυπουργός του Λιβάνου, ο Σουννίτης μουσουλμάνους Σαλίμ αλ-Χος υποστήριξε ότι η κυβέρνησή του ήταν η νόμιμη κυβέρνηση του Λιβάνου και ότι προϋπήρχε εκείνης του Αούν.

Η Συρία υποστήριξε την κυβέρνηση του Χος, ενώ το Ιράκ, αντίπαλος της Συρίας, ήταν η πρώτη αραβική χώρα η οποία υποστήριξε την κυβέρνηση του Αούν.²⁶⁷ Μάλιστα, το ιρακινό καθεστώς δε δίστασε να εξοπλίσει τις λιβανέζικες κυβερνητικές ένοπλες δυνάμεις για την πιθανή αντιπαράθεσή τους με τους Λιβανέζους Μουσουλμάνους και τους Σύριους συμμάχους τους. Στη συνέχεια και η Λιβύη υποστήριξε τον Αούν.²⁶⁸ Στα τέλη Ιανουαρίου του 1989 ο Αραβικός Σύνδεσμος επεδίωξε να λύσει τη λιβανέζικη κρίση. Συγκρότησε μια εξαμελή επιτροπή η οποία στις 30 και 31 Ιανουαρίου του 1989 πραγματοποίησε ξεχωριστές συζητήσεις στην Τύνιδα με τους Χος και Αούν. Παρ' όλα αυτά, η προσπάθεια του Αραβικού Συνδέσμου δεν απέδωσε καρπούς.

Τις επόμενες μέρες ο Αούν αποφάσισε να κινηθεί πιο δυναμικά. Στις αρχές Φεβρουαρίου του 1989 ο επικεφαλής των λιβανέζικων ενόπλων δυνάμεων διακήρυξε την κυριαρχία του καθεστώτος του στον χριστιανικό θύλακα του Λιβάνου, ενώ στα τέλη Φεβρουαρίου μπλόκαρε τα λιμάνια της μουσουλμανικής πολιτοφυλακής χρησιμοποιώντας ναυτικές και αεροπορικές δυνάμεις. Όμως, στις 15 Μαρτίου του 1989 ο Αούν έκανε το πιο αποφασιστικό βήμα που θα μπορούσε να κάνει. Εκείνη τη μέρα ο αρχηγός των λιβανέζικων ενόπλων δυνάμεων κήρυξε τον ΄΄Πόλεμο της

---

²⁶⁷ Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, ό.π., σ.85, 92-93.

²⁶⁸ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.173.

Απελευθέρωσης'' (War of Liberation)²⁶⁹ εναντίον των συριακών κατοχικών δυνάμεων στο Λίβανο.²⁷⁰

Λίγες μέρες αργότερα ο Αραβικός Σύνδεσμος, επιδιώκοντας εκ νέου να συμβάλει στην αποκλιμάκωση της κρίσης, συγκρότησε μια νέα επιτροπή η οποία αποτελούταν από το βασιλιά Χασάν του Μαρόκκο, τον βασιλιά Φάντ της Σαουδικής Αραβίας και τον Πρόεδρο Τσαντλί Μπεντζεντίντ της Αλγερίας. Τη στιγμή, όμως, που η επιτροπή ζήτησε υποστήριξη από τη διεθνή κοινότητα, η κρίση εντατικοποιήθηκε. Στις 2 Ιουλίου το ναυτικό της Συρίας παρατάχθηκε με τρόπο, ώστε να εμποδίσει πλοία φορτωμένα με όπλα να φθάσουν στα λιμάνια του χριστιανικού θυλακίου. Το καθεστώς Άσσαντ δήλωσε ότι, για να προχωρήσει στην άρση του αποκλεισμού, έπρεπε πρώτα να απομακρυνθούν από το χριστιανικό θυλάκιο οι πύραυλοι μέσου βεληνεκούς τους οποίους είχε προμηθεύσει η κυβέρνηση του Ιράκ στο καθεστώς του Αούν. Από τη μεριά του, ο Αούν αρνήθηκε να απομακρύνει τους πυραύλους και υποστήριξε ότι η διευθέτηση της λιβανέζικης κρίσης θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο εάν ο συριακός στρατός απομακρυνόταν από το λιβανέζικο έδαφος. Στα τέλη Ιουλίου του 1989 η τριμελής αραβική επιτροπή παραδέχθηκε ότι η μεσολάβησή της για εκεχειρία και για την προώθηση πολιτικών μεταρρυθμίσεων στο Λίβανο είχε αποτύχει παταγωδώς.²⁷¹

Στις 13 Αυγούστου η Συρία εξαπέλυσε νέα επίθεση κατά του καθεστώτος Αούν η οποία, τελικά, απωθήθηκε. Στις 15 Αυγούστου το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ κάλεσε τις αντιμαχόμενες πλευρές να προχωρήσουν σε εκεχειρία. Οι δύο πλευρές, αν και ανταποκρίθηκαν θετικά στην πρόταση του Συμβουλίου Ασφαλείας, δεν υποχώρησαν.

Στις αρχές Οκτωβρίου του 1989 ο Αραβικός Σύνδεσμος επανήλθε διοργανώνοντας μια συνάντηση στο Ταϊφ στην οποία παρευρέθηκαν οι ηγέτες των δύο κρατών και αντιπρόσωποι από τις δύο αντιμαχόμενες λιβανέζικες παρατάξεις. Στις 24 Οκτωβρίου του 1989, μετά από τρεις εβδομάδες συνομιλιών, οι λιβανέζικες αντιπροσωπείες συμφώνησαν στη βάση ενός Εθνικού Συμβολαίου (National Accord).

---

²⁶⁹ Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, ό.π., σ.93.

²⁷⁰ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.174.-Επίσης, Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.75.

²⁷¹ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.176-177.

Το Εθνικό Συμβόλαιο προέβλεπε : α) την εκλογή νέου Προέδρου της Δημοκρατίας, καθώς και το σχηματισμό κυβέρνησης εθνικής ενότητας. Ο νέος Πρόεδρος έπρεπε να προέρχεται από την κοινότητα των Χριστιανών Μαρωνιτών, όπως και οι προηγούμενοι, αλλά, παράλληλα, του αφαιρούνταν σημαντικές αρμοδιότητες, μεταξύ των οποίων και η αρχιστρατηγία των λιβανέζικων ενόπλων δυνάμεων. Επιπλέον, ο Πρωθυπουργός έπρεπε να προέρχεται από την κοινότητα των Σουννιτών μουσουλμάνων, ενώ ο Πρόεδρος του Κοινοβουλίου από την κοινότητα των Σιιτών μουσουλμάνων β) ότι το Κοινοβούλιο, με αυξημένες εξουσίες σε σχέση με παλιότερα, θα παρείχε τον ίδιο αριθμό εδρών και στις δύο μειονότητες (χριστιανούς και μουσουλμάνους), σε αντίθεση με το παρελθόν όπου την πλειοψηφία των εδρών κατείχε η χριστιανική κοινότητα, γ) ότι οι λιβανέζικες παραστρατιωτικές οργανώσεις, είτε ήταν μουσουλμανικές είτε χριστιανικές, θα διαλύονταν και θα παρέδιδαν όποιες περιοχές έλεγχαν στον έλεγχο της κυβέρνησης του Λιβάνου η οποία θα επέβαλε τη δικαιοδοσία της σε ολόκληρο το Λίβανο μέσω των λιβανέζικων ενόπλων δυνάμεων, δ) ότι οι ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις που παρέμεναν μόνο στη “ζώνη ασφαλείας” του νοτίου Λιβάνου έπρεπε να αποχωρήσουν εντελώς από το Λίβανο, με βάση τις Αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, ε) ότι οι συριακές ένοπλες δυνάμεις θα μπορούσαν να ανασυνταχθούν στην κοιλάδα Μπεκάα και σε άλλα στρατηγικά σημεία εντός δύο εβδομάδων από την έναρξη της εφαρμογής των πολιτικών μεταρρυθμίσεων στο Λίβανο. Ο ρόλος των συριακών ενόπλων δυνάμεων θα ήταν να συνδράμουν την κυβέρνηση του Λιβάνου να επιβάλει τη δικαιοδοσία της σε ολόκληρη τη λιβανέζικη επικράτεια. Η τελική αποχώρηση των συριακών ενόπλων δυνάμεων από το λιβανέζικο έδαφος θα μπορούσε να επιτευχθεί στο μέλλον έπειτα από μια συμφωνία της κυβέρνησης της Συρίας και της μελλοντικής κυβέρνησης εθνικής ενότητας του Λιβάνου. Το Εθνικό Συμβόλαιο αποτελούσε μια μεγάλη διπλωματική νίκη της Συρίας.²⁷²

Η συμφωνία έγινε δεκτή από τα αραβικά κράτη, τα κράτη της Δύσης και τον ΟΗΕ. Αντίθετα, την απέρριψαν ο Αούν,²⁷³ καθώς και οι δύο Σιιτικές Μουσουλμανικές παραστρατιωτικές οργανώσεις που δρούσαν στο Λίβανο, η Αμάλ, η οποία υποστηριζόταν από τη Συρία, και η Χεζμπολλάχ, η οποία υποστηριζόταν από το Ιράν.

---

²⁷² Osoegawa Taku, Syria and Lebanon : *International Relations and Diplomacy in the Middle East*, ό.π., σ.93-94.

²⁷³ Osoegawa Taku, Syria and Lebanon : *International Relations and Diplomacy in the Middle East*, ό.π., σ.94.

Μετά τη σύναψη του Εθνικού Συμβολαίου η βουλή του Λιβάνου στις 5 Νοεμβρίου του 1989 εξέλεξε νέο Πρόεδρο της Δημοκρατίας τον Μαρωνίτη Ρενέ Μουαουάντ, υποστηρικτή της Συρίας. Όμως, ο νέος Πρόεδρος δολοφονήθηκε στη Δυτική Βηρυτό στις 22 Νοεμβρίου του 1989. Δύο μέρες αργότερα η λιβανέζικη βουλή εξέλεξε νέο Πρόεδρο τον Ηλία Χαουράνι, Μαρωνίτη και επίσης υποστηρικτή της Συρίας. Ο τελευταίος προέβη στο σχηματισμό νέας κυβέρνησης με πρωθυπουργό τον Χος. Τελικά, ο τερματισμός του λιβανέζικου εμφυλίου πολέμου πραγματοποιήθηκε στα τέλη του 1990.²⁷⁴

Γ. Οι κατηγορίες της Δύσης προς τη Συρία για την υπόθαλψη και την υποστήριξη των ενεργειών αραβικών τρομοκρατικών οργανώσεων στο δυτικό κόσμο

Ένα ζήτημα που διατάραξε σοβαρά τις σχέσεις της Συρίας με τα κράτη της Δύσης ήταν εκείνο της τρομοκρατίας. Τα έτη 1985 και 1986 οι κυβερνήσεις των δυτικών χωρών υποψιάζονταν ότι η Συρία είχε παίξει σημαντικό ρόλο στην ανάδυση του φαινομένου της διεθνούς τρομοκρατίας. Όμως, η πρώτη φορά που η Συρία κατηγορήθηκε επίσημα για υπόθαλψη τρομοκρατών συνέβη με ένα περιστατικό τρομοκρατίας που έλαβε χώρα στο αεροδρόμιο Χίθροου του Λονδίνου. Ειδικότερα, η κυβέρνηση της Βρετανίας κατηγορήσε επίσημα το καθεστώς Άσσαντ ότι είχε ανάμειξη στην προσπάθεια του Ιορδανού τρομοκράτη Νιζάρ Χιντάουϊ να τοποθετήσει μια βόμβα σε ένα ισραηλινό αεροπλάνο Ελ Τζάμπο στο αεροδρόμιο Χίθροου του Λονδίνου στις 17 Απριλίου του 1986.²⁷⁵ Στη συνέχεια, η βρετανική κυβέρνηση απέλασε από τη χώρα τρεις Σύριους διπλωμάτες έπειτα από την άρνηση του πρέσβη της Συρίας στη Βρετανία να ακυρώσει τη διπλωματική τους ασυλία, ώστε να μπορέσει να τους ανακρίνει η βρετανική αστυνομία σχετικά με την υπόθεση. Η Συρία ανταποκρίθηκε προχωρώντας στην απέλαση μερικών Βρετανών διπλωματών από τη χώρα. Μετά την ολοκλήρωση της δίκης του Χιντάουι στα τέλη Οκτωβρίου του 1986 η Βρετανία διέκοψε τις διπλωματικές της σχέσεις με τη Συρία.²⁷⁶ Όσον αφορά τις υπόλοιπες χώρες του δυτικού συνασπισμού, οι ΗΠΑ υποστήριζαν τη Βρετανία κατηγορώντας επίσημα τη Συρία για υπόθαλψη τρομοκρατών και ανακαλώντας τον πρέσβη τους από τη Δαμασκό μετά τη δίκη του Χιντάουϊ, ενώ η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) υπέβαλε στις 10

²⁷⁴ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.190.

²⁷⁵ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, Reading, UK, Ithaca Press-Durham Middle East Monographic Series, 1999, σ.162.

²⁷⁶ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.161.

Νοεμβρίου 1986 οικονομικές κυρώσεις εναντίον της Συρίας.²⁷⁷ Παρ' όλα αυτά, οι ευρωπαϊκές χώρες δε διέκοψαν τις σχέσεις τους με τη Συρία για το ζήτημα της τρομοκρατίας. Ο Άσσαντ, όπως ήταν αναμενόμενο, αρνήθηκε τις κατηγορίες.²⁷⁸ Τελικά, οι σχέσεις της Συρίας με τη Βρετανία και τις ΗΠΑ αποκαταστάθηκαν στα τέλη Αυγούστου του 1990, όταν το καθεστώς Άσσαντ συνέβαλε καθοριστικά στην απελευθέρωση ενός Ιρλανδού ομήρου από μια μουσουλμανική παραστρατιωτική οργάνωση στη Δυτική Βηρυτό.²⁷⁹

Δ. Το Παλαιστινιακό Ζήτημα κατά τα έτη 1988 και 1989

Το 1988 και το 1989 ήταν έτη σημαντικών εξελίξεων για την ισραηλινοπαλαιστινιακή διένεξη. Το Παλαιστινιακό Εθνικό Συμβούλιο, στις συνεδριάσεις του στο Αλγέρι το Νοέμβριο του 1988²⁸⁰ και στη Καζαμπλάνκα το Μάιο του 1989, είχε αποδεχθεί την απόφαση 242 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ η οποία αναγνώριζε το κράτος του Ισραήλ και προέβλεπε τη δημιουργία Παλαιστινιακού Κράτους στην Παλαιστίνη. Επιπλέον, το Συμβούλιο των Παλαιστινίων αναγνώρισε το ρόλο-κλειδί που θα είχε η Συρία σε μελλοντική διευθέτηση του Παλαιστινιακού Ζητήματος. Η αποδοχή της αποφάσεων 242 και 338 του ΟΗΕ εκ μέρους του Παλαιστινιακού Εθνικού Συμβουλίου, αλλά και η δήλωση του Αραφάτ το Δεκέμβριο του 1989 με την οποία αποδεχόταν μια άλλη πρόταση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ η οποία υποστήριζε το δικαίωμα της ύπαρξης του Ισραήλ και καταδίκασε την τρομοκρατία σε όλες τις μορφές άνοιξε το δρόμο για διάλογο ανάμεσα στις ΗΠΑ και την ΟΑΠ.²⁸¹

Η Συρία, μη μπορώντας να αναγνωρίσει την ύπαρξη του κράτους του Ισραήλ, αποφάσισε να μην αναγνωρίσει το Κράτος της Παλαιστίνης, σε αντίθεση με άλλα αραβικά κράτη. Η άποψή του αυτή ενισχύθηκε από ένα ειρηνευτικό σχέδιο που πρότεινε η κυβέρνηση του Ισραήλ στις 13 Μαΐου του 1989. Το σχέδιο αυτό απέκλειε τις απευθείας διαπραγματεύσεις του Ισραήλ με την ΟΑΠ και δεν αποδεχόταν τη δημιουργία Παλαιστινιακού Κράτους στις κατεχόμενες περιοχές της Παλαιστίνης. Αντίθετα, πρότεινε οι Παλαιστίνιοι να δημιουργήσουν ένα κράτος το οποίο θα απολάμβανε ένα καθεστώς αυτονομίας κάτω από την κυριαρχία του Ισραήλ.

---

²⁷⁷ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.162.

²⁷⁸ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.139.

²⁷⁹ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.191.

²⁸⁰ Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, ό.π., σ.184-185.

²⁸¹ Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, ό.π., σ.185.

Η Συρία, λόγω της αλληλεγγύης της προς τους Παλαιστίνιους, δεν ήθελε να εκφράσει δημόσια τις διαφωνίες της με τον Αραφάτ, αλλά το έκανε μέσω των παλαιστινιακών οργανώσεων που πρόσκειντο σε αυτήν και αντιτίθεντο στον Αραφάτ. Μια από αυτές ήταν το Λαϊκό Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης-Γενική Διοίκηση (ΛΜΑΠ-ΓΔ) η οποία χαρακτήρισε τις αποφάσεις του Παλαιστινιακού Εθνικού Συμβουλίου και τη δήλωση του Αραφάτ ως προδοσία.²⁸²

1.6.9.γ Η Συρία υπό τον Άσσαντ κατά τα έτη 1990-1991

Κατά την περίοδο 1990-1991 τα σημαντικότερα ζητήματα για τη Συρία στην εξωτερική πολιτική ήταν το τέλος του λιβανέζικου εμφυλίου πολέμου, η εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ (Πόλεμος του Κόλπου) και οι συροϊσραηλινές συνομιλίες.

Εξωτερική Πολιτική

Α. Ο τερματισμός του λιβανέζικου εμφυλίου πολέμου (1990)-Ο σημαντικός ρόλος που έπαιξε η Συρία στον τερματισμό του

Ο λιβανέζικος εμφύλιος πόλεμος τερματίστηκε στα τέλη του 1990. Η άρνηση του Αούν να αποχωρήσει από το Προεδρικό Μέγαρο και να αποδεχθεί το Εθνικό Συμβόλαιο οδήγησε στα τέλη Ιανουαρίου του 1990 το καθεστώς του να μάχεται ενάντια στη λιβανέζικη μαρωνίτικη παραστρατιωτική οργάνωση ``Λιβανέζικες Δυνάμεις``. Το φθινόπωρο του 1990 το καθεστώς Άσσαντ, ενθαρρυμένο από τη στάση της κυβέρνησης του Λιβάνου, του Ισραήλ και των κρατών της Δύσης να μην επέμβουν στα εσωτερικά του Λιβάνου, αποφάσισε να ακολουθήσει μια πιο ενεργητική πολιτική στο Λίβανο.²⁸³ Το αποτέλεσμα ήταν να διατάξει χιλιάδες Σύριους στρατιώτες, υποστηριζόμενους από τανκς και πυροβολικό, που βρίσκονταν στο Λίβανο να κατευθυνθούν προς τη Βηρυτό, για να αντιμετωπίσουν τον στρατηγό Αούν. Σκληρές μάχες μεταξύ του συριακού στρατού και των δυνάμεων του Αούν ξέσπασαν για δύο ημέρες.²⁸⁴ Τελικά, στις 13 Οκτωβρίου 1990 ο στρατηγός Αούν αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το Προεδρικό Μέγαρο εξαιτίας του βομβαρδισμού του κυβερνητικού κτηρίου από τη συριακή πολεμική αεροπορία. Οι ΗΠΑ αποδέχθηκαν τις στρατιωτικές κινήσεις της Συρίας στο Λίβανο και έπεισαν το Ισραήλ να κάνει το ίδιο.

²⁸² Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.175-176.

²⁸³ Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, ό.π., σ.95.

²⁸⁴ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.190.

Η εξουδετέρωση του Αούν έδωσε τη δυνατότητα στη Συρία να ελέγξει πλήρως το Λίβανο και να προωθήσει την εφαρμογή του Εθνικού Συμβολαίου. Το Δεκέμβριο του 1990 σχηματίστηκε νέα κυβέρνηση στο Λίβανο η οποία περιλάμβανε όλες τις θρησκευτικές κοινότητες και, παράλληλα, ο λιβανέζικος στρατός επεξέτεινε την παρουσία του σε ολόκληρη την επαρχία της Βηρυτού μετά την αποχώρηση των δυνάμεων του Αούν από την περιοχή. Ένα χρόνο αργότερα και συγκεκριμένα στις 22 Μαΐου του 1991 ο Πρόεδρος της Συρίας Άσσαντ και ο Πρόεδρος του Λιβάνου Σαρκίς υπέγραψαν τη Συνθήκη Αδελφότητας, Συνεργασίας και Συντονισμού.²⁸⁵ Η Συνθήκη έδινε τη δυνατότητα συντονισμού των κυβερνήσεων σε θέματα πολιτικής, οικονομίας, άμυνας, ασφάλειας και κοινωνικών ζητημάτων. Παρά την επίτευξη της παραπάνω συμφωνίας, ο Άσσαντ τόνισε ότι η Συρία θα σεβόταν την ανεξαρτησία του Λιβάνου.²⁸⁶

Ο λιβανέζικος εμφύλιος πόλεμος έληξε με μοναδικό νικητή τη Συρία. Στο τέλος του εμφυλίου πολέμου στο Λίβανο το καθεστώς Άσσαντ είχε πετύχει όχι μόνο να διατηρήσει την επιρροή του στο Λίβανο, αλλά και να την επεκτείνει, με τη σύναψη του Εθνικού Συμβολαίου, και την παραμονή του συριακού στρατού στο λιβανέζικο έδαφος. Τελικά, οι συριακές ένοπλες δυνάμεις αποχώρησαν οριστικά από το Λίβανο τον Απρίλιο του 2005, λίγες μέρες μετά τη δολοφονία του πρώην πρωθυπουργού της χώρας Χαρίρι και την λαϊκή κατακραυγή που ακολούθησε, καθώς οι Λιβανέζοι πολίτες θεωρούσαν ότι πίσω από αυτή την ενέργεια βρισκόταν η Συρία του Μπασάρ αλ-Άσσαντ.²⁸⁷ Ο τελευταίος είχε διαδεχθεί τον αποθανόντα πατέρα του στο αξίωμα του Προέδρου της Συριακής Δημοκρατίας από τον Ιούλιο του 2000.

B. Η στάση της Συρίας στον Πόλεμο του Κόλπου (1990-1991)

Το 1990 έλαβε χώρα και ένα άλλο σημαντικό περιστατικό στη Μέση Ανατολή. Στις 2 Αυγούστου του 1990 το Ιράκ του Σαντάμ Χουσεΐν εισέβαλε στο Κουβέιτ,²⁸⁸ με σκοπό την απόκτηση των πετρελαίων της χώρας, αλλά και την αναβάθμιση του κύρους του ιρακινού καθεστώτος στην περιοχή. Η Συρία ήταν το πρώτο αραβικό κράτος που καταδίκασε την ιρακινή εισβολή και δήλωσε την αλληλεγγύη του προς το Κουβέιτ. Οι λόγοι που οδήγησαν τη Συρία σε αυτή την απόφαση ήταν : α) η διαχρονική αντιπάθεια

---

²⁸⁵ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.75-76.-Επίσης, Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, ό.π., σ.95-96.

²⁸⁶ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.201.

²⁸⁷ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.263.

²⁸⁸ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.156.

που ένιωθε το καθεστώς Άσσαντ για το Ιράκ και η επιθυμία της συριακής κυβέρνησης για την κατάρρευση του χουσεϊνικού μπααθικού καθεστώτος στο Ιράκ, β) η ανησυχία του Άσσαντ ότι η παραμονή του Ιράκ υπό την ηγεσία του Σαντάμ Χουσεϊν στο Κουβέιτ με την απόκτηση των πετρελαίων της χώρας, αλλά και ο εκφοβισμός της Σαουδικής Αραβίας θα επέτρεπε στο Ιράκ να ενισχύσει τη θέση του στον αραβικό κόσμο. Υπό ισχυρότερη θέση, το Ιράκ θα μπορούσε να διεκδικήσει την αρχηγία μεταξύ των αραβικών χωρών στον αγώνα τους κατά του Ισραήλ. Η Συρία δεν θα επιθυμούσε σε καμία περίπτωση το μισητό Ιράκ να ηγηθεί των αραβικών κρατών σε ένα πόλεμο κατά του Ισραήλ ή να διεξάγει το Ιράκ, ως επικεφαλής των αραβικών κρατών, συνομιλίες με το Ισραήλ για ανακωχή,²⁸⁹ γ) η επιδίωξη της Συρίας να ξεφύγει από την απομόνωση στην οποία την είχαν υποβάλλει τα αραβικά κράτη εξαιτίας της πολιτικής της στο λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο, αλλά και της υποστήριξης που είχε δείξει στο Ιράν στον πόλεμο του με το Ιράκ την περίοδο του 1980-1988.²⁹⁰ Τις αραβικές χώρες τις οποίες είχε περισσότερο ανάγκη να τη στηρίξουν στον αγώνα της κατά του Ισραήλ ήταν η Αίγυπτος σε στρατιωτικό επίπεδο και η Σαουδική Αραβία σε οικονομικό επίπεδο. Το συριακό καθεστώς χρειαζόταν τη στρατιωτική βοήθεια της Αιγύπτου και την οικονομική βοήθεια της Σαουδικής Αραβίας,²⁹¹ εκτός από την ενίσχυση του στον αγώνα του κατά της ισραηλινής απειλής, για την στρατιωτική και την οικονομική αναβάθμιση της Συρίας. Η ανάγκη της Συρίας για τέτοιου είδους βοήθειες γινόταν πιο επιτακτική για εκείνη τη χρονική περίοδο, καθώς η Σοβιετική Ένωση είχε ήδη διαλυθεί και δε μπορούσε να παρέχει πια προς τη σύμμαχό της στρατιωτική και οικονομική βοήθεια,²⁹² δ) η Συρία αποφάσισε να υποστηρίξει και να συμμετάσχει στον στρατιωτικό συνασπισμό που είχαν συγκροτήσει οι ΗΠΑ και θα υποστήριζε ένοπλα το Κουβέιτ και τη Σαουδική Αραβία εναντίον του Ιράκ λόγω του γεγονότος ότι οι ΗΠΑ, μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, παρέμειναν η μόνη υπερδύναμη στον κόσμο.²⁹³ Το καθεστώς Άσσαντ θεωρούσε, ως αποστολή ζωτικής σημασίας για την

---

²⁸⁹ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.80.

²⁹⁰ Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, ό.π., σ.97.-Επίσης, Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.160-161.

²⁹¹ Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.80.

²⁹² Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, ό.π., σ.196.

²⁹³ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.157.-Επίσης, Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.81.

επιβίωσή του, την βελτίωση των σχέσεών του με τις ΗΠΑ. Αυτό το χρειαζόταν με σκοπό τη μεγαλύτερη δυνατή ανοχή ή ακόμα και τη θετική στάση της αμερικανικής ηγεσίας τόσο στην προσπάθεια της Συρίας να δείξει ότι αποτελεί χώρα-κλειδί για την εγκαθίδρυση της ειρήνης και της ασφάλειας στη Μέση Ανατολή όσο και στην επιθυμία της Συρίας οι ΗΠΑ να αναγνωρίσουν ως δίκαια τα αιτήματα της σε ενδεχόμενες διαπραγματεύσεις με το Ισραήλ, να μεσολαβήσουν θετικά σε ενδεχόμενες συζητήσεις που μπορεί να διεξαχθούν στον ΟΗΕ για την επίλυση της αραβοϊσραηλινής διένεξης και να υποστηρίξουν στις συριακές θέσεις στο λιβανέζικο ζήτημα.²⁹⁴ Επιπλέον, η Συρία ήθελε να αποκαταστήσει τις σχέσεις της με τις ΗΠΑ και τις δυτικές χώρες μετά τις κατηγορίες κυρίως από τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της Βρετανίας ότι η Συρία υπέθαλπε Άραβες τρομοκράτες οι οποίοι διεξήγαγαν τρομοκρατικές επιθέσεις στη Δύση. Μέσω της συμμετοχής της στο συνασπισμό των ΗΠΑ η Συρία του Άσσαντ θέλησε να δείξει ότι όχι μόνο δεν υποθάλπει την τρομοκρατία, αλλά ότι είναι και πρόθυμη να αντιμετωπίσει ένοπλα τον ταραξία της Μέσης Ανατολής, το Ιράκ, με μοναδικό σκοπό την εδραίωση της ειρήνης και της σταθερότητας στην περιοχή. Τελικά, το σκεπτικό του Άσσαντ αποδείχθηκε σωστό, καθώς οι ΗΠΑ έδειξαν ανοχή στις ενέργειες της Συρίας στο Λίβανο, βελτίωσαν ακόμα περισσότερο τις σχέσεις τους με το συριακό καθεστώς, χωρίς όμως να αποσύρουν τη Συρία από τη λίστα τρομοκρατών,²⁹⁵ μετά την απελευθέρωση του Ιρλανδού ομήρου στη Δυτική Βηρυτό τον Αύγουστο του 1990 και, τέλος, συνέβαλαν στη μείωση της έντασης με το Ισραήλ και στη διεξαγωγή συνομιλιών ανάμεσα στο Ισραήλ και τη Συρία το 1991.²⁹⁶

Στις 10 Αυγούστου του 1990, μια εβδομάδα μετά την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ, στη διάσκεψη που έλαβε χώρα στην Αίγυπτο μετά από πρόταση της Συρίας, ο Άσσαντ υποστήριξε την Αίγυπτο και τη Σαουδική Αραβία οι οποίες καταδίκασαν την επιθετική ενέργεια του Ιράκ και εξέφρασε την άποψη για τη δημιουργία μιας παναραβικής δύναμης η οποία θα συνέδραμε τη Σαουδική Αραβία. Στις 20 Αυγούστου του 1990 η Συρία πρόσφερε 1200 στρατιώτες στη Σαουδική Αραβία προς υποστήριξή της.²⁹⁷ Κατά τη διάρκεια του Πολέμου του Κόλπου το 1990 η Συρία συνέδραμε τη

---

²⁹⁴ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.159-160.-Επίσης, Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997, σ.81-82.

²⁹⁵ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.170.

²⁹⁶ Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, London, UK, Routledge, 2001, σ.157-159.

²⁹⁷ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.189.

Σαουδική Αραβία επιπλέον με 20000 περίπου στρατιώτες, αν και η παρουσία τους υπήρξε συμβολική, καθώς δεν έλαβαν μέρος στις μάχες.²⁹⁸

Η συμμετοχή της Συρίας στο συνασπισμό των ΗΠΑ κατά του Ιράκ θορύβησε στο εσωτερικό πεδίο ένα μέρος της κυβέρνησης, του κομματικού μηχανισμού και της κοινής γνώμης²⁹⁹ και στο εξωτερικό πεδίο το Ιράν. Όλες οι πλευρές δεν είδαν με ευχαρίστηση τη Συρία να συμμαχεί με τις ΗΠΑ και να στρέφεται εναντίον ενός αραβικού κράτους, ανεξαρτήτως ποιο ήταν αυτό. Το κάθεστος Άσσαντ κατησύχασε όλες τις πλευρές λέγοντάς τους ότι συμμετείχε στο συνασπισμό υπό την ηγεσία των ΗΠΑ, για να προστατεύσει το Κουβέιτ και τη Σαουδική Αραβία από τη βουλμική διάθεση του Ιράκ³⁰⁰ και για να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα της Συρίας, αλλά και των αραβικών και των μουσουλμανικών χωρών, δηλαδή του Ιράν, στη διαμάχη τους με το Ισραήλ. Μάλιστα, υποσχέθηκε στο Ιράν ότι θα κήρυττε ιερό πόλεμο (Jihad) εναντίον των δυτικών χωρών εάν αποφάσιζαν να παραμείνουν στο Κουβέιτ μετά τη λήξη του πολέμου.³⁰¹ Όπως ήταν αναμενόμενο, ο πόλεμος του Κόλπου τερματίστηκε με τη νίκη του συνασπισμού υπό την ηγεσία των ΗΠΑ επί του Ιράκ.

Τα οφέλη της Συρίας από τη συμμετοχή της στον Πόλεμο του Κόλπου υπήρξαν και οικονομικά και διπλωματικά. Στο οικονομικό επίπεδο, το καθεστώς Άσσαντ, εξαιτίας της υποστήριξης της Συρίας προς το Κουβέιτ και τη Σαουδική Αραβία στον πόλεμο, έλαβε οικονομική ενίσχυση 200 εκατομμυρίων δολλαρίων από τα αραβικά πετρελαιοπαραγωγικά κράτη. Η οικονομική αυτή ενίσχυση χρησιμοποιήθηκε για την αναβάθμιση των συριακών στρατευμάτων που πολεμούσαν στο μέτωπο του Λιβάνου. Στο διπλωματικό επίπεδο, οι χώρες του Αραβικού Κόλπου, μετά τη λήξη του Πολέμου του Κόλπου, αποφάσισαν να συνεδριάσουν και να λάβουν αποφάσεις για την ενίσχυση της ασφάλειάς τους. Στις 5 και 6 Μαρτίου του 1991 οι υπουργοί Εξωτερικών των χωρών του Αραβικού Κόλπου, καθώς και της Συρίας και της Αιγύπτου συναντήθηκαν στη Δαμασκό, για να λάβουν αποφάσεις σχετικά με την ενίσχυση της ασφάλειάς τους. Το αποτέλεσμα ήταν να συμφωνήσουν στη Διακήρυξη της Δαμασκού. Η Διακήρυξη προέβλεπε τη συγκρότηση μιας παναραβικής ειρηνευτικής δύναμης η οποία θα

---

²⁹⁸ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.199-200.

²⁹⁹ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.163, 165.

³⁰⁰ Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, ό.π., σ.201.

³⁰¹ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.189.- Επίσης, Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, ό.π., σ.106-107.

στάθμευε στην περιοχή του Κόλλου και στη συντριπτική πλειοψηφία της θα αποτελούταν από στρατιωτικές δυνάμεις της Συρίας και της Αιγύπτου.³⁰² Η απόφαση της Διακήρυξης της Δαμασκού υπήρξε μια διπλωματική και στρατιωτική νίκη της Συρίας, καθώς αναγνώριζε το σημαντικό διπλωματικό και στρατιωτικό ρόλο που έπαιζε η Συρία στον αραβικό κόσμο και, γενικότερα, στην περιοχή της Μέσης Ανατολής.³⁰³ Παρ' όλα αυτά, υπήρξαν δυσκολίες στην εφαρμογή της Διακήρυξης. Μάλιστα, δεν υπήρξε καμία πρόοδος στο συγκεκριμένο θέμα σε συναντήσεις των ηγετών των συγκεκριμένων αραβικών χωρών καθ' όλη τη διάρκεια του 1991 και του 1992.³⁰⁴

Γ. Η βελτίωση των σχέσεων της Συρίας με το Ισραήλ (1991)-Η προσέγγιση της Συρίας με το Ισραήλ δεν οδήγησε στην επίλυση του Παλαιστινιακού και του Μεσανατολικού Ζητήματος

Το 1991 οι σχέσεις της Συρίας με το Ισραήλ βελτιώθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό. Τον Ιούλιο του 1991 το καθεστώς Άσσαντ, μετά από πρόταση των ΗΠΑ³⁰⁵ και τη δήλωση του πρωθυπουργού του Ισραήλ Γίτζακ Σαμίρ ότι η Συρία με τη θετική της δραστηριότητά 'έχει αλλάξει το πρόσωπο της Μέσης Ανατολής', αποφάσισε να συναντηθεί και να συνομιλήσει σε επίσημο συνέδριο με τον Ισραηλινό πρωθυπουργό. Λίγους μήνες αργότερα, στις 19 Οκτώβριου του 1991 ο Αραφάτ με παλαιστινιακή αντιπροσωπεία επισκέφθηκε τον Άσσαντ στη Δαμασκό.³⁰⁶ Στη συνάντησή τους οι ηγέτες της Συρίας και της ΟΑΠ συμφώνησαν, στη συνάντηση της Συρίας με το Ισραήλ, ο Άσσαντ να μην αποδεχθεί πρόταση του Ισραήλ για μελλοντικές συνομιλίες του με όλα τα αραβικά κράτη, με σκοπό την επίλυση της αραβοϊσραηλινής διένεξης, και να μη συνάψει ξεχωριστή συνθήκη ειρήνης με το Ισραήλ,³⁰⁷ εάν πρώτα η ισραηλινή κυβέρνηση δεν αποδεχόταν την απόδοση των Υψωμάτων του Γκολάν στη Συρία και των κατεχόμενων εδαφών της Παλαιστίνης στους Παλαιστίνιους, αλλά και την αποκατάσταση των δικαιωμάτων των τελευταίων.³⁰⁸ Λίγες μέρες αργότερα, στις 23

---

³⁰² Η Αίγυπτος συμμετείχε κανονικά στη Διακήρυξη της Δαμασκού, καθώς είχε αποκαταστήσει τις σχέσεις της με τη Συρία από το 1989. Βλ. Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.159.

³⁰³ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.161.

³⁰⁴ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.200.

³⁰⁵ Drysdale Alasdair-Hinnebusch Raymond, *Syria and the Middle East Process*, New York, USA, Council of Foreign Relations Books, 1991, σ.147.

³⁰⁶ Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, ό.π., σ.206.

³⁰⁷ Και η ηγεσία της ΟΑΠ, από τη μεριά της, αποδέχθηκε να μην υπογράψει ξεχωριστή συνθήκη ειρήνης με το Ισραήλ. Βλ. Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, ό.π., σ.161.

³⁰⁸ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.189-190.

Οκτωβρίου 1991 η Συρία διοργάνωσε μια σύνοδο των αραβικών κρατών. Κατά τη διεξαγωγή της συνόδου η κυβέρνηση της Συρίας εξέφρασε την άποψη να δημιουργηθεί μια κοινή αραβική αντιπροσωπεία η οποία θα διεξήγαγε συνομιλίες με μια ισραηλινή αντιπροσωπεία για όλα τα ζητήματα που αποτελούσαν τα αίτια της αραβοϊσραηλινής διένεξης. Με αυτό τον τρόπο, θα μπορούσε να διαμορφωθεί ένα ενιαίο αραβικό μέτωπο εναντίον των ισραηλινών απαιτήσεων, αλλά και της διπλωματικής πίεσης των ΗΠΑ οι οποίες υποστήριζαν το Ισραήλ. Αντίθετα, δεν προέκρινε το μοντέλο των διμερών επαφών μιας ξεχωριστής αντιπροσωπείας του κάθε αραβικού κράτους με την ισραηλινή αντιπροσωπεία, καθώς το τελευταίο θα είχε σκοπό την επίλυση των διμερών διαφορών του Ισραήλ με το κάθε αραβικό κράτος και όχι το σύνολο των αραβικών ζητημάτων με το Ισραήλ. Το αποτέλεσμα ήταν τα άλλα αραβικά κράτη να διαφωνήσουν με την άποψη της συριακής ηγεσίας και να προκρίνουν το μοντέλο των διμερών επαφών, κατάσταση η οποία ευνοούσε ξεκάθαρα την ισραηλινή αντιπροσωπεία.³⁰⁹

Στα τέλη του 1991 έλαβε χώρα το Συνέδριο Ειρήνης της Μαδρίτης υπό την εποπτεία των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης. Κατά τη διάρκεια των εργασιών του συνεδρίου η ισραηλινή ηγεσία θα πραγματοποιούσε διμερείς επαφές με τις ηγεσίες της Συρίας, του Λιβάνου και της Ιορδανίας. Η παλαιστινιακή ηγεσία δε θα πραγματοποιούσε διμερείς επαφές με το Ισραήλ ως ξεχωριστή πολιτική οντότητα, αλλά θα συμμετείχε στο Συνέδριο ως μέλος της ιορδανικής αντιπροσωπείας, έπειτα από απαίτηση του Ισραήλ να μην πραγματοποιήσει ξεχωριστές διαπραγματεύσεις με τους Παλαιστίνιους και ιδιαίτερα με τον κύριο πολιτικό εκπρόσωπό του, την ΟΑΠ. Τα αιτήματα της συριακής αντιπροσωπείας ήταν-σταθερά- η επιστροφή των Υψωμάτων του Γκολάν και η διεθνής αναγνώριση του Κράτους της Παλαιστίνης με την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των Παλαιστινίων από το Ισραήλ.³¹⁰ Στις 30 Οκτωβρίου του 1991 έλαβε χώρα στη Μαδρίτη η συνάντηση του Ισραηλινού πρωθυπουργού Σαμίρ με τον Σύρο Υπουργό Εξωτερικών Φαρούκ αλ-Σάρα. Η συνάντησή τους κατέληξε σε παταγώδη αποτυχία. Η μία πλευρά κατηγορήσε την άλλη για διάπραξη τρομοκρατικών ενεργειών και για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μη δείχνοντας καμία διάθεση για συνεννόηση.³¹¹ Στις 4 Νοεμβρίου του

³⁰⁹ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.177, 186.

³¹⁰ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.181,189.-Επίσης, Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, ό.π., σ.198.

³¹¹ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.187,189.

1991, λίγες μέρες μετά την ολοκλήρωση της άδοξης συνάντησης του πρωθυπουργού του Ισραήλ με τον Υπουργό Εξωτερικών της Συρίας, το Ισραήλ προχώρησε σε μια προκλητική ενέργεια. Συγκεκριμένα, έκτισε ένα νέο οικισμό στα Υψώματα του Γκολάν.³¹² Αν και η Συρία εξαιτίας της προκλητικής ενέργειας των Ισραηλινών αποχώρησε από το Συνέδριο,³¹³ η συριακή ηγεσία έδειξε αυτοσυγκράτηση και ένας δεύτερος γύρος διαπραγματεύσεων ανάμεσα στις δύο πλευρές ξεκίνησε στην Ουάσινγκτον το Δεκέμβριου του 1991. Όμως, και η δεύτερη συνάντηση εξαιτίας των διαφωνιών των δύο πλευρών για την επίσημη αναγνώριση του Κράτους της Παλαιστίνης και την κατοχή των Υψωμάτων του Γκολάν έληξε άδοξα στις 19 Δεκεμβρίου του 1991.³¹⁴ Μέχρι και σήμερα το Ισραήλ δεν έχει αναγνωρίσει επίσημα το Κράτος της Παλαιστίνης ούτε είχε αποδώσει τα Υψώματα του Γκολάν στη Συρία, κάτι το οποίο θα συνέβαινε έμπρακτα με την αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από τα κατεχόμενα παλαιστινιακά και συριακά εδάφη.

---

³¹² Drysdale Alasdair-Hinnebusch Raymond, *Syria and the Middle East Process*, New York, USA, Council of Foreign Relations Books, 1991, σ.148.

³¹³ Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, ό.π., σ.187.

³¹⁴ Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, ό.π., σ.200-201.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 :

Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Το προφίλ της Κύπρου

Η Κύπρος είναι νησί της Δυτικής Ασίας (ή της Μέσης Ανατολής) το οποίο βρίσκεται ανατολικά του Λιβάνου, της Συρίας και του Ισραήλ και του Κράτους της Παλαιστίνης, νότια της Τουρκίας, βόρεια της Αιγύπτου και δυτικά της Ελλάδας.³¹⁵ Όσον αφορά την έκτασή της, η Κύπρος είναι το τρίτο μεγαλύτερο νησί ολόκληρης της Μεσογείου (μετά τη Σικελία και τη Σαρδηνία)³¹⁶ καταλαμβάνοντας 9.240 τετραγωνικά χιλιόμετρα εδάφους³¹⁷, ενώ ο πληθυσμός της, σύμφωνα με την επίσημη εκτίμηση της Παγκόσμιας Τράπεζας, είναι 1207000.³¹⁸ Ως νησί η Κύπρος δεν αποτελεί μία ενιαία κρατική οντότητα. Ειδικότερα, το νότιο τμήμα του νησιού διοικείται από τους Έλληνες της Κύπρου (τους Ελληνοκυπρίους) με την επίσημη ονομασία ``Κυπριακή Δημοκρατία``³¹⁹, ενώ το βόρειο τμήμα διοικείται από τους Τούρκους της Κύπρου (τους Τουρκοκύπριους) με την επίσημη ονομασία -από το 1983- ``Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου``.³²⁰ Το τουρκοκυπριακό ψευδοκράτος στο βόρειο τμήμα της Κύπρου έχει αναγνωριστεί από νομικής άποψης (de jure) μόνο από την Τουρκία.³²¹

Σχετικά με την έκταση των δύο <<κρατικών>> οντοτήτων, η ``Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου``, μετά την εισβολή του τουρκικού στρατού στην Κύπρο το καλοκαίρι του 1974, καταλαμβάνει 3242 τετραγωνικά χιλιόμετρα (35-36 %)

³¹⁵ Ιστοσελίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.)-Ανατολική Μεσόγειος - <https://www.un.org/geospatial/content/eastern-mediterranean>

³¹⁶ Ιστοσελίδα World Atlas- <https://www.worldatlas.com/articles/biggest-islands-in-the-mediterranean-sea.html>

³¹⁷ Ιστοσελίδα της Παγκόσμιας Τράπεζας- <https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.TOTL.K2?locations=CY>

³¹⁸ Ιστοσελίδα της Παγκόσμιας Τράπεζας- <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=CY>

³¹⁹ Επίσημη ιστοσελίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας- http://www.cyprus.gov.cy/portal/portal.nsf/citizen_gr?OpenForm&access=0&SectionId=citizen&CategoryId=none&SelectionId=home&print=0&lang=el Επίσης, Επίσημη ιστοσελίδα της Προεδρίας της Κυπριακής Δημοκρατίας- <https://www.presidentcy.gov.cy/cypresidency/cypresidency.nsf/home/home?opendocument>

³²⁰ Επίσημη ιστοσελίδα της <<Προεδρίας>> της <<Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου>>- <https://kktcb.org/en>

³²¹ Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Η Κυπριακή Δημοκρατία από το 1960 μέχρι σήμερα*, Λευκωσία, Κύπρος, σ.4 -Αρχείο pdf- [http://www.mfa.gov.cy/mfa/embassies/embassy_stockholm.nsf/D133FD37EAC1AC2CC22578B00036D955/\\$file/%CE%9A%CE%94%20%CE%B1%CF%80%CF%8C%20%CF%84%CE%BF%201960%20%CE%BC%CE%AD%CF%87%CF%81%CE%B9%20%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1.pdf](http://www.mfa.gov.cy/mfa/embassies/embassy_stockholm.nsf/D133FD37EAC1AC2CC22578B00036D955/$file/%CE%9A%CE%94%20%CE%B1%CF%80%CF%8C%20%CF%84%CE%BF%201960%20%CE%BC%CE%AD%CF%87%CF%81%CE%B9%20%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1.pdf)

του κυπριακού εδάφους³²², ενώ η Κυπριακή Δημοκρατία 5998 τετραγωνικά χιλιόμετρα (64-65 %) της Κύπρου. Σχετικά με την πληθυσμιακή τους σύνδεση, ο πληθυσμός της Κυπριακής Δημοκρατίας αποτελεί περίπου το 82% του συνολικού πληθυσμού της Κύπρου (Ελληνοκύπριοι 80% και άλλες μειονότητες το 2%), ενώ ο πληθυσμός του τουρκοκυπριακού ψευδοκράτους το 18% (Τουρκοκύπριοι). Με βάση τη θρησκευτική συνείδηση των κατοίκων της Κύπρου, το 80% είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι (Ελληνοκύπριοι), το 18% Σουννίτες Μουσουλμάνοι (Τουρκοκύπριοι) και το 2% εντάσσονται σε άλλα παρακλάδια της Χριστιανικής Θρησκείας (Μαρωνίτες, Αρμενική Εκκλησία, Καθολικοί, Αγγλικανοί), σε άλλες θρησκείες ή είναι άθεοι.³²³

2.2 Η ιστορία της Κύπρου από την αρχαιότητα έως το 1945

Η ιστορία της Κύπρου μοιάζει σε μεγάλο βαθμό με την ιστορία της Συρίας. Αυτή η ιστορική σύμπτωση είναι λογική, καθώς η Κύπρος είναι ένα νησί το οποίο βρίσκεται στη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου και απέχει ελάχιστα από τις ακτές της Μέσης Ανατολής. Συγκεκριμένα, το νησί της Αφροδίτης, όπως αποκαλείται αλλιώς η Κύπρος με πιο χαριτωμένο τρόπο, είναι ακριβώς απέναντι και χωρίζεται μόνο από τη θάλασσα από τη Συρία, το Λίβανο και την Παλαιστίνη.

Η Κύπρος, εξαιτίας της σημαντικής γεωγραφικής της θέσης και αποτελώντας, κατά συνέπεια, πόλο έλξης για τους ισχυρούς εισβολείς που εισέβαλλαν καθ' όλη τη διάρκεια των αιώνων στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, βρισκόταν διαρκώς υπό ξένη κατοχή και αποτελούσε μια απλή επαρχία του μεγάλου κράτους ή της αυτοκρατορίας που την καταλάμβανε. Η κοντινή απόσταση της Κύπρου από τη Συρία και η αδυναμία της τελευταίας, ως ολιγάριθμης επαρχίας, να αντισταθεί στους ισχυρούς και πολυάριθμους ξένους εισβολείς που εκστράτευαν στην περιοχή είχαν ως αποτέλεσμα τα δύο σήμερα ανεξάρτητα κράτη να αποτελούσαν στην συντριπτική περίοδο της ιστορίας τους επαρχίες του ίδιου κράτους ή της ίδιας αυτοκρατορίας.

Το γεγονός ότι η Κύπρος και η Συρία βρίσκονταν κατά το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας τους υπό τον ίδιο ξένο ζυγό και η διαπίστωση πως η αλλαγή της πολιτικής

---

³²² Γραφείο Τύπου του Υπουργείου Εξωτερικών της <<Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου>>- <https://pio.mfa.gov.ct.tr/en/geographic-information/> και Υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας- <https://mfa.gov.cy/el/historical-background.html>

³²³ Mirbagheri Farid, *Historical Dictionary of Cyprus*, Maryland, USA, Scarecrow Press, 2010, xiii. Επίσης, βλ. Ιστοσελίδα Εγκυκλοπαίδειας *Britannica*- <https://www.britannica.com/place/Cyprus/People>.

κατάστασης στην μία περιοχή θα οδηγούσε κατά πάσα πιθανότητα στην αλλαγή των πολιτικών συσχετισμών και στην άλλη περιοχή οδήγησαν τους κατοίκους της Κύπρου να ενδιαφέρονται ζωηρά για το πολιτικό μέλλον της Συρίας και αντίστροφα. Το ενδιαφέρον της Κύπρου για τη Συρία έγινε ζωηρό ιδιαίτερα από το 1946 και μετά, όταν η Συρία απέκτησε την ανεξαρτησία της, και ,αντίστροφα, το ενδιαφέρον της Συρίας για την Κύπρο έγινε ιδιαίτερα έντονο από το 1950 και έπειτα, δηλαδή όταν η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων της Κύπρου, δηλαδή οι Έλληνες κάτοικοί της (Ελληνοκύπριοι) προσπάθησαν να πετύχουν μέσω των προσφυγών της ελληνικής κυβέρνησης στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.), καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950, αρχικά την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα και στη συνέχεια τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κυπριακού κράτους.

Η ιστορία της Κύπρου, αντικείμενο μελέτης της παρούσας ενότητας, χρονολογείται ήδη από την περίοδο της αρχαιότητας. Στα μέσα της 7^η χιλιετίας π.Χ. η Κύπρος κατοικήθηκε για πρώτη φορά. Οι πρώτοι κάτοικοί της προήλθαν από τις περιοχές της Συρίας και της Παλαιστίνης.³²⁴ Οι κάτοικοί της ονομάστηκαν Ετεοκύπριοι από εκείνους έλαβε και το νησί το όνομά του. Μετά από 4500 χρόνια και ειδικότερα από το 1400 μέχρι το 1101 π.Χ. η Κύπρος εποίκιστηκε από τους Αχαιοούς. Από εκείνο τον μακροχρόνιο εποίκισμό το νησί ελληνοποιήθηκε με την συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων του από εκείνη την εποχή μέχρι και σήμερα, και παρά τους αμέτρητους κατακτητές που κατέλαβαν το νησί και προήγαγαν σε αυτό το δικό τους πολιτισμό, να είναι Έλληνες στην καταγωγή και να υιοθετούν τα ελληνικά ήθη και έθιμα. Τον 8^ο αιώνα π.Χ. το νησί εποίκιστηκε από τους Φοίνικες, προγόνους των σημερινών Λιβανέζων. Η σημαντικότερη καινοτομία που προσέφερε ο φοινικικός λαός στους Έλληνες κατοίκους της Κύπρου ήταν το φοινικικό αλφάβητο το οποίο χρησιμοποίησαν ως βάση οι Έλληνες της Κύπρου, αλλά και όλο το ελληνικό έθνος, για να δημιουργήσει το ελληνικό αλφάβητο. Η παρουσία και η επιρροή των Φοινίκων δεν κράτησε για πολύ στην Κύπρο, καθώς το 725 π.Χ. οι Ασσύριοι κατέλαβαν το νησί και το ενσωμάτωσαν ως επαρχία της πανίσχυρης τότε Ασσυριακής Αυτοκρατορίας. Η κυριαρχία των Ασσυρίων επί της Κύπρου κράτησε για περίπου 150 χρόνια και συγκεκριμένα μέχρι το

---

³²⁴ Παντελής Σταύρος, *Νέα Ιστορία της Κύπρου*, Αθήνα, Εκδόσεις Φλώρος, 1986, Μετάφραση : Ελένη Ταμβάκη, σ.19.

569 π.Χ., όταν η Αίγυπτος επικράτησε επί της Ασσυριακής Αυτοκρατορίας και κατέκτησε το νησί το οποίο και ενέταξε στην επικράτειά της.³²⁵

Η κατοχή της Κύπρου από το αιγυπτιακό βασίλειο κράτησε πολύ λιγότερο σε σχέση με εκείνη της Ασσυριακής Αυτοκρατορίας. Στα μέσα του 6^{ου} αιώνα μια νέα δύναμη έκανε την εμφάνιση της από τα βάθη της Ασίας. Ήταν οι Πέρσες οι οποίοι με επικεφαλής τον Κύρο τον Β΄ ή Μέγα και τους διαδόχους του Καμβύση τον Β΄ και τον Δαρείο τον Α΄ ή τον Μέγα κατάφεραν να δημιουργήσουν μια αχανή αυτοκρατορία, την Περσική Αυτοκρατορία η οποία έφτασε το 490 π.Χ., επί βασιλείας του Δαρείου του Α΄, να περιλαμβάνει το σημερινό Πακιστάν, το Αφγανιστάν, το Ιράν, την Εύφορη Ημισέληνο, την Αίγυπτο, τη Μικρά Ασία και τη βόρεια Ελλάδα. Το 525 π.Χ. οι Πέρσες, υπό την ηγεσία του Καμβύση του Β΄, κατέκτησαν την Κύπρο και τη μετέτρεψαν σε επαρχία της αυτοκρατορίας τους. Μια σημαντική προσωπικότητα που αναδείχθηκε στην Κύπρο κατά τη διάρκεια της περσικής κυριαρχίας ήταν ο Ευαγόρας ο οποίος υπήρξε βασιλιάς της πόλης Σαλαμίνας της Κύπρου από το 435 μέχρι το 374 π.Χ. και το βασίλειό του ήταν φόρου υποτελές στην Περσική Αυτοκρατορία.

Οι επόμενοι βασιλείς της Περσικής Αυτοκρατορίας και διάδοχοι του Καμβύση κατάφεραν να διατηρήσουν την Κύπρο υπό περσικό έλεγχο μέχρι το 332 π.Χ., δηλαδή τη χρονιά που ο ελληνικός στρατός υπό την ηγεσία του Μακεδόνα βασιλιά, του Μεγάλου Αλεξάνδρου την κατέκτησε στα πλαίσια της εκστρατείας που πραγματοποιούσε με σκοπό την κατάλυση της Περσικής Αυτοκρατορίας. Μετά την κατάκτηση της από το Μέγα Αλέξανδρο η Κύπρος αποτέλεσε επαρχία του Ελληνιστικού Βασιλείου που δημιούργησε στην Ασία ο Μακεδόνας βασιλιάς. Μετά το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου το 323 π.Χ. η Κύπρος, όπως φυσικά και ολόκληρο το Ελληνιστικό Βασίλειο που εγκαθιδρύθηκε στην Ασία, αποτέλεσε μήλο της έριδος για τους στρατηγούς του Μεγάλου Αλεξάνδρου και επίδοξους διαδόχους τους. Το 315 π.Χ. η Κύπρος κατακτήθηκε από το Πτολεμαίο, έναν από τους στρατηγούς του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ο οποίος είχε δημιουργήσει το δικό του ελληνιστικό βασίλειο στην Αίγυπτο. Το νησί της Κύπρου παρέμεινε υπό τον έλεγχο του Πτολεμαίου και των διαδόχων του μέχρι το 58 π.Χ., όταν ο ρωμαϊκός στρατός με επικεφαλής τον φημισμένο στρατιωτικό Ιούλιο Καίσαρα κατέλαβε το βασίλειο των Πτολεμαίων και το ενέταξε

---

³²⁵ Παντελής Σταύρος, *Νέα Ιστορία της Κύπρου*, Αθήνα, Εκδόσεις Φλώρος, 1986, Μετάφραση : Ελένη Ταμβάκη, σ.21-23.

εκείνος αρχικά ως φόρου υποτελής βασίλειο στο Ρωμαϊκό Κράτος και στη συνέχεια ο διάδοχός του Οκταβιανός, μετά την αυτοκτονία του φημισμένης βασίλισσας Κλεοπάτρας το 30 π.Χ., ως πρώτος Ρωμαίος Αυτοκράτορας ως επαρχία στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.³²⁶

Η Κύπρος αποτέλεσε επαρχία της ενιαίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας μέχρι το 395 μ.Χ. Ένα αξιοσημείωτο γεγονός που έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια όλων αυτών των χρόνων ήταν ο εκχριστιανισμός της Κύπρου που πραγματοποιήθηκε το 45 μ.Χ. από τον Απόστολο Παύλο, τον Απόστολο Βαρνάβα, φίλο του Αποστόλου Παύλου, και τον Απόστολο Μάρκο, μαθητή του Αποστόλου Πέτρου. Το 395 μ.Χ. η Κύπρος αποτέλεσε επαρχία της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας ή Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, ενώ 240 χρόνια αργότερα, το 632 μ.Χ. οι Άραβες κατέλαβαν το νησί. Από το 632 και για 350 χρόνια η Κύπρος βρέθηκε υπό αραβοβυζαντινή κυριαρχία μέχρι και το 965, όταν ο ονομαστός βυζαντινός στρατηγός και μετέπειτα αυτοκράτορας Νικηφόρος Φωκάς ανακατέλαβε την Κύπρο.³²⁷ Η Κύπρος αποτέλεσε τμήμα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας μέχρι το 1191, όταν και την κατέλαβαν οι Σταυροφόροι με επικεφαλής τον περίφημο Άγγλο Βασιλιά Ριχάρδο τον Λεοντόκαρδο. Ένα χρόνο μετά, το 1192 την κατέλαβαν οι Ναΐτες Ιππότες και λίγους μήνες αργότερα την ίδια χρονιά οι Γάλλοι ευγενείς Λουιζιγιάν. Οι Λουιζιγιάν δημιούργησαν ένα ανεξάρτητο, με βάση τα δεδομένα της σύγχρονης εποχής, φεουδαλικό βασίλειο στην Κύπρο.

Η εξουσία των Λουιζιγιάν καταλύθηκε στην Κύπρο από τους Βενετούς οι οποίοι κατέλαβαν το νησί το 1489. Οι Βενετοί ήταν οι κυρίαρχοι του νησιού μέχρι το 1571. Τη χρονιά εκείνη η Οθωμανική Αυτοκρατορία με επικεφαλής τον Σουλτάνο Σελίμ τον Β΄, γιο του Σουλεϊμάν του Α΄ ή Μεγαλοπρεπούς, κατέλαβε την Κύπρο. Το νησί της Αφροδίτης παρέμεινε υπό πλήρη οθωμανικό έλεγχο για περίπου 300 χρόνια.³²⁸ Εκείνη την περίοδο 20.000 Οθωμανοί Τούρκοι μετοίκησαν στο νησί³²⁹ και πολλοί από τους απογόνους τους συνεχίζουν να κατοικούν στην Κύπρο μέχρι και σήμερα. Είναι οι σημερινοί Τούρκοι κάτοικοι της Κύπρου, οι λεγόμενοι Τουρκοκύπριοι, οι οποίοι τόσο οι ίδιοι ως γηγενείς κάτοικοι της Κύπρου όσο και οι Τούρκοι που έφυγαν από την

³²⁶ Ηρακλείδης Αλέξης, *Κυπριακό Πρόβλημα, 1947-2004 : Από την Ένωση στη Διχοτόμηση*, Αθήνα, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2004, σ.21-22.

³²⁷ Παντελής Σταύρος, *Νέα Ιστορία της Κύπρου*, Αθήνα, Εκδόσεις Φλώρος, 1986, Μετάφραση : Ελένη Ταμβάκη, σ.27,31.

³²⁸ Ηρακλείδης Αλέξης, *Κυπριακό Πρόβλημα, 1947-2004 : Από την Ένωση στη Διχοτόμηση*, Αθήνα, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2004, σ.21-22.

³²⁹ Mirbagheri Farid, *Historical Dictionary of Cyprus*, Maryland, USA, Scarecrow Press, 2010, σ.xxvi.

Τουρκία, με σκοπό να κατοικήσουν στη βόρεια Κύπρο μετά την τουρκική εισβολή του 1974³³⁰, αποτελούν τους κατοίκους της κατεχόμενης βόρειας Κύπρου και το 18% των κατοίκων ολόκληρης της Κύπρου.³³¹

Το 1878 η Μεγάλη Βρετανία, μετά το τέλος των εργασιών του Συνεδρίου του Βερολίνου, παρέλαβε τη διοίκηση της Κύπρου από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, όμως η τελευταία διατήρησε την επικυριαρχία της στο νησί. Το 1914 η Οθωμανική Αυτοκρατορία έλαβε μέρος στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918) στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων (Γερμανία, Αυστροουγγαρία) οι οποίες πολέμησαν τις Δυνάμεις της Αντάντ (Βρετανία, Γαλλία, Ρωσία). Η απόφαση αυτή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας οδήγησε τη Βρετανία να προσαρτήσει την Κύπρο την ίδια χρονιά. Έντεκα χρόνια αργότερα, το 1925 η Κύπρος μετατράπηκε σε αποικία της Βρετανίας.

Η Κύπρος, βρισκόμενη υπό βρετανική κατοχή, πέρασε από το σύστημα των μιλλέτ, που ίσχυε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και οι υπήκοοί της χαρακτηρίζονταν με βάση τη θρησκευτική τους πίστη και συνείδηση (Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι, Εβραίοι), στο νεωτερικό σύστημα, όπου το κύριο χαρακτηριστικό των υπηκόων αποτελούσε το έθνος στο οποίο ανήκουν και όχι η θρησκεία. Το αποτέλεσμα ήταν οι κάτοικοι της Κύπρου να χαρακτηρίζουν τους εαυτούς τους πρωτίστως ως Έλληνες και Τούρκους και όχι ως χριστιανούς και μουσουλμάνους. Το νέο αυτό καθεστώς, αλλά και η αυταρχική διοίκηση και η σκληρή φορολογική πολιτική που επέβαλαν οι Βρετανοί στους κατοίκους του νησιού καλλιέργησαν το κατάλληλο κλίμα, ώστε οι Ελληνοκύπριοι, που αποτελούσαν την πλειοψηφία των κατοίκων του νησιού, να επιθυμούν την απελευθέρωση της Κύπρου και την Ένωσή της με την Ελλάδα. Αντίθετα, οι Τουρκοκύπριοι επιθυμούσαν είτε την παραμονή της Κύπρου υπό τη βρετανική διοίκηση είτε την επιστροφή του νησιού στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Οι διοικητές του νησιού Βρετανοί δεν ήταν διατεθειμένοι σε καμία περίπτωση να δεχθούν την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.³³² Αυτό από το χρονικό σημείο και έπειτα άρχισε η διαμάχη της Ελλάδας και των Ελληνοκυπρίων τόσο με τη Βρετανία όσο και με την Οθωμανική Αυτοκρατορία και τη μετέπειτα διάδοχό της Τουρκία και

---

³³⁰ Ker-Lindsay James, *The Cyprus Problem : what everyone needs to know*, New York, USA, Oxford University Press, 2011, σ.6.

³³¹ Mirbagheri Farid, *Historical Dictionary of Cyprus*, ό.π., σ.xiii.

³³² Παπαπολυβίου Πέτρος, *Κύπρος, 1878-1909 : Η πρώτη περίοδος της βρετανικής αποικιοκρατίας*, στο, *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000*, Τόμος 6^{ος} : *Τα χρόνια της σταθερότητας, 1871-1909, Η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του Ελληνισμού*, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 2003, σ.285-286, 290-295.

με τους Τουρκοκυπρίους για το πολιτικό μέλλον της Κύπρου. Με αυτό τον τρόπο ξεκίνησε το Κυπριακό Ζήτημα το οποίο παραμένει άλυτο μέχρι και σήμερα.

Η αντιπαράθεση των Ελληνοκυπρίων με τους Βρετανούς για το πολιτικό καθεστώς της Κύπρου έλαβε βίαιη τροπή τον Οκτώβριο του 1931, όταν οι Έλληνες της Κύπρου εξεγέρθησαν εναντίον της βρετανικής διοίκησης. Αφορμή για την εξέγερσή τους δόθηκε από μια διαφωνία που είχαν οι εκπρόσωποι της ελληνοκυπριακής κοινότητας που ήταν μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου της Κύπρου με τη Βρετανική Διοίκηση για ένα φορολογικό νομοσχέδιο. Όμως, οι πραγματικές αιτίες ήταν η σκληρή διακυβέρνηση της Κύπρου από τους Βρετανούς, αλλά και η απροθυμία των τελευταίων να δεχθούν την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Η αντίρρηση των Βρετανών να συζητήσουν αλλαγές στο φορολογικό νομοσχέδιο οδήγησε τους Ελληνοκυπρίους που ήταν μέλη του Συμβουλίου να παραιτηθούν. Στη συνέχεια οι Ελληνοκύπριοι οργάνωσαν μεγάλες διαδηλώσεις στη Λευκωσία και ήρθαν σε σύγκρουση με τις αστυνομικές δυνάμεις της πόλης. Η βρετανική διοίκηση, βρισκόμενη σε δύσκολη θέση και φοβούμενη μη χάσει τον έλεγχο της κατάστασης στη Λευκωσία, αλλά και σε ολόκληρη την Κύπρο, αντέδρασε δυναμικά. Συγκεκριμένα, κατέστειλε τις διαδηλώσεις, συνέλαβε τους πρωταίτιους των διαδηλώσεων τους οποίους και εξόρισε και κατήργησε το Νομοθετικό Συμβούλιο.³³³ Η βρετανική διοίκηση υπήρξε ακόμα πιο σκληρή και άκαμπτη από προηγουμένως εφαρμόζοντας ένα ανελεύθερο και αυταρχικό καθεστώς.

---

³³³ Ηρακλείδης Αλέξης, *Κυπριακό Πρόβλημα, 1947-2004 : Από την Ένωση στη Διχοτόμηση*, ό.π., σ.80-81.

2.3 Το Κυπριακό Ζήτημα από το 1945 μέχρι το 1989- Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα από το 1945 μέχρι το 1989

2.3.1 Η ιστορία της Κύπρου από το 1945 μέχρι το 1950

Το 1945, τη χρονιά της λήξης του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, οι Βρετανοί εξακολουθούσαν να έχουν την ίδια στάση στο Κυπριακό Ζήτημα. Ο βασικός λόγος για τον οποίο η Βρετανία δεν επιθυμούσε να αποδεχθεί την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα ήταν η ανάγκη της να διατηρεί μια στρατιωτική βάση στη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της στην περιοχή. Διαχρονικά, η βρετανική ηγεσία θεωρούσε απαραίτητο να ελέγχει την Κύπρο, την οποία λόγω της νευραλγικής της θέσης, μπορούσε να τη χρησιμοποιεί ως στρατιωτική βάση, με σκοπό τον έλεγχο και τη διατήρηση της επιρροής της στην Ανατολική Μεσόγειο. Έχοντας την Κύπρο ως στρατιωτική βάση η Βρετανία θα μπορούσε να επεμβαίνει στρατιωτικά στη Μέση Ανατολή σε μια χρονική περίοδο όπου τα αραβικά κράτη είχαν αποκτήσει την ανεξαρτησία τους από τις δύο αποικιοκρατικές δυνάμεις (Βρετανία, Γαλλία) και προσπαθούσαν να απεμπλακούν από την επιρροή που συνέχιζαν να ασκούν οι δύο Δυνάμεις στην συγκεκριμένη περιοχή. Η Βρετανία δεν ήταν διατεθειμένη να εγκαταλείψει τα συμφέροντα (πολιτικά, οικονομικά, γεωπολιτικά) που είχε στην Μέση Ανατολή, πολιτική η οποία θα μπορούσε να πετύχει μόνο αν διατηρούσε μια σημαντική στρατιωτική βάση στην περιοχή. Η Κύπρος εξυπηρετούσε ακόμα περισσότερο το συγκεκριμένο σκοπό ως η τελευταία σημαντική στρατιωτική βάση στη Μέση Ανατολή μετά την απώλεια της Παλαιστίνης το 1948 και της Αιγύπτου το 1952.³³⁴

Επιπλέον, δύο σημαντικοί λόγοι έκαναν τη Βρετανία να επιθυμεί τη διατήρηση της Κύπρου ως βρετανικής στρατιωτικής βάσης. Ο πρώτος ήταν ότι η Βρετανική Αυτοκρατορία ήδη από τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου βίωνε μια διαρκή φάση πολιτικής και οικονομικής παρακμής η οποία επιδεινώθηκε περισσότερο με το πέρασμα των χρόνων και την υπερπροσπάθεια που κατέβαλε κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου για την επίτευξη της νίκης σε βάρος της Ναζιστικής Γερμανίας. Η συνέχιση της λειτουργίας της Κύπρου ως στρατιωτικής βάσης δεν ήταν μόνο απαραίτητη για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της στη Μέση Ανατολή, αλλά

---

³³⁴ Dodd Clement, *The history and politics of the Cyprus conflict*, London, UK, Palgrave Mackmillan, 2010, σ.13.

κυρίως για την επιβίωση και τη διατήρηση του κύρους της ως Αυτοκρατορίας στην περιοχή. Ο δεύτερος λόγος ήταν η αναχαίτιση ενδεχόμενης πολιτικής, οικονομικής ή ακόμα και στρατιωτικής διείσδυσης της Σοβιετικής Ένωσης στην περιοχή. Ο φόβος της ρωσικής διείσδυσης στη Μέση Ανατολή και, γενικότερα, στην Ανατολική Μεσόγειο ήταν ένα πρόβλημα που απασχολούσε τη Βρετανία από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα, όμως το 1945 και έπειτα την απασχολούσε και για λόγους ιδεολογικής φύσεως : η Σοβιετική Ένωση ήταν η Ρωσία η οποία από το 1917 ελεγχόταν από τον Κομμουνισμό. Η διείσδυση και η επικράτηση της Σοβιετικής Ένωσης στη Μέση Ανατολή θα οδηγούσε, αναμφίβολα, τα κράτη της περιοχής να ασπαστούν το κομμουνιστικό πολιτικό σύστημα, κάτι που ήταν απαράδεκτο για τα μοναρχικά και φιλελεύθερα κράτη της Δύσης στα οποία ανήκε και η Βρετανία. Επομένως, η ύπαρξη της Κύπρου ως στρατιωτικής βάσης ήταν απαραίτητη για την ανάσχεση της ρωσικής κομμουνιστικής διείσδυσης στη Μέση Ανατολή. Μάλιστα, η Κύπρος, διατηρούμενη ως στρατιωτική βάση, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και από τα κράτη-μέλη του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (**North Atlantic Treaty Organisation- NATO**), ένα στρατιωτικό οργανισμό που είχαν ιδρύσει τα μεγαλύτερα κράτη της Δύσης με επικεφαλής τις Η.Π.Α. και στον οποίο συμμετείχε η Βρετανία για την ανάσχεση του σοβιετικού κινδύνου παγκοσμίως.

Κατά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια η βρετανική κυβέρνηση, αν και δεν ήταν διατεθειμένη να επιτρέψει την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, ήταν πρόθυμη να συζητήσει με τους Έλληνες της Κύπρου τον τρόπο με τον οποίο η Κύπρος θα μπορούσε να μεταβεί από ένα καθεστώς άμεσης βρετανικής διοίκησης σε ένα καθεστώς αυτοκυβέρνησης ή ακόμα και να αποκτήσει την ανεξαρτησία της, υπό συγκεκριμένους όρους που θα έθετε η βρετανική ηγεσία, στο μέλλον. Τον Οκτώβριο του 1946 ο Βρετανός Υπουργός Αποικιών Άρθουρ Κρικ Τζόουνς κατήγγειλε το ανελεύθερο καθεστώς που είχε επιβληθεί στην Κύπρο από τον Οκτώβριο του 1931 και ανακοίνωσε μέτρα τα οποία θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην οικονομική αναζωογόνηση της Κύπρου. Όσον αφορά το θεσμικό πλαίσιο, ο Τζόουνς πρότεινε τη συγκρότηση ενός νομοθετικού σώματος, της Συμβουλευτικής Συνέλευσης, στο οποίο θα εξασφάλιζαν εκπροσώπηση τόσο οι Ελληνοκύπριοι όσο και οι Τουρκοκύπριοι ανάλογα με το ποσοστό τους επί του πληθυσμού. Η Συνέλευση θα είχε ως κύρια αρμοδιότητα την εκπόνηση ενός Συντάγματος το οποίο θα διευκόλυνε τη μετάβαση της Κύπρου σταδιακά, και κάτω υπό το άγρυπνο βλέμμα της Βρετανίας, σε ένα καθεστώς

αυτοκυβέρνησης. Η πρόταση του Βρετανού Υπουργού Αποικιών δεν έγινε δεκτή ούτε από τη δεξιά παράταξη, στην οποία ηγούταν η Ιερά Αρχιεπισκοπή της Κύπρου (Εθναρχία), ούτε από την αριστερή στην οποία ηγούταν το κομμουνιστικό Κόμμα της Κύπρου, το Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού (ΑΚΕΛ). Και οι δύο πλευρές τόνισαν πως επιθυμούσαν την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.³³⁵

Οι Έλληνες της Κύπρου ήταν αποφασισμένοι να πείσουν τη Βρετανία να αποδεχθεί την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Το Φεβρουάριο του 1947 η Εθναρχία, η οποία εκπροσωπούσε πολιτικά τη μεγάλη πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων, έστειλε αντιπροσωπεία στο Λονδίνο, προκειμένου να συζητήσει αναλυτικά με την τότε Εργατική Κυβέρνηση του Κλέμεντ Άττλη το ενδεχόμενο της Ένωσης του νησιού με την Ελλάδα. Στο Λονδίνο την αντιπροσωπεία συνάντησε ο Υπουργός Αποικιών. Ο εκπρόσωπος της βρετανικής κυβέρνησης ανέφερε στην κυπριακή αντιπροσωπεία ότι η βρετανική ηγεσία δεν θα αποδεχόταν, σε καμία περίπτωση, την Ένωση, αλλά ότι ήταν πρόθυμη να συζητήσει την εφαρμογή ενός φιλελεύθερου καθεστώτος αυτοκυβέρνησης στο νησί της Κύπρου.³³⁶ Λίγο καιρό μετά τη συνάντηση της κυπριακής αντιπροσωπείας με το Βρετανό Υπουργό Αποικιών η κυβέρνηση της Βρετανίας διόρισε νέο Κυβερνήτη στην Κύπρο. Αμέσως μετά την εκλογή του ο νέος Κυβερνήτης κάλεσε τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους να ορίσουν αντιπροσώπους οι οποίοι θα συμμετείχαν στη συνέλευση που θα συγκαλούσε ο ίδιος. Η Συνέλευση θα είχε ως αντικείμενο συζήτησης την εκπόνηση συντάγματος αυτοκυβέρνησης. Η συνέλευση αυτή, η οποία ονομάστηκε Διασκεπτική, προκάλεσε αντίθετα συναισθήματα στους Τουρκοκυπρίους και τους Ελληνοκυπρίους. Οι Τουρκοκύπριοι δέχθηκαν να συμμετάσχουν στη Διασκεπτική. Αντίθετα, οι Ελληνοκύπριοι διχάστηκαν. Από τη μία, η δεξιά παράταξη με επικεφαλής τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Λεόντιο δεν δέχθηκε να συμμετάσχει στη Διασκεπτική υποστηρίζοντας ότι η Διασκεπτική είχε ως στόχο την αποτροπή της Ένωσης. Από την άλλη, η αριστερή παράταξη με επικεφαλής το ΑΚΕΛ αποφάσισε να συμμετάσχει στη Διασκεπτική και να διαπραγματευτεί με τη Βρετανική Διοίκηση του νησιού.

Το αποτέλεσμα ήταν να συμμετάσχουν στη Διασκεπτική η βρετανική διοίκηση του νησιού, το ΑΚΕΛ και οι Τουρκοκύπριοι. Παρ' όλα αυτά, η συνάντηση αυτή δεν

---

³³⁵ Ηρακλείδης Αλέξης, *Κυπριακό Πρόβλημα, 1947-2004 : Από την Ένωση στη Διχοτόμηση*, ό.π., σ.86-87.

³³⁶ Ηρακλείδης Αλέξης, *Κυπριακό Πρόβλημα, 1947-2004 : Από την Ένωση στη Διχοτόμηση*, ό.π., σ.87.

οδήγησε σε κάποιο από αποτέλεσμα. Η άρνηση του Βρετανού Διοικητή να ικανοποιήσει το αίτημα του ΑΚΕΛ για την άμεση εγκαθίδρυση καθεστώτος αυτοκυβέρνησης στην Κύπρο, αλλά και η αποδοχή από τη δεξιά παράταξη (που εκπροσωπούσε την πλειοψηφία των Κυπρίων) ως μόνης λύσης για την επίλυση του Κυπριακού την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα οδήγησε το ΑΚΕΛ να αποχωρήσει από τη Διασκεπτική. Η αποχώρηση του ΑΚΕΛ είχε ως αποτέλεσμα το άδοξο τέλος των εργασιών της Διασκεπτικής.³³⁷

Αυτά ήταν τα σημαντικότερα γεγονότα που αφορούσαν το Κυπριακό Ζήτημα μέχρι το 1950, όταν το τελευταίο διεθνοποιήθηκε και έπαψε να αποτελεί μόνο μια αντιπαράθεση των Ελληνοκυπρίων και της Ελλάδας με τη Βρετανία.

2.3.2. Η διεθνοποίηση του Κυπριακού Ζητήματος τη δεκαετία του 1950- Η στάση της Συρίας ως προς το Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1950

Ένα από τα κράτη τα οποία απασχόλησε έντονα το Κυπριακό Ζήτημα μετά τη διεθνοποίησή του από τη δεκαετία του 1950 και έπειτα ήταν η Συρία. Το ενδιαφέρον της Συρίας για την υπόθεση της Κύπρου ήταν λογικό και αναμενόμενο, καθώς η Κύπρος απέχει ελάχιστα από τις ακτές της Μέσης Ανατολής και, κατά συνέπεια, οποιεσδήποτε σημαντικές πολιτικές ανακατατάξεις στο νησί θα πυροδοτούσαν σημαντικές πολιτικές ανακατατάξεις και στα κράτη της Μέσης Ανατολής στα οποία ανήκει και η Συρία. Τη δεκαετία του 1950 οι εκάστοτε κυβερνήσεις της Συρίας παρακολούθησαν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τη διαδικασία των προσφυγών των ελληνικών κυβερνήσεων για το Κυπριακό Ζήτημα στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και αποφάσισαν να λάβουν θετική στάση υπέρ αυτού κατά τη διάρκεια των προσφυγών, αλλά και γενικότερα των συζητήσεων και των ψηφοφοριών που αφορούσαν το Κυπριακό.

Τέσσερις ήταν οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν τη Συρία να λάβει θετική άποψη υπέρ του Κυπριακού τη δεκαετία του 1950. Ο πρώτος λόγος ήταν η αλληλεγγύη που ένιωθε η Συρία, ως νεοσύστατο κράτος το οποίο είχε αποκτήσει την ανεξαρτησία του από τη Γαλλία μόλις το 1946, προς μια αποικία της Βρετανίας η οποία προσπαθούσε να απαλλαγεί από το βρετανικό ζυγό. Ο δεύτερος λόγος ήταν η πεποίθηση των

---

³³⁷ Hatzivassiliou Evanthis, *Cyprus in the national and international arenas, 1945-1960 : The EOKA struggle-diplomacy and the creation of the republic of Cyprus*, σ.2, in, A.K. Petrides and E. Koumas (editors), *Introduction to the History of Cyprus*, Σημειώσεις για το μάθημα "Εισαγωγή στην Ιστορία της Κύπρου"-Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου, 2013.

εκάστοτε συριακών κυβερνήσεων πως με την απεμπλοκή της Κύπρου από τη Βρετανία θα έκλειναν οι βρετανικές βάσεις στην Κύπρο. Οι συριακές κυβερνήσεις αφελέστατα θεωρούσαν πως η Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα ή η ίδρυση ενός ανεξάρτητου κυπριακού κράτους θα τερμάτιζε την παρουσία των Βρετανών στην Κύπρο σε όλες τις μορφές της, ακόμα και με την παρουσία των βρετανικών βάσεων στην Κύπρο. Η Συρία ανησυχούσε ιδιαίτερα για το ζήτημα της ύπαρξης των βρετανικών βάσεων στην Κύπρο. Αυτό συνέβαινε γιατί η Βρετανία, έχοντας λάβει στη βάση της εξυπηρέτησης των συμφερόντων της στη Μέση Ανατολή το μέρος του Ισραήλ στην αραβοϊσραηλινή διαμάχη, θα μπορούσε ανά πάσα στιγμή, για την προστασία του Ισραήλ ή για δικούς της λόγους, να επιτεθεί εναντίον των αραβικών κρατών χρησιμοποιώντας ως ορμητήριο τις βάσεις της στην Κύπρο. Οι ανησυχίες της Συρίας και των άλλων αραβικών χωρών επαληθεύτηκαν με τον πιο τραγικό τρόπο κατά την κρίση του Σουέζ το 1956, όταν το Ισραήλ, με τη στρατιωτική υποστήριξη της Βρετανίας και της Γαλλίας οι οποίες χρησιμοποίησαν ως ορμητήριο τις βρετανικές βάσεις της Κύπρου, επιτέθηκαν εναντίον της Αιγύπτου. Τελικά, οι προσδοκίες των εκάστοτε συριακών κυβερνήσεων διαψεύστηκαν, από τη μία, με την ένταξη της Ελλάδας στο NATO το 1952 και, από την άλλη, με τις Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου το 1959. Αυτά τα δύο γεγονότα σήμαιναν πως είτε πραγματοποιούταν η Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα από το 1952 και μετά είτε η ίδρυση ενός ανεξάρτητου κυπριακού κράτους (το τελευταίο αποτελούσε αίτημα της ελληνοκυπριακής πλευράς στον ΟΗΕ στην ουσία από τις αρχές του 1957 και μετά) οι βρετανικές βάσεις θα παρέμεναν στην Κύπρο για την εξυπηρέτηση των βρετανικών και των δυτικών-νατοϊκών στρατιωτικών συμφερόντων στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Ο τρίτος λόγος για τον οποίο η Συρία τάχθηκε υπέρ της ελληνοκυπριακής πλευράς στο Κυπριακό ήταν η επιδίωξη για την εξασφάλιση της υποστήριξης της Ελλάδας στον ΟΗΕ στις συζητήσεις και τις ψηφοφορίες που θα αφορούσαν το Παλαιστινιακό και γενικότερα το Μεσανατολικό Ζήτημα. Ειδικότερα, η Συρία, όπως και οι άλλες αραβικές χώρες, εκτιμούσε τη θετική στάση των ελληνικών κυβερνήσεων προς τους Άραβες στη διαμάχη τους με το Ισραήλ από το 1948 και μετά και θεωρούσε ότι, αν υποστήριζε την Ελλάδα σε διεθνές επίπεδο σε όλα τα ζητήματα που αφορούσαν την αντιπαράθεσή της με την Τουρκία και κυρίως στο Κυπριακό, θα μπορούσε να εξασφαλίσει την ελληνική υποστήριξη στις αραβικές θέσεις όσον αφορά την αραβοϊσραηλινή διαμάχη. Η εκτίμηση και η στάση της Συρίας αποδείχθηκαν σωστές,

καθώς η Ελλάδα μέχρι και τη δεκαετία του 1980 αποτέλεσε τον πιο ένθερμο υποστηρικτή από όλα τα κράτη μέλη των δυτικών οργανισμών (Ε.Ο.Κ. και ΝΑΤΟ) των αραβικών θέσεων στο Παλαιστινιακό και το Μεσανατολικό Ζήτημα γενικότερα. Τέλος, ο τέταρτος λόγος για τον οποίο η Συρία υποστήριξε τις ελληνοκυπριακές θέσεις τη δεκαετία του 1950 ήταν οι μακροχρόνια τεταμένες σχέσεις της Συρίας με την Τουρκία. Οι σχέσεις της Συρίας με την Τουρκία ήταν πολύ τεταμένες ήδη από το 1939 με την προσάρτηση της συριακής επαρχίας της Αλεξανδρέττας από την Τουρκία και συνέχισαν να είναι τεταμένες καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1940 και του 1950, με αποκορύφωμα την τουρκοσυριακή κρίση του 1957 (περιγραφή της τουρκοσυριακής κρίσης στις σ.44-50 της παρούσας εργασίας).

2.3.2.1. Το Δημοψήφισμα του 1950- Η υποστήριξη της Συρίας στον ΟΗΕ στο αίτημα των Ελληνοκυπρίων για Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1950 οι Ελληνοκύπριοι με επικεφαλής τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Μακάριο Β΄ συνέχισαν να αγωνίζονται ακόμα πιο δυναμικά για την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Στις 16 Ιανουαρίου του 1950 η Εθναρχία, παρά την αντίθετη γνώμη της βρετανικής διοίκησης που θεωρούσε το ζήτημα της Ένωσης τελειωμένη υπόθεση, διεξήγαγε δημοψήφισμα με αντικείμενο την Ένωση ή όχι της Κύπρου με την Ελλάδα. Το 95,7 % των Ελληνοκυπρίων που συμμετείχαν στο δημοψήφισμα αποφάνθηκε υπέρ της Ένωσης. Ο Βρετανός ύπατος αρμοστής στη δήλωση που έκανε για το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος επεσήμανε τη σταθερή στάση της Βρετανίας να μην αποδεχθεί ποτέ την Ένωση του νησιού με την Ελλάδα.³³⁸

Στις 28 Ιουνίου του 1950 πέθανε ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος Β΄. Διάδοχός του ορίστηκε ο μέχρι τότε Επίσκοπος Κιτίου Μακάριος Γ΄. Ο νέος αρχιεπίσκοπος Κύπρου ήταν ένας άνθρωπος περισσότερο δυναμικός και πολιτικοποιημένος από τον προκάτοχό του. Σχετικά με την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, που ήταν το πρωταρχικό του μέλημα, θεώρησε ως καλύτερο τρόπο για την προώθησή της τη διεθνοποίηση του Κυπριακού Ζητήματος και όχι τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων με τη Βρετανία. Δύο λόγοι οδήγησαν τον νεοεκλεγέντα Αρχιεπίσκοπο Κύπρου να προωθήσει την πολιτική της διεθνοποίησης. Ο πρώτος λόγος σχετιζόταν με την πεποίθηση του Μακαρίου ότι, αν έκανε γνωστό το ζήτημα της

---

³³⁸ Κρανιδιώτης Νίκος, *Η Κύπρος υπό Βρετανική Κυριαρχία (1878-1960)*, στο, Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Τόμος 26 : Ελληνική Ιστορία, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1992, σ.429-430.

Κύπρου σε παγκόσμιο επίπεδο, θα μπορούσε να εξασφαλίσει στον ΟΗΕ την υποστήριξη κρατών από την Αφρική και την Ασία που είχαν μόλις είχαν αποκτήσει την ανεξαρτησία τους και αποτελούσαν την πλειοψηφία των κρατών του πλανήτη. Κατά τη γνώμη του, τα κράτη αυτά, τα οποία πριν την απόκτηση της ανεξαρτησίας τους βρίσκονταν υπό τον έλεγχο των αποικιοκρατικών δυνάμεων-μεταξύ των οποίων και της Βρετανίας-θα μπορούσαν να ταυτιστούν πολύ εύκολα με την επιθυμία των Ελληνοκυπρίων να απαλλαγούν από την αυταρχική βρετανική διοίκηση. Έχοντας εξασφαλίσει την υποστήριξη των συγκεκριμένων κρατών, η θετική τους στάση σε ενδεχόμενες ψηφοφορίες για το Κυπριακό Ζήτημα στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, εφόσον βέβαια το Ζήτημα είχε εγγραφεί και είχε συζητηθεί στη Συνέλευση, θα μπορούσε να αποβεί καθοριστική για την επίτευξη της Ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα. Ο δεύτερος λόγος που ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρος αποφάσισε να διεθνοποιήσει το Κυπριακό Ζήτημα οφειλόταν στη δυσαρέσκεια που ένιωθε για την απροθυμία των εκάστοτε ελληνικών κυβερνήσεων να κινητοποιήσουν την ελληνική κοινή γνώμη για την Ένωση, να πιέσουν τη Βρετανία για την Ένωση ή να διεθνοποιήσουν το Κυπριακό Ζήτημα.³³⁹

Στα μέσα Σεπτεμβρίου 1950 η Εθναρχία απέστειλε πρεσβεία στον ΟΗΕ, για να επιδώσει το δελτίο με τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος στον Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού και, παράλληλα, να διεθνοποιήσει το Κυπριακό Ζήτημα. Όταν έφτασε η κυπριακή αντιπροσωπεία στη Νέα Υόρκη, την έδρα του Οργανισμού, συναντήθηκε με τον εκπρόσωπο της ελληνικής κυβέρνησης Παναγιώτη Κανελλόπουλο, ο οποίος είχε ταξιδέψει από την Ελλάδα προς τις Η.Π.Α., για να παρακολουθήσει τις εργασίες της 5^{ης} Συνόδου της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. Στη συνάντηση αυτή η κυπριακή αντιπροσωπεία ζήτησε από τον Έλληνα Υπουργό να ζητήσει από την ελληνική κυβέρνηση να προωθήσει την εγγραφή-για πρώτη φορά-του Κυπριακού Ζητήματος στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Ο Κανελλόπουλος απάντησε στο κυπριακό αίτημα λέγοντας ότι η ελληνική κυβέρνηση δε μπορούσε τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο να προωθήσει το Κυπριακό Ζήτημα στον ΟΗΕ.

Η αντιπροσωπεία των Ελληνοκυπρίων, απογοητευμένη από την άσχημη τροπή που είχε πάρει η συνάντηση με τον Κανελλόπουλο, αποφάσισε να απευθυνθεί σε άλλα κράτη που ήταν μέλη του Οργανισμού και θα προσπαθούσε να πείσει μια από τις

---

³³⁹ Σακκάς Δ. Ιωάννης, *Η Ελλάδα, το Κυπριακό και ο Αραβικός Κόσμος, 1947-1974 : Διπλωματία και Στρατηγική στη Μεσόγειο την εποχή του Ψυχρού Πολέμου*, Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη, 2012, σ.115.

αντιπροσωπείες των συγκεκριμένων κρατών να εγγράψουν το Κυπριακό Ζήτημα ως θέμα στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ. Οι Ελληνοκύπριοι κατέβαλλαν προσπάθειες για την εγγραφή του Κυπριακού στον ΟΗΕ μέσω ενός κράτους-μέλους του Οργανισμού, γιατί η Κύπρος δεν ήταν ανεξάρτητο κράτος και, επομένως, δεν ήταν μέλος του Οργανισμού, ώστε να μπορέσει να προσφύγει στα Ηνωμένα Έθνη.

Όσον αφορά το αίτημα των Ελληνοκυπρίων να παραδώσουν το δελτίο του Δημοψηφίσματος στον ΟΗΕ, ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών Τρίγκβε Λι απάντησε ότι δεν μπορούσε ο ίδιος να παραλάβει το δελτίο, αλλά ότι θα ζητούσε από το Βοηθό του να συναντηθεί μαζί τους, για να παραλάβει το Δελτίο.

Περιμένοντας να συναντηθεί με το βοηθό του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, η κυπριακή αντιπροσωπεία επεδίωξε να βολιδοσκοπήσει τις προθέσεις των αντιπροσωπειών των κρατών-μελών για το Κυπριακό. Για αυτό το λόγο, παρευρέθηκε στο εστιατόριο των Ηνωμένων Εθνών όπου συνήθιζαν να γευματίζουν τα μέλη των αντιπροσωπειών. Στις 21 Σεπτεμβρίου 1950 στο εστιατόριο των Ηνωμένων Εθνών συνάντησαν τους αντιπροσώπους πολλών κρατών, μεταξύ των οποίων και τον αντιπρόσωπο της Συρίας στον ΟΗΕ Ελ Χούρη. Ο αντιπρόσωπος της Συρίας, όταν είδε την κυπριακή αντιπροσωπεία να εισέρχεται στο εστιατόριο, σηκώθηκε από τη θέση του, χαιρέτησε τον επικεφαλής της αντιπροσωπείας Μητροπολίτη Κυπριανό και άρχισαν να συζητούν. Κατά τη διάρκεια της συζήτησής τους ο Σύρος αντιπρόσωπος ενημέρωσε τον Αρχιεπίσκοπο Κυπριανό ότι η Συρία θα "υποστήριζε ολόψυχα" την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.³⁴⁰

Πέντε μέρες μετά, στις 26 Σεπτεμβρίου 1950 η κυπριακή αντιπροσωπεία συναντήθηκε με το Βοηθό του Γενικού Γραμματέα Βενιαμίν Κοέν και του παρέδωσε το Δελτίο. Στη συνέχεια, η αντιπροσωπεία παρακολούθησε τις εργασίες της Συνόδου της Γενικής Συνέλευσης. Παρακολουθώντας τις συνεδριάσεις, η αντιπροσωπεία της Κύπρου διαπίστωσε ότι ο Σύρος αντιπρόσωπος Χούρη τήρησε την υπόσχεση που είχε δώσει για την υποστήριξη του κυπριακού αιτήματος. Στις 28 Σεπτεμβρίου 1950, στην ομιλία του στη Γενική Συνέλευση με θέμα την υποδοχή της Ινδονησίας ως νέου κράτους-μέλους του ΟΗΕ, εξέφρασε την ικανοποίησή του που η αρχή της

---

³⁴⁰ Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη-Ηλεκτρονικό Αρχείο Κύπρος, Εφημερίδα Έθνος της Λευκωσίας (21.9.1950), στο άρθρο : 26.9.1950: Η ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΑΡΧΙΑΣ ΕΠΙΔΙΔΕΙ ΤΙΣ ΔΕΛΤΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΟΗΕ ΚΑΙ Ο ΣΥΡΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΓΕΙΡΕΙ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΣΤΟΝ ΟΗΕ ΜΕ ΥΠΑΙΝΙΓΜΟΥΣ - <http://website.informer.com/visit?domain=papademetris.net>

αυτοδιάθεσης εφαρμόστηκε στην περίπτωση της Ινδονησίας. Στη συνέχεια του λόγου του ο Χούρη έκανε έκκληση στο Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ να πραγματοποιήσει ενέργειες οι οποίες θα συμβάλλουν στην παραχώρηση ανεξαρτησίας σε όλους τους λαούς που την επιθυμούν και αγωνίζονται για αυτήν. Ο Σύρος αντιπρόσωπος δεν αναφέρθηκε ονομαστικά στην Κύπρο, αλλά έγινε κατανοητό από όλους ότι αναφερόταν, μεταξύ άλλων, και στην Κύπρο. Η Συρία αποτέλεσε την πρώτη φορά διεθνώς η οποία υποστήριξε, έστω και έμμεσο τρόπο, το αίτημα των Ελληνοκυπρίων για Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.³⁴¹

2.3.2.2. Το Κυπριακό Ζήτημα το 1952 και το 1953

Στις 16 Δεκεμβρίου 1952 η Γενική Συνέλευση, με τη συμμετοχή του μόνιμου αντιπροσώπου της Συρίας, ψήφισε ψήφισμα το οποίο όριζε ότι όλα τα κράτη-μέλη του ΟΗΕ είχαν υποχρέωση να σεβαστούν όσους λαούς βρίσκονταν υπό τη διοίκησή τους και επιθυμούσαν να αποκτήσουν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και να τους επιτρέψουν να διεξαγάγουν δημοψήφισμα, προκειμένου να εκφράσουν ελεύθερα τη γνώμη τους αν επιθυμούσαν να αποκτήσουν την αυτοδιάθεσή τους ή όχι.³⁴²

Λίγους μήνες αργότερα και συγκεκριμένα στις 10 Αυγούστου του 1953 ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, βασιζόμενος στο ψήφισμα της 16^{ης} Δεκεμβρίου 1952, με επιστολή του προς τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών ζητούσε να εγκριθεί από τη Γενική Συνέλευση ψήφισμα με το οποίο θα γινόταν σύσταση στη βρετανική κυβέρνηση να σεβαστεί το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του Κυπριακού λαού. Τελικά, το αίτημα του Μακαρίου δε συζητήθηκε καν στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, καθώς κανένα κράτος-μέλος, ούτε η Συρία ούτε η Ελλάδα, έλαβε την πρωτοβουλία να εγγράψει το Κυπριακό Ζήτημα στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ.³⁴³

---

³⁴¹ Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη- Ηλεκτρονικό Αρχείο Κύπρος , Άρθρο : 26.9.1950: Η ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΑΡΧΙΑΣ ΕΠΙΔΙΔΕΙ ΤΙΣ ΔΕΛΤΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΟΗΕ ΚΑΙ Ο ΣΥΡΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΓΕΙΡΕΙ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΣΤΟΝ ΟΗΕ ΜΕ ΥΠΑΙΝΙΓΜΟΥΣ - <http://website.informer.com/visit?domain=papademetris.net>

³⁴² Σακκάς Δ. Ιωάννης, *Η Ελλάδα, το Κυπριακό και ο Αραβικός Κόσμος, 1947-1974 : Διπλωματία και Στρατηγική στη Μεσόγειο την εποχή του Ψυχρού Πολέμου*, Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη, 2012, σ.115.

³⁴³ Κρανιδιώτης Νίκος, *Η Κύπρος υπό Βρετανική Κυριαρχία (1878-1960)*, ό.π., σ.429-430.

2.3.2.3. Το Κυπριακό Ζήτημα στον ΟΗΕ (1954-1958)

2.3.2.3.α Οι πέντε ελληνικές προσφυγές στον ΟΗΕ (1954-1958)- Η στάση της Συρίας στις ελληνικές προσφυγές

2.3.2.3.α.1 Η πρώτη ελληνική προσφυγή (1954)

Στις 16 Αυγούστου 1954 ο Έλληνας πρωθυπουργός Αλέξανδρος Παπάγος κατέθεσε την πρώτη ελληνική προσφυγή για το Κυπριακό Ζήτημα στον ΟΗΕ. Οι λόγοι που τον οδήγησαν σε αυτή την ενέργεια ήταν η επιθυμία του να δείξει ότι ως επικεφαλής του ελληνικού κράτους και ως ηγέτης της δεξιάς-εθνικόφρονος παρατάξεως θα έκανε τα αδύνατα δυνατά να πετύχει την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, η μεγάλη πίεση που ασκούσαν στην ελληνική κυβέρνηση οι Ελληνοκύπριοι και η ελληνική κοινή γνώμη για την επίτευξη της Ένωσης, καθώς και η βρετανική άρνηση στο αίτημα της Ένωσης που εκφράστηκε με τον πιο άκομψο τρόπο από τον τότε Βρετανό πρωθυπουργό Άντονι Ήντεν στη συνάντηση που είχε ο τελευταίος με τον Παπάγο στην Αθήνα στα τέλη του 1954.³⁴⁴ Με την προσφυγή του ο Παπάγος ζητούσε την εγγραφή του Κυπριακού στη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. υπό τον τίτλο *''Εφαρμογή υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών της αρχής της ισότητας δικαιωμάτων και αυτοδιαθέσεως των λαών εις τον πληθυσμόν της νήσου Κύπρου''*.³⁴⁵ Στις 23 Σεπτεμβρίου 1954 η προσφυγή κατατέθηκε στο δεκαπενταμελές συμβούλιο της Γενικής Επιτροπής του ΟΗΕ η οποία θα αποφάσιζε με ψηφοφορία αν το θέμα της ελληνικής προσφυγής, το Κυπριακό Ζήτημα, θα παραπεμπόταν για συζήτηση στην ολομέλεια της Γενικής Επιτροπής του ΟΗΕ. Στην ψηφοφορία που ακολούθησε 9 κράτη ψήφισαν υπέρ της παραπομπής του Κυπριακού Ζητήματος, 3 κατά και 3 απείχαν. Ανάμεσα στα κράτη τα οποία ψήφισαν θετικά ήταν και η Συρία η οποία εκείνη τη χρονιά συμμετείχε στο δεκαπενταμελές συμβούλιο της Γενικής Επιτροπής. Από τα πέντε μόνιμα κράτη-μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ (Η.Π.Α., Σοβιετική Ένωση, Βρετανία, Γαλλία, Κίνα) τα οποία είχαν μόνιμες θέσεις και στο δεκαπενταμελές συμβούλιο της Γενικής Επιτροπής τα κομμουνιστικά κράτη της Σοβιετικής Ένωσης και της Κίνας ψήφισαν

³⁴⁴ Ηρακλείδης Αλέξης, ό.π., σ.181.

³⁴⁵ Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη-Ηλεκτρονικό Αρχείο Κύπρος, Άρθρο : 20.8.1954: Ο ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ ΠΑΠΑΓΟΣ ΚΑΤΑΘΕΤΕΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΜΕ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΖΗΤΕΙΤΑΙ Η ΕΓΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΟΗΕ ΜΕ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ 16 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1954 - <http://website.informer.com/visit?domain=papademetris.net>

υπέρ της εγγραφής του Κυπριακού, η Βρετανία και η Γαλλία κατά, ενώ οι Η.Π.Α. απείχαν από τη διαδικασία της ψηφοφορίας.³⁴⁶

Στις 25 Σεπτεμβρίου 1954 η Ολομέλεια της Γενικής Επιτροπής του ΟΗΕ αποφάσισε αν θα τασσόταν θετικά ή αρνητικά για την εγγραφή του Κυπριακού Ζητήματος στην ημερήσια διάταξη της 9^{ης} Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. Όμως, η αγγλική αντιπροσωπεία η οποία δεν επιθυμούσε τη διεθνοποίηση του Κυπριακού Ζητήματος, έχοντας την υποστήριξη της αμερικανικής αντιπροσωπείας, επεδίωκε την αναβολή της συζήτησης για το Κυπριακό στη Γενική Επιτροπή. Ο στόχος της ήταν αρχικά να αναβληθεί η συζήτηση. Στη συνέχεια, έχοντας κερδίσει χρόνο θα προσπαθούσε με παρασκευαστικές ενέργειες, αν ήταν δυνατόν, να ματαιώνε εντελώς τη συζήτηση. Την ίδια μέρα ο αντιπρόσωπος του Ιράκ Φαντίλ Τζαμαλί, με την παρότρυνση της Βρετανίας, των Η.Π.Α. και της Γαλλίας, εισηγήθηκε την αναβολή της συζήτησης. Η πρόταση του αντιπροσώπου του Ιράκ τέθηκε σε ψηφοφορία.

Η ιρακινή πρόταση ισοψήφισε, καθώς εξασφάλισε 24 ψήφους υπέρ, 24 κατά και 12 αποχές. Ο αντιπρόσωπος της Συρίας ψήφισε κατά της αναβολής της συζήτησης, τασσόμενος με την ελληνική και ελληνοκυπριακή θέση. Όσον αφορά τα υπόλοιπα αραβικά κράτη, υπέρ της αναβολής ψήφισαν το Ιράκ, ενώ κατά η Αίγυπτος, ο Λίβανος, η Σαουδική Αραβία και η Υεμένη. Από τα πέντε ισχυρά κράτη, υπέρ ψήφισαν οι Η.Π.Α. και Γαλλία, ενώ Βρετανία, Σοβιετική Ένωση και Κίνα απείχαν. Το αποτέλεσμα ήταν η ιρακινή πρόταση να απορριφθεί.

Στη συνέχεια η Ολομέλεια της Γενικής Επιτροπής συζήτησε την ελληνική αίτηση. Στη ψηφοφορία που ακολούθησε εάν το Κυπριακό Ζήτημα θα εγγραφόταν στην ημερήσια διάταξη της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. 30 χώρες ψήφισαν υπέρ της εγγραφής, 19 κατά και 12 απείχαν. Η Συρία και σε αυτή τη ψηφοφορία υποστήριξε τις ελληνοκυπριακές θέσεις. Από τα αραβικά κράτη τάχθηκαν υπέρ της ελληνικής αίτησης η Αίγυπτος, ο Λίβανος, η Σαουδική Αραβία και η Υεμένη, ενώ το Ιράκ σε αυτή την περίπτωση απείχε. Επιπλέον, η Τουρκία τάχθηκε κατά, ενώ από τις ισχυρές χώρες τάχθηκαν υπέρ η Σοβιετική Ένωση και η Κίνα, κατά η Γαλλία, οι Η.Π.Α. και η

---

³⁴⁶ Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη, , Άρθρο : 23.9.1954: ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΣ ΚΕΡΔΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΑΧΗ ΓΙΑ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΙΤΗΣΗΣ. ΚΙΝΑ ΚΑΙ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΓΓΡΑΦΗ. ΑΓΓΛΙΑ ΚΑΙ ΓΑΛΛΙΑ ΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ, ΕΝΩ ΟΙ ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΤΗΡΟΥΝ ΑΠΟΧΗ- <http://website.informer.com/visit?domain=papademetris.net>

Βρετανία απείχαν. Αξιοσημείωτο γεγονός ήταν η ψήφος του Ισραήλ το οποίο τάχθηκε υπέρ της ελληνικής αίτησης, παρά το γεγονός ότι δε διατηρούσε ιδιαίτερα θερμές σχέσεις με την Ελλάδα.³⁴⁷ Μάλιστα, ο αντιπρόσωπος της Ελλάδας στον ΟΗΕ Παναγιώτης Κανελλόπουλος ευχαρίστησε τους αντιπροσώπους της Συρίας, του Λιβάνου, της Αιγύπτου και του Ισραήλ επειδή ψήφισαν υπέρ της εγγραφής του Κυπριακού Ζητήματος στην ημερήσια διάταξη της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ.³⁴⁸

Η συζήτηση του Κυπριακού Ζητήματος στην Ολομέλεια της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών ξεκίνησε στις 14 Δεκεμβρίου 1954. Την ίδια μέρα ο αντιπρόσωπος της Νέας Ζηλανδίας, με την παρότρυνση της Βρετανίας, των Η.Π.Α. και της Τουρκίας, κατέθεσε το δικό του ψήφισμα για το Κυπριακό με το οποίο πρότεινε να μη συζητηθεί περαιτέρω η ελληνική προσφυγή στη Γενική Συνέλευση.³⁴⁹ Στις 17 Δεκεμβρίου η Ολομέλεια της Συνέλευσης αποφάσισε να θέσει σε ψηφοφορία την άποψη εάν θα έπρεπε να δώσει προτεραιότητα στο νεοζηλανδικό ψήφισμα σε σχέση με το ελληνικό ως προς τη συζήτηση και τη ψήφισή τους. Στη ψηφοφορία που διεξήχθη 28 κράτη τάχθηκαν υπέρ, 15 κατά και 16 αποχές. Η Συρία τάχθηκε κατά του νεοζηλανδικού ψηφίσματος.

Το αποτέλεσμα ικανοποίησε ιδιαίτερα τις Η.Π.Α., τη Βρετανία και την Τουρκία οι οποίες θεώρησαν ότι το Κυπριακό δε θα συζητιόταν περαιτέρω. Ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδας Αλέξης Κύρου μαθαίνοντας το αποτέλεσμα αντέδρασε τονίζοντας ότι το νεοζηλανδικό ψήφισμα δε μπορούσε να υιοθετηθεί, καθώς δε συγκέντρωνε την απαιτούμενη πλειοψηφία των 2/3 της Γενικής Συνέλευσης. Ο Κύρου πρότεινε να επαναληφθεί η πλειοψηφία, ώστε να διαπιστωθεί εάν το νεοζηλανδικό ψήφισμα μπορούσε να συγκεντρώσει την απαιτούμενη πλειοψηφία των 2/3. Οι αντιπρόσωποι της Βρετανίας, των Η.Π.Α., της Τουρκίας και της Νέας Ζηλανδίας, επειδή θεώρησαν ότι δε θα εξασφάλιζαν την απαιτούμενη πλειοψηφία, αποφάσισαν να

---

³⁴⁷ Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη-Ηλεκτρονικό Αρχείο Κύπρος, Άρθρο : 25.9.1954: ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΕΓΓΡΑΦΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΟΗΕ -<http://website.informer.com/visit?domain=papademetriss.net>

³⁴⁸ Υπηρεσία Διπλωματικού και Ιστορικού Αρχείου (ΥΔΙΑ) του Υπουργείου Εξωτερικών, Έτος : 1954, Φάκελος : 41, Υποφάκελος : 3, (1954/41/3), Κρυπτογραφικό Τηλεγράφημα του Παναγιώτη Κανελλόπουλου, Αντιπροσώπου της Ελλάδας στον ΟΗΕ, 5 Οκτωβρίου 1954.

³⁴⁹ Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη-Ηλεκτρονικό Αρχείο Κύπρος, Άρθρο : 4.12.1954: ΑΡΧΙΖΕΙ Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΕΝΝΑΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΟΗΕ. ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΚΑΙ ΒΡΕΤΤΑΝΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΟΥΝ ΝΑ ΠΕΙΣΟΥΝ ΟΤΙ ΔΕΝ ΕΠΙΒΑΛΛΕΤΑΙ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ-<http://website.informer.com/visit?domain=papademetriss.net>

μη θέσουν το ψήφισμα σε νέα ψηφοφορία. Η απόσυρση του νεοζηλανδικού ψηφίσματος οδήγησε το Προεδρείο της Συνέλευσης να προτείνει τη συνέχιση της συζήτησης για την ελληνική προσφυγή.³⁵⁰

Στη συζήτηση για το αίτημα της Ελλάδας για την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα μια από τις αντιπροσωπείες που υποστήριζε θερμά την ελληνική προσφυγή ήταν εκείνη της Συρίας. Ο αντιπρόσωπος της Συρίας στον ΟΗΕ Σουκαϊρι αρχικά προσπάθησε να κρατήσει ουδέτερη στάση λέγοντας ότι ο ίδιος θα απείχε από κάθε ψήφισμα, ώστε να μπορέσουν τα ενδιαφερόμενα μέρη να διαπραγματευτούν μεταξύ τους και να καταθέσουν ένα κοινό ψήφισμα για το Κυπριακό. Όμως, στη συνέχεια τάχθηκε υπέρ των Ελληνοκυπρίων. Ειδικότερα, τόνισε ότι η Κύπρος είχε το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης, δικαίωμα το οποίο κατοχυρώνεται και στον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ. Επιπλέον, ανέφερε ότι η Βρετανία δεν επιθυμούσε την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, καθώς φοβόταν για το μέλλον των στρατιωτικών βάσεων στο νησί και κατηγορήσε τη βρετανική κυβέρνηση που δεν επέτρεπε στον κυπριακό λαό να απολαύσει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης επειδή η τελευταία επιθυμούμε τη διατήρηση των βρετανικών στρατιωτικών βάσεων στην Κύπρο για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της στη Μέση Ανατολή. Τέλος, χαρακτήρισε το επιχείρημα που χρησιμοποίησε ο Βρετανός αντιπρόσωπος, δηλαδή ότι η Βρετανία διατηρούσε στρατιωτικές βάσεις στην Κύπρο για την ασφάλεια των αραβικών κρατών, ως εντελώς αβάσιμο, καθώς πολλά αραβικά κράτη, μεταξύ των οποίων και η Συρία, βρίσκονταν σε αντιπαράθεση με τη Δύση. Ο Σύρος αντιπρόσωπος ολοκλήρωσε την ομιλία του λέγοντας ότι ο μόνος τρόπος με τον οποίο τα αραβικά κράτη θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν ένα ευτυχές μέλλον θα ήταν με τη χειραφέτησή τους και τη μεταξύ τους συνεργασία.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης ο Κύρου, για να αποτρέψει πάση θυσία τη ψήφιση του νεοζηλανδικού ψηφίσματος στο άμεσο μέλλον, αλλά και φοβούμενος την απόρριψη της ελληνικής προσφυγής, συνέταξε ένα νέο ψήφισμα με τη βοήθεια των αντιπροσώπων των χωρών της Λατινικής Αμερικής. Σε αυτό το ψήφισμα ο Έλληνας αντιπρόσωπος πρότεινε η Γενική Συνέλευση να μη λάβει προς το παρόν καμία απόφαση για το Κυπριακό Ζήτημα. Στην προκειμένη περίπτωση η φράση ‘‘προς το παρόν’’ είχε πολύ μεγάλη σημασία, καθώς μπορεί την παρούσα χρονική στιγμή να

---

³⁵⁰ Xydis Stephen G., *The UN General Assembly as an Instrument of Greek Policy, 1954-1958, The Journal of Conflict Resolution*, June 1968, Volume 12, No2 (June 1968), Sage Publications, Inc., σ.142.

απέκλειε τη λήψη μιας απόφασης για το Κυπριακό, αλλά δεν απέκλειε τη συζήτηση του Κυπριακού στο μέλλον. Η ψήφιση του νεοζηλανδικού ψηφίσματος, αν επανερχόταν στη Γενική Συνέλευση, ή η καταψήφιση της ελληνικής προσφυγής ή ακόμα και η μη έγκρισή της με την απαιτούμενη πλειοψηφία των 2/3 θα μπορούσε να αποκλείσει οποιαδήποτε συζήτηση του Κυπριακού στο μέλλον.

Το τροποποιημένο ελληνικό ψήφισμα τέθηκε σε ψηφοφορία. Υπέρ του ψηφίσματος τάχθηκαν 44 χώρες, ανάμεσά τους η Συρία. Η υπόσχεση που είχε δώσει ο Σύρος πρέσβης στην ελληνική κυβέρνηση ότι η Συρία θα υποστήριζε μέχρι τέλους το αίτημα της ελληνικής κυβέρνησης για την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα και ότι ο Σύρος αντιπρόσωπος στον ΟΗΕ θα ψήφιζε θετικά στη ψηφοφορία για την έγκριση της ελληνικής προσφυγής έγινε πραγματικότητα.³⁵¹

Στις 17 Δεκεμβρίου 1954 το ψήφισμα υποβλήθηκε στη Γενική Συνέλευση η οποία και το ενέκρινε χωρίς συζήτηση. Υπέρ τάχθηκαν 50 χώρες ενώ απείχαν 8. Η Συρία τάχθηκε υπέρ του ψηφίσματος. Επομένως, το Κυπριακό Ζήτημα παρέμενε ως θέμα ανοικτό για συζήτηση στο μέλλον.³⁵²

2.3.2.3.a.2 Η δεύτερη ελληνική προσφυγή (1955)

Την 1^η Απριλίου του 1955 το Κυπριακό πέρασε σε νέα φάση, όταν η εθνικιστική αντάρτικη οργάνωση ΕΟΚΑ (Εθνική Οργάνωσις Κύπριων Αγωνιστών), με επικεφαλής τον Ελληνοκύπριο αξιωματικό του ελληνικού στρατού Γεώργιο Γρίβα (Διγενής), ξεκίνησε αντάρτικο αγώνα εναντίον της βρετανικής αποικιοκρατίας στην Κύπρο, με σκοπό την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.³⁵³ Η δράση της ΕΟΚΑ διήρκησε μέχρι το Φεβρουάριο του 1959, όταν η Ελλάδα και η Τουρκία με τις συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου συμφώνησαν η Κύπρος να αποκτήσει την ανεξαρτησία της.³⁵⁴

---

³⁵¹ ΥΔΙΑ, 1954/42/4, Απόρρητο Τηλεγράφημα Διευθυντή Εξωτερικού Τύπου Υπουργείου Εξωτερικών προς τον Υπουργό Προεδρίας Κυβερνήσεως, 16 Οκτωβρίου 1954.

³⁵² Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη, Άρθρο : 17.12.1954: Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΟΗΕ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΟΠΩΣ "ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΡΟΝ" ΜΗ ΕΞΕΤΑΣΕΙ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ-
<http://website.informer.com/visit?domain=papademetris.net>-Επίσης, Xydis Stephen G., The UN General Assembly as an Instrument of Greek Policy, 1954-1958, ό.π., σ.142-143.

³⁵³ Ριζάς Σωτήρης και Στεφανίδης Ιωάννης, *Το Κυπριακό Ζήτημα : Ο αγώνας για την Ένωση, η Ανεξαρτησία, η τουρκική εισβολή*, σ.100 στο, *Η Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000, Τόμος 9^{ος} : Νικητές και Ηττημένοι, 1949-1974*, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 2004, Επιμέλεια : Βασίλης Παναγιωτόπουλος.

³⁵⁴ Ριζάς Σωτήρης και Στεφανίδης Ιωάννης, *Το Κυπριακό Ζήτημα : Ο αγώνας για την Ένωση, η Ανεξαρτησία, η τουρκική εισβολή*, ό.π., σ.104.

Στις 15 Ιουλίου 1955, λίγους μήνες μετά την έναρξη του αγώνα της ΕΟΚΑ, ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στον ΟΗΕ Χρήστος Ξανθόπουλος-Παλαμάς κατέθεσε τη δεύτερη ελληνική προσφυγή στον Οργανισμό, με σκοπό την επανεγγραφή του Κυπριακού Ζητήματος στην ημερήσια διάταξη της Γενικής Συνέλευσης. Ο τίτλος της δεύτερης προσφυγής ήταν ίδιος με τον τίτλο της πρώτης προσφυγής : *'' Εφαρμογή υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών της αρχής της ισότητας δικαιωμάτων και αυτοδιαθέσεως των λαών εις τον πληθυσμόν της νήσου Κύπρου''*. Στις 21 Σεπτεμβρίου 1955 η ελληνική προσφυγή κατατέθηκε στη δεκαπενταμελή Γενική Επιτροπή η οποία θα αποφάσισε εάν θα παρέπεμπε το Κυπριακό Ζήτημα για συζήτηση στην Ολομέλεια της Γενικής Επιτροπής, ώστε η τελευταία να αποφάσιζε την εγγραφή ή όχι του Κυπριακού στην ημερήσια διάταξη της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών. Στη ψηφοφορία που ακολούθησε το δεκαπενταμελές συμβούλιο της Γενικής Επιτροπής απέρριψε την ελληνική αίτηση με 8 ψήφους κατά, 4 υπέρ, ενώ τέσσερα μέλη απείχαν. Η Συρία δε ψήφισε γιατί δεν κατείχε εκείνη τη χρονιά θέση στο συμβούλιο. Το μοναδικό αραβικό κράτος που κατείχε έδρα ήταν η Αίγυπτος που ψήφισε υπέρ του ελληνικού αιτήματος. Όσον αφορά τις ισχυρές χώρες, η Σοβιετική Ένωση ψήφισε υπέρ του Κυπριακού Ζητήματος, κατά η Βρετανία, η Γαλλία και οι Η.Π.Α., ενώ η Κίνα απείχε.³⁵⁵

Στη συνέχεια, το Κυπριακό Ζήτημα τέθηκε ενώπιον της Γενικής Συνέλευσης. Το Κυπριακό χρειαζόταν για την εγγραφή του στην ημερήσια διάταξη της Συνέλευσης πλειοψηφία 2/3. Στη ψηφοφορία το ελληνικό αίτημα δεν εξασφάλισε την απαιτούμενη πλειοψηφία. Ειδικότερα, υπέρ της ελληνικής προσφυγής τάχθηκαν 22 χώρες, κατά 28, ενώ απείχαν 10. Η Συρία ψήφισε υπέρ της ελληνικής προσφυγής. Τα αραβικά κράτη που ψήφισαν υπέρ ήταν η Αίγυπτος, ο Λίβανος, η Σαουδική Αραβία και η Υεμένη, ενώ το αραβικό κράτος που ψήφισε κατά ήταν το Ιράκ. Από τις ισχυρές χώρες υπέρ τάχθηκε η Σοβιετική Ένωση και κατά η Βρετανία, οι Η.Π.Α. και η Γαλλία, ενώ η Κίνα απείχε. Επίσης, η Τουρκία, όπως ήταν αναμενόμενο, ψήφισε κατά και το Ισραήλ απείχε από τη ψηφοφορία. Το αποτέλεσμα ήταν η ελληνική προσφυγή να μη συζητηθεί καθόλου στη Γενική Συνέλευση το 1955.³⁵⁶

---

³⁵⁵ Xydis Stephen G., *The UN General Assembly as an Instrument of Greek Policy, 1954-1958*, ό.π., σ.144.

³⁵⁶ Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη-Ηλεκτρονικό Αρχείο Κύπρος, Άρθρο : 21.9.1955: Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΟΗΕ ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΙ ΑΙΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ-
<http://website.informer.com/visit?domain=papademetris.net>

2.3.2.3.α.3 Η τρίτη ελληνική προσφυγή (1956-Φεβρουάριος 1957)

Στις 12 Σεπτεμβρίου του 1956 ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, πρωθυπουργός της Ελλάδας από τον Οκτώβριο του 1955, κατέθεσε την τρίτη ελληνική προσφυγή στον ΟΗΕ, με σκοπό την εγγραφή του Κυπριακού Ζητήματος στην ημερήσια διάταξη της Γενικής Συνέλευσης. Ο Καραμανλής, με επιστολή του προς τον ΟΗΕ, ζητούσε εκτός από την εξέταση της ελληνικής προσφυγής και την εγγραφή ενός νέου θέματος στην ημερήσια διάταξη της Συνέλευσης το οποίο αφορούσε την ανάγκη για λήψη μέτρων με σκοπό την αντιμετώπιση της καταστρατήγησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κύπρο από τη βρετανική διοίκηση. Την 1^η Οκτωβρίου 1956 η Βρετανία, μέσω του μόνιμου αντιπροσώπου της στον Οργανισμό, κατέθεσε αντιπροσφυγή με την οποία κατηγορούσε την Ελλάδα για υπόθαλψη τρομοκρατικών ενεργειών στην Κύπρο. Στις 14 Νοεμβρίου 1956 η Γενική Επιτροπή ενέκρινε την εγγραφή της ελληνικής προσφυγής και της βρετανικής αντιπροσφυγής στην ημερήσια διάταξη της Γενικής Συνέλευσης και, μία μέρα αργότερα, στις 15 Νοεμβρίου 1956 η Γενική Συνέλευση ενέκρινε και αυτή χωρίς ψηφοφορία την εγγραφή του ελληνικού και του βρετανικού αιτήματος στην ημερήσια διάταξή της.³⁵⁷

Από τις 18 μέχρι τις 22 Φεβρουαρίου 1957 το Κυπριακό Ζήτημα συζητήθηκε στην Πολιτική Επιτροπή του ΟΗΕ. Στις 18 Φεβρουαρίου του 1957, την πρώτη μέρα της συζήτησης, η ελληνική αντιπροσωπεία με επικεφαλής τον Υπουργό Εξωτερικών Ευάγγελο Αβέρωφ, για να εξασφαλίσει την υποστήριξη των κρατών-μελών των Ηνωμένων Εθνών, ζήτησε από τον ΟΗΕ να εκδώσει ψήφισμα το οποίο θα αναγνώριζε σε πρώτη φάση στην Κύπρο το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και όχι την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.³⁵⁸ Επιπλέον, ο Αβέρωφ τόνισε ότι το πρόβλημα της Κύπρου εντάσσεται στο ζήτημα της ασφάλειας και της ειρήνης στη Μέση Ανατολή, καθώς η πολιτική αστάθεια στην Κύπρο επηρεάζει άμεσα την πολιτική κατάσταση και τα συμφέροντα των κρατών της Μέσης Ανατολής, τα οποία απέχουν ελάχιστα από το νησί της Κύπρου. Ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών ολοκλήρωσε την ομιλία του διευκρινίζοντας πως η Κύπρος, έχοντας βρετανικές στρατιωτικές βάσεις στο έδαφός

---

³⁵⁷ Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη-Ηλεκτρονικό Αρχείο Κύπρος, Άρθρο : 12.9.1956. Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΚΑΤΑΘΕΤΕΙ ΝΕΑ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΣΤΑ ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ-<http://website.informer.com/visit?domain=papademetris.net>

³⁵⁸ Xydis Stephen G., *The UN General Assembly as an Instrument of Greek Policy, 1954-1958*, ό.π., σ.145.

της, δεν θα έπρεπε σε καμία περίπτωση να αποτελεί ορμητήριο επιθετικών ενεργειών ξένων δυνάμεων στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, όπως συνέβη κατά την κρίση του Σουέζ το 1956.³⁵⁹

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης στην Πολιτική Επιτροπή, η Συρία υποστήριξε την Ελλάδα και την Κύπρο, κάτι το οποίο έκανε σταθερά από το 1950. Ο Σύριος αντιπρόσωπος στον ΟΗΕ Φαρίντ Ζεϊνεντίν αρχικά αναφέρθηκε στους ισχυρούς δεσμούς που συνδέουν τη Συρία με την Κύπρο. Στη συνέχεια αναφέρθηκε στο Κυπριακό Ζήτημα επισημαίνοντας πως, αν και σέβεται τα δικαιώματα τόσο των Ελληνοκυπρίων όσο και των Τουρκοκυπρίων, τα συμφέροντα της ελληνικής πλειοψηφίας δε μπορούν να θυσιαστούν στο βωμό των συμφερόντων της τουρκικής μειοψηφίας του νησιού. Για τη στάση της Βρετανίας στο Κυπριακό Ζήτημα δήλωσε πως η Κύπρος, λόγω των βρετανικών στρατιωτικών βάσεων που υπάρχουν στην επικράτειά της, έχει χρησιμοποιηθεί κατά κόρον ως βάση επιθετικών ενεργειών των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων, της Βρετανίας και του ΝΑΤΟ, εναντίον των αραβικών κρατών στη Μέση Ανατολή και ανέφερε ως την πιο χαρακτηριστική περίπτωση επέμβασης των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων στην περιοχή την κρίση του Σουέζ το 1956. Ο αντιπρόσωπος της Συρίας, στη συνέχεια της ομιλίας του, ισχυρίστηκε πως τα αραβικά κράτη ήταν θύματα μιας <<γαλλο-βρετανο-σιωνιστικής συνωμοσίας>> η οποία είχε ως στόχο να πλήξει την ανεξαρτησία των αραβικών κρατών και κατηγόρησε πως οι τρεις επιτιθέμενοι στην Αίγυπτο το 1956 (Βρετανία, Γαλλία, Ισραήλ) είχαν σχεδιάσει την ανατροπή της πολιτικής τάξης στη Συρία και, πως για την εξυπηρέτηση του σχεδίου τους, ήταν πρόθυμοι να χρησιμοποιήσουν και πάλι τις στρατιωτικές βάσεις της Κύπρου. Έπειτα, αναφερόμενος στη χώρα του, επεσήμανε πως η Συρία επιθυμούσε την απελευθέρωση της Κύπρου από τη Βρετανία, καθώς η βρετανική απεμπλοκή από την Κύπρο θα μπορούσε να συμβάλλει, αναμφίβολα, στην εμπέδωση της ειρήνης και της ασφάλειας για τα αραβικά κράτη στη Μέση Ανατολή. Ο Ζεϊνεντίν κατέληξε υιοθετώντας μια πιο διπλωματική στάση απέναντι στο ελληνικό αίτημα της Ένωσης διευκρινίζοντας πως, αν και συμφωνούσε με την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, μπορούσαν να δοθούν και άλλες λύσεις στο Κυπριακό Ζήτημα, με πιο χαρακτηριστική εκείνη που εξασφάλιζε στην Κύπρο το δικαίωμα της ανεξαρτησίας.³⁶⁰

---

³⁵⁹ Σακκάς Δ. Ιωάννης, *Η Ελλάδα, το Κυπριακό και ο Αραβικός Κόσμος, 1947-1974 : Διπλωματία και Στρατηγική στη Μεσόγειο την εποχή του Ψυχρού Πολέμου*, ό.π., σ.127.

³⁶⁰ Σακκάς Δ. Ιωάννης, ό.π., σ.127-128.

Στη συνέχεια της συζήτησης η Βρετανία και η Τουρκία κατηγόρησαν την Ελλάδα ότι υποκινούσε τη βία και την τρομοκρατία στην Κύπρο, χρησιμοποιώντας την ΕΟΚΑ, και αντιτάχθηκαν στην Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Στο τέλος της συζήτησης η Πολιτική Επιτροπή υιοθέτησε συμβιβαστικό ψήφισμα που κατέθεσε ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Ινδίας και διπλωμάτης παγκόσμιου κύρους Κρίσνα Μένον. Το ψήφισμα εξέφρασε την ανάγκη εξεύρεσης ειρηνικής λύσης στο Κυπριακό Ζήτημα και προέβλεπε την επανάληψη των διαπραγματεύσεων μεταξύ των αντιμαχόμενων πλευρών, ενώ δεν αναγνώριζε το δικαίωμα αυτοδιάθεσης στους Ελληνοκυπρίους.³⁶¹ Το ινδικό ψήφισμα τέθηκε σε ψηφοφορία στην Πολιτική Επιτροπή στις 22 Φεβρουαρίου και στη Γενική Συνέλευση στις 26 Φεβρουαρίου 1957. Στην πρώτη ψηφοφορία το ψήφισμα εγκρίθηκε με 76 ψήφους υπέρ και 2 αποχές και στη δεύτερη ψηφοφορία εγκρίθηκε με 55 ψήφους και 1 αποχή. Η αντιπροσωπεία της Συρίας και στις δύο περιπτώσεις τάχθηκε υπέρ του ινδικού ψηφίσματος. Η υιοθέτηση του συμβιβαστικού ινδικού ψηφίσματος ούτε ικανοποίησε, αλλά ούτε και δυσαρέστησε τους Έλληνες και τους Ελληνοκυπρίους.³⁶²

2.3.2.3.α.4 Η τέταρτη ελληνική προσφυγή (Σεπτέμβριος 1957)

Στις 14 Σεπτεμβρίου 1957 ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στα Ηνωμένα Έθνη Ξανθόπουλος-Παλαμάς, με εντολή του Καραμανλή, κατέθεσε την τέταρτη προσφυγή για το Κυπριακό στον ΟΗΕ. Η προσφυγή αποτελούταν από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος ζητούταν να αναγνωριστεί στην Κύπρο το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και στο δεύτερο μέρος η Ελλάδα κατήγγειλε τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην κυπριακή επικράτεια από τη βρετανική διοίκηση του νησιού. Η ελληνική προσφυγή είχε τον τίτλο : *'' Η εφαρμογή υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών στην περίπτωση του λαού της νήσου Κύπρου. Παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βαναυσότητες της Βρετανικής αποικιακής διοίκησης εναντίον των Κυπρίων''*. Και αυτή τη φορά η Ελλάδα και η Κύπρος, υιοθετώντας την πρόταση του Ινδού διπλωμάτη Κρίσνα Μένον, δεν προέβαλαν ως αίτημα για την Κύπρο την Ένωση με την Ελλάδα, αλλά να αναγνωριστεί στους Κυπρίους το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Αν αναγνωριζόταν στην Κύπρο το

³⁶¹ Xydis Stephen G., ό.π., σ.145.

³⁶² Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη-Ηλεκτρονικό Αρχείο Κύπρος, Άρθρο : 26.2.1957: Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΕΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΣΤΑ ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΜΕ ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΖΗΤΕΙΤΑΙ Η ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ - <http://website.informer.com/visit?domain=papademetris.net>

δικαίωμα της αυτοδιάθεσης, θα άνοιγε, στη συνέχεια, ο δρόμος για την ίδρυση ανεξάρτητου κυπριακού κράτους.

Στις 18 Σεπτεμβρίου 1957 το δεκαπενταμελές συμβούλιο της Γενικής Επιτροπής συνέστησε την εγγραφή του Κυπριακού στην ημερήσια διάταξη της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ υπό τον τίτλο 'Το Κυπριακό Ζήτημα'. Υπέρ του Κυπριακού Ζητήματος ψήφισαν 11 χώρες υπέρ, 0 κατά, ενώ υπήρχαν 4 αποχές. Η Συρία δεν κατείχε έδρα και, επομένως, δε συμμετείχε στη ψηφοφορία. Στις 20 Σεπτεμβρίου 1957 η Γενική Συνέλευση δέχθηκε την εγγραφή του Κυπριακού στην ημερήσια διάταξη χωρίς ψηφοφορία.³⁶³

Στις 7 Δεκεμβρίου του 1957 άρχισε η συζήτηση στην Πολιτική Επιτροπή του ΟΗΕ. Ο αντιπρόσωπος της Τουρκίας στα Ηνωμένα Έθνη Σελίμ Σάρπερ τάχθηκε υπέρ των βρετανικών θέσεων υποστηρίζοντας τη διεξαγωγή τριμερών διαπραγματεύσεων (Βρετανία, Τουρκία, Ελλάδα) και στην ουσία τη διχοτόμηση της Κύπρου. Οι Η.Π.Α. μέσω του αντιπροσώπου τους Κάμποτ Λοτζ, αν και αρχικά προσπάθησαν να κρατήσουν μια ουδέτερη στάση, πρότειναν τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία και ο ΟΗΕ να μην προχωρήσει προς το παρόν στην έκδοση καμίας απόφασης για το Κυπριακό Ζήτημα. Επιπλέον, ζήτησε αναβολή της συζήτησης, πρόταση η οποία υιοθετήθηκε από την Ολομέλεια της Γενικής Συνέλευσης. Οι Η.Π.Α. και η Βρετανία προσπάθησαν να εκμεταλλευτούν το χρόνο προχωρώντας σε παρασκευαστικές ενέργειες, με σκοπό την υποστήριξη της θέσης τους από την πλειοψηφία των κρατών-μελών του ΟΗΕ.

Όταν η συζήτηση ξεκίνησε και πάλι οι αντιπρόσωποι του Καναδά, της Νορβηγίας, της Δανίας και της Χιλής υπέβαλαν τροπολογία πάνω στο ελληνικό ψήφισμα. Η συγκεκριμένη τροπολογία αναφερόταν στις αρχές του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ και πρότεινε την έναρξη συνομιλιών των εμπλεκόμενων μερών. Παράλληλα, δεν αναγνώριζε το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης στην Κύπρο. Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας Ευάγγελος Αβέρωφ προέβαλε ένσταση στο ψήφισμα των 4 κρατών. Ο αντιπρόσωπος της Συρίας Ζεϊνεντίν ήταν ένας από τους πιο ένθερμους

---

³⁶³ Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη-Ηλεκτρονικό Αρχείο Κύπρος, Άρθρο : 18.9.1957: ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΕΓΓΡΑΦΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ- <http://website.informer.com/visit?domain=papademetris.net>- Επίσης, Xydis Stephen G., ό.π., σ.149.

υποστηρικτές του Αβέρωφ στην προσπάθειά του να πείσει τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ να αναγνωρίσει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης στην Κύπρο.

Στη ψηφοφορία που διεξήχθη στην Πολιτική Επιτροπή το ελληνικό ψήφισμα εξασφάλισε 33 ψήφους υπέρ, 18 κατά, ενώ 17 κράτη απείχαν. Η Συρία ψήφισε υπέρ της ελληνικής προσφυγής. Ο Τούρκος αντιπρόσωπος ζήτησε την επανάληψη της ψηφοφορίας. Σε αυτή την περίπτωση υπέρ ψήφισαν 33 χώρες, 20 κατά, ενώ 25 απείχαν. Η Συρία ψήφισε και πάλι υπέρ της ελληνικής πρότασης όπως και όλες οι αραβικές χώρες με εξαίρεση το Ιράκ. Από τις μεγάλες δυνάμεις, η Σοβιετική Ένωση και η Κίνα ψήφισαν υπέρ, η Γαλλία κατά, ενώ η Βρετανία και οι Η.Π.Α. απείχαν. Το συγκεκριμένο ψήφισμα της Πολιτικής Επιτροπής ήταν το πρώτο που αναγνώριζε στην Κύπρο το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Όμως, το ψήφισμα για να εγκριθεί από τον ΟΗΕ ήταν απαραίτητο να εξασφαλίσει πλειοψηφία 2/3 στη Γενική Συνέλευση.

Το ψήφισμα τέθηκε σε ψηφοφορία στην Ολομέλεια της Γενικής Συνέλευσης, αλλά δεν κατάφερε να εξασφαλίσει την απαιτούμενη πλειοψηφία. Στη ψηφοφορία υπέρ του ελληνικού ψηφίσματος ψήφισαν 33 χώρες, κατά 23, ενώ 24 απείχαν. Η Συρία υποστήριξε και πάλι τις ελληνοκυπριακές θέσεις. Άλλα αραβικά κράτη που υποστήριξαν το ελληνικό ψήφισμα ήταν η Αίγυπτος, ο Λίβανος, η Σαουδική Αραβία, η Υεμένη και η Τυνησία, ενώ το Ιράκ ήταν το μόνο αραβικό κράτος που δεν το υποστήριξε. Από τις μεγάλες Δυνάμεις η Σοβιετική Ένωση ψήφισε υπέρ, η Γαλλία και η Βρετανία κατά, ενώ οι Η.Π.Α. και η Κίνα απείχαν. Επίσης, το Ισραήλ απείχε από τη ψηφοφορία.³⁶⁴

Η κατάληξη της τέταρτης ελληνικής προσφυγής άφηνε μια γλυκόπικρη γεύση στην ελληνική αντιπροσωπεία και στους Ελληνοκυπρίους.³⁶⁵ Το ελληνικό ψήφισμα υιοθετήθηκε από την Πολιτική Επιτροπή, όχι όμως και από τη Γενική Συνέλευση. Παρ' όλα αυτά, η ελληνική αντιπροσωπεία με μεγαλύτερη αισιοδοξία θα επεδίωκε στο μέλλον να πείσει τον ΟΗΕ να αναγνωρίσει το δικαίωμα αυτοδιάθεσης στην Κύπρο.

---

³⁶⁴ Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη-Ηλεκτρονικό Αρχείο Κύπρος, Άρθρο : 4. 12.1957: ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ ΔΙΝΟΥΝ ΜΙΑ ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΗ ΜΑΧΗ ΣΤΑ ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΟΗΕ ΕΓΚΡΙΝΕΙ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΨΗΦΙΣΜΑ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΟΜΩΣ ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ- <http://website.informer.com/visit?domain=papademetris.net>

³⁶⁵ Xydis Stephen G., ό.π., σ.150.

2.3.2.3.α.5 Η πέμπτη ελληνική προσφυγή (1958)

Στις 15 Αυγούστου 1958 η ελληνική κυβέρνηση, θέλοντας να εκφράσει την αντίρρησή της στο Σχέδιο του Βρετανού Πρωθυπουργού Χάρολντ Μακμίλλαν το οποίο πρότεινε τριμερή συγκυριαρχίας της Κύπρου από τη Βρετανία, την Τουρκία και την Ελλάδα, έδωσε εντολή στον μόνιμο αντιπρόσωπό της στον ΟΗΕ Ξανθόπουλο-Παλαμά να καταθέσει την πέμπτη προσφυγή για το Κυπριακό στα Ηνωμένα Έθνη. Η ελληνική προσφυγή είχε τον τίτλο "Το Κυπριακό Ζήτημα".³⁶⁶

Στις 17 Σεπτεμβρίου η Πολιτική Επιτροπή ενέκρινε χωρίς ψηφοφορία και χωρίς αντίδραση από τη Βρετανία και την Τουρκία την εγγραφή του Κυπριακού Ζητήματος στην ημερήσια διάταξη της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ.³⁶⁷

Στις 19 Νοεμβρίου 1958 ξεκίνησε η συζήτηση στην Πολιτική Επιτροπή για το Κυπριακό. Την ίδια μέρα κατέθεσε η Βρετανία στην Πολιτική Επιτροπή ψήφισμα με το οποίο καλούσε όλες τις εμπλεκόμενες πλευρές στο Κυπριακό να συμβάλλουν στον τερματισμό της βίας και της τρομοκρατίας στην Κύπρο. Στις 23 Νοεμβρίου 1958 η Ελλάδα κατέθεσε δικό της ψήφισμα με το οποίο, υιοθετώντας την πρόταση του Ινδού διπλωμάτη Κρίσνα Μένον, ζητούσε να αναγνωριστεί στην Κύπρο το δικαίωμα της ανεξαρτησίας, ενώ στις 24 Νοεμβρίου 1958 κατέθεσε και η Τουρκία δικό της ψήφισμα με το οποίο ζητούσε τη συνέχιση των συνομιλιών μεταξύ των τριών ενδιαφερόμενων μερών με σκοπό την επίτευξη λύσης στο Κυπριακό.

Στις τέλη Νοεμβρίου ξεκίνησε η συζήτηση για το Κυπριακό στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ. Κατά τη διάρκεια της συζήτησης η Κολομβία κατέθεσε το τέταρτο ψήφισμα για την Κύπρο και το Ιράν (το τελευταίο είχε την υποστήριξη της Βρετανίας και των Η.Π.Α.). Στις 29 Νοεμβρίου 1958 αντιπροσωπεία 10 χωρών με επικεφαλής τον Ινδό αντιπρόσωπο Μένον υπέβαλε ένα 6^ο ψήφισμα για το Κυπριακό στη Γενική Συνέλευση. Το ψήφισμα αυτό υπέβαλαν, εκτός από την Ινδία, η Αϊτή, η Κεϋλάνη, το Νεπάλ, η Αιθιοπία, η Ιρλανδία, η Ισλανδία, το Σουδάν, ο Παναμάς και η Ηνωμένη Αραβική Δημοκρατία (ΗΑΔ). Η τελευταία είχε συγκροτηθεί από την Αίγυπτο και τη Συρία. Το ψήφισμα καλούσε τις ενδιαφερόμενες πλευρές να

---

³⁶⁶ Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη-Ηλεκτρονικό Αρχείο Κύπρος, Άρθρο : 15.8.1958: Ο ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΔΙΝΕΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΣΤΟΝ ΟΗΕ ΚΑΙ ΑΡΧΙΖΕΙ ΕΝΤΟΝΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΓΙΑ ΜΑΤΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΜΑΚΜΙΛΛΑΝ ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΠΡΟΩΘΕΙ Η ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ-
<http://website.informer.com/visit?domain=papademetris.net>

³⁶⁷ Xydis Stephen G., ό.π., σ.152.

συνεχίσουν τις συνομιλίες, με σκοπό την παροχή ανεξαρτησίας στην Κύπρο. Το ψήφισμα των δέκα χωρών δέχθηκε σκληρή πολεμική από τη Βρετανία, τις Η.Π.Α. και την Τουρκία, προκειμένου να αποσυρθεί. Η συζήτηση συνεχίστηκε με το Βέλγιο να καταθέτει 7^ο ψήφισμα για το Κυπριακό.³⁶⁸

Το φιλοβρετανικό ψήφισμα του Ιράν τέθηκε σε ψηφοφορία στην Πολιτική Επιτροπή. Εκεί εγκρίθηκε με 31 ψήφους υπέρ, 22 κατά, ενώ 28 κράτη απείχαν. Η Ελλάδα και η Συρία τάχθηκαν κατά του ιρανικού ψηφίσματος. Στη συνέχεια, το ψήφισμα κατατέθηκε στη Γενική Συνέλευση για να εξασφαλίσει την πλειοψηφία των 2/3.

Όσον αφορά τα υπόλοιπα ψηφίσματα, η Ελλάδα και οι Δέκα χώρες, διαπιστώνοντας ότι τα ψηφίσματα τους δεν θα εξασφάλιζαν την απαιτούμενη πλειοψηφία στη Γενική Συνέλευση, τα απέσυραν, ενώ το βελγικό και το κολομβιανό απέτυχαν να εγκριθούν. Επίσης, η Βρετανία και η Τουρκία απέσυραν τα δικά τους ψηφίσματα. Ο λόγος ήταν ότι οι αντιπροσωπείες των δύο χωρών επεδίωκαν να συνεννοηθούν με την ελληνική αντιπροσωπεία για την εξεύρεση λύσης στο Κυπριακό Ζήτημα. Έπειτα από τη συνάντησή τους με το Βρετανό αντιπρόσωπο στον ΟΗΕ οι Υπουργοί Εξωτερικών της Ελλάδας και της Τουρκίας Αβέρωφ και Ζορλού συμφώνησαν να εγκρίνουν ένα κοινό ψήφισμα για το Κυπριακό το οποίο και θα υπέβαλε στη Γενική Συνέλευση ο αντιπρόσωπος του Μεξικού Ντε Λα Κολίνα.

Στις 5 Δεκεμβρίου 1957 οι αντιπρόσωποι των κρατών-μελών του ΟΗΕ, ενώ ήταν έτοιμοι να δώσουν τη ψήφο τους για το ιρανικό ψήφισμα στη Γενική Συνέλευση, είδαν το Βρετανό αντιπρόσωπο, τους Υπουργούς Εξωτερικών της Ελλάδας και της Τουρκίας και τον αντιπρόσωπο του Μεξικού να εισέρχονται μαζί στην αίθουσα. Με την άδεια του Προέδρου της Συνέλευσης ο αντιπρόσωπος του Μεξικού υπέβαλε ένα νέο ψήφισμα για το Κυπριακό. Οι αντιπρόσωποι των χωρών, βλέποντας τον αντιπρόσωπο της Βρετανίας και τους Υπουργούς Εξωτερικών της Ελλάδας και της Τουρκίας να τάσσονται υπέρ του μεξικανικού ψηφίσματος, έκαναν και εκείνοι το ίδιο. Επομένως, το ψήφισμα του Μεξικού εγκρίθηκε ομόφωνα από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ. Το μεξικανικό ψήφισμα έκανε έκκληση προς τα εμπλεκόμενα μέρη του Κυπριακού Ζητήματος να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια, ώστε να επιτευχθεί

---

³⁶⁸ Xydis Stephen G., ό.π., σ.152-153.

μια ειρηνική επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος με βάση τον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.³⁶⁹

Η ψήφιση του ψηφίσματος στον ΟΗΕ οδήγησε στη συνέχιση των συνομιλιών ανάμεσα στη βρετανική, την ελληνική και τουρκική κυβέρνηση. Αυτή τη φορά στις συνομιλίες συμμετείχαν και η ελληνοκυπριακή και η τουρκοκυπριακή πλευρά. Το αποτέλεσμα των συνομιλιών ήταν οι Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου (4-19 Φεβρουαρίου 1959). Τα βασικά σημεία των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου ήταν τα εξής : α) προβλεπόταν η ίδρυση ενός ανεξάρτητου κράτους, της Κυπριακής Δημοκρατίας του οποίου η κυριαρχία θα εκτεινόταν σε όλο το κυπριακό έδαφος με εξαίρεση δύο στρατιωτικές βάσεις (στις περιοχές της Επισκοπής και της Δεκέλειας) οι οποίες θα ελέγχονταν από τη Βρετανία, β) η εκτελεστική εξουσία θα ασκείτο από τον Ελληνοκύπριο Πρόεδρο της Δημοκρατία, τον Τουρκοκύπριο Αντιπρόεδρο και το δεκαμελές Υπουργικό Συμβούλιο το οποίο θα αποτελούταν από 7 Ελληνοκύπριους και 3 Τουρκοκύπριους υπουργούς. Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας θα είχαν χωριστά και από κοινού το δικαίωμα αρνησικυρίας (βέτο) για θέματα εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής, γ) η νομοθετική εξουσία θα ασκείτο από τη Βουλή των Αντιπροσώπων. Η Βουλή θα αποτελούταν από 35 Ελληνοκύπριους και 15 Τουρκοκύπριους βουλευτές οι οποίοι θα εκλέγονταν με καθολική ψηφοφορία από κάθε κοινότητα. Για την τροποποίηση άρθρων του Συντάγματος ή για την ψήφιση νόμων οικονομικής φύσεως θα χρειαζόταν χωριστή ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή πλειοψηφία., ενώ η κάθε κοινότητα θα είχε τη δική της Βουλή (Κοινοτική Βουλή) η οποία θα αποφάσιζε για τα θρησκευτικά, πολιτιστικά και εκπαιδευτικά ζητήματα της κάθε κοινότητας, δ) Η δικαστική εξουσία θα ασκείτο από το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο που οποίο θα απαρτιζόταν από 4 μέλη (2 Ελληνοκύπριους, 1 Τουρκοκύπριο και έναν δικαστή από ουδέτερη χώρα που θα αποτελούσε τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου) και από τα τοπικά ποινικά και πολιτικά δικαστήρια, ε) οι δημόσιες υπηρεσίες θα αποτελούνταν από 70% Ελληνοκύπριους και 30% Τουρκοκύπριους, στ) οι Δυνάμεις Ασφαλείας θα αποτελούνταν από 2000 άνδρες (60% Ελληνοκύπριοι-40% Τουρκοκύπριοι), ζ) η σύνταξη του Συντάγματος της Κύπρου το οποίο θα περιείχε δύο θεμελιώδη άρθρα : τη Συνθήκη Εγγύησης και τη Συνθήκη Συμμαχίας. Η Συνθήκη

---

³⁶⁹ Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη-Ηλεκτρονικό Αρχείο Κύπρος, Άρθρο : 5.12.1958: Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΟΗΕ ΕΓΚΡΙΝΕΙ ΟΜΟΦΩΝΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΥΜΦΩΝΟΥΝ ΝΑ ΑΡΧΙΣΟΥΝ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΥΡΕΣΗ ΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ- <http://website.informer.com/visit?domain=papademetris.net>.

Εγγύησης προέβλεπε ότι σε περίπτωση παραβίασης της καθεστηκυίας τάξης στην Κύπρο, η Ελλάδα, η Τουρκία και η Μεγάλη Βρετανία θα είχαν το δικαίωμα να επέμβουν από κοινού ή χωριστά στην Κύπρο, με αποκλειστικό σκοπό την αποκατάσταση της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κύπρου. Η Συνθήκη Συμμαχίας προέβλεπε την ίδρυση Στρατηγείου από την Κυπριακή Δημοκρατία, την Ελλάδα και την Τουρκία με έδρα την Κύπρο. Η Ελλάδα θα συμμετείχε στο Στρατηγείο με 950 άνδρες (Ελληνικές Δυνάμεις Κύπρου-ΕΛΔΥΚ) και η Τουρκία με 650 άνδρες (Τουρκικές Δυνάμεις Κύπρου-ΤΟΥΡΔΥΚ).

Με τις Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου καθιερώθηκε στην ουσία ένα καθεστώς τριμερούς συγκυριαρχίας στην Κύπρο από την Ελλάδα, την Τουρκία και τη Βρετανία. Επιπλέον, οι Συμφωνίες διαμόρφωσαν ένα καθεστώς στην Κύπρο κατά το οποίο οι Τουρκοκύπριοι απολάμβαναν ένα δυσανάλογο ποσοστό συμμετοχής στην άσκηση της εξουσίας, δεδομένου ότι ο πληθυσμός των Τουρκοκυπρίων αντιστοιχούσε στο 20% του συνολικού πληθυσμού της Κύπρου.³⁷⁰

2.3.2.4 Οι επαφές της ελληνικής κυβέρνησης με την πολιτική ηγεσία της Συρίας για την εξασφάλιση της συριακής υποστήριξης στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1950

2.3.2.4.α Η επίσκεψη Κασιμάτη στη Συρία (1956)

Η ελληνική κυβέρνηση, όταν προσέφευγε στον ΟΗΕ για την επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950, θεωρούσε ιδιαίτερα σημαντική την υποστήριξη των αραβικών κρατών στην υπόθεση της Κύπρου. Η κυβέρνηση Καραμανλή, με στόχο την εξασφάλιση της υποστήριξης των αραβικών κρατών στο Κυπριακό Ζήτημα, έδωσε εντολή στον υπουργό άνευ χαρτοφυλακίου Γρήγορη Κασιμάτη να πραγματοποιήσει περιοδεία στην Αίγυπτο, τη Συρία και το Λίβανο την άνοιξη του 1956. Στα τέλη Μαρτίου του 1956 ο Υπουργός Κασιμάτης επισκέφθηκε τη Συρία και συναντήθηκε στη Δαμασκό με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Σουκρί αλ-Κουβάτλι και με τον πρωθυπουργό και Υπουργό Εξωτερικών Γκαζή.

Ο Κασιμάτης ευχαρίστησε τους δύο Σύριους κυβερνητικούς αξιωματούχους, αλλά συνολικά την κυβέρνηση της Συρίας και το συριακό λαό για τη σταθερή

---

³⁷⁰ Κρανιδιώτης Νίκος, *Η Κύπρος υπό Βρετανική Κυριαρχία (1878-1960)*, ό.π., σ.431-432. Για το επίσημο κείμενο των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου, βλ. Βαληνάκης Γιάννης, *Εισαγωγή στην Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*, 1949-1988, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Παρατηρητής, 1989, σ.145-157.

υποστήριξή τους στην Κύπρο και επεσήμανε ότι η Ελλάδα πάντοτε στήριζε τα αραβικά ζητήματα στον ΟΗΕ και πως αποτελούσε τη μόνη μη αραβική χώρα η οποία δεν είχε προχωρήσει στη de jure αναγνώριση του Ισραήλ.³⁷¹ Πρώτος το λόγο έλαβε ο Γκαζή ο οποίος ανταποκρίθηκε στις ευχαριστίες του Έλληνα Υπουργού και του τόνισε πως η τότε στάση της Τουρκίας στο Κυπριακό ήταν εντελώς ίδια με τη στάση που είχε επιδείξει η Τουρκία το 1939 με το σαντζάκι της Αλεξανδρέττας. Σε εκείνη την περίπτωση, επεσήμανε ο Σύρος πρωθυπουργός, η τουρκική κυβέρνηση, χρησιμοποιώντας ως πρόσχημα την προστασία της τουρκικής μειονότητας στη συριακή επαρχία, όπως έκανε και στην υπόθεση της Κύπρου, σφετερίστηκε το σαντζάκι της Αλεξανδρέττας προσαρτώντας το στην επικράτειά της. Στη συνέχεια, τόσο ο Γκαζή όσο και ο Κουβάτλι εξέφρασαν την αλληλεγγύη τους στον αγώνα που πραγματοποιούσε η Ελλάδα για την Κύπρο και εξέφρασαν την αποδοκιμασία τους για την πολιτική που εφάρμοζε η Βρετανία στο Κυπριακό Ζήτημα.³⁷² Τέλος, ο Σύρος πρωθυπουργός βεβαίωσε τον Κασιμάτη ότι η Συρία θα υποστήριζε την Ελλάδα και την Κύπρο στην επόμενη ελληνική προσφυγή στον ΟΗΕ και μάλιστα ο ίδιος στην επόμενη συνεδρίαση του Αραβικού Συνδέσμου θα πρότεινε στις υπόλοιπες αντιπροσωπείες των αραβικών κρατών να υποστηρίξουν την ελληνική προσφυγή στα Ηνωμένα Έθνη. Ο Γκαζή επεσήμανε ότι αν η πρότασή του υιοθετούταν από τον Αραβικό Σύνδεσμο, θα μπορούσε να εξασφαλίσει 9 θετικές ψήφους από τα αραβικά κράτη στο Κυπριακό Ζήτημα.³⁷³ Πράγματι, η πλειοψηφία των αραβικών κρατών ψήφισε υπέρ της τρίτης ελληνικής προσφυγής το Φεβρουάριο του 1957.

Ο Κασιμάτης, ολοκληρώνοντας την περιοδεία του στα αραβικά κράτη, επέστρεψε στην Ελλάδα. Σε έκθεσή του, την οποία απέστειλε προς την κυβέρνηση και στην οποία περιέγραψε τις εντυπώσεις που αποκόμισε από την περιοδεία του στα αραβικά κράτη, ο Κασιμάτης εξέφρασε τη μεγάλη ικανοποίηση που ένιωσε για τη στάση των αραβικών κρατών και ιδιαίτερα για τη στάση της Αιγύπτου και της Συρίας. Για τη συνέχιση της υποστήριξης τουλάχιστον από την πλειοψηφία των αραβικών κρατών στο Κυπριακό και γενικότερα για την υποστήριξη των θέσεων της Ελλάδας έναντι των θέσεων της Τουρκίας σε όσα ζητήματα προκύπτουν μεταξύ των δύο κρατών

---

³⁷¹ ΥΔΙΑ, 1956/76/1, Ελληνική πρεσβεία Καΐρου προς Υπουργείο Προεδρίας Κυβερνήσεως- ΘΕΜΑ: *Κασιμάτης για αραβικά κράτη στο Κυπριακό Ζήτημα-Ευνοϊκή στάση Ελλάδας υπέρ αυτών*. Ημερομηνία, 23 Μαρτίου 1956.

³⁷² ΥΔΙΑ, 1956/76/1, Έκθεση Υπουργού άνευ χαρτοφυλακίου Γρηγόρη Κασιμάτη προς τον Πρόεδρο της Κυβερνήσεως Κ. Καραμανλή, ημερομηνία 12 Απριλίου 1956, σ.8,11,12.

³⁷³ ΥΔΙΑ, 1956/76/1, Εφημερίδα *Ακρόπολις*, 27/3/1956.

στο μέλλον προέτρεπε την ελληνική κυβέρνηση να εντείνει τη διπλωματική της δραστηριότητα στα αραβικά κράτη. Κατά τη γνώμη του, αυτό θα μπορούσε να γίνει με την ίδρυση πρεσβειών στις αραβικές χώρες, καθώς η πλειοψηφία αυτών (ανάμεσά τους και η Συρία) διέθεταν γενικό προξενείο και όχι πρεσβεία, και την αποστολή σε αυτές νέων και ικανών διπλωματών που είχαν όρεξη να εργαστούν σκληρά για την προώθηση των ελληνικών συμφερόντων στα αραβικά κράτη.³⁷⁴ Επιπλέον, τόνισε ότι η Ελλάδα, καλλιεργώντας τις σχέσεις της με τα αραβικά κράτη, θα μπορούσε να αναβαθμίσει αισθητά τη γεωπολιτική της θέση, καθώς, μέσω της επαφής της με τις αραβικές χώρες, θα μπορούσε να αποτελέσει το σύνδεσμο του Αραβικού κόσμου με το ΝΑΤΟ και το δυτικό κόσμο γενικότερα. Επιπλέον, η Ελλάδα, φέρνοντας κοντά τα αραβικά κράτη με τη Δύση, θα μπορούσε να αποτρέψει ενδεχόμενη σοβιετική διείσδυση στα αραβικά κράτη και, γενικότερα, στην περιοχή της Μέσης Ανατολής.³⁷⁵

Βέβαια, οι εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις, πριν από την περιοδεία του Κασιμάτη στα αραβικά κράτη, υποστήριζαν τις θέσεις της Συρίας σε διεθνές επίπεδο και πρωτίστως στον ΟΗΕ. Για παράδειγμα, η Ελλάδα υποστήριξε την υποψηφιότητα της Συρίας στο Συμβούλιο Κηδεμονίας του ΟΗΕ το 1952.³⁷⁶

2.3.3. Το Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1960- Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1960

Τη δεκαετία του 1960 η Συρία εξακολουθούσε να υποστηρίζει την ελληνοκυπριακή πλευρά. Οι λόγοι για τους οποίους αποφάσισε να ταχθεί υπέρ των Ελληνοκυπρίων ήταν ίδιοι με εκείνους που ίσχυαν τη δεκαετία του 1950. Συγκεκριμένα, οι λόγοι αυτοί ήταν η αλληλεγγύη που ένιωθε η Συρία, αραβικό κράτος και κράτος-μέλος του Κινήματος των Αδεσμεύτων που είχε αποκτήσει την ανεξαρτησία του μόλις το 1946, προς την Κύπρο, επίσης κράτος-μέλος του Κινήματος των Αδεσμεύτων που είχε αποκτήσει την ανεξαρτησία του μόλις το καλοκαίρι του 1960, η ανάγκη της εξασφάλισης της υποστήριξης της Ελλάδας στις αραβικές θέσεις στο Παλαιστινιακό και στο Μεσανατολικό Ζήτημα γενικότερα, οι σχέσεις της Συρίας με την Τουρκία που συνέχιζαν να είναι τεταμένες και τη δεκαετία του 1960 και η επιδίωξη της Συρίας για

---

³⁷⁴ ΥΔΙΑ, 1956/76/1, Έκθεση Υπουργού άνευ χαρτοφυλακίου Γρηγόρη Κασιμάτη προς τον Πρόεδρο της Κυβερνήσης Κ.Καραμανλή, ημερομηνία 12 Απριλίου 1956, σ.13.

³⁷⁵ ΥΔΙΑ, 1956/76/1, Έκθεση Υπουργού άνευ χαρτοφυλακίου Γρηγόρη Κασιμάτη προς τον Πρόεδρο της Κυβερνήσης Κ.Καραμανλή, ημερομηνία 12 Απριλίου 1956, σ.7.

³⁷⁶ ΥΔΙΑ, 1952/31/6, Βασιλικό Υπουργείο Εξωτερικών, Θέμα : *Υποψηφιότητα Συρίας στο Συμβούλιο Κηδεμονίας του ΟΗΕ*, Ημερομηνία 10 Οκτωβρίου 1952.

το κλείσιμο των βρετανικών βάσεων στην Κύπρο. Όσον αφορά το τελευταίο ζήτημα, οι κυβερνήσεις της Συρίας τη δεκαετία του 1960 υποστήριζαν τον τερματισμό της λειτουργίας των βρετανικών βάσεων στην κυπριακή επικράτεια, όμως η μεγάλη διαφορά σε σχέση με τη δεκαετία του 1950 ήταν ότι από το 1960 και μετά γνώριζαν πως η κυβέρνηση της Κύπρου δε μπορούσε να προχωρήσει στο κλείσιμο των βρετανικών βάσεων στο έδαφος της. Η Κυπριακή Κυβέρνηση δε μπορούσε να προχωρήσει σε μια τέτοια ενέργεια, καθώς δεσμευόταν από τις Συνθήκες της Ζυρίχης-Λονδίνου του 1959 εξαιτίας των οποίων ήταν υποχρεωμένη να επιτρέψει τη λειτουργία δύο βρετανικών βάσεων στη Δεκέλεια και την Επισκοπή.

Η δεκαετία του 1960 ξεκίνησε με την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας στις 16 Αυγούστου 1960. Παρά τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κυπριακού κράτους, η καχυποψία και η αντιπαλότητα δεν έλειπε από τη σχέση των Ελληνοκυπρίων με τους Τουρκοκυπρίους. Τρία χρόνια αργότερα δόθηκε η αφορμή για να εκφραστεί η αντιπαλότητα με βίαια μέσα και από τις δύο πλευρές. Συγκεκριμένα στις 30 Νοεμβρίου του 1963 ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ανακοίνωσε 13 προτάσεις για τροπολογίες στο Κυπριακό Σύνταγμα, με πιο σημαντική την κατάργηση του δικαιώματος αρνησικυρίας (βέτο) του Ελληνοκύπριου Προέδρου και του Τουρκοκύπριου αντιπροέδρου (Τα 13 σημεία του Μακαρίου).³⁷⁷ Η ανακοίνωση των 13 σημείων από τον Ελληνοκύπριο Πρόεδρο εμβάθυνε ακόμα περισσότερο το χάσμα ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους. Από τη μία, οι Ελληνοκύπριοι θεωρούσαν εύλογες τις τροποποιήσεις του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, καθώς υποστήριζαν πως το Σύνταγμα της Κύπρου περιείχε κάποιες λανθασμένες διατυπώσεις οι οποίες έπλητταν τους Ελληνοκύπριους και έπρεπε να διορθωθούν. Από την άλλη, οι Τουρκοκύπριοι θεωρούσαν πως ο Μακάριος ανακοίνωσε τις 13 προτάσεις, με σκοπό να πλήξει τα δικαιώματα τους και να εγκαθιδρύσει για αυτούς, ως πολίτες, ένα υποδεέστερο καθεστώς σε σχέση με εκείνο των Ελληνοκυπρίων. Στις 21 Δεκεμβρίου 1963 η συμπλοκή μιας αστυνομικής περιπόλου με μια ομάδα Τουρκοκυπρίων και ο περιστασιακός φόνος μιας Τουρκοκύπριας αποτέλεσαν τη αρχή των συγκρούσεων ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους. Η ΤΟΥΡΔΥΚ επενέβη δυναμικά και σε

---

³⁷⁷ Αναλυτικά για τα 13 Σημεία του Μακαρίου, βλέπε Κρανιδιώτης Γιάννος Ν., Κρανιδιώτης, *Το Κυπριακό Πρόβλημα, 1960-1974 : Η ανάμειξη του ΟΗΕ και οι ξένες επεμβάσεις στην Κύπρο*, Αθήνα, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1984, σ.44-45.

συνεργασία με τουρκοκυπριακές παραστρατιωτικές ομάδες κατέλαβε τις βόρειες συνοικίες της Λευκωσίας και απέκοψε το δρόμο Λευκωσίας-Κυρήνειας. Σύντομα, οι συγκρούσεις γενικεύτηκαν. Τελικά, οι Τουρκοκύπριοι αποχώρησαν από τον κρατικό μηχανισμό και το μεγαλύτερο μέρος των Τουρκοκυπρίων συγκεντρώθηκε σε 6 θύλακες οι οποίοι αποτελούσαν το 5% του εδάφους της Κύπρου. Το υπόλοιπο 95% βρισκόταν υπό τον έλεγχο των Ελληνοκυπρίων. Η Τουρκία αντέδρασε πραγματοποιώντας αεροπορικές επιδρομές στο κυπριακό εναέριο χώρο τον Ιανουάριο του 1964 και απειλώντας ότι θα εισβάλλει στην Κύπρο, στην ουσία ενεργοποιώντας το δικαίωμα που της έδινε η Συνθήκη Συμμαχίας των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου του 1959.³⁷⁸ Βλέποντας την πολιτική και συνταγματική τάξη στην Κύπρο να έχει διασαλευθεί, η Βρετανία και οι Η.Π.Α. επενέβησαν, για να επιλυθεί η κρίση. Οι Η.Π.Α. και η Βρετανία με τη μεσολάβηση του Αμερικανού Υπουργού Εξωτερικών Τζωρτζ Μπωλ πρότειναν ένα σχέδιο ειρήνευσης για την Κύπρο το οποίο προέβλεπε την αποστολή ειρηνευτικής δύναμης του ΝΑΤΟ στο νησί. Ο Μακάριος απέρριψε το σχέδιο. Επιπλέον, ο ΟΗΕ απέστειλε μια ειρηνευτική δύναμη στην Κύπρο αποτελούμενη από Βρετανούς στρατιωτικούς, ενώ στη Λευκωσία καθιερώθηκε μια διαχωριστική <<πράσινη>> γραμμή μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων.³⁷⁹

Τον Ιούνιο του 1964 η Τουρκία σχεδίαζε ένοπλη επέμβαση στην Κύπρο με αφορμή τη ψήφιση από τους Ελληνοκύπριους βουλευτές της Κυπριακής Βουλής νόμου που προέβλεπε την καθιέρωση υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας. Η τουρκική εισβολή αποτράπηκε την τελευταία στιγμή με επιστολή του Αμερικανού Προέδρου Λίντον Τζόνσον προς τον Τούρκο πρωθυπουργό Ισμέτ Ινόνου. Σε αυτή την επιστολή ο Τζόνσον τόνιζε στον Ινόνου ότι μια τουρκική επέμβαση στην Κύπρο θα προκαλούσε ελληνοτουρκικό πόλεμο, αλλά και την εμπλοκή της Σοβιετικής Ένωσης στο νησί. Ο Ινόνου, συμμεριζόμενος τις ανησυχίες του Αμερικανού Προέδρου, υποχώρησε και ανέβαλε την τουρκική εισβολή.³⁸⁰

Για να αποσοβηθεί μια ελληνοτουρκική κρίση, ο Τζόνσον προσκάλεσε τον Τούρκο Πρωθυπουργό Ισμέτ Ινόνου και τον Έλληνα Πρωθυπουργό Γεώργιο Παπανδρέου στη Νέα Υόρκη. Ο Αμερικανός μεσολαβητής στο Κυπριακό και πρώην Υπουργός Εξωτερικών Ντην Άτσεσον, μετά από συναντήσεις με τον Ινόνου και τον

---

³⁷⁸ Κρανιδιώτης Νίκος, *Το Κυπριακό Ζήτημα (1960-1974)*, στο, *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Τόμος 26 : Ελληνική Ιστορία*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1992, σ.444.

³⁷⁹ Ηρακλείδης Αλέξης, ό.π., σ.102.

³⁸⁰ Σακκάς Ιωάννης, ό.π., σ.149.

Παπανδρέου στη Νέα Υόρκη και τη Γενεύη τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 1964, δημιούργησε δύο σχέδια για την επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος (Σχέδια Άτσεσον). Και τα δύο σχέδια προέβλεπαν την Ένωση του 90% της Κύπρου με την Ελλάδα και περιορισμένη αυτοδιοίκηση στους Τουρκοκυπρίους με τη μορφή καντονιών στο έδαφος της Κύπρου που θα ενωνόταν με την Ελλάδα. Επιπλέον, τα δύο σχέδια παραχωρούσαν στην Τουρκία μια στρατιωτικής βάση στην Καρπασία και το 10% του κυπριακού εδάφους. Η διαφορά του Πρώτου Σχεδίου από το Δεύτερο ήταν το γεγονός ότι το Πρώτο παραχωρούσε την στρατιωτική βάση της Καρπασίας στην Τουρκία δια παντός, ενώ το Δεύτερο Σχέδιο μίσθωνε τη στρατιωτική βάση στην Τουρκία για 50 χρόνια³⁸¹, με το μέλλον της βάσης να είναι αβέβαιο για μετά από 50 χρόνια.

Η Τουρκία αποδέχθηκε το Πρώτο Σχέδιο. Ο Έλληνας Πρωθυπουργός ήταν πρόθυμος να αποδεχθεί το Δεύτερο Σχέδιο, αλλά τελικά έκανε πίσω λόγω της πίεσης που του άσκησαν ο Μακάριος, ο Γρίβας και ο γιος του Ανδρέας Παπανδρέου.³⁸² Και οι τρεις επιθυμούσαν την Ένωση ολόκληρου του νησιού με την Ελλάδα. Η προσπάθεια του Άτσεσον τερματίστηκε με τον πιο άδοξο τρόπο, όταν τον Αύγουστο του 1964 ο Γρίβας, αρχηγός της Εθνικής Φρουράς της Κύπρου, εξαπέλυσε ένοπλη επίθεση στον τουρκικό θύλακα στην περιοχή Μανσούρας-Κοκκίνων (Τυλληρία). Ο λόγος της επίθεσης οφειλόταν σε πληροφορίες για αποστολή όπλων από την Τουρκία προς τους Τουρκοκυπρίους της Τηλλυρίας μέσω της θάλασσας³⁸³, αλλά και πιθανόν στην επιθυμία του Γρίβα και του Μακαρίου να αποτύχουν οι μεσολαβητικές προσπάθειες του Άτσεσον.³⁸⁴ Η Τουρκία αντέδρασε με αεροπορικούς βομβαρδισμούς στην Κύπρο τον ίδιο μήνα.³⁸⁵

---

³⁸¹ Ηρακλείδης Αλέξης, ό.π., σ.204.

³⁸² Σακκάς Ιωάννης, ό.π., σ.150.

³⁸³ Παντελής Σταύρος, *Νέα Ιστορία της Κύπρου*, Αθήνα, Εκδόσεις Φλώρος, 1986, Μετάφραση : Ελένη Ταμβάκη, σ.403-404.

³⁸⁴ Ηρακλείδης Αλέξης, ό.π., σ.204-205.

³⁸⁵ Bose Sumatra, *Contested Lands : Israel-Palestine, Kashmir, Bosnia, Cyprus and Sri Lanka*, Massachusetts, USA, Harvard University Press, 2007, σ.83.

2.2.3.1 Η Συρία καταδικάζει την πολιτική των Δυτικών και τους τουρκικούς αεροπορικούς βομβαρδισμούς στην Κύπρο- Η συριακή αντιπροσωπεία τάσσεται υπέρ της Κύπρου στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το 1965

Κατά την κρίση του 1963-1964 η Συρία, όπως είχε κάνει και ολόκληρη τη δεκαετία του 1950, υποστήριξε τους Ελληνοκυπρίους. Καταρχάς, η συριακή κυβέρνηση εξέφρασε την έντονη αντίθεση της στην αποστολή ειρηνευτικής δύναμης του ΝΑΤΟ στην Κύπρο. Στη συνέχεια, υποστήριξε ότι ο πραγματικός λόγος της αποστολής της ειρηνευτικής δύναμης του ΝΑΤΟ δεν ήταν η διατήρηση της συνταγματικής τάξης και ειρήνης στην Κύπρο, αλλά η εξυπηρέτηση των ιμπεριαλιστικών συμφερόντων της Δύσης στην Ανατολική Μεσόγειο. Για τη Συρία η αποστολή των δυνάμεων του ΝΑΤΟ στην Κύπρο πραγματοποιούταν με σκοπό την προστασία του Ισραήλ το οποίο την ίδια εποχή υλοποιούσε μια "επιχείρηση" εκτροπής του ποταμού Ιορδάνη σε βάρος των αραβικών κρατών. Σε περίπτωση που τα αραβικά κράτη αντιδρούσαν δυναμικά στην ισραηλινή ενέργεια και λάμβανε χώρα μια αραβοϊσραηλινή σύγκρουση, η δύναμη του ΝΑΤΟ με ορμητήριο την Κύπρο θα παρέμβαινε αμέσως στη Μέση Ανατολή υπέρ του Ισραήλ. Καταλήγοντας, η συριακή ηγεσία προέτρεψε τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο να μην αποδεχθεί την αποστολή της δύναμης του ΝΑΤΟ στο κυπριακό έδαφος.³⁸⁶ Τον Αύγουστο του 1964 ο Σύρος Πρωθυπουργός Σαλάχ αλ-Μπιτάρ καταδίκασε τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς της τουρκικής πολεμικής αεροπορίας στην Κύπρο.³⁸⁷

Την άποψη ότι οι τουρκικοί αεροπορικοί βομβαρδισμοί στην Κύπρο και η επιχείρηση εκτροπής του ποταμού Ιορδάνη από το Ισραήλ συνδέονται μεταξύ τους, καθώς αποτελούν εκφάνσεις της συνωμοσίας των δυτικών ιμπεριαλιστικών δυνάμεων στην Ανατολική Μεσόγειο υιοθέτησαν οι κυβερνητικές εφημερίδες της Συρίας *Al Baath* και *Al Thawrah*. Κατά την άποψη των δύο εφημερίδων, οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις της Δύσης θα προσπαθούσαν να υποκινήσουν ανταρσίες στα αραβικά κράτη. Στη συνέχεια, με πρόσχημα τη διασάλευση της τάξης στην Κύπρο και στη Μέση Ανατολή, οι δυτικές δυνάμεις θα έστελναν δυνάμεις του ΝΑΤΟ στη Κύπρο για την επαναφορά της τάξης. Έπειτα, χρησιμοποιώντας τις στρατιωτικές βάσεις της Κύπρου

---

³⁸⁶ ΥΔΙΑ, 1964/33/9, Τηλεγράφημα του Έλληνα Επιτετραμμένου στο Βασιλικό Γενικό Προξενείο Δαμασκού Δημήτρη Ηρακλείδη προς το Βασιλικό Υπουργείο Εξωτερικών, Ημερομηνία 30 Ιανουαρίου 1964.

³⁸⁷ ΥΔΙΑ, 1964/35/7, Τηλεγράφημα του Έλληνα Επιτετραμμένου στο Βασιλικό Γενικό Προξενείο Δαμασκού Δημήτρη Ηρακλείδη προς το Βασιλικό Υπουργείο Εξωτερικών, Ημερομηνία 5 Αυγούστου 1964.

θα επενέβαιναν στρατιωτικά στη Μέση Ανατολή, με σκοπό την εξυπηρέτηση τόσο των δικών τους συμφερόντων όσο και του Ισραήλ στην περιοχή.³⁸⁸

Η Συρία τάχθηκε έμπρακτα στο πλευρό των Κυπρίων υποστηρίζοντας τις ελληνοκυπριακές θέσεις κατά τη συζήτηση του Κυπριακού Ζητήματος στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το Δεκέμβριο του 1965. Ήδη από τις αρχές Δεκεμβρίου 1965, δηλαδή πριν από την έναρξη της συζήτησης στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, ο πρέσβης της Συρίας στην Ελλάδα ενημέρωσε την ηγεσία του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας ότι το Υπουργείο Εξωτερικών της Συρίας είχε ήδη δώσει εντολές στον μόνιμο αντιπρόσωπο της χώρας στο διεθνή οργανισμό να υπερψηφίσει το ψήφισμα της Κύπρου και να ζητήσει από φιλικές χώρες να ψηφίσουν το κυπριακό ψήφισμα.³⁸⁹ Επιπλέον, λίγες μέρες νωρίτερα, στις 29 Νοεμβρίου 1965 η αντιπροσωπεία της Συρίας στον ΟΗΕ είχε απορρίψει πρόταση της Τουρκίας να συζητηθεί φιλοτουρκικό σχέδιο ψηφίσματος για το Κυπριακό μαζί με τις αντιπροσωπείες του Ιράκ και του Αφγανιστάν.³⁹⁰

Κατά τη συζήτηση του Κυπριακού Ζητήματος στον ΟΗΕ η Συρία συζητημένησε ένα σχέδιο ψηφίσματος μαζί με άλλα 30 κράτη-μέλη του Κινήματος των Αδεσμεύτων το οποίο εκφραζόταν υπέρ της κυριαρχίας, ανεξαρτησίας και εδαφικής ακεραιότητας της Κύπρου. Στη συνέχεια, στην ομιλία του στην Ολομέλεια της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ ο αντιπρόσωπος της Συρίας τάχθηκε υπέρ των ελληνοκυπριακών θέσεων. Στις 16 Δεκεμβρίου 1965 τέθηκε σε ψηφοφορία το ψήφισμα των 30 χωρών για το Κυπριακό. Το ψήφισμα υπερψηφίστηκε με 47 ψήφους υπέρ, 6 κατά και 51 αποχές. Η Συρία, όπως ήταν αναμενόμενο, τάχθηκε υπέρ του ψηφίσματος. Οι υπόλοιπες αραβικές χώρες που τάχθηκαν υπέρ του ψηφίσματος ήταν ο Λίβανος, η Υεμένη και η ΗΑΔ (Αίγυπτος), κατά τάχθηκε η Λιβύη, ενώ απείχαν από τη ψηφοφορία η Αλγερία, το Ιράκ, το Κουβέιτ, η Ιορδανία και η Σαουδική Αραβία.³⁹¹

---

³⁸⁸ ΥΔΙΑ, 1964/33/5, Τηλεγράφημα του Έλληνα Επιτετραμμένου στο Βασιλικό Γενικό Προξενείο Δαμασκού Δημήτρη Ηρακλειδή προς το Βασιλικό Υπουργείο Εξωτερικών, Ημερομηνία 20 Φεβρουαρίου 1964.

³⁸⁹ ΥΔΙΑ, 1965/27/4, Απόρρητο τηλεγράφημα του Βασιλικού Υπουργείου Εξωτερικών προς τη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Ελλάδας στον ΟΗΕ, Ημερομηνία 8 Δεκεμβρίου 1965.

³⁹⁰ ΥΔΙΑ, 1964/33/5, Τηλεγράφημα του Έλληνα Επιτετραμμένου στο Βασιλικό Γενικό Προξενείο Δαμασκού Δημήτρη Ηρακλειδή προς το Βασιλικό Υπουργείο Εξωτερικών, Ημερομηνία 29 Νοεμβρίου 1965.

³⁹¹ Stavrou Eleni, *Greek-Arab Relations during the Papandreou Era, 1981-1989 : A Pioneering Vision?*, Athens, Papazissis Publishers, σ.49-51- Επίσης, Κρανιδιώτης Γιάννος Ν., *Το Κυπριακό Πρόβλημα, 1960-1974 : Η ανάμειξη του ΟΗΕ και οι ξένες επεμβάσεις στην Κύπρο*, Αθήνα, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1984, σ.90.

Η υιοθέτηση του φιλοκυπριακού ψηφίσματος αποτέλεσε για τους Ελληνοκυπρίους μια μεγάλη νίκη ηθικής και όχι νομικής σημασίας, καθώς οι αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης, σε αντίθεση με εκείνες του Συμβουλίου Ασφαλείας, δεν είχαν υποχρεωτικό χαρακτήρα και, παράλληλα, τα 5 μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ (Η.Π.Α., Σοβιετική Ένωση, Βρετανία, Γαλλία, Κίνα) δεν τάχθηκαν υπέρ του ψηφίσματος.³⁹²

2.3.3.2 Οι επαφές της ελληνικής κυβέρνησης με την πολιτική ηγεσία της Συρίας για την εξασφάλιση της συριακής υποστήριξης στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1960

2.3.3.2.α. Η επίσκεψη Βαρδινογιάννη στη Συρία (1964)

Το Δεκέμβριο του 1964 ο Υπουργός Προεδρίας της Κυβέρνησης του Γεωργίου Παπανδρέου Παύλος Βαρδινογιάννης επισκέφθηκε τη Συρία. Η επίσκεψη του στη Συρία αποσκοπούσε στην εξασφάλιση της υποστήριξης της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα το οποίο θα συζητιόταν στην προσεχή Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το 1965 και, γενικότερα, στην εξυπηρέτηση των ελληνικών συμφερόντων στη Συρία. Στις 22 Δεκεμβρίου 1964 είχε συνάντηση στη Δαμασκό με τον Σύρο Πρόεδρο Αμίν αλ-Χαφίζ και τον Σύρο αναπληρωτή πρωθυπουργό Ατάσσι και τον Υπουργό Προεδρίας της Κυβέρνησης της Συρίας Τάλεμπ. Στη συνάντηση αυτή, ο Βαρδινογιάννης, αφού πρώτα επαίνεσε το πολιτικό σύστημα της Συρίας, εξέφρασε την πλήρη ικανοποίηση της Ελλάδας για τη διαχρονική υποστήριξη της Συρίας στην Κύπρο, αλλά και το γεγονός της καταδίκης εκ μέρους της συριακής κυβέρνησης των αεροπορικών βομβαρδισμών της Τουρκίας τον Αύγουστο του 1964. Στη συνέχεια του λόγου του, ο Έλληνας Υπουργός αναφέρθηκε στη διαχρονική θετική στάση της Ελλάδας στο Παλαιστινιακό Ζήτημα τονίζοντας, παράλληλα, πως η Ελλάδα από το 1948 δεν είχε προχωρήσει στη *de jure* αναγνώριση του Ισραήλ.

Αφού ολοκλήρωσε την ομιλία του ο Βαρδινογιάννης το λόγο έλαβε ο Σύρος αναπληρωτής πρωθυπουργός Ατάσσι. Ο Σύριος αξιωματούχος αναφέρθηκε στην πλήρη ικανοποίηση της Συρίας για τη μη *de jure* αναγνώριση του Ισραήλ από την Ελλάδα και διαβεβαίωσε με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο τον Έλληνα κυβερνητικό αξιωματούχο ότι η χώρα του δεν πρόκειται να αποσύρει την εμπιστοσύνη της στην Κύπρο, όχι μόνο γιατί η Συρία υποστήριζε ακράδαντα το δικαίωμα της Κύπρου για

---

³⁹² Κρανιδιώτης Γιάννος Ν., *Το Κυπριακό Πρόβλημα, 1960-1974 : Η ανάμειξη του ΟΗΕ και οι ξένες επεμβάσεις στην Κύπρο*, ό.π., σ.91.

αυτοδιάθεση, αλλά και γιατί η υπόθεση της Κύπρου αποτελεί για τους Σύριους μια δίκαιη υπόθεση όπως οι υποθέσεις της Παλαιστίνης και της Αλεξανδρέττας. Από τη δική του μεριά, ο Σύρος Πρόεδρος Χάφιζ εξέφρασε και εκείνος τη βαθιά εκτίμηση που νιώθει η συριακή κυβέρνηση και ο συριακός λαός για τη θετική στάση της Ελλάδας στο Παλαιστινιακό και διαβεβαίωσε και εκείνος από τη μεριά του την αμέριστη συμπαράσταση της Συρίας στον δίκαιο αγώνα της Κύπρου.³⁹³

2.3.3.2.β. Η επίσκεψη Τάλεμπ στην Ελλάδα (1965)

Την επίσκεψη του Βαρδινογιάννη στη Συρία ανταπέδωσε ο Σύρος Υπουργός Προεδρίας Τάλεμπ με την επίσκεψη του στην Ελλάδα το Μάιο του 1965. Όμως, η επίσκεψη του Σύρου πρωθυπουργού είχε καθαρά εθιμοτυπικό χαρακτήρα και δε συζητήθηκαν ζητήματα που απασχολούσαν ιδιαίτερα τις δύο χώρες.³⁹⁴

Η Ελλάδα, θέλοντας να ανταποδώσει τη θετική στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα, ψήφισε σε πολλές ψηφοφορίες υπέρ των συριακών υποψηφιοτήτων στον ΟΗΕ. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι η θετική ψήφος της Ελλάδας στη Συρία για μια από τις θέσεις των αντιπροέδρων στον ΟΗΕ το 1963³⁹⁵ και για μια από τις μη μόνιμες θέσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ το 1965³⁹⁶.

2.3.4. Το Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1970-Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1970

Η Συρία υπό την ηγεσία του Χαφίζ αλ-Άσσαντ τη δεκαετία του 1970 συνέχιζε να τάσσεται υπέρ της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κύπρου. Όμως, με επικεφαλής τον Άσσαντ η Συρία κράτησε μια πιο ουδέτερη στάση μεταξύ της Ελλάδας και των Ελληνοκυπρίων και των Τούρκων και των Τουρκοκυπρίων. Δύο ήταν οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν τη Συρία να ακολουθήσει ουδέτερη στάση. Ο πρώτος λόγος ήταν τα αυξημένα προβλήματα που αντιμετώπιζε η Συρία στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής και η αντιπαράθεσή της, πολεμική ή μη, με

---

³⁹³ ΥΔΙΑ, 1964/33/9, Τηλεγράφημα του Έλληνα Γενικού Προξένου στο Βασιλικό Γενικό Προξενείο Δαμασκού Δημήτρη Ηρακλείδη προς το Βασιλικό Υπουργείο Εξωτερικών, Ημερομηνία 22 Δεκεμβρίου 1964, σ.2-4.

³⁹⁴ ΥΔΙΑ, 1964/33/9, Τηλεγράφημα του Γραμματέα του Βασιλικού Υπουργείου Εξωτερικών Σταθάτου στο Βασιλικό Γενικό Προξενείο Δαμασκού, Ημερομηνία 17 Μαΐου 1965, σ.1-2.

³⁹⁵ ΥΔΙΑ, 1963/11/7, Τηλεγράφημα του Βασιλικού Υπουργείου Εξωτερικών προς το Βασιλικό Γενικό Προξενείο Δαμασκού, Ημερομηνία 21 Αυγούστου 1963.

³⁹⁶ ΥΔΙΑ, 1965/29/1, Τηλεγράφημα του πληρεξουσίου Υπουργού Β' Αλέξανδρου Ξύδη του Βασιλικού Υπουργείου Εξωτερικών προς το Βασιλικό Γενικό Προξενείο Δαμασκού, Ημερομηνία 20 Σεπτεμβρίου 1965.

το Ισραήλ και με αρκετά αραβικά κράτη (Αίγυπτος, Λίβανος, Ιράκ). Τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπιζε η Συρία στη Μέση Ανατολή είχαν πείσει τον Άσσαντ να μην επιδιώκει να ανοίξει ένα νέο, διπλωματικό ή πολεμικό, μέτωπο με την Τουρκία, έναν ισχυρό παράγοντα στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Οι μόνες επιλογές που είχε η Συρία, για να μην έρθει σε αντιπαράθεση με την Τουρκία, ήταν να ακολουθήσει απέναντί της την πολιτική του κατευνασμού ή τουλάχιστον να έχει μια ουδέτερη στάση προς αυτήν. Ο δεύτερος λόγος που η Συρία επέδειξε μια ουδέτερη στάση οφειλόταν στην ίδια την Τουρκία και, συγκεκριμένα, στο διπλωματικό άνοιγμα που έκανε προς τα αραβικά κράτη παράλληλα με τη μερική αποδέσμευσή της από την επιρροή των Η.Π.Α. Η Τουρκία υλοποίησε αυτό το άνοιγμα στην εξωτερική της πολιτική μετά την επιστολή του Αμερικανού Προέδρου Τζόνσον προς τον Τούρκο πρωθυπουργό Ισμέτ Ινόνου το 1964 με την οποία ο επικεφαλής της αμερικανικής κυβέρνησης απέτρεψε την Τουρκία να εισβάλει στην Κύπρο. Η επιστολή του Τζόνσον έκανε το πολιτικό σύστημα της Τουρκίας να θεωρήσει ότι οι Η.Π.Α. δεν εξυπηρετούσαν τα συμφέροντα της χώρας. Επομένως, η Τουρκία ήταν υποχρεωμένη να ακολουθήσει νέο διπλωματικό μονοπάτι για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι δύο προαναφερθέντες λόγοι <<έπεισαν>> τη Συρία να υιοθετήσει μια ουδέτερη στάση ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία όσον αφορά το Κυπριακό Ζήτημα, παρά την αλληλεγγύη που ένιωθε η Συρία για την Κύπρο και τη διαχρονικά σταθερή υποστήριξη της Ελλάδας προς τις αραβικές θέσεις στο Παλαιστινιακό Ζήτημα και στο Μεσανατολικό Ζήτημα.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 το πιο σημαντικό γεγονός που αφορούσε το Κυπριακό Ζήτημα ήταν η τουρκική εισβολή στην Κύπρο το καλοκαίρι του 1974. Ειδικότερα, στις 20 Ιουλίου του 1974 ο τουρκικός στρατός εισέβαλε στην Κύπρο με πρόσχημα τη διασάλευση της τάξης στο νησί μετά το αψυχολόγητο και αντεθνικό πραξικόπημα της ελληνικής δικτατορίας στην Κύπρο με επικεφαλής τον ταξίαρχο Ιωαννίδη. Η δικτατορία συνεργάστηκε με την Εθνοφρουρά και την ΕΟΚΑ Β', με σκοπό την ανατροπή και τη δολοφονία του αρχιεπισκόπου Μακαρίου.³⁹⁷ Τελικά, το πραξικόπημα στην Κύπρο πέτυχε την ανατροπή, όχι όμως και τη δολοφονία του Προέδρου Μακαρίου. Οι πραξικοπηματίες τοποθέτησαν στη θέση του <<προέδρου>> το Νίκο Σαμψών, ενώ ο Μακάριος διέφυγε με ελικόπτερο από τη βρετανική βάση

---

³⁹⁷ Γρηγοριάδης Σόλων Ν., *Ιστορία της Σύγχρονης Ελλάδας, 1941-1974, Τόμος 12 : Πολυτεχνείο-Κύπρος-Μεταπολίτευση*, Ειδική Έκδοση για την εφημερίδα *''Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία''*, Αθήνα, Χ.Κ. Τεγόπουλος Εκδόσεις Α.Ε., 2011, σ.150, Πρώτη Έκδοση : Εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, 1975.

κοντά στη Λεμεσό με προορισμό το εξωτερικό (διαδοχικά τη Μάλτα, το Λονδίνο³⁹⁸ και τελικό προορισμό τη Νέα Υόρκη).³⁹⁹ Στις 23 Ιουλίου οι πραξικοπηματίες ανετράπησαν και Προσωρινός Πρόεδρος ανέλαβε ο Γλαύκος Κληρίδης⁴⁰⁰, έμπιστος του Αρχιεπισκόπου, μέχρι την επιστροφή του Μακαρίου στην Κύπρο το Νοέμβριο του 1974. Παρά την αποκατάσταση της συνταγματικής νομιμότητας, ο στρατός της Τουρκίας, με την εισβολή του, επέβαλλε την de facto διχοτόμηση της Κύπρου. Αρχικά, στις 20-22 Ιουλίου ο τουρκικός στρατός κατέλαβε το 7% του κυπριακού εδάφους και, στη συνέχεια, στις 14 Αυγούστου 1974, μετά τη διακοπή των εχθροπραξιών για ένα μήνα, η Τουρκία πραγματοποίησε δεύτερη στρατιωτική εισβολή στην Κύπρο και κατέλαβε το 37% του κυπριακού εδάφους.⁴⁰¹

2.3.4.1 Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό στον ΟΗΕ τη δεκαετία του 1970

Η Συρία κράτησε μια διφορούμενη στάση όσον αφορά το Κυπριακό Ζήτημα στον ΟΗΕ. Κατ' αρχάς, στις 22 Ιουλίου 1974, λίγες μέρες μετά την πρώτη τουρκική εισβολή στην Κύπρο, όλα τα κράτη-μέλη του ΟΗΕ, μεταξύ των οποίων η Συρία, η Ελλάδα και η Τουρκία, αποδέχθηκαν το Ψήφισμα 353 του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού το οποίο ζητούσε την κατάπαυση του πυρός μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών στην Κύπρο.⁴⁰² Τελικά, το ψήφισμα δεν ελήφθη υπ' όψιν από την Τουρκία, καθώς πραγματοποίησε δεύτερη εισβολή στην Κύπρο τον Αύγουστο του 1974.

Το Φεβρουάριο του 1975, λίγους μήνες μετά τη δεύτερη τουρκική εισβολή στη βόρεια Κύπρο και την κατ' ουσίαν (de facto) διχοτόμηση της Κύπρου, ο ηγέτης των Τουρκοκυπρίων Ραούφ Ντενκτάς προχώρησε στην ανακήρυξη ενός ψευδοκράτους, του <<Ομόσπονδου Τουρκοκυπριακού Κράτους>> (ΟΤΚ). Το περιστατικό συζητήθηκε στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, όπου ομόφωνα τα κράτη-μέλη του καταδίκασαν την μονομερή αυτή ενέργεια του Τουρκοκύπριου ηγέτη. Από τη δική της μεριά, η κυβέρνηση της Συρίας καταδίκασε με δηλώσεις του Σύριου υπουργού Εξωτερικών τη συγκεκριμένη ενέργεια. Σταδιακά όλα τα κράτη-μέλη του ΟΗΕ

---

³⁹⁸ Γρηγοριάδης Σόλων Ν., *Ιστορία της Σύγχρονης Ελλάδας, 1941-1974, Τόμος 12 : Πολυτεχνείο-Κύπρος-Μεταπολίτευση*, Ειδική Έκδοση για την εφημερίδα "Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία", Αθήνα, Χ.Κ. Τεγόπουλος Εκδόσεις Α.Ε., 2011, σ. 164.

³⁹⁹ Γρηγοριάδης Σόλων Ν., *Ιστορία της Σύγχρονης Ελλάδας, 1941-1974*, ό.π., σ.186.

⁴⁰⁰ Καραμπαρμπούνης Χάρης Λ., *Κύπρος : Από την Εισβολή στην Ένταξη, Κείμενα και Ανάλυση, 1974-2002*, Αθήνα, Π.Ν. Σάκκουλας, 2003, σ.96.

⁴⁰¹ Ηρακλείδης Αλέξης, ό.π., σ.107-108.

⁴⁰² Stavrou Eleni, *Greek-Arab Relations during the Papandreou Era, 1981-1989 : A Pioneering Vision?*, ό.π., σ.61.

καταδίκασαν την ανακήρυξη του τουρκοκυπριακού κράτους. Λίγες μέρες μετά την ανακήρυξη του <<ΟΤΚ>> η αντιπροσωπεία της Ρουμανίας στον ΟΗΕ υπέβαλε πρόταση στα Ηνωμένα Έθνη για σύγκληση διάσκεψης για το επίμαχο ζήτημα. Η ρουμανική αντιπροσωπεία πρότεινε να συμμετάσχουν στη διάσκεψη οι αντιπροσωπείες των χωρών από τα Βαλκάνια και την Ανατολική Μεσόγειο. Μάλιστα, οι αντιπροσωπείες της Συρίας και της Αιγύπτου πρότειναν από μόνες τους να συμμετάσχουν στη Διάσκεψη. Επίσης, πρωτοβουλία για σύγκληση συνέλευσης έλαβαν και κράτη-μέλη του Κινήματος των Αδεσμεύτων. Οι παραπάνω πρωτοβουλίες δεν κατάφεραν να ευδοκιμήσουν για μια σειρά από λόγους. Οι λόγοι ήταν η άρνηση της Τουρκίας να συζητήσει το θέμα, η απροθυμία των Η.Π.Α. και του ΝΑΤΟ να συμμετάσχουν στη συζήτηση μαζί με τα κράτη-μέλη του Συμφώνου της Βαρσοβίας ή του Κινήματος των Αδεσμεύτων, αλλά και η άρνηση της Σοβιετικής Ένωσης να συζητήσει το ζήτημα στα πλαίσια μιας τέτοιας διάσκεψης.⁴⁰³

Το Νοέμβριο του 1975 η Γενική Συνέλευση ψήφισε το Ψήφισμα 3395 το οποίο ζητούσε τη χωρίς καθυστέρηση απομάκρυνση όλων των ξένων στρατιωτικών δυνάμεων από την εδαφική επικράτεια της Κύπρου και τον τερματισμό της επέμβασης των ξένων κρατών στα εσωτερικά ζητήματα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Επιπλέον, καλούσε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη στο Κυπριακό Ζήτημα να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα, ώστε να συμβάλλουν μέσω αυτών στην επιστροφή στα σπίτια τους όσων Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων είχαν αναγκαστεί να τα εγκαταλείψουν κατά τη διάρκεια της πρώτης και της δεύτερης τουρκικής εισβολής στην Κύπρο τον Ιούλιο και Αύγουστο του 1974 αντίστοιχα. Η Τουρκία ήταν η μόνη χώρα η οποία καταψήφισε το συγκεκριμένο ψήφισμα υποστηρίζοντας ότι το ψήφισμα δεν της αναγνώριζε το δικαίωμα της Εγγυήτριας Δύναμης, δικαίωμα που της είχε κατοχυρωθεί με τη Συνθήκη Εγγύησης των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου του 1959.

Η Συρία, για να κρατήσει μια ουδέτερη στάση ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία, απείχε από τη ψηφοφορία του ψηφίσματος. Το ίδιο έπραξαν η Ιορδανία και η Σαουδική Αραβία. Αντίθετα, η Ελλάδα, η Κύπρος, όλες οι ευρωπαϊκές χώρες και τα αραβικά κράτη της Αιγύπτου, του Λιβάνου, του Κατάρ, της Αλγερίας, του Μπαχρέιν και της Υεμένης ψήφισαν υπέρ του ψηφίσματος.⁴⁰⁴

---

⁴⁰³ Εμμανουηλίδης Εμμανουήλ Αντ., *Οι Σχέσεις της Ελλάδας με τον αραβικό και μουσουλμανικό κόσμο, 1974-1981*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις University Studio Press, 2017, σ.78.

⁴⁰⁴ Stavrou Eleni, ό.π., σ.61-62.

Το Νοέμβριο του 1976 η Συρία, επιδιώκοντας να κρατήσει τη ίδια ουδέτερη στάση ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία, απείχε από τη ψηφοφορία ενός ψηφίσματος που είχε καταθέσει για το Κυπριακό η τουρκική αντιπροσωπεία στη Γενική Συνέλευση. Τη στάση της Συρίας υιοθέτησε και η Αίγυπτος. Αντίθετα, τα υπόλοιπα αραβικά κράτη ψήφισαν υπέρ της τουρκικής πρότασης νόμου.⁴⁰⁵

2.3.4.2 Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα μέσω της συμμετοχής της στις συνεδριάσεις των Αδεσμεύτων και των Ισλαμικών Διασκέψεων

2.3.4.2.α. Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα μέσω της συμμετοχής της στους Αδεσμεύτους

Η Συρία αποτελούσε κράτος-μέλος του Κινήματος των Αδεσμεύτων. Καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 τα κράτη-μέλη των Αδεσμεύτων, ανάμεσά τους και η Συρία, τάχθηκαν υπέρ των ελληνοκυπριακών θέσεων και εξέδωσαν ψηφίσματα για το Κυπριακό Ζήτημα που ευνοούσαν την ελληνοκυπριακή πλευρά.

Στις αρχές Ιουνίου 1976 έλαβε χώρα στο Αλγέρι η διάσκεψη του Συντονιστικού Γραφείου των Αδεσμεύτων, στην οποία συμμετείχε και η Συρία με έναν αντιπρόσωπο. Σε αυτή τη συνάντηση η ηγεσία του Συντονιστικού, με τη σύμφωνη γνώμη όλων των μελών, απέρριψε αίτημα της Τουρκίας να συμμετάσχει στην επόμενη διάσκεψη κορυφής των Αρχηγών Κρατών των Αδεσμεύτων που θα πραγματοποιούταν στο Κολόμπο της Σρι Λάνκα. Στη συνέχεια, το Συντονιστικό Γραφείο απέρριψε αίτημα και των Τουρκοκυπρίων οι οποίοι ζητούσαν να συμμετάσχουν τόσο στις εργασίες του Συντονιστικού Γραφείου όσο και της επερχόμενης Διάσκεψης Κορυφής και να εξομοιωθούν με την αντιπροσωπεία της Κυπριακής Δημοκρατίας η οποία ήταν ήδη κράτος-μέλος των Αδεσμεύτων. Μετά την απόρριψη των αιτημάτων της Τουρκίας και των Τουρκοκυπρίων, το Συντονιστικό Γραφείο εξέδωσε ψήφισμα με το οποίο καταδίκασε την τουρκική εισβολή και κατοχή της Βόρειας Κύπρου και ζητούσε την άμεση εφαρμογή των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, αλλά και των αποφάσεων των προηγούμενων συνεδριάσεων των Αδεσμεύτων. Οι αποφάσεις αυτές καλούσαν για την απομάκρυνση όλων των

---

⁴⁰⁵ Stavrou Eleni, ό.π., σ.63.

ξένων στρατευμάτων στην Κύπρο και υποστήριζαν το δικαίωμα της Κύπρου για κυριαρχία, ανεξαρτησία και εδαφική ακεραιότητα.⁴⁰⁶

Η υποστήριξη των Αδεσμεύτων προς τους Ελληνοκυπρίους ήταν ακόμα μεγαλύτερη στη σύνοδο των Υπουργών Εξωτερικών των Αδεσμεύτων που πραγματοποιήθηκε στο Βελιγράδι στα τέλη Ιουνίου του 1978. Η πλειοψηφία των Υπουργών Εξωτερικών των κρατών-μελών των Αδεσμεύτων, ανάμεσά τους και ο Υπουργός Εξωτερικών της Συρίας, καταδίκασαν την κατοχή της βόρειας Κύπρου από την Τουρκία και ενέκριναν το φιλοελληνοκυπριακό ινδικό ψήφισμα. Το συγκεκριμένο ψήφισμα καταδίκασε την τουρκική κατοχή της βόρειας Κύπρου και καλούσε για την εφαρμογή των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ τα οποία ζητούσαν την αποχώρηση των κατοχικών και ξένων στρατευμάτων από την κυπριακή επικράτεια. Επιπλέον, καλούσε το Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ να λάβει μέτρα συμμόρφωσης σε βάρος της Τουρκίας με βάση τις Αρχές του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, καθώς και να προχωρήσει στην επιβολή οικονομικών κυρώσεων και στην πρόσκαιρη αποβολή της Τουρκίας από τα Ηνωμένα Έθνη.⁴⁰⁷

Ένα χρόνο αργότερα, τον Αύγουστο του 1979 ξεκίνησαν οι εργασίες της διάσκεψης Κορυφής των Αρχηγών Κρατών των Αδεσμεύτων στην Αβάνα. Σε αυτή τη συνεδρίαση η πλειοψηφία των επικεφαλής των κρατών-μελών των Αδεσμεύτων, μεταξύ των οποίων και ο Άσσαντ της Συρίας, προχώρησαν στην έκδοση ψηφίσματος το οποίο υιοθετούσε τις ελληνοκυπριακές θέσεις. Μετά τη λήξη των εργασιών της διάσκεψης, η συντονιστική επιτροπή του Κινήματος των Αδεσμεύτων υπέβαλε το ψήφισμα για συζήτηση και ψήφιση στην Ολομέλεια της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Στις 20 Νοεμβρίου 1979 έλαβε χώρα η ψήφιση του ψηφίσματος στη Γενική Συνέλευση. Τελικά, το ψήφισμα έγινε αποδεκτό από τη Συνέλευση με 99 ψήφους υπέρ, 5 κατά και 35 αποχές. Η Συρία ψήφισε υπέρ του ινδικού ψηφίσματος, ενώ τα μόνα κράτη-μέλη που ψήφισαν κατά ήταν η Σαουδική Αραβία και το Πακιστάν. Τα κράτη που απείχαν

---

⁴⁰⁶ Εμμανουηλίδης Εμμανουήλ Αντ., *Οι Σχέσεις της Ελλάδας με τον αραβικό και μουσουλμανικό κόσμο, 1974-1981*, σ.83. Για το κείμενο του ψηφίσματος, βλ. Καραμπαρμπούνης Χάρης Λ., *Κύπρος : Από την Εισβολή στην Ένταξη, Κείμενα και Ανάλυση*, σ.65.

⁴⁰⁷ Εμμανουηλίδης Εμμανουήλ Αντ., ό.π., σ.244-245.

ήταν από το χώρο των Αδεσμεύτων η Λιβύη, οι Η.Π.Α. και κυρίως ευρωπαϊκές χώρες και κράτη-μέλη του ΝΑΤΟ.⁴⁰⁸

Επομένως, η στήριξη των Αδεσμεύτων προς την Κύπρο κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 ήταν σταθερή και μεγάλη.

2.3.4.2.β. Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα μέσω της συμμετοχής της στις Ισλαμικές Διασκέψεις

Η Συρία, εκτός από τους Αδεσμεύτους, συμμετείχε ως ισλαμικό κράτος και στις Διασκέψεις των Ισλαμικών Κρατών. Κατά τη διάρκεια του 1970 τα κράτη-μέλη του Ισλαμικού Οργανισμού-ανάμεσα στα οποία ήταν και η Συρία-προσπαθώντας να εκφράσουν την αλληλεγγύη προς τους μουσουλμάνους Τούρκους και Τουρκοκύπριους, αλλά και προς την Κύπρο, ένα μέλος των Αδεσμεύτων που αγωνιζόταν για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας του, κράτησαν μια ουδέτερη στάση στο Κυπριακό Ζήτημα.

Η πρώτη διάσκεψη μετά την τουρκική εισβολή έλαβε χώρα στη Τζέντα της Σαουδικής Αραβίας το 1975. Σε αυτή τη διάσκεψη τα ισλαμικά κράτη, μεταξύ των οποίων και η Συρία, έλαβαν μια ουδέτερη στάση απέναντι στην κυπριακή υπόθεση. Η επόμενη διάσκεψη πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1976. Στη συγκεκριμένη διάσκεψη, εκτός από τα τακτικά μέλη, συμμετείχαν ως παρατηρητές αντιπρόσωποι των Τουρκοκυπρίων με επικεφαλής τον Ντενκτάς, του απελευθερωτικού μετώπου της Ερυθραίας και της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ). Η Τουρκία, ως οικοδέσποινα των ισλαμικών κρατών, παρουσίασε το Κυπριακό Ζήτημα ως μια υπόθεση καταπίεσης των Τουρκοκυπρίων από την ελληνοκυπριακή πλειοψηφία και εξομοίωσε την καταπίεση που βίωναν οι Τουρκοκύπριοι από τους Ελληνοκύπριους με την καταπίεση που βίωναν οι Παλαιστίνιοι από τους Ισραηλινούς στη Μέση Ανατολή. Με αυτή τη σύγκριση προσπάθησε να συγκινήσει και να πάρει με το μέρος της τα ισλαμικά-αραβικά κράτη. Η Τουρκία κατάφερε να πάρει με το μέρος της ή να κερδίσει τη συμπάθεια των περισσότερων, κυρίως των συντηρητικών αραβικών κρατών, καθώς τα ριζοσπαστικά

---

⁴⁰⁸ Εμμανουηλίδης Εμμανουήλ Αντ., ό.π., σ.246-247. - Για το κείμενο του ψηφίσματος, βλ. Καραπαρμπούνης Χάρης Λ., *Κύπρος : Από την Εισβολή στην Ένταξη, Κείμενα και Ανάλυση, 1974-2002*, Αθήνα, Π.Ν. Σάκκουλας, 2003, σ.65-66.

κράτη της Συρίας και της Αιγύπτου κράτησαν μια, όχι αρνητική, αλλά ουδέτερη στάση προς αυτήν. Τελικά, η ισλαμική διάσκεψη υιοθέτησε μια ουδέτερη στάση προς την υπόθεση της Κύπρου. Από τη μία, αναγνώρισε τους Τουρκοκύπριους ως ισότιμη κοινότητα με τους Ελληνοκύπριους και αποφάσισε οι επόμενες διασκέψεις των Υπουργών Εξωτερικών των Ισλαμικών Κρατών να προσκαλέσουν αντιπροσώπους των Τουρκοκυπρίων ως επισκέπτες. Μάλιστα, το 1979 στη Διάσκεψη των Υπουργών Εξωτερικών στο Ραμπάτ του Μαρόκκο οι Τουρκοκύπριοι αναβαθμίστηκαν σε Επισκέπτες της Διάσκεψης. Από την άλλη, η Διάσκεψη του 1976, σεβόμενη το γεγονός ότι η Κύπρος ήταν κράτος-μέλος των Αδεσμεύτων, εξέφρασε την αλληλεγγύη και την υποστήριξή της προς την κυριαρχία, την ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Το 1977 η Διάσκεψη των Ισλαμικών Κρατών που πραγματοποιήθηκε στην Τρίπολη της Λιβύης έλαβε μια ουδέτερη θέση μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων.⁴⁰⁹

2.3.4.3. Οι επαφές της ελληνικής κυβέρνησης με την πολιτική ηγεσία της Συρίας για την εξασφάλιση της συριακής υποστήριξης στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1970

2.3.4.3.α Η επίσκεψη Μπίτσιου στη Συρία (1977)

Οι τρεις μεταπολιτευτικές κυβερνήσεις Καραμανλή (1974-1980), για την εξασφάλιση της υποστήριξης των αραβικών κρατών στο Κυπριακό και την εξυπηρέτηση των ελληνικών συμφερόντων στη Μέση Ανατολή, επισκέφτηκαν επίσημα αρκετές φορές τα αραβικά κράτη και ήρθαν σε επαφή με τις ηγεσίες τους. Στο πλαίσιο των παραπάνω επιδιώξεων, οι κυβερνήσεις Καραμανλή επισκέφθηκαν δύο φορές επίσημα τη Συρία και διεξήγαγαν ομιλίες με τον Πρόεδρο Άσσαντ και άλλα σημαντικά στελέχη των κυβερνήσεων της Συρίας.

Η πρώτη επαφή σε επίπεδο κορυφής μεταξύ των δύο χωρών πραγματοποιήθηκε με την επίσκεψη του Υπουργού Εξωτερικών της Ελλάδας Δημήτρη Μπίτσιου στη Συρία από τις 21 μέχρι τις 24 Φεβρουαρίου 1977. Φθάνοντας στη Δαμασκό στις 21 Φεβρουαρίου 1977 ο Μπίτσιος ήρθε πρώτα σε επαφή με τον Σύρο ομόλογό του Αμπντούλ Χαλίμ Κχαντάμ. Οι δύο Υπουργοί Εξωτερικών μίλησαν για πληθώρα θεμάτων που απασχολούσαν τις ηγεσίες των δύο χωρών, μεταξύ των οποίων ήταν και

---

⁴⁰⁹ Εμμανουηλίδης Εμμανουήλ Αντ., ό.π., σ.85-87.

το Κυπριακό Ζήτημα. Ο Σύριος Υπουργός Εξωτερικών ανέφερε για το Κυπριακό πως η κυβέρνηση της χώρας του προσδοκούσε και υποστήριζε μια δίκαιη λύση για την Κύπρο η οποία θα μπορούσε να συμβάλλει στο σεβασμό της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Επιπλέον, δήλωσε πως κατανοούσε απόλυτα τις ελληνοκυπριακές θέσεις, ενώ ζήτησε από τον Έλληνα Υπουργό Εξωτερικών να τον ενημερώσει αναλυτικά για τις τουρκικές-τουρκοκυπριακές διεκδικήσεις. Ο Σύριος αξιωματούχος, καθ' όλη τη διάρκεια της συζήτησης με τον Μπίτσιο, αν και έδειξε την κατανόησή του για τις ελληνικές-ελληνοκυπριακές θέσεις, δεν τάχθηκε ξεκάθαρα υπέρ αυτών ή δεν καταδίκασε τις τουρκικές-τουρκοκυπριακές θέσεις.⁴¹⁰

Στις 23 Φεβρουαρίου ο Μπίτσιος συναντήθηκε στη Δαμασκό με τον Πρόεδρο της Συρίας Άσσαντ και τον Υπουργό Άμυνας της χώρας Αμπντούλ Ραχμάν Κχλεϊφάουι. Οι δύο Σύριοι αξιωματούχοι επανέλαβαν τις απόψεις που είχε εκφράσει τις προηγούμενες μέρες ο Υπουργός Εξωτερικών της Συρίας, δηλαδή ανέφεραν πως επεδίωκαν και θα υποστήριζαν την επίτευξη μιας δίκαιης λύσης για το Κυπριακό Ζήτημα και εξέφρασαν την κατανόηση προς τις θέσεις της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας, χωρίς όμως να ταχθούν ξεκάθαρα υπέρ αυτών.⁴¹¹

Στις 24 Φεβρουαρίου 1977, μετά το πέρας των συναντήσεων των δύο πλευρών, οι κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Συρίας εξέδωσαν κοινό ανακοινωθέν στο οποίο έκαναν αναφορά στο Παλαιστινιακό και το Κυπριακό Ζήτημα. Η Ελλάδα και η Συρία εκφράστηκαν υπέρ των δικαιώματος της εθνικής και κρατικής υπόστασης των Παλαιστινίων και υπέρ της ανεξαρτησίας της Κύπρου και καλούσαν για την άμεση αποχώρηση των ισραηλινών και τουρκικών στρατευμάτων από τα παλαιστινιακά εδάφη και τη βόρεια Κύπρο αντίστοιχα. Επίσης, οι δύο πλευρές εξέφρασαν την επιθυμία για την επικράτηση της ειρήνης στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και για την επανέναρξη των συνομιλιών μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων στην Κύπρο. Και σε αυτή την περίπτωση, η Συρία δεν τάχθηκε κατά των τουρκοκυπριακών θέσεων.⁴¹²

---

⁴¹⁰ Εμμανουηλίδης Εμμανουήλ Αντ., ό.π., σ.111.

⁴¹¹ Εμμανουηλίδης Εμμανουήλ Αντ., ό.π., σ.112.

⁴¹² Εμμανουηλίδης Εμμανουήλ Αντ., ό.π., σ.113.

2.3.4.3.β Η επίσκεψη Καραμανλή στη Συρία (1979)

Η δεύτερη επαφή μεταξύ των κυβερνήσεων της Ελλάδας και της Συρίας πραγματοποιήθηκε με την επίσκεψη του Πρωθυπουργού Καραμανλή στη Συρία στα τέλη Φεβρουαρίου-αρχές Μαρτίου 1979. Στις 28 Φεβρουαρίου του 1979 ο Καραμανλής συναντήθηκε με το Σύριο ομόλογό του Αλί αλ-Χαλάμι. Μεταξύ άλλων θεμάτων αναφέρθηκαν αναλυτικά στο Κυπριακό Ζήτημα. Σχετικά με το Κυπριακό, ο Καραμανλής τόνισε την ανάγκη τήρησης των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, τα οποία αναγνώριζαν στην Κυπριακή Δημοκρατία τα δικαιώματα της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας, και τάχθηκε υπέρ της αποχώρησης των κατοχικών στρατευμάτων από τη βόρεια Κύπρο και τα παλαιστινιακά εδάφη. Τέλος, ο Έλληνας πρωθυπουργός ανέφερε πως εκτιμούσε τη σταθερή και διαχρονική υποστήριξη της Συρίας στην υπόθεση της Κύπρου και πως οι Έλληνες υποστήριζαν τις αραβικές θέσεις στο Μεσανατολικό Ζήτημα και στην κορωνίδα αυτού, το Παλαιστινιακό Ζήτημα. Ο Καραμανλής επεσήμανε πως το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο της σταθερής υποστήριξης της Ελλάδας στο Παλαιστινιακό ήταν η μη αναγνώριση de jure του Ισραήλ από την Ελλάδα. Ο Σύριος πρωθυπουργός συμφώνησε με τις απόψεις του Καραμανλή και τάχθηκε υπέρ της ανεξαρτησίας της Κύπρου.

Στις 28 Φεβρουαρίου και την 1η Μαρτίου 1979 ο Καραμανλής συναντήθηκε με τον Πρόεδρο της Συρίας Άσσαντ. Οι δύο άνδρες συζήτησαν εκτός από άλλα θέματα και για το Κυπριακό και το Παλαιστινιακό. Ο Άσσαντ συμφώνησε με τον Καραμανλή πως το Κυπριακό Ζήτημα αποτελούσε το σημαντικότερο ζήτημα για τους Έλληνες και πως το Παλαιστινιακό Ζήτημα αποτελούσε το σημαντικότερο ζήτημα για τους Σύριους και γενικότερα για τους Άραβες. Κατά τη διάρκεια της συζήτησής τους οι δύο άνδρες εκφράστηκαν υπέρ της ανεξαρτησίας της Κύπρου και του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των Παλαιστινίων και δήλωσαν υπέρ της αποχώρησης των τουρκικών στρατευμάτων από τη βόρεια Κύπρο και των ισραηλινών στρατευμάτων από τα αραβικά εδάφη και την επιστροφή του Ισραήλ στα σύνορα που είχε πριν τη διεξαγωγή του αραβοϊσραηλινού πολέμου του 1967. Τέλος, οι δύο ηγέτες τάχθηκαν υπέρ της επανόδου των Παλαιστινίων, των Ελληνοκυπρίων, αλλά και των Τουρκοκυπρίων

προσφύγων στις εστίες τους.⁴¹³ Παρά την υποστήριξη της μιας πλευράς προς την άλλη, ο Καραμανλής απέφυγε να κατηγορήσει ευθέως το Ισραήλ και ο Άσσαντ την Τουρκία.

Και στις δύο συναντήσεις έγινε αντιληπτό πως η Συρία, αν και κατανοούσε και υποστήριζε τις ελληνοκυπριακές θέσεις, αποφάσισε, στα πλαίσια εφαρμογής μιας ρεαλιστικής πολιτικής, να κρατήσει μια ουδέτερη στάση ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία.

2.3.5. Το Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1980-Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1980

Τη δεκαετία του 1980 η Συρία του Άσσαντ εξακολουθούσε να υιοθετεί μια ουδέτερη στάση ως προς το Κυπριακό Ζήτημα. Η εμπλοκή της στο λιβανέζικο εμφύλιο πόλεμο για δεύτερη συνεχόμενη δεκαετία μετά τη δεκαετία του 1970 και η υποστήριξη προς το Ιράν στον πόλεμο του τελευταίου με το Ιράκ (1980-1988) όξυναν τις σχέσεις της, εκτός από το Ισραήλ με το οποίο πάντα είχε τεταμένες σχέσεις, και με μεγάλο αριθμό αραβικών κρατών που δεν συμφωνούσε καθόλου με τις επιλογές της στην εξωτερική πολιτική. Το αποτέλεσμα ήταν η Συρία καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 να είναι διπλωματικά απομονωμένη, με μόνη εξαίρεση την στρατιωτική και οικονομική υποστήριξη της από τη Σοβιετική Ένωση, αλλά και στρατιωτικά και οικονομικά εξουθενωμένη λόγω της πολεμικής της προσπάθειας στο Λίβανο και της διακοπής της οικονομικής βοήθειας από τις πετρελαιοπαραγωγικά αραβικά κράτη. Βρισκόμενη σε αυτό το διπλωματικό αδιέξοδο, η Συρία ,σε καμία περίπτωση, δεν επιθυμούσε να ανοίξει ένα νέο μέτωπο με την Τουρκία, μια χώρα με σημαντική δύναμη και επιρροή στη Μέση Ανατολή. Επιπλέον, μια επιθετική στάση προς την Τουρκία δε θα συνέφερε ούτε τη Συρία ούτε τον αραβικό κόσμο γενικότερα για το γεγονός ότι εκείνη την περίοδο η Τουρκία συνέχιζε τη φιλοαραβική πολιτική που είχε εγκαινιάσει από τις αρχές της δεκαετίας του 1970.

Αντίθετα, στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του 1980 επήλθε μια σημαντική πολιτική αλλαγή. Τον Οκτώβριο του 1981 ανήλθε στην εξουσία το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα (ΠΑΣΟΚ), ένα κεντροαριστερό σοσιαλιστικό κόμμα με ηγέτη τον Ανδρέα Παπανδρέου. Η νέα ελληνική κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον ηγέτη του ΠΑΣΟΚ ήταν πρόθυμη να συνεχίσει-και πράγματι συνέχισε-την

---

⁴¹³ Εμμανουηλίδης Εμμανουήλ Αντ., ό.π., σ.376-378.

φιλοαραβική πολιτική που η εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση ακολουθούσε από το 1945 και μετά. Όμως, η νέα κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ διέφερε ως προς τον τρόπο άσκησης της πολιτικής της από τις προηγούμενες κυβερνήσεις της Ελλάδας. Ειδικότερα, οι ελληνικές κυβερνήσεις από το 1945 και μετά υιοθετούσαν μια φιλοαραβική πολιτική στην αραβοϊσραηλινή αντιπαράθεση για την εξυπηρέτηση των πολιτικών, οικονομικών, διπλωματικών και γεωπολιτικών συμφερόντων της Ελλάδας στη Μέση Ανατολή και για την εξασφάλιση της υποστήριξης των αραβικών κρατών προς την Ελλάδα στον ΟΗΕ στα ζητήματα για τα οποία η Ελλάδα βρισκόταν σε αντιπαράθεση με την Τουρκία. Το σημαντικότερο ζήτημα της ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης για το οποίο η Ελλάδα ήθελε την υποστήριξη των αραβικών κρατών ήταν το Κυπριακό Ζήτημα.

Η πρώτη (1981-1985) και η δεύτερη (1985-1989) κυβέρνηση του Παπανδρέου επεδίωκαν την υποστήριξη των αραβικών κρατών για τους προαναφερθέντες λόγους, αλλά έδωσαν και μια άλλη διάσταση στην φιλοαραβική πολιτική τους : την ιδεολογική. Ο Παπανδρέου και το κόμμα του, εμπνεόμενοι από σοσιαλιστικές αρχές, θεωρούσαν ότι ο καλύτερος τρόπος για τη χάραξη μιας ανεξάρτητης και αδέσμευτης εξωτερικής πολιτικής για την Ελλάδα ήταν η μη συμμετοχή της χώρας σε έναν από τους δύο παγκόσμιους συνασπισμούς, τον αμερικανικό-δυτικό ή τον σοβιετικό-ανατολικό, και η προσέγγιση της χώρας με τον Τρίτο Κόσμο. Τα κράτη που επιθυμούσε ο Παπανδρέου να αποτελέσουν τον πυρήνα της νέας εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδας ήταν, αναμφίβολα, τα αραβικά κράτη.

Οι λόγοι που ο Παπανδρέου ήθελε να δώσει έμφαση στην περαιτέρω σύσφιξη και ανάπτυξη των ελληνοαραβικών σχέσεων, κάτι που ίσχυε και για τις προηγούμενες ελληνικές κυβερνήσεις, ήταν οι ιστορικοί δεσμοί που ένωναν την Ελλάδα με τους Άραβες και η εξυπηρέτηση των ελληνικών συμφερόντων στη Μέση Ανατολή. Ένα άλλος λόγος που ήθελε να προσεγγίσει τις αραβικές χώρες και δεν ίσχυε για τις προηγούμενες ελληνικές κυβερνήσεις ήταν η ιδεολογική ταύτιση που ένιωθε ο ίδιος και το κόμμα για τον αγώνα που διεξήγαγαν οι Άραβες και κυρίως οι Παλαιστίνιοι εναντίον του Ισραήλ. Ο Παπανδρέου, επιθυμώντας την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη απεμπλοκή της Ελλάδας από την επιρροή των Η.Π.Α. και της Δύσης γενικότερα, ένιωθε ικανοποίηση βλέποντας τις αραβικές χώρες να αντιμάχονται στη Μέση Ανατολή το Ισραήλ, μια χώρα η οποία ήταν στενή σύμμαχος με τις Η.Π.Α., και θεωρούσε ότι οι αραβικές χώρες θα μπορούσαν να αποτελέσουν πολύτιμες σύμμαχοι

στην προσπάθεια του να χαράξει μια ανεξάρτητη ελληνική πολιτική. Όμως, ο κυριότερος λόγος που επιθυμούσε τη σύσφιξη των σχέσεων του με τα αραβικά κράτη ήταν η εξασφάλιση της υποστήριξής τους προς την Ελλάδα σε όλα τα θέματα για τα οποία η τελευταία βρισκόταν σε αντιπαράθεση για την Τουρκία και ιδιαίτερα για το Κυπριακό. Μάλιστα, ο Παπανδρέου θεωρούσε ότι αν η Ελλάδα εφαρμόζε μια ανεξάρτητη και αδέσμευτη πολιτική, θα μπορούσε να εξασφαλίσει μεγαλύτερη υποστήριξη στο Κυπριακό από τα αραβικά κράτη σε σχέση με τους προκατόχους τους. Συγκεκριμένα, θεωρούσε ότι αν έδειχνε στους Άραβες ότι η Ελλάδα δεν αποτελούσε δορυφόρο των Η.Π.Α. και της Δύσης στην Ανατολική Μεσόγειο και αν παρουσίαζε την Τουρκία υπό το πρίσμα ότι εκείνη και το Ισραήλ αποτελούν όργανα της ιμπεριαλιστικής Δύσης στη Μέση Ανατολή, θα έκανε τους Άραβες να ταυτίσουν το Κυπριακό με το Παλαιστινιακό Ζήτημα και, κατά συνέπεια, να εξασφαλίσει την πλήρη υποστήριξη τους στο Κυπριακό.⁴¹⁴

Αυτή ήταν η λεγόμενη <<τριτοκοσμική πολιτική>> ή πολιτική του <<Τρίτου Δρόμου>> του Παπανδρέου και την οποία προσπάθησε να εφαρμόσει την περίοδο 1981-1989. Η πολιτική αυτή ερχόταν σε αντίθεση με τη φιλοδυτική πολιτική που ακολουθούσαν οι προηγούμενες ελληνικές κυβερνήσεις. Κατά την άσκηση της συγκεκριμένης πολιτικής ο Παπανδρέου επεδίωξε να προσεγγίσει τα αραβικά κράτη και κυρίως τα προοδευτικά με τα οποία ταυτιζόταν ιδεολογικά και ήταν πιο δεκτικά στα διπλωματικά του ανοίγματα. Η Συρία ήταν ένα από αυτά τα κράτη. Παρά την αρκετά στενή πολιτική σχέση της με την Ελλάδα και τη σταθερή υποστήριξη της τελευταίας προς τους Παλαιστινίους, η Συρία δεν τάχθηκε ξεκάθαρα υπέρ των ελληνοκυπριακών θέσεων. Ο λόγος ήταν η ουδέτερη στάση που κράτησε μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980.

---

⁴¹⁴ Stavrou Eleni, ό.π., σ.128.

2.3.5.1 Η στάση της Συρίας στο Κυπριακό στον ΟΗΕ τη δεκαετία του 1980

Την περίοδο 1981-1989 δεν έλαβαν ιδιαίτερα χώρα σημαντικά γεγονότα που αφορούσαν το Κυπριακό Ζήτημα. Το πιο σημαντικό γεγονός ήταν η ανακήρυξη του τουρκοκυπριακού ψευδοκράτους, της <<Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου>> (ΤΔΒΚ) από τους Τουρκοκυπρίους στις 17 Νοεμβρίου του 1983. Λίγες μέρες αργότερα το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ έλαβε με 13 ψήφους υπέρ, 1 κατά (Πακιστάν) και 1 αποχή (Ιορδανία) απόφαση με την οποία δεν αναγνώριζε την <<ΤΔΒΚ>>. Επιπλέον, από το 1983 και μετά όλα τα κράτη, αναμεσά τους και η Συρία, με εξαίρεση την Τουρκία δεν έχουν αναγνωρίσει την <ΤΔΒΚ>⁴¹⁵ τόσο στον ΟΗΕ όσο και σε άλλους διεθνείς οργανισμούς.

Παρά τη θετική στάση τους προς τους Ελληνοκυπρίους με τη μη αναγνώριση της <<ΤΔΒΚ>>, τα αραβικά κράτη, ανάμεσα τους και η Συρία, κράτησαν μια διφορούμενη και ουδέτερη στάση ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία, όσον αφορά το Κυπριακό Ζήτημα. Σε όλες τις συνεδριάσεις που έλαβαν χώρα στο Συμβούλιο Ασφαλείας ή στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ την περίοδο 1981-1989 και είχαν ως θέμα συζήτησης το Κυπριακό τα αραβικά κράτη είτε αποφάσιζαν να μη συμμετάσχουν είτε ψήφισαν ψηφίσματα τα οποία εκφράζονταν υπέρ της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κύπρου και της ανάγκης εξεύρεσης μιας λύσης στο Κυπριακό που να ικανοποιεί τους Ελληνοκυπρίους και τους Τουρκοκυπρίους⁴¹⁶ ή που καταδίκασαν με χλιαρό τρόπο οποιαδήποτε ενέργεια της Τουρκίας.⁴¹⁷ Αντίθετα, τα αραβικά κράτη δεν ψήφισαν σε καμία περίπτωση ψηφίσματα τα οποία ζητούσαν την απομάκρυνση των τουρκικών στρατευμάτων από τη βόρεια Κύπρο.⁴¹⁸

2.3.5.2 Οι επαφές της ελληνικής κυβέρνησης με την πολιτική ηγεσία της Συρίας για την εξασφάλιση της συριακής υποστήριξης στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1980

2.3.5.2.α. Η επίσκεψη Παπανδρέου στη Συρία (1984)

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 η κυβέρνηση Παπανδρέου, για την περαιτέρω σύσφιξη των ελληνοαραβικών σχέσεων και την εξασφάλιση της υποστήριξης των αραβικών κρατών στο Κυπριακό Ζήτημα, συναντήθηκε με τις ηγεσίες αρκετών

---

⁴¹⁵ Stavrou Eleni, ό.π., σ.133.

⁴¹⁶ Stavrou Eleni, ό.π., σ.130.

⁴¹⁷ Stavrou Eleni, ό.π., σ.133-134.

⁴¹⁸ Stavrou Eleni, ό.π., σ.133.

αραβικών κρατών, μεταξύ των οποίων και της Συρίας. Όσον αφορά τη Συρία, πραγματοποίησε δύο συναντήσεις κορυφής με την πολιτική ηγεσία της Συρίας. Η πρώτη συνάντηση έλαβε χώρα τον Νοέμβριο του 1984 όταν ο Παπανδρέου επισκέφθηκε τη Συρία. Στην πρωτεύουσα της χώρας Δαμασκό συναντήθηκε με τον Πρόεδρο της Συρίας Άσσαντ. Κατά τη διάρκεια της συνάντησης τους ο Έλληνας πρωθυπουργός και ο Σύριος Πρόεδρος συμφώνησαν για τη δυνατότητα που είχε η Ελλάδα να συμβάλλει ως κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) στην ανάδειξη των συριακών και γενικότερα των αραβικών θέσεων στην Ευρώπη. Συζήτηση έγινε και για το Κυπριακό, όπου ο Άσσαντ τάχθηκε υπέρ της ανεξαρτησίας της Κύπρου, χωρίς όμως να λάβει ξεκάθαρη θέση υπέρ της ελληνοκυπριακής ή της τουρκοκυπριακής πλευράς στο Κυπριακό Ζήτημα.⁴¹⁹

2.3.5.2.β. Η επίσκεψη Άσσαντ στην Ελλάδα (1986)

Η δεύτερη συνάντηση πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 1986, όταν ο Άσσαντ επισκέφθηκε την Ελλάδα. Στην Αθήνα συναντήθηκε με τον Παπανδρέου και συζήτησαν για διάφορα θέματα, ανάμεσα στα οποία ήταν και το Κυπριακό. Σχετικά με το Κυπριακό Ζήτημα, ο Άσσαντ κάλεσε τον ΟΗΕ να προωθήσει την εφαρμογή όλων των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνέλευσης που συνέβαλαν στην επίλυση της ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης στην Κύπρο και τάσσονταν υπέρ της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της. Επιπλέον, υποστήριξε την επιστροφή των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων προσφύγων στις εστίες τους.⁴²⁰ Και σε αυτή τη συνάντηση δεν τάχθηκε υπέρ των Ελληνοκυπρίων ή των Τουρκοκυπρίων.

Κατά συνέπεια, ο Πρόεδρος Άσσαντ στις δύο συναντήσεις του με τον Παπανδρέου κράτησε μια ουδέτερη στάση ως προς το Κυπριακό Ζήτημα.

Παρά το γεγονός ότι έχουν περάσει 46 χρόνια από την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο, η παράνομη κατοχή της Κύπρου από την Τουρκία συνεχίζεται μέχρι και σήμερα χωρίς να έχει δοθεί καμία λύση στο Κυπριακό Ζήτημα.

---

⁴¹⁹ Stavrou Eleni, ό.π., σ.124.

⁴²⁰ Stavrou Eleni, ό.π., σ.125-126.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 :

Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΟ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Το προφίλ της Παλαιστίνης

Η Παλαιστίνη είναι και εκείνη περιοχή της Δυτικής Ασίας ή της Μέσης Ανατολής. Ως περιοχή συνορεύει στα ανατολικά και στα νότια με την Ιορδανία, στα βορειοανατολικά με τη Συρία, στα βόρεια με το Λίβανο και στα νότια και δυτικά με την Αίγυπτο. Όπως και η Κύπρος, έτσι και η Παλαιστίνη δεν αποτελεί ένα κράτος, αλλά αποτελείται από δύο κρατικές οντότητες : το Κράτος του Ισραήλ και το (Αραβικό) Κράτος της Παλαιστίνης. Το Ισραήλ ελέγχει ολόκληρη την Παλαιστίνη με εξαίρεση τη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας, ενώ το Κράτος της Παλαιστίνης ελέγχει τη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας. Υπό αυτές τις συνθήκες, το Ισραήλ συνορεύει στα ανατολικά και στα νότια με την Ιορδανία, στα ανατολικά με το Κράτος της Παλαιστίνης (Δυτική Όχθη), στα βορειοανατολικά με τη Συρία, στα βόρεια με το Λίβανο και στα νότια με την Αίγυπτο και στα δυτικά με την Αίγυπτο και το Κράτος της Παλαιστίνης (Λωρίδα της Γάζας), ενώ επίσης στα δυτικά "βρέχεται" από τη Μεσόγειο Θάλασσα. Από την άλλη, το Κράτος της Παλαιστίνης συνορεύει, όσον αφορά τη Δυτική Όχθη, στα βόρεια, στα νότια και στα δυτικά με το Ισραήλ και στα ανατολικά με την Ιορδανία, ενώ, όσον αφορά τη Λωρίδα της Γάζας, συνορεύει στα ανατολικά και στα βόρεια με το Ισραήλ, στα νότια με την Αίγυπτο, ενώ στα δυτικά "βρέχεται" από τη Μεσόγειο Θάλασσα.⁴²¹

Όσον αφορά την έκτασή του, το Ισραήλ ή το Κράτος του Ισραήλ, όπως είναι η επίσημη ονομασία του, καταλαμβάνει 21.640 τετραγωνικά χιλιόμετρα εδάφους⁴²², ενώ ο πληθυσμός του υπολογίζεται, σύμφωνα με την επίσημη εκτίμηση της Παγκόσμιας Τράπεζας, σε 9215000 κατοίκους.⁴²³ Σχετικά με την πληθυσμιακή σύνδεση του πληθυσμού, το 74% των κατοίκων της χώρας είναι εβραϊκής καταγωγής, το 21% αραβικής καταγωγής και το 5% έχει άλλη καταγωγή. Με βάση τη θρησκευτική τους συνείδηση, το 74% περίπου των κατοίκων της χώρας είναι Εβραίοι στο θρήσκευμα, το

---

⁴²¹ Βλ. UN, The Question of Palestine-<https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-201336/> και Depositphotos-Israel and Palestine-<https://gr.depositphotos.com/49548047/stock-illustration-israel-and-palestine-map.html>.

⁴²² Ιστοσελίδα της Παγκόσμιας Τράπεζας-
<https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.TOTL.K2?locations=IL>

⁴²³ Ιστοσελίδα της Παγκόσμιας Τράπεζας-
<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=IL>

18% είναι Μουσουλμάνοι Σουννίτες, το 2% Χριστιανοί και το 6% μέτοχοι άλλων θρησκειών ή άθεοι. Από την άλλη, το Κράτος της Παλαιστίνης καταλαμβάνει 6020 τετραγωνικά χιλιόμετρα εδάφους (Δυτική Όχθη 5655 και Λωρίδα της Γάζας 365 τετραγωνικά χιλιόμετρα)⁴²⁴, ενώ ο πληθυσμός του υπολογίζεται, σύμφωνα με την επίσημη εκτίμηση της Παγκόσμιας Τράπεζας, σε 4800000⁴²⁵ (1900000 Λωρίδα της Γάζας και 2900000 Δυτική Όχθη).⁴²⁶ Σχετικά με την πληθυσμιακή σύνδεση του πληθυσμού, σχεδόν όλος, αν όχι ολόκληρος, ο πληθυσμός είναι αραβικής καταγωγής. Με βάση τη θρησκευτική του συνείδηση, το 97% είναι μουσουλμάνοι Σουννίτες, το 2% Χριστιανοί και το 1% άλλες θρησκείες ή άθεοι.⁴²⁷

3.2. Η ιστορία της Παλαιστίνης από την αρχαιότητα μέχρι το 1945

Η Παλαιστίνη, λόγω της γεωγραφικής της εγγύτητας με την Κύπρο και τη Συρία, παρουσίαζε παρόμοια ιστορία με την Κύπρο και τη Συρία. Η περιοχή της Παλαιστίνης βίωσε για πρώτη φορά την ανθρώπινη παρουσία την περίοδο μεταξύ 140000 και 8500 π.Χ.. Από το 8500 μέχρι το 3300 π.Χ. οι κάτοικοι της Παλαιστίνης δημιούργησαν για πρώτη φορά οργανωμένες κοινότητες. Οι δημιουργηθείσες κοινότητες είχαν τη μορφή χωριών, ενώ οι κάτοικοι ασχολήθηκαν με τις αγροτικές εργασίες.⁴²⁸ Από το 3300 μέχρι το 2000 π.Χ. εγκαταστάθηκαν στην Παλαιστίνη διάφορες σημιτικές φυλές από την Αραβική Χερσόνησο οι οποίες και διαμόρφωσαν τον πρώτο μεγάλο πολιτισμό στην περιοχή, τον πολιτισμό της Χανάαν.⁴²⁹ Οι Χανααναίοι ασχολήθηκαν με τις αγροτικές εργασίες και συγκρότησαν τις πρώτες μικρές πόλεις.⁴³⁰ Από το 2000 μέχρι το 1550 π.Χ. ο Χαναανικός πολιτισμός βίωσε την μεγάλη ακμή του, ενώ την ίδια χρονική περίοδο

---

⁴²⁴ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών-Το Παλαιστινιακό Ζήτημα (United Nations-The Question of Palestine)- <https://www.un.org/unispal/in-facts-and-figures/>

⁴²⁵ Ιστοσελίδα της Παγκόσμιας Τράπεζας-
<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=PS>

⁴²⁶ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών-Το Παλαιστινιακό Ζήτημα (United Nations-The Question of Palestine)- <https://www.un.org/unispal/in-facts-and-figures/>

⁴²⁷ Pew Templaton-Global Religious Project-
http://www.globalreligiousfutures.org/countries/palestinian-territories#/?affiliations_religion_id=0&affiliations_year=2020&region_name=All%20Countries&restrictions_year=2016

⁴²⁸ Harms Gregory with Ferry Todd M., *The Palestine-Israel Conflict : A Basic Introduction*, London, UK, Pluto Press, 2008, second edition, first edition 2005, σ.5

⁴²⁹ Αλφειτιάν Αμπντουλαμάντ Φαρούκ, *Το Παλαιστινιακό και ο Ρόλος του Μπάαθ : Διεθνείς και Περιφερειακοί Παράμετροι του Παλαιστινιακού Ζητήματος*, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, Πάντειος Ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών, 1981, σ.20.

⁴³⁰ Λήμμα, *Παλαιστίνη*, στην, Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, *Παγκόσμια Ιστορία : Τόμος Δ΄*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1990, σ.27.

έζησαν και έδρασαν στην Παλαιστίνη οι γενάρχες των Εβραίων Αβράαμ, Ισαάκ και Ιακώβ.⁴³¹ Από το 1550 μέχρι το 1450 π.Χ. η Παλαιστίνη βρισκόταν εξ ολοκλήρου υπό τον έλεγχο της Φαραωνικής Αιγύπτου,⁴³² ενώ από το 1450 μέχρι το 1178 π.Χ. η Παλαιστίνη αποτελούσε αντικείμενο διαμάχης ανάμεσα στην Αίγυπτο και μια σημιτική φυλή που διαβιούσε στην περιοχή, τη Φιλισταία. Από το λαό της Φιλισταίας, τους Φιλισταίους, η Παλαιστίνη έλαβε το όνομά της.⁴³³ Επιπλέον, το 1250 π.Χ. εγκαταστάθηκαν στην Παλαιστίνη οι βιβλικοί Εβραίοι, αφού πρώτα οι τελευταίοι είχαν καταφέρει να φύγουν από την Αίγυπτο στην οποία είχαν εγκατασταθεί για εκατοντάδες χρόνια και να απαλλαγούν από τον αιγυπτιακό ζυγό. Το 1178 π.Χ. διεξήχθη η μάχη του Τζάχου κατά την οποία η Αίγυπτος ηττήθηκε από τους μυστηριώδεις Λαούς της Θάλασσας, με αποτέλεσμα η Παλαιστίνη να περάσει στον έλεγχο των Εβραίων και των Φιλισταίων. Εκατό πενήντα χρόνια μετά, το 1030 π.Χ. οι Εβραίοι συγκρούστηκαν και νίκησαν τους Φιλισταίους και στη συνέχεια ίδρυσαν το βασίλειό τους στην Παλαιστίνη. Το 928 π.Χ. το εβραϊκό βασίλειο διασπάστηκε σε δύο τμήματα : στο Βόρειο Βασίλειο του Ισραήλ με πρωτεύουσα τη Σαμάρεια και στο Νότιο Βασίλειο του Ιούδα με πρωτεύουσα την Ιερουσαλήμ. Το Βόρειο Βασίλειο του Ισραήλ διαλύθηκε το 732 π.Χ. μετά την κατάκτησή τους από τους Ασσύριους. Το 626 π.Χ. η περιοχή που ήταν εγκατεστημένο το Βόρειο Βασίλειο πέρασε στον έλεγχο των Βαβυλωνίων μέχρι το 609 π.Χ., όταν στη μάχη της Μεγιδώ η Αίγυπτος, συμμαχώντας με τους Ασσυρίους, νίκησε τους Βαβυλωνίους και κατέλαβε την περιοχή. Τελικά, τέσσερα χρόνια μετά, το 605 π.Χ. οι Βαβυλώνιοι νικώντας τους Αιγύπτιους και τους Ασσυρίους στη μάχη του Καρκεμής επανέκτησαν την περιοχή του Βορείου Βασιλείου.⁴³⁴ Από την άλλη, το Νότιο Βασίλειο του Ιούδα κατάφερε να επιβιώσει από τις ξένες επιδρομές μέχρι το 586 π.Χ., όταν κατακτήθηκε και εκείνο από τους Βαβυλωνίους. Μετά τη νίκη τους, οι

---

⁴³¹ Harms Gregory with Ferry Todd M., *The Palestine-Israel Conflict : A Basic Introduction*, London, UK, Pluto Press, 2008, second edition, first edition 2005, σ.6-7.

⁴³² Λήμμα, *Παλαιστίνη*, στην, Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, *Παγκόσμια Ιστορία : Τόμος Δ΄*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1990, σ.27.

⁴³³ Ειδικότερα, η ονομασία "Παλαιστίνη" εμφανίστηκε για πρώτη φορά σε αιγυπτιακές πηγές τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο κατά την οποία εξελισσόταν η πολεμική αντιπαράθεση των Αιγυπτίων με τους Φιλισταίους. Για την προέλευση του ονόματος των Φιλισταίων, βλ. Masalha Nur, *Palestine : A four thousand years history*, London, UK, Zed Books, 2018, σ.59.

⁴³⁴ Λήμμα, *Παλαιστίνη*, στην, Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, *Παγκόσμια Ιστορία : Τόμος Δ΄*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1990, σ.27.

Βαβυλώνιοι αιχμαλώτισαν τους Εβραίους και τους εξανάγκασαν να εγκατασταθούν στη Βαβυλώνα (Βαβυλώνα Αιχμαλωσία).⁴³⁵

Η διακυβέρνηση της Παλαιστίνης από τη Βαβυλωνιακή Αυτοκρατορία αποδείχθηκε εξαιρετικά βραχύβια. Το 539 π.Χ., 50 χρόνια μετά, ο Κύρος ο Μέγας, επικεφαλής της Αχαιμενιδικής (Περσικής) Αυτοκρατορίας, νίκησε τους Βαβυλωνίους και ενσωμάτωσε την Αυτοκρατορία τους και, κατά συνέπεια, και την Παλαιστίνη στην επικράτειά του. Ο Κύρος επέτρεψε στους Εβραίους να επιστρέψουν στην Παλαιστίνη και να ανοικοδομήσουν το Ναό του Σολομώντα ο οποίος είχε καταστραφεί κατά την κατάκτηση της Ιερουσαλήμ από τους Βαβυλωνίους.⁴³⁶ Λόγω της επιστροφής τους στην Ιουδαία οι Εβραίοι, από εκείνο το χρονικό σημείο και μετά, ονομάζονταν και Ιουδαίοι (Jews). Η περσική κυριαρχία στην Παλαιστίνη τερματίστηκε το 332 π.Χ., όταν ο Μέγας Αλέξανδρος, επικεφαλής του ελληνικού στρατού που εκστράτευσε εναντίον της Περσικής Αυτοκρατορίας, νίκησε τους Πέρσες και ενσωμάτωσε όλη τη Αυτοκρατορία τους στο βασίλειό του, το Βασίλειο της Αρχαίας Μακεδονίας. Μετά το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου το 323 π.Χ. η Παλαιστίνη, όπως και ολόκληρο το Ελληνιστικό Βασίλειο της Μακεδονίας, αποτέλεσε <<Μήλον της Έριδος>> μεταξύ των σημαντικότερων στρατηγών και επίδοξων διαδόχων του (Επίγονοι). Το 301 π.Χ. ο Πτολεμαίος, ένας από τους στρατηγούς του Μεγάλου Αλεξάνδρου, κατέκτησε την Παλαιστίνη και την ενέταξε στο ελληνιστικό βασίλειο που είχε ιδρύσει στην Αίγυπτο (Πτολεμαϊκό Βασίλειο της Αιγύπτου), ενώ το 200 π.Χ. ο Αντίοχος ο Γ', βασιλιάς της Σελευκιδικής Αυτοκρατορίας, ενός άλλου ελληνιστικού βασιλείου που είχε ιδρύσει ο στρατηγός του Μεγάλου Αλεξάνδρου Σέλευκος στη Μέση Ανατολή, κατέκτησε την Παλαιστίνη και τη μετέτρεψε σε επαρχία του βασιλείου του.⁴³⁷ Η Παλαιστίνη παρέμεινε υπό τη διοίκηση των Σελευκιδών μέχρι το 167 π.Χ., όταν οι Μακκαβαίοι, μια εβραϊκή φυλή, ξεσηκώθηκαν εναντίον των Σελευκιδών (167-164 π.Χ.) και κατάφεραν να τους νικήσουν. Το 164 π.Χ. οι Μακκαβαίοι συγκρότησαν το Βασίλειο της Ιουδαίας. Αν και βρίσκονταν με διαρκή σύγκρουση με τους Σελευκίδες για τον έλεγχο της Παλαιστίνης, οι Μακκαβαίοι κατάφεραν να παραμείνουν στην ουσία κύριοι

---

⁴³⁵ Harms Gregory with Ferry Todd M., *The Palestine-Israel Conflict : A Basic Introduction*, London, UK, Pluto Press, 2008, second edition, first edition 2005, σ.14-15.

⁴³⁶ Hadawi Sami, *Bitter Harvest : A modern history of Palestine*, Brooklyn, New York, USA, Olive Branch Press, 1989, foreword by Dr. John H. Davis, σ.31.

⁴³⁷ Λήμμα, *Παλαιστίνη*, στην, Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, *Παγκόσμια Ιστορία : Τόμος Δ'*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1990, σ.27.

της περιοχής μέχρι το 63 π.Χ.⁴³⁸ Το 63 π.Χ. η Παλαιστίνη κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους και διατηρήθηκε υπό τον έλεγχο τους μέχρι το 37 π.Χ., όταν και κατακτήθηκε από τους Πάρθους Πέρσες, απογόνους των Αχαιμενιδών Περσών. Η παρθική διακυβέρνηση της Παλαιστίνης υπήρξε εξαιρετικά σύντομη, καθώς τρία χρόνια μετά, το 34 π.Χ. οι Ρωμαίοι επανακατέλαβαν την Παλαιστίνη.

Το 66 μ.Χ. οι Εβραίοι, αφού είχαν υπομείνει τη ρωμαϊκή κατοχή και καταπίεση για πολλά χρόνια, ξεσηκώθηκαν εναντίον της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Όμως, οι Ρωμαίοι κατάφεραν να καταστείλουν την εβραϊκή εξέγερση το 74 μ.Χ. προκαλώντας, παράλληλα, την καταστροφή της Ιερουσαλήμ και του Ναού του Σολομώντα, αλλά και τη μαζική σφαγή των Εβραίων στην Παλαιστίνη. Το 132 μ.Χ. οι Εβραίοι εξεγέρθησαν για δεύτερη φορά εναντίον των Ρωμαίων. Όμως, το 135 μ.Χ. ο ρωμαϊκός στρατός κατάφερε να καταστείλει για δεύτερη φορά την εβραϊκή εξέγερση και προχώρησε όχι μόνο στη μαζική σφαγή, αλλά και στον εξανδραποδισμό των Εβραίων. Από εκείνη τη χρονική στιγμή και έπειτα οι Εβραίοι αναγκάστηκαν να ζήσουν εκτός της Παλαιστίνης και να μεταναστεύσουν κατά ομάδες σε όλες τις επαρχίες της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (Εβραϊκή Διασπορά).⁴³⁹

Η Παλαιστίνη αποτέλεσε επαρχία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας μέχρι το 395 μ.Χ. και στη συνέχεια του διαδόχου πολιτικού συστήματός της, της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (Βυζαντίου) μέχρι το 629 μ.Χ. Εξαιρέσεις στη συνεχή ρωμαϊκή κυριαρχία στην Παλαιστίνη αποτέλεσαν η συγκρότηση του Βασιλείου της Παλμύρας (260-272 μ.Χ.) από τη βασίλισσα Ζηνοβία το οποίο καταλύθηκε από τους Ρωμαίους⁴⁴⁰ και η κατάκτηση της Παλαιστίνης από τους Σασσανίδες Πέρσες (611-628), διαδόχους των Πάρθων Περσών, την οποία επανακατέλαβε για λογαριασμό του Βυζαντίου ο Αυτοκράτορας Ηράκλειος.⁴⁴¹

Η Παλαιστίνη δεν αποτέλεσε για πολλά χρόνια επαρχία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, καθώς το 638 μ.Χ. το αραβικό Χαλιφάτο του Ρασιντάν με επικεφαλής

---

⁴³⁸ Harms Gregory with Ferry Todd M., *The Palestine-Israel Conflict : A Basic Introduction*, ό.π., σ.16-17.

⁴³⁹ Harms Gregory with Ferry Todd M., *The Palestine-Israel Conflict : A Basic Introduction*, ό.π., σ.18-19.

⁴⁴⁰ Λήμμα, *Παλαιστίνη*, στην, Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, *Παγκόσμια Ιστορία : Τόμος Δ΄*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1990, σ.27.

⁴⁴¹ Gil Moshe, *A history of Palestine, 634-1099*, New York, USA, Cambridge University Press, 1997, first published in 1992, translated from the Hebrew by Ethel Broido, σ.5-8.

τον Χαλίφη του Ισλάμ Ουμάρ προσάρτησε την Παλαιστίνη στην επικράτεια του. Από το 638 μέχρι το 1917 η Παλαιστίνη βίωσε τη λεγόμενη ισλαμική περίοδο. Κατά τα πρώτα χρόνια μετά την κατάκτησή της Παλαιστίνης από το Χαλιφάτο του Ρασιντάν, ο πληθυσμός της Παλαιστίνης αφομοιώθηκε από τους Άραβες και ασπάστηκε τη θρησκεία του Ισλάμ. Με αυτό τον τρόπο, η Παλαιστίνη πέρασε στην αραβομουσουλμανική σφαίρα επιρροής.

Το αραβικό Χαλιφάτο του Ρασιντάν διατήρησε την εξουσία στην Παλαιστίνη μέχρι το 661 όταν καταλύθηκε από το αραβικό Χαλιφάτο του Ουμμευαδών. Το Χαλιφάτο των Ουμμευαδών κατείχε την Παλαιστίνη μέχρι το 750 και στη συνέχεια προσάρτησαν την Παλαιστίνη στην επικράτειά τους διαδοχικά τα αραβικά χαλιφάτα των Αββασιδών (750-878, 905-964), των Τουλουνιδών (878-905), των Καρματιδών (964-970) και των Φατιμιδών (970-1071)⁴⁴², ενώ οι Ισκιντίδες κατέλαβαν από τους Αββασίδες την νότια Παλαιστίνη από το 940 μέχρι το 964.⁴⁴³ Το 1071 οι Σελτζούκοι Τούρκοι, τουρκική φυλή η οποία είχε ασπασθεί το Ισλάμ, εισέβαλε στην Παλαιστίνη και το 1073 κατέλαβαν την Ιερουσαλήμ. Η ισλαμική κυριαρχία στην Παλαιστίνη διακόπηκε για πρώτη φορά μετά το 638 το 1099, όταν οι Δυτικοί Λατίνοι Σταυροφόροι κατέκτησαν την Παλαιστίνη και ίδρυσαν το Βασίλειο της Ιερουσαλήμ.⁴⁴⁴ Το 1187, περίπου 100 χρόνια μετά την κατάκτηση της Παλαιστίνης από τους Σταυροφόρους, ο Άραβας Σαλαντίν, επικεφαλής του χαλιφάτου των Αγιουβιδών, επικράτησε των Σταυροφόρων και προσάρτησε την Παλαιστίνη στην επικράτειά του. Το 1191 οι Σταυροφόροι με ηγέτη τον βασιλιά της Αγγλίας Ριχάρδο τον Λεοντόκαρδο επανέκτησαν το μεγαλύτερο μέρος της Παλαιστίνης, εκτός από την Ιερουσαλήμ. Έναν χρόνο αργότερα, το 1192 ο Σαλαντίν και οι Σταυροφόροι, μη μπορώντας ο ένας να νικήσει τον άλλον, υπέγραψαν συνθήκη ειρήνης 3 ετών σύμφωνα με την οποία ο Σαλαντίν ξαναέπαιρνε υπό τον έλεγχό του ολόκληρη την Παλαιστίνη, με εξαίρεση την πόλη της Άκκρα. Όπως ήταν αναμενόμενο, η ειρήνη στην περιοχή δε θα κρατούσε για πάντα. Το 1260, 70 χρόνια μετά το θάνατο του Σαλαντίν, οι Μογγόλοι υπό την ηγεσία του Κουμπλάι Χαν εισέβαλαν και κατέκτησαν το μεγαλύτερο μέρος τη Μέσης

---

⁴⁴² Gil Moshe, *A history of Palestine, 634-1099*, New York, USA, Cambridge University Press, 1997, first published in 1992, translated from the Hebrew by Ethel Broido, σ. 51, 78, 88, 307, 314-315, 321, 336.

⁴⁴³ Gil Moshe, *A history of Palestine, 634-1099*, New York, USA, Cambridge University Press, 1997, ό.π., σ.318.

⁴⁴⁴ Gil Moshe, *A history of Palestine, 634-1099*, New York, USA, Cambridge University Press, 1997, ό.π., σ.410,420,826-827.

Ανατολής, συμπεριλαμβανομένης της Παλαιστίνης, με εξαίρεση την Άκκρα. Όμως, η παραμονή των Μογγόλων στη Μέση Ανατολή κράτησε ελάχιστα. Λίγους μήνες αργότερα, το 1260 εμφανίστηκε μια νέα δύναμη από την Αίγυπτο, οι Μαμελούκοι, φυλή τουρκικής προέλευσης και σκλάβοι των Αγιουβιδών, οι οποίοι τα έβαλαν με τους Μογγόλους και κατάφεραν να τους κατατροπώσουν στη μάχη του Αιντ Ζαλούτ. Το αποτέλεσμα ήταν οι Μαμελούκοι να γίνουν κύριοι της Μέσης Ανατολής, συμπεριλαμβανομένης της Παλαιστίνης, με εξαίρεση και πάλι την πόλη της Άκκρα.⁴⁴⁵ Την τελευταία μπόρεσαν να την κατακτήσουν το 1291, αφού πρώτα νίκησαν τους κατόχους της, τους Σταυροφόρους.⁴⁴⁶ Οι Μαμελούκοι είχαν υπό την κατοχή τους την Παλαιστίνη μέχρι το 1516, με εξαίρεση την περίοδο 1401-1405 όταν οι Μογγόλοι υπό την ηγεσία του Ταμερλάνου κατέλαβαν την Παλαιστίνη. Το 1516 οι Οθωμανοί Τούρκοι νίκησαν τους Μαμελούκους και μετέτρεψαν την Παλαιστίνη σε επαρχία του κράτους τους, της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.⁴⁴⁷ Η παλαιστινιακή επικράτεια αποτέλεσε επαρχία της κεντρικής οθωμανικής διοίκησης για 400 χρόνια μέχρι το 1917, με εξαίρεση την περίοδο 1832-1840, όταν κατακτήθηκε και διοικήθηκε από τον Ιμπραήμ Πασά, γιο του Οθωμανού πασά της Αιγύπτου Μοχάμεντ Άλι.⁴⁴⁸

Κατά τη διάρκεια της οθωμανικής διακυβέρνησης της Παλαιστίνης και ειδικότερα από το 19^ο αιώνα και μετά η εβραϊκή Διασπορά επεδίωξε, σε βάθος χρόνου, να επιστρέψει και να προωθήσει της συγκρότηση ενός εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη. Η έναρξη της προσπάθειας των Εβραίων της Διασποράς για επιστροφή στην Παλαιστίνη χρονολογείται από το 1839, όταν ο Βρετανός πολιτικός εβραϊκής καταγωγής σερ Μόζες Μοντεφιόρι σε ομιλία του εκφράστηκε υπέρ της ίδρυσης ενός ανεξάρτητου εβραϊκού παλαιστινιακού κράτους.⁴⁴⁹ Τα επόμενα χρόνια η ιδέα για την ίδρυση εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη άρχισε να αποκτά όλο και περισσότερους Εβραίους οπαδούς και άρχισε μια περιορισμένη μετακίνηση Εβραίων προς την Παλαιστίνη. Αν και οι Εβραίοι είχαν υποστεί πολλές διώξεις και διακρίσεις σε βάρος

---

⁴⁴⁵ De Haas Jacob, *History of Palestine : The Last Two Thousand Years*, New York, USA, The Macmillan Company, 1934, σ. 249, 252-256, 285-288.

⁴⁴⁶ De Haas Jacob, *History of Palestine : The Last Two Thousand Years*, New York, USA, The Macmillan Company, 1934, σ.294-295.

⁴⁴⁷ De Haas Jacob, *History of Palestine : The Last Two Thousand Years*, ό.π., 311-312, 326-327.

⁴⁴⁸ Λήμμα, *Παλαιστίνη*, στην, Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, *Παγκόσμια Ιστορία : Τόμος Δ΄*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1990, σ.27.

⁴⁴⁹ Λήμμα, *Παλαιστίνη*, στην, Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, *Παγκόσμια Ιστορία : Τόμος Δ΄*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1990, σ.28.

τους όλους τους αιώνες που βρίσκονταν στη Διασπορά, το πρώτο μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα Εβραίων προς την περιοχή της Παλαιστίνης πραγματοποιήθηκε το 1882 μετά την εκδήλωση αντισημιτικών διώξεων (πογκρόμ) στη Ρωσία. Μεταξύ του 1882 και του 1903 μετανάστευσαν από τη Ρωσία και την Ανατολική Ευρώπη στην Παλαιστίνη 25000 Εβραίοι (Πρώτη Μετανάστευση-First Aliyah). Οι Εβραίοι που εγκαταστάθηκαν στην Παλαιστίνη κατάφεραν να οργανωθούν και να συγκροτήσουν τη δική τους κοινωνία.⁴⁵⁰ Όμως, η πολιτική των Εβραίων προκάλεσε τη δυσφορία της συντριπτικής πλειοψηφίας του μουσουλμανικού πληθυσμού της Παλαιστίνης, που ένοιωθε ότι κινδύνευε από την παρουσία των Εβραίων στην περιοχή. Ο σουλτάνος Αβδούλ Χαμίτ Β΄, ανησυχώντας ο ίδιος από την εγκατάσταση των Εβραίων στην Παλαιστίνη και συμεριζόμενος τις ανησυχίες των Αράβων ομόδοξων υπηκόων του, προσπάθησε να περιορίσει σε σημαντικό βαθμό την εβραϊκή παρουσία στην Παλαιστίνη. Τελικά, η πολιτική του δεν είχε το αποτέλεσμα το οποίο επεδίωκε.⁴⁵¹

Λίγα χρόνια αργότερα, το 1897 διοργανώθηκε στη Βασιλεία της Ελβετίας από τον Ουγγροεβραίο Τέοντορ Χέρτσλ το Α΄ Σιωνιστικό Συνέδριο κατά τη διάρκεια των εργασιών του οποίου οι σύνεδροι του προχώρησαν στην ίδρυση του Παγκόσμιου Σιωνιστικού Οργανισμού και τάχθηκαν υπέρ της ίδρυσης ενός εβραϊκού (σιωνιστικού) κράτους στην Παλαιστίνη στο άμεσο μέλλον, ενώ την περίοδο 1904-1914 έλαβε χώρα το δεύτερο μεγάλο μεταναστευτικό κύμα των Εβραίων, καθώς 30000 Εβραίοι μετανάστευσαν από την Ευρώπη προς την Παλαιστίνη (Δεύτερη Μετανάστευση-Second Aliyah).⁴⁵² Οι Εβραίοι του δεύτερου μεταναστευτικού κύματος, περισσότερο πολιτικοποιημένοι από τους Εβραίους του πρώτου κύματος, συνέβαλλαν στην καλύτερη οργάνωση της εβραϊκής παρουσίας στην Παλαιστίνη, καθώς προώθησαν τη δημιουργία της πρώτης αυτοδιαχειριζόμενης κοινότητας (κίμπουτς).⁴⁵³

Το 1914, όταν ξεκίνησε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, η Οθωμανική Αυτοκρατορία, έχοντας γνώση των στενών δεσμών των Εβραίων με τη Βρετανία, συνέλαβε ή απέλασε χιλιάδες Εβραίους από την Παλαιστίνη. Από το 1914 μέχρι το

---

⁴⁵⁰ Harms Gregory with Ferry Todd M., *The Palestine-Israel Conflict : A Basic Introduction*, ό.π., σ.52-53.

⁴⁵¹ De Haas Jacob, *History of Palestine : The Last Two Thousand Years*, ό.π., σ.442.

⁴⁵² Harms Gregory with Ferry Todd M., *The Palestine-Israel Conflict : A Basic Introduction*, ό.π., σ.55,62.

⁴⁵³ Λήμμα, *Παλαιστίνη*, στην, Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, *Παγκόσμια Ιστορία : Τόμος Δ΄*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1990, σ.28.

1917, η Βρετανία, για την καλύτερη προώθηση των συμφερόντων της στη Μέση Ανατολή, επεδίωξε να κρατήσει μια ουδέτερη στάση ανάμεσα στους Άραβες και τους Εβραίους της Παλαιστίνης. Τον Ιούνιο του 1916 ξεκίνησε η εξέγερση των Αράβων εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Αραβική Εξέγερση) και η Βρετανία υποστήριξε στρατιωτικά τους Άραβες στην πολεμική τους προσπάθεια εναντίον των Οθωμανών Τούρκων. Το 1917 τα βρετανικά στρατεύματα κατέλαβαν την Παλαιστίνη και στη συνέχεια η Βρετανία αποφάσισε να κρατήσει την Παλαιστίνη υπό τον έλεγχό της και να μη τη δώσει στους Άραβες. Οι προθέσεις της βρετανικής κυβέρνησης σχετικά με τη ίδρυση ενός εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη έγιναν ξεκάθαρες, όταν το Νοέμβριο του 1917 ο Βρετανός Υπουργός Εξωτερικών εβραϊκής καταγωγής Άρθουρ Τζέιμς Μπάλφουρ προέβη σε ανακοίνωση με την οποία γνωστοποίησε πως η βρετανική κυβέρνηση υποστήριζε τη δημιουργία εβραϊκής εθνικής εστίας στην Παλαιστίνη (Διακήρυξη Μπάλφουρ). Παράλληλα, τόνισε πως η βρετανική κυβέρνηση θα σεβόταν και θα υπερασπιζόταν τα ατομικά δικαιώματα των Αράβων κατοίκων της Παλαιστίνης.⁴⁵⁴ Η Διακήρυξη Μπάλφουρ προκάλεσε έντονη οργή και δυσαρέσκεια σε όλους τους Άραβες οι οποίοι θεώρησαν ότι αποτελούσαν θύματα της φιλοεβραϊκής διπλωματίας της Βρετανίας. Παρ' όλα αυτά, η ηγεσία των Εβραίων μπόρεσε να έρθει σε συνεννόηση με την αραβική ηγεσία. Το αποτέλεσμα ήταν τον Ιανουάριο του 1919 ένας από τους σημαντικότερους ηγέτες των Εβραίων, ο Χάιμ Βάιτzman να υπογράψει συμφωνία με τον εμίρη Φειζάλ, έναν από τους γιους του Εμίρη της Μέκκα και ηγέτη της Αραβικής Εξέγερσης Χουσεΐν, η οποία προέβλεπε τη δημιουργία ενός εβραϊκού και ενός αραβικού κράτους στην Παλαιστίνη (Συμφωνία Βάιτzman-Φειζάλ).⁴⁵⁵

Το 1920 η Βρετανία, έχοντας κατακτήσει από το 1917 την Παλαιστίνη από τους Οθωμανούς Τούρκους, ανέλαβε επίσημα τη διοίκηση της Παλαιστίνης υπό τη μορφή ενός καθεστώτος κηδεμονίας, της Εντολής (Mandate) μετά από συνεννόησή της με τη Γαλλία και την Ιταλία και την αποδοχή της Κοινωνία των Εθνών.⁴⁵⁶ Κατά τη διάρκεια

---

⁴⁵⁴ Berry Mike and Philo Greg, *Israel and Palestine-Competing Histories*, London, UK, Pluto Press, 2006, σ.7.

⁴⁵⁵ Για το επίσημο κείμενο της Συμφωνίας Φειζάλ-Βάιτzman του 1919 βλ. Antonius George, *The Arab awakening : The Story of the Arab National Movement*, London, UK, Hamish Hamilton, 1938, reprinted in 1945, σ.437-439.

⁴⁵⁶ Hadawi Sami, *Bitter Harvest : A modern history of Palestine*, Brooklyn, New York, USA, Olive Branch Press, 1989, foreword by Dr. John H. Davis, σ.46. - Επίσης, Cohn-Sherbok Dan and El-Alami Dawoud, *The Palestine- Israeli Conflict A Beginner's Guide*, Oxford, UK, Oneworld Publications, 2008, first published in 2001, σ.26.

της διοίκησής τους, οι Βρετανοί προσπάθησαν να κρατήσουν μια ουδέτερη στάση ανάμεσα στους Εβραίους και τους Άραβες. Το 1921, ο αδελφός του Φεϊζάλ εμίρης Αμπντάλλαχ κατέλαβε τις αραβικές περιοχές ανατολικά του Ιορδάνη ποταμού και ίδρυσε το αραβικό κράτος της Ιορδανίας. Μετά τη συγκρότηση του ιορδανικού κράτους η Βρετανία, σε συνεννόηση με τους Εβραίους, εξαίρεσε τις περιοχές που συναπάρτιζαν το κράτος της Ιορδανίας από τη Διακήρυξη Μάλφορ. Επιπλέον, από το 1918 και έπειτα συνεχίστηκε με ραγδαίους ρυθμούς η μετανάστευση των Εβραίων προς την Παλαιστίνη με συνέπεια μέχρι το 1939, τις παραμονές του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, να είναι εγκατεστημένοι 450000 Εβραίων στην περιοχή.⁴⁵⁷

Η άφιξη όλων και περισσότερων Εβραίων στην Παλαιστίνη προκάλεσε, όπως ήταν αναμενόμενο, την έντονη δυσαρέσκεια και αντίθεση των Αράβων. Το αποτέλεσμα ήταν να ξεσπάσουν βίαιες συγκρούσεις μεταξύ των Αράβων και των Εβραίων στην Παλαιστίνη καθ' όλη τη διάρκεια των δεκαετιών του 1920 και του 1930 με σημαντικότερη τις Παλαιστινιακές Εξεγέρσεις του 1929.⁴⁵⁸ Επιπλέον, οι Άραβες και οι Εβραίοι, θεωρώντας πως η Βρετανία έπαιρνε το μέρος της άλλης πλευράς, αντιτάχθηκαν σε κάποιες περιπτώσεις ακόμα και με βίαια μέσα προς τη βρετανική διοίκηση. Πρώτα ξεσηκώθηκαν οι Άραβες της Παλαιστίνης εναντίον της βρετανικής διοίκησης την περίοδο 1936-1939 (Αραβική Εξέγερση του 1936-1939). Οι Άραβες επικαλέστηκαν ως λόγο για τον ξεσηκωμό τους τη φιλοεβραϊκή πολιτική που ακολουθούσε η Βρετανία⁴⁵⁹ και απαίτησαν τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου αραβικού κράτους σε ολόκληρη την Παλαιστίνη και τον περιορισμό της μετανάστευσης των Εβραίων στην Παλαιστίνη, ώστε να αποτραπεί η δημιουργία μιας εβραϊκής εθνικής εστίας σε ολόκληρη την Παλαιστίνη.⁴⁶⁰ Στη συνέχεια ξεσηκώθηκαν και οι Εβραίοι την περίοδο 1944-1948 (εβραϊκή ανταρσία του 1944-1948).⁴⁶¹ Από τη μεριά τους, οι Εβραίοι επικαλέστηκαν ως λόγο διαμαρτυρίας τη δημοσίευση της βρετανικής Λευκής

---

⁴⁵⁷ Λήμμα, *Παλαιστίνη*, στην, Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, *Παγκόσμια Ιστορία : Τόμος Δ΄*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1990, σ.28.

⁴⁵⁸ Berry Mike and Philo Greg, *Israel and Palestine-Competing Histories*, London, UK, Pluto Press, 2006, σ.12.

⁴⁵⁹ Λήμμα, *Παλαιστίνη*, στην, Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, *Παγκόσμια Ιστορία : Τόμος Δ΄*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1990, σ.28.

⁴⁶⁰ Berry Mike and Philo Greg, *Israel and Palestine-Competing Histories*, London, UK, Pluto Press, 2006, σ.13.

⁴⁶¹ Shindler Colin, *The origins of militant Zionist during the British Mandate*, in, Cohen Michael (editor), *The British Mandate in Palestine, A centenary volume, 1920-2020*, Oxford, UK and New York, USA, Routledge (Taylor and Francis Group), 2020, with a foreword by Professor Jari Nusseibeh, σ. 205, 228.

Βίβλου του 1939 η οποία ανέφερε ως προτεραιότητες της βρετανικής εξωτερικής πολιτικής τον περιορισμό της μετανάστευσης των Εβραίων προς την Παλαιστίνη, τον περιορισμό στην αγορά γης από τους Εβραίους στην Παλαιστίνη και την επιδίωξη η Βρετανία να συμβάλει στην ίδρυση ενός ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους εντός 10 ετών στο οποίο οι Άραβες θα αποτελούσαν την πλειοψηφία.⁴⁶² Οι Βρετανοί δυσκολεύτηκαν πολύ να αντιμετωπίσουν τις εξεγέρσεις των Αράβων και των Εβραίων. Τελικά, από τη μία κατάφεραν να καταστείλουν την εξέγερση των Αράβων.⁴⁶³ Από την άλλη, κατέστειλαν εν μέρει την ανταρσία των Εβραίων, καθώς η βρετανική κυβέρνηση, λαμβάνοντας υπ' όψιν τη δύσκολη πολιτική και οικονομική κατάσταση στην οποία βρισκόταν η Βρετανία μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αποφάσισε το 1947 να επιστρέψει την Εντολή για την Παλαιστίνη στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, το διάδοχο σχήμα της Κοινωνίας των Εθνών. Τελικά, η εβραϊκή ανταρσία τερματίστηκε το Μάιο του 1948 με την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ.⁴⁶⁴ Αυτή ήταν η κατάσταση που επικρατούσε στην Παλαιστίνη τα πρώτα χρόνια μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου το 1945.

---

⁴⁶² Για το επίσημο κείμενο της Λευκής Βίβλου του 1939 του Malcolm Macdonald (Υπουργού Αποικιών του Ηνωμένου Βασιλείου την περίοδο 1938-1940) βλ. Yale Law School-*The Avalon Project : The British White Paper of 1939*-https://avalon.law.yale.edu/20th_century/brwh1939.asp

⁴⁶³ Harms Gregory with Ferry Todd M., *The Palestine-Israel Conflict : A Basic Introduction*, ό.π., σ.79.

⁴⁶⁴ Λήμμα, *Παλαιστίνη*, στην, Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, *Παγκόσμια Ιστορία : Τόμος Δ'*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1990, σ.28.

3.3 Η πολιτική της Ελλάδας στο Παλαιστινιακό Ζήτημα από την ίδρυση του Ισραήλ (1948) μέχρι το 1956

Το 1945 ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος έληξε με τη νίκη των Συμμάχων (Η.Π.Α., ΕΣΣΔ, Μεγάλη Βρετανία) εναντίον των δυνάμεων του Άξονα (Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία). Το μεγαλύτερο έγκλημα που διαπράχθηκε κατά τη διάρκεια του Πολέμου ήταν η γενοκτονία 6.000.000 Εβραίων από τη χιτλερική Γερμανία. Η ευαισθητοποίηση της παγκόσμιας κοινής γνώμης για το Εβραϊκό Ολοκαύτωμα και η επιθυμία των Εβραίων για ένα νέο <<ξεκίνημα>> για το έθνος τους είχε ως αποτέλεσμα η πλειοψηφία των Εβραίων που ζούσαν στην Ευρώπη να μετοικήσει στην Παλαιστίνη με σκοπό τη δημιουργία εβραϊκού κράτους. Αυτή η εξέλιξη προκάλεσε μεγάλη δυσαρέσκεια στους Άραβες κατοίκους της Μέσης Ανατολής.

Η κινητοποίηση σημαντικού μέρους της παγκόσμιας κοινής γνώμης για τη δημιουργία εβραϊκού κράτους με κατοίκους πολλούς επιζώντες του Ολοκαυτώματος, η μεγαλύτερη εμπλοκή των δύο υπερδυνάμεων (ΕΣΣΔ και Η.Π.Α.) στη Μέση Ανατολή και η στήριξη τους στους σιωνιστές Εβραίους, η εκδήλωση του εβραϊκού αντάρτικου ενάντια στους Βρετανούς το 1944-1948 και τα σοβαρά ζητήματα που ανέκυψαν στις αποικίες και στην οικονομία της Βρετανικής Αυτοκρατορίας μεταπολεμικά είχαν ως συνέπεια η Βρετανία να μην μπορεί να ελέγξει την κατάσταση στην Παλαιστίνη⁴⁶⁵. Το καλοκαίρι του 1947 η Βρετανία ζήτησε από τη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) να καθορίσει το μελλοντικό καθεστώς στην περιοχή της Παλαιστίνης. Την ίδια περίοδο κατατέθηκαν στον ΟΗΕ δύο προτάσεις για το καθεστώς της Παλαιστίνης. Η πρώτη προέβλεπε τη διχοτόμηση της Παλαιστίνης και τη δημιουργία δύο κρατών, ενός αραβικού και ενός εβραϊκού, με την Ιερουσαλήμ να αποτελεί διεθνές έδαφος υπό τη διοίκηση των Ηνωμένων Εθνών. Η δεύτερη προέβλεπε τη δημιουργία ενός ενιαίου ομοσπονδιακού κράτους συνδεδεμένου και ελεγχόμενου από τη Μεγάλη Βρετανία. Από τις δύο προτάσεις προκρίθηκε η πρώτη η οποία και τέθηκε σε ψηφοφορία στην Πολιτική Επιτροπή. Η Ελλάδα, με τον αντιπρόσωπό της στον ΟΗΕ, απείχε από τη ψηφοφορία. Η πρόταση δεν έλαβε την απαραίτητη πλειοψηφία και τέθηκε και πάλι σε ψηφοφορία, αυτή τη φορά στη Γενική Συνέλευση

---

⁴⁶⁵ Halliday Fred, *Η Μέση Ανατολή στις Διεθνείς Σχέσεις : Ισχύς, Πολιτική και Ιδεολογία*, Αθήνα, Εκδόσεις Ξεφάρς, 2010, σ.136. -Χειλά Ειρήνη, *Η Αραβο-ισραηλινή Διένεξη και η ελληνική εξωτερική πολιτική*, σ.360, στο, Δ. Κώνστας- Χ. Τσαρδανίδης (επιμέλεια), *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, 1974-1987*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1988, Τόμος Α΄ : << Δομές και Στόχοι : Ο διπολικός διεθνής περίγυρος>>.

το φθινόπωρο της ίδιας χρονιάς (29 Νοεμβρίου). Σε αυτή τη ψηφοφορία η Ελλάδα καταψήφισε την πρόταση με εξαίρεση το άρθρο που προέβλεπε τη διεθνοποίηση της Ιερουσαλήμ. Η θετική ψήφος στηρίχθηκε στο σκεπτικό ότι η Ιερουσαλήμ, υπό διεθνές καθεστώς, θα εξυπηρετούσε καλύτερα την πολιτική του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων στην περιοχή και θα διευκόλυνε την επίσκεψη των Ελληνορθόδοξων προσκυνητών στους Αγίους Τόπους, σε αντίθεση με την υπαγωγή της ιερής πόλης στο εβραϊκό κράτος. Τελικά, η πρόταση εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση, καθώς 33 χώρες ψήφισαν υπέρ (μεταξύ των οποίων οι Η.Π.Α. και η ΕΣΣΔ), 13 κατά, ενώ 10 απέχχαν από τη ψηφοφορία (μεταξύ των οποίων η Βρετανία). Η εγκριθείσα πρόταση πήρε την ονομασία “Απόφαση 181” του ΟΗΕ.⁴⁶⁶

Λίγους μήνες αργότερα, το Μάιο του 1948 η βρετανική εντολή για τη διοίκηση της Παλαιστίνης έληξε και αμέσως η εβραϊκή κοινότητα, 2 μήνες πριν την πρόβλεψη για τη δημιουργία ενός αραβικού και ενός εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη σύμφωνα με την “Απόφαση 181” του ΟΗΕ⁴⁶⁷, διακήρυξε την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ, με αποτέλεσμα να ξεσπάσει ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος (1948-1949). Οι ισραηλινές στρατιωτικές δυνάμεις εκμεταλλεύτηκαν πλήρως την έλλειψη ενότητας της αραβικής συμμαχίας (Αίγυπτος, Ιράκ, Συρία, Λίβανος, Ιορδανία, Σαουδική Αραβία, Υεμένη), νίκησαν κατά κράτος τα αραβικά στρατεύματα και κατάφεραν να αυξήσουν τα εδάφη του Ισραήλ κατά 23% σε σχέση με το εδαφικό καθεστώς που προβλεπόταν από την Απόφαση του ΟΗΕ.⁴⁶⁸ Το νεοσύστατο εβραϊκό κράτος αναγνωρίστηκε αμέσως de jure από πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων ήταν οι Η.Π.Α. και η ΕΣΣΔ. Η Ελλάδα ήταν μία από τις χώρες που άργησε να αναγνωρίσει το Ισραήλ. Τελικά, το Μάρτιο του 1949 η Ελλάδα αναγνώρισε το Ισραήλ μόνο de facto, δηλαδή ως κρατική οντότητα που υπήρχε στην πράξη, και όχι de jure, δηλαδή ως κρατική οντότητα με νομική υπόσταση.⁴⁶⁹ Δύο μήνες αργότερα, το Μάιο του 1949 το Ισραήλ έκανε αίτημα στα Ηνωμένα Έθνη για την είσοδο του στον Οργανισμό. Το αίτημα τέθηκε σε ψηφοφορία κατά την οποία η ελληνική αντιπροσωπεία πήρε την απόφαση να απέχει. Η απόφαση αυτή ήταν αποτέλεσμα της προσπάθειας της ελληνικής

---

⁴⁶⁶ Σακκάς Ιωάννης Δ., *Η Ελλάδα, το Κυπριακό και ο Αραβικός Κόσμος, 1947-1974 : Διπλωματία και Στρατηγική στη Μεσόγειο την εποχή του Ψυχρού Πολέμου*, Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη, 2012, σ.48-49, – Ειρήνη Χειλά, *Η Αραβο-ισραηλινή Διένεξη και η ελληνική εξωτερική πολιτική*, σ.360-361.

⁴⁶⁷ Hadawi Sami, *Bitter Harvest : A modern history of Palestine*, Brooklyn, New York, USA, Olive Branch Press, 1989, foreword by Dr. John H. Davis, σ.73.

⁴⁶⁸ Σακκάς Ιωάννης Δ., *Η Ελλάδα, Το Κυπριακό και ο Αραβικός Κόσμος, 1947-1974*, σ. 52-53.

⁴⁶⁹ Σακκάς Ιωάννης Δ., *ό.π.*, σ.53.

κυβέρνησης να ασκήσει πολιτική ισορροπίας μεταξύ των αραβικών κρατών, με τα οποία συνδεόταν με στενούς πολιτιστικούς δεσμούς και οικονομικά συμφέροντα, και του Ισραήλ, το οποίο εκείνη τη χρονική περίοδο είχε την υποστήριξη τόσο των Η.Π.Α. όσο και της ΕΣΣΔ.⁴⁷⁰ Το αίτημα του Ισραήλ για την είσοδο στον ΟΗΕ εγκρίθηκε με 37 ψήφους υπέρ, 12 κατά και 9 αποχές ως η Απόφαση 273 του Οργανισμού.⁴⁷¹

Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 οι σχέσεις της Ελλάδας με το Ισραήλ παρέμεναν πολύ ψυχρές. Η ελληνική κυβέρνηση συνέχιζε να μην αναγνωρίζει το Ισραήλ *de jure*. Επιπλέον, σε ψηφοφορίες που αφορούσαν τη συμμετοχή του Ισραήλ σε διεθνείς οργανισμούς, η Ελλάδα ψήφισε πάντοτε αρνητικά. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις ήταν η αρνητική ψήφος της Ελλάδας για την είσοδο του Ισραήλ στη Διεθνή Ταχυδρομική Ένωση και στον Παγκόσμιο Οργανισμό Γεωργίας.⁴⁷² Η πλήρως αρνητική θέση των εκάστοτε ελληνικών κυβερνήσεων έναντι του νεοσύστατου εβραϊκού κράτους είχε ως αποτέλεσμα το Ισραήλ να θεωρεί την Ελλάδα <<εχθρική χώρα>>.

Το ζήτημα που προέκυπτε από τη στάση της Ελλάδας έναντι του Ισραήλ ήταν για ποιο λόγο όλες οι κυβερνήσεις, χωρίς εξαίρεση, είχαν μια τόσο αρνητική, αν όχι εχθρική, συμπεριφορά απέναντι στο Ισραήλ, εφ' όσον, απ' ό,τι φαινόταν, οι δύο χώρες δεν είχαν κάτι να χωρίσουν; Η αντιεβραϊκή και, κατά συνέπεια, φιλοαραβική στάση όλων των ελληνικών κυβερνήσεων οφειλόταν σε ένα συνδυασμό παραγόντων. Οι παράγοντες αυτοί ήταν : α) η προστασία των 200.000 Ελλήνων παροίκων που ζούσαν στην Αίγυπτο, αλλά και σε άλλες αραβικές χώρες, β) η ομαλή λειτουργία των Ελληνικών Ορθόδοξων Πατριαρχείων στη Μέση Ανατολή (Ιεροσολύμων, Αλεξανδρείας, Αντιοχείας), καθώς και η ομαλή επίσκεψη των Ελλήνων Ορθόδοξων στους Αγίους Τόπους, γ) η κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της Ελλάδας, κυρίως σε πετρέλαιο, καθώς οι αραβικές χώρες της Μέσης Ανατολής παρήγαγαν-και παράγουν-τη μεγαλύτερη ποσότητα πετρελαίου παγκοσμίως, δ) η οικονομική διείσδυση της Ελλάδας στη Μέση Ανατολή και κυρίως στις αραβικές χώρες είτε μέσω των ελληνικών δημόσιων φορέων είτε μέσω των ελληνικών ιδιωτικών επιχειρήσεων, με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αλλά και την πολιτική αναβάθμιση της στο εσωτερικό και διεθνές πεδίο. Επιπλέον, ένας άλλος λόγος που συνηγόρησε στην περαιτέρω

---

⁴⁷⁰ Stavrou Eleni, *A Pioneering Vision? Greek-Arab Relations during the Papandreou Era, 1981-1989*, Papazissis Publishers, Athens, Greece, 2010, p.35. – Ειρήνη Χειλά, ό.π., σ.361.

⁴⁷¹ Χειλά Ειρήνη, ό.π., σ.361, υποσημ.6.

⁴⁷² Stavrou Eleni, *A Pioneering Vision?*, ό.π., σ.35.

υποστήριξη των αραβικών χωρών, από το 1955 και μετά, ήταν η εμφάνιση του Κυπριακού Ζητήματος στο διεθνές προσκήνιο. Οι ελληνικές κυβερνήσεις, έχοντας ως στόχο μέχρι το 1957 την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα και από το 1957 και μετά την ίδρυση ενός ανεξάρτητου κυπριακού κράτους,, επεδίωκαν την υποστήριξη των αραβικών κρατών στο Κυπριακό στους διεθνείς οργανισμούς και κυρίως στον ΟΗΕ. Για τις κυβερνήσεις της Ελλάδας η θετική ψήφος των πολυάριθμων αραβικών κρατών σε κρίσιμες ψηφοφορίες στον ΟΗΕ για το ζήτημα της Κύπρου θα μπορούσε να διαμορφώσει πλειοψηφίες και, κατά συνέπεια, θετικές αποφάσεις και εξελίξεις στο Κυπριακό για την ελληνική πλευρά. Αντίθετα, η υποστήριξη της Ελλάδας προς το Ισραήλ θα μπορούσε να μεταβάλλει αρνητικά τη γνώμη των αραβικών κρατών για το ζήτημα της Κύπρου.⁴⁷³

Όπως θα γίνει αντιληπτό στη συνέχεια της εξιστόρησης, όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις, χωρίς εξαίρεση, ακολούθησαν φιλοαραβική και αντιεβραϊκή πολιτική. Παρ' όλα αυτά, έγιναν προσπάθειες για την εφαρμογή πολιτικής ισορροπίας μεταξύ των αραβικών κρατών, λόγω των διαχρονικών πολιτισμικών και οικονομικών δεσμών μαζί τους, και του Ισραήλ, λόγω της σθεναρής υποστήριξης που είχε το τελευταίο εκείνη τη χρονική περίοδο τόσο από τη ΕΣΣΔ όσο και από τις Η.Π.Α.⁴⁷⁴

---

⁴⁷³Σακκάς Ιωάννης Δ. , *Η Ελλάδα στη Μεσόγειο, 1950-2004 : Εξωτερική Πολιτική και Περιφερειακές Διενέξεις*, Αθήνα, Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα-Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ)-Κάλλιπος, 2015, σ.9. – Ναχμάνι Αμίκιμ, *Ισραήλ, Τουρκία και Ελλάδα : Ταραγμένες Σχέσεις στην Ανατολική Μεσόγειο*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση-Geolab (Βιβλιοθήκη Εργαστηρίου Γεωπολιτισμικών Αναλύσεων), 2003, Μετάφραση και Εισαγωγή : Σωτήριος Σ. Λίβας, Επιστημονική Επιμέλεια και Πρόλογος : Ιωάννης Θ. Μάζης, σ.293-294, 296.

⁴⁷⁴ Χειλά Ειρήνη, *Η Αραβο-ισραηλινή Διένεξη*, σ.362.

3.4. Η Ελληνική Πολιτική στο Μεσανατολικό Ζήτημα και στο Παλαιστινιακό Ζήτημα από τη Κρίση του Σουέζ (1956) μέχρι το 1967

Η επόμενη μεγάλη σύγκρουση που εκτυλίχθηκε στη Μέση Ανατολή ήταν η Κρίση του Σουέζ το 1956. Συγκεκριμένα, οι Η.Π.Α., αντιδρώντας στη σύναψη εμπορικών σχέσεων μεταξύ της κομμουνιστικής Τσεχοσλοβακίας και της Αιγύπτου το 1955 και στην υποστήριξη των Αλγερινών κομμουνιστών ανταρτών από την αιγυπτιακή κυβέρνηση, υπαναχώρησε από τη χρηματοδότηση για την κατασκευή του φράγματος του Ασσουάν. Ο Πρόεδρος της Αιγύπτου Νάσερ αντέδρασε δυναμικά και στις 26 Ιουλίου 1956 εξέφρασε την απόφασή του να εθνικοποιήσει τη Διώρυγα του Σουέζ.⁴⁷⁵

Η απόφαση αυτή του Νάσερ θορόβησε τη Μεγάλη Βρετανία και τη Γαλλία οι οποίες είχαν υπό την κατοχή τους και αποκόμιζαν μεγάλα οικονομικά οφέλη από τη Διώρυγα του Σουέζ. Το επόμενο χρονικό διάστημα ήρθαν σε συνεννόηση με το Ισραήλ και αποφάσισαν να πραγματοποιήσουν από κοινού εισβολή στην Αίγυπτο. Στις 29 Οκτωβρίου 1956 η Βρετανία, η Γαλλία και το Ισραήλ εισέβαλλαν στην Αίγυπτο. Τα ισραηλινά στρατεύματα κατέλαβαν τη χερσόνησο του Σινά, Βρετανοί και Γάλλοι αλεξιπτωτιστές κατέλαβαν το Σουέζ, ενώ βρετανικά και γαλλικά αεροσκάφη βομβάρδιζαν το αιγυπτιακό έδαφος.⁴⁷⁶

Η αντίδραση της διεθνούς κοινότητας υπήρξε άμεση. Οι Η.Π.Α. και η ΕΣΣΔ καταδίκασαν την εισβολή στην Αίγυπτο με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο. Επιπλέον, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ψήφισε απόφαση η οποία καταδίκασε την εισβολή. Μεταξύ των χωρών που ψήφισαν εναντίον της εισβολής ήταν και η Ελλάδα. Παράλληλα, η ελληνική κυβέρνηση, λόγω της όξυνσης του Κυπριακού την ίδια χρονική περίοδο και λόγω της προσπάθειάς της να προσεγγίσει περαιτέρω τις αραβικές χώρες, α) απαγόρευσε τη χρήση των αεροδρομίων και του εθνικού εναέριου χώρου της από τις συμμαχικές δυνάμεις, β) αρνήθηκε να συμμετάσχει σε πολυμερή διάσκεψη για την επίλυση του ζητήματος στο Λονδίνο με πρωτοβουλία της Βρετανίας⁴⁷⁷, γ) τάχθηκε κατά της αγγλογαλλικής πρότασης στον ΟΗΕ για τη διεθνοποίηση της Διώρυγας (Αύγουστος 1956).⁴⁷⁸

---

⁴⁷⁵ Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, 1945-1981*, Τόμος Δεύτερος, Αθήνα, Βιβλιοπωλείο της Εστίας- Ι. Δ. Κολλάρου, 2003, τέταρτη έκδοση, σ.94. – Ιωάννης Δ. Σακκάς, *Η Ελλάδα στη Μεσόγειο, 1950-2004*, σ.16-18.

⁴⁷⁶ Χειλά Ειρήνη, *Η Αραβο-ισραηλινή Διένεξη*, σ.362. – Αμίκαμ Ναχμάνι, *Ισραήλ, Τουρκία και Ελλάδα*, σ.50-51.

⁴⁷⁷ Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*, ό.π., σ.94.

⁴⁷⁸ Χειλά Ειρήνη, ό.π., σ.363.

Τελικά, εξαιτίας της καταδίκης της πολεμικής επέμβασης από την ΕΣΣΔ, τις Η.Π.Α. και τον ΟΗΕ, η κρίση τερματίστηκε με την αποχώρηση του ισραηλινού στρατού από το Σινά στις αρχές Μαρτίου 1957.⁴⁷⁹

Όσον αφορά τη στάση της Ελλάδας στο Παλαιστινιακό Ζήτημα, η ελληνική αντιπροσωπεία στον ΟΗΕ, τόσο στις συζητήσεις όσο και στις ψηφοφορίες ψηφισμάτων που αφορούσαν το Παλαιστινιακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1950 και τη δεκαετία του 1960, τάχθηκε υπέρ των αραβικών θέσεων. Χαρακτηριστική ήταν η υπερψήφιση από την ελληνική αντιπροσωπεία τόσο στην Πολιτική Επιτροπή της Γενικής Συνέλευσης όσο και στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ⁴⁸⁰ ψηφίσματος το οποίο κατοχύρωνε τα δικαιώματα των Παλαιστινίων προσφύγων⁴⁸¹ τους οποίους το Ισραήλ είχε εκδιώξει από τις εστίες τους κατά τη διάρκεια του αραβοϊσραηλινού πολέμου του 1948-1949. Το συγκεκριμένο ψήφισμα (Απόφαση 194 του 1948 του ΟΗΕ) απαιτούσε την επιστροφή των Παλαιστινίων προσφύγων στις εστίες τους ή την οικονομική αποζημίωση όσων Παλαιστινίων προσφύγων επέλεξαν να μην επιστρέψουν στις εστίες τους.⁴⁸²

---

⁴⁷⁹ Ναχμάνι Αμίκιμ, *Ισραήλ, Τουρκία και Αίγυπτος*, ό.π., σ. 50-51.

⁴⁸⁰ ΥΔΙΑ 1965/43/3, Τηλεγράφημα του Μόνιμου Αντιπροσώπου της Ελλάδας στον ΟΗΕ Αλέξη Λιάτη προς το Βασιλικό Υπουργείο Εξωτερικών, Ημερομηνία 17 Νοεμβρίου 1965.

⁴⁸¹ Ο συνολικός αριθμός των Άραβων Παλαιστινίων υπολογιζόταν ότι ήταν 1310000. Από αυτούς, α) 700000 μετατράπηκαν σε πρόσφυγες, καθώς αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους στην εβραϊκή Παλαιστίνη και να προσφύγουν για την ασφάλειά τους είτε στην αραβική Παλαιστίνη είτε στις γειτονικές αραβικές χώρες, β) 150000 παρέμειναν στο Ισραήλ, γ) 400000 παρέμειναν στη Δυτική Όχθη και δ) 60000 στη Λωρίδα της Γάζας. Βλ. Harms Gregory with Ferry Todd M., *The Palestine-Israel Conflict : A Basic Introduction*, London, UK, Pluto Press, 2008, second edition, first edition 2005, σ.99.

⁴⁸² ΥΔΙΑ 1965/43/3, Τηλεγράφημα του Βασιλικού Υπουργείου Εξωτερικών προς το Βασιλικό Γενικό Προξενείο Δαμασκού, Ημερομηνία 3 Δεκεμβρίου 1965. Για την "Απόφαση 194" του 1948 του ΟΗΕ βλ. επίσης, Αλφιτιάν Αμπντουλσαμάντ Φαρούκ, *Το Παλαιστινιακό και ο Ρόλος του Μπάαθ : Διεθνείς και Περιφερειακοί Παράμετροι του Παλαιστινιακού Ζητήματος*, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, Πάντειος Ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών, 1981, σ.64.

3.5. Η δικτατορία των συνταγματαρχών και η ελληνική εξωτερική πολιτική στην αραβοϊσραηλινή σύγκρουση (1967-1974)

Στις 21 Απριλίου 1967 το κοινοβουλευτικό πολίτευμα στην Ελλάδα κατελύθη από το στρατιωτικό πραξικόπημα των συνταγματαρχών (Παπαδόπουλος, Παττακός, Μακαρέζος), τερματίζοντας, έτσι, με το χειρότερο δυνατό τρόπο τη διετή κρίση (1965-1967) που αντιμετώπιζε το ελληνικό κοινοβουλευτικό σύστημα. Το δικτατορικό καθεστώς στην Ελλάδα διήρκεσε για επτά χρόνια (1967-1974).

Όσον αφορά τη προσέγγισή τους στη διένεξη του Ισραήλ με τους Άραβες, οι κυβερνήσεις των συνταγματαρχών συνέχισαν τη φιλοαραβική πολιτική των προηγούμενων κυβερνήσεων. Παρ' όλα αυτά, προκειμένου να ενισχύσουν τη στήριξη στο ασταθές καθεστώς τους, δε δίστασαν να παρέχουν μεγάλες στρατιωτικές διευκολύνσεις στις Η.Π.Α. οι οποίες συνέπρατταν στο πλευρό του Ισραήλ, όταν το τελευταίο επί μια εξαετία (1967-1973) λάμβανε μέρος σε αιματηρές συγκρούσεις εναντίον αραβικών κρατών και επρόκειτο να βρεθεί ή πράγματι βρισκόταν σε κίνδυνο.

Τον Ιούνιο του 1967, δύο μήνες μετά την επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας, ξέσπασε ο Πόλεμος των Έξι Ημερών. Ο Πόλεμος στην ουσία ξεκίνησε το Μάιο του 1967, όταν οι συγκρούσεις μεταξύ της Συρίας και του Ισραήλ στα υψώματα του Γκολάν έδωσαν την ευκαιρία στο Νάσερ να δώσει εντολή στον αιγυπτιακό στρατό να αποκλείσει τα στενά του Τιράν από την ισραηλινή ναυσιπλοΐα. Το Ισραήλ εθίγη από αυτή την ενέργεια και θεωρώντας πως βρίσκεται σε νόμιμη άμυνα επιτέθηκε στις αρχές Ιουνίου 1967 ταυτόχρονα εναντίον της Αιγύπτου, της Συρίας και της Ιορδανίας. Μέσα σε έξι μέρες (5-10 Ιουνίου) το Ισραήλ κατέλαβε τη Λωρίδα της Γάζας και τη Χερσόνησο του Σινά από την Αίγυπτο, τη Δυτική Όχθη του Ιορδάνη (συμπεριλαμβανομένης της Ανατολικής Ιερουσαλήμ) από την Ιορδανία και τα Υψώματα του Γκολάν από τη Συρία.⁴⁸³ Η νίκη του Ισραήλ ήταν απόλυτη.

Η Ελλάδα εξέφρασε την ουδετερότητά της, αλλά στις συνεδριάσεις του ΟΗΕ πήρε ξεκάθαρα το μέρος των αραβικών κρατών. Τον Ιούλιο του 1967, σε έκτακτη συνεδρίαση που έγινε στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, προκειμένου να συζητηθεί η κρίση που ξέσπασε στη Μέση Ανατολή, η ελληνική αντιπροσωπεία ψήφισε υπέρ του ψηφίσματος του ΟΗΕ το οποίο προέβλεπε την κατάπαυση του πυρός και καταδίκασε την νίκη του Ισραήλ εναντίον των αραβικών κρατών στον πόλεμο που διεξήχθη τον

---

⁴⁸³Χειλά Ειρήνη, ό.π., σ.365.

προηγούμενο μήνα.⁴⁸⁴ Επιπλέον, το ψήφισμα που ψήφισε η Ελλάδα, το οποίο ήταν ένα από τα πέντε που υπερβλήθησαν στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και ήταν το πιο ευνοϊκό για τους Άραβες, προέβλεπε <<την αποχώρηση του Ισραήλ από τα κατεχόμενα εδάφη στα προ του 1967 σύνορα του>>.⁴⁸⁵ Τον επόμενο χρόνο (1968), πάλι σε συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης, η ελληνική αντιπροσωπεία ψήφισε υπέρ ψηφίσματος που καταδίκασε τη συνέχιση της παράνομης κατοχής των εδαφών από το Ισραήλ.⁴⁸⁶

Παρά το γεγονός ότι διακήρυσσε την ουδετερότητά του, υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι το δικτατορικό καθεστώς παρείχε στρατιωτικές διευκολύνσεις στις Η.Π.Α., αλλά και στο Ισραήλ, έπειτα από την πίεση των Η.Π.Α. Σύμφωνα με γραπτές αναφορές, η Ελλάδα επέτρεψε τη χρήση της βάσης της Σούδας από τον 6^ο αμερικανικό στόλο, του Ελληνικού από αμερικανικά πολεμικά αεροσκάφη και του αεροδρομίου της Ρόδου για την προσγείωση και τον ανεφοδιασμό ισραηλινών ελικοπτέρων.⁴⁸⁷

Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, οι σχέσεις της Ελλάδας με το Ισραήλ βελτιώθηκαν σε σημαντικό βαθμό. Παρά την αρχική πρόθεση της ισραηλινής ηγεσίας να μην αναπτύξει στενές σχέσεις με την Ελλάδα εξαιτίας της ανάληψης της εξουσίας στη χώρα από δικτατορικό καθεστώς⁴⁸⁸, το 1969 Ελλάδα και Ισραήλ διόρισαν διπλωματικούς αντιπροσώπους με το βαθμό του πρεσβευτή. Επιπλέον, το 1972 ο πρέσβης της Ελλάδας στη Λευκωσία Παναγιωτάκος, ο οποίος συμμετείχε εκείνη τη χρονιά ως ο επικεφαλής της ελληνικής αντιπροσωπείας στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, προσπάθησε να συμβάλλει στην *de jure* αναγνώριση του Ισραήλ από την Ελλάδα. Αν και η ισραηλινή κυβέρνηση ανταποκρίθηκε θετικά, η ελληνική κυβέρνηση

---

⁴⁸⁴ Stavrou Eleni, *A Pioneering Vision?*, ό.π., σ.38.

⁴⁸⁵ Τα <<προ του 1967 σύνορα>> αναφέρονταν όχι μόνο στα εδάφη που απέκτησε το Ισραήλ με την Απόφαση 181 του ΟΗΕ του 1947, αλλά και στο 23% των εδαφών που απέκτησε κατά τον αραβοϊσραηλινό πόλεμο του 1948-1949 και του κατοχυρώθηκαν με τη Συνθήκη Ανακωχής που υπεγράφη το Μάρτιο του 1949 στη Ρόδο μεταξύ των εμπλεκόμενων αραβικών κρατών (Αίγυπτος, Ιράκ, Συρία, Λίβανος, Ιορδανία, Σαουδική Αραβία, Υεμένη) και του Ισραήλ. Βλ. σχετικά M.C. Bassiouni, *‘The Middle East : The Misunderstood Conflict’*, στο J. N. Moore (ed.), *The Arab-Israeli Conflict*, New Jersey, Princeton University Press, 1977, σ.338.

Η αναφορά ανακτήθηκε από, Χειλά Ειρήνη, *Η Αραβο-ισραηλινή Διένεξη*, σ.365, υποσημ.23.

⁴⁸⁶ Eleni Stavrou, ό.π., σ.38.

⁴⁸⁷ Σύμφωνα με τον Ιωάννη Σακκά, η Ελλάδα παρείχε στρατιωτικές διευκολύνσεις στις Η.Π.Α., αλλά και στο Ισραήλ κατά τη διάρκεια του Πολέμου των Έξι Ημερών. Για αυτή την άποψη βασίζεται στις εξής πηγές : α) *Ta Néa*, 9 Σεπτεμβρίου 1967, β) *Ta Πρακτικά των Συνεδριάσεων της Βουλής*, 3 Νοεμβρίου 1983, γ) Κ. Μαρδάς, *Βάσεις, Αίμα και Πετρέλαιο*, Αθήνα, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνης, 2002, σ.48, δ) J. Abadi <<*Constraints and Adjustments*>>, σ.52. Βλ. Σακκάς Ιωάννης Δ., *Η Ελλάδα, Το Κυπριακό και ο Αραβικός Κόσμος*, 1947-1974, σ.169, υποσημ.12.

⁴⁸⁸ Stavrou Eleni, *A Pioneering Vision?*, ό.π., σ.38.

έκανε πίσω εξαιτίας της αρνητικής στάσης των αραβόφιλων του καθεστώτος (Παττακός, Πιπινέλης).⁴⁸⁹

Νέα σύγκρουση μεταξύ του Ισραήλ και αραβικών κρατών σηματοδότησε η κρίση στην Ιορδανία. Ειδικότερα, το Σεπτέμβριο του 1970 Παλαιστίνιοι μαχητές επιχείρησαν, με τη συνδρομή της Συρίας, να ανατρέψουν το φιλοδυτικό βασιλιά της Ιορδανίας, Χουσεΐν. Οι Η.Π.Α. και το Ισραήλ έσπευσαν άμεσα να βοηθήσουν τον Ιορδανό μονάρχη. Η Ελλάδα δεν έμεινε αμέτοχη στην κρίση. Υπό την πίεση των Η.Π.Α. και με σκοπό να κερδίσει την εύνοια της υπερδύναμης, το δικτατορικό καθεστώς αποδέχθηκε το αμερικανικό αίτημα για τη χρήση του εθνικού εναέριου χώρου και για τον ανεφοδιασμό των αμερικανικών πολεμικών αεροσκαφών από τις αμερικανικές βάσεις στην Ελλάδα, στην πορεία τους για την Ιορδανία.⁴⁹⁰ Μετά τον τερματισμό της κρίσης, οι Η.Π.Α. για να ευχαριστήσουν την Ελλάδα για τη συμπεριφορά της, ακύρωσαν το εμπάργκο όπλων που είχαν επιβάλλει στη χώρα από το 1967.⁴⁹¹

Η τελευταία μεγάλη κρίση που ξέσπασε στη Μέση Ανατολή κατά τη διάρκεια της δικτατορίας ήταν ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ τον Οκτώβριο του 1973. Η Αίγυπτος και η Συρία, μη μπορώντας πλέον να ανεχθούν τη συνέχιση της παράνομης κατοχής των εδαφών τους από το Ισραήλ από το 1967, επιτέθηκαν στο εβραϊκό κράτος στις 6 Οκτωβρίου 1973. Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, εξαιτίας της υποστήριξης των Η.Π.Α προς το Ισραήλ και της ΕΣΣΔ προς την Αίγυπτο και τη Συρία, δε μπόρεσε να λάβει κάποια απόφαση και να καταδικάσει την επίθεση των δύο αραβικών κρατών στο Ισραήλ.⁴⁹²

Η ελληνική κυβέρνηση, σε προφορικό επίπεδο, διακήρυξε την ουδετερότητά της, ευνοώντας με αυτό τον τρόπο τους Άραβες. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν σοβαρές

---

⁴⁸⁹ Σακκάς Ιωάννης Δ., *Η Ελλάδα, Το Κυπριακό και ο Αραβικός Κόσμος*, ό.π., σ.171.

⁴⁹⁰ Την άποψη αυτή υποστηρίζει ο Σακκάς χρησιμοποιώντας ως πηγή το βιβλίο των Clogg και Γιαννόπουλου : Clogg, R. and G. Yannopoulos (eds), *Greece under Military Rule*, London, Secker and Warburg, 1972, στο, Σακκάς Ιωάννης Δ., *Η Ελλάδα στη Μεσόγειο, 1950-2004*, σ.36, υποσημ.127.

Την ίδια άποψη υποστηρίζει και η Ελένη Σταύρου στη διδακτορική διατριβή της. Βλ. Eleni Stavrou, *A Pioneering Vision?*, ό.π.,σ.38.

⁴⁹¹ Clogg, R. and G. Yannopoulos (eds), *Greece under Military Rule*, στο, Σακκάς Ιωάννης Δ., *Η Ελλάδα στη Μεσόγειο, 1950-2004*, σ.36, υποσημ.128.

⁴⁹² Χειλά Ειρήνη, *Η Αραβο-ισραηλινή Διένεξη*, σ.367.

ενδείξεις ότι, και σε αυτή την περίπτωση, η δικτατορία παρείχε στρατιωτικές διευκολύνσεις στους Αμερικανούς κατά τη διάρκεια του πολέμου.⁴⁹³

---

⁴⁹³ Ο Σακκάς βασίζει την άποψή του σε μια σειρά από επίσημες καταθέσεις έγγραφα, ελληνικά και ξένα : α) Το Φεβρουάριο του 1974, ο Ρότζερ Ντέιβις, βοηθός αναπληρωτής στο Αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών για τις περιοχές της Μέσης Ανατολής και της Νότιας Ασίας, κατέθεσε στην Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων του Κογκρέσου των Η.Π.Α. ότι η Ελλάδα, καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου, παρείχε στρατιωτικές διευκολύνσεις στις Η.Π.Α., στο, Chris Woodhouse, *The Rise and Fall of the Greek Colonels*, σ.124. Βλ. Ιωάννης Δ. Σακκάς, , *Η Ελλάδα, Το Κυπριακό και ο Αραβικός Κόσμος*, σ.183, υποσημ.49., β) ο διπλωμάτης Τόμας Θόρτον σε έγγραφο του Αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών υποστήριξε ότι κατά τη διάρκεια του πολέμου η δικτατορία βοήθησε τις Η.Π.Α. συγκαλυμμένα παρέχοντας : 1) Τη βάση της Σούδας για τον ανεφοδιασμό του 6^{ου} στόλου, 2) το δικαίωμα για ελεύθερη πρόσβαση σε όλα τα ελληνικά λιμάνια από τον 6^ο στόλο, 3) τον Σταθμό Ναυτικών Επικοινωνιών στη Νέα Μάκρη και 4) την αεροπορική βάση του Ηρακλείου, στο, Έγγραφο του Αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών που περιλαμβάνεται στο Μνημόνιο του Διευθυντή του Προσωπικού Πολιτικού Σχεδιασμού προς τον Κίσσιγκερ, 15 Φεβρουαρίου 1974. Βλ. Ιωάννης Δ. Σακκάς, ό.π., σ.183-184, γ) Το 1976, ο ναύαρχος Ζουμγουόλντ, ο αρχηγός των ναυτικών επιχειρήσεων των Η.Π.Α. στον πόλεμο του 1973, μιλώντας στο αμερικανικό πανεπιστήμιο της Ουάσινγκτον αποκάλυψε ότι οι αμερικανικές βάσεις στην Ελλάδα χρησιμοποιήθηκαν παρά τις διαβεβαιώσεις της δικτατορίας για το αντίθετο, στο, *Το Βήμα*, 4 Μαΐου 1976 και Πέτρος Αραπάκης, *Το Τέλος της Σιωπής*, σ.93-95. Βλ. . Ιωάννης Δ. Σακκάς, ό.π., σ.184, υποσημ. 51, δ) Ο Πέτρος Αραπάκης, τότε αρχηγός του Πολεμικού Ναυτικού, στο βιβλίο του αναφέρει ότι αποδέχθηκε αίτημα του ναύαρχου Ζουμγουόλντ για τη χρήση της βάσης της Σούδας χωρίς περιορισμούς, στο, Πέτρος Αραπάκης, *Το Τέλος της Σιωπής*, σ.93-95, ε) Ο τότε Υπουργός Ναυτιλίας Γιακάς σε επίσημο έγγραφο με τίτλο <<Μαζικάι Πτήσεις ρωσικών και αμερικανικών αεροσκαφών>> με παραλήπτες τον Υπουργό Εξωτερικών Παλαμά και τον Υπουργό Άμυνας Εφέσιο αναφέρεται στη μαζική διέλευση αμερικανικών και σοβιετικών αεροσκαφών από τον ελληνικό εναέριο χώρο (FIR), περιλαμβάνει διάγραμμα στο οποίο αποτυπώνονται οι αεροδιάδρομοι που υπάρχουν στο ελληνικό έδαφος και χρησιμοποιούνται από τις δύο υπερδυνάμεις για τις πτήσεις τους προς τη Μέση Ανατολή, ενώ ζητάει από τους δύο Υπουργούς να εξασφαλίσουν ύψη και διάδρομους για τα διερχόμενα στρατιωτικά αεροσκάφη, στο, *Η Καθημερινή*, 13 Φεβρουαρίου 2011. Βλ. Ιωάννης Δ. Σακκάς, ό.π., σ.184-185, υποσημ.54.

3.6. Το Παλαιστινιακό και οι κυβερνήσεις Καραμανλή (1974-1980) και Ράλλη (1980-1981)

Τον Ιούλιο του 1974, μετά την πτώση της δικτατορίας εξαιτίας της τραγωδίας της Κύπρου, Πρωθυπουργός της Ελλάδας ανέλαβε ο έμπειρος πολιτικός και πρώην πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής. Ο Καραμανλής σχημάτισε Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας, για να βγάλει την Ελλάδα από το πολιτικό αδιέξοδο στο οποίο βρισκόταν και επεδίωξε να εφαρμόσει μια-όσο το δυνατόν-ανεξάρτητη πολιτική για τη χώρα. Οι συνθήκες ήταν αρκετά ευνοϊκές, επειδή στη χώρα είχε επανέλθει το δημοκρατικό καθεστώς, αλλά, κυρίως, επειδή η αντιπαράθεση Η.Π.Α.-ΕΣΣΔ, στα πλαίσια του Ψυχρού Πολέμου, βρισκόταν σε ύφεση και, κατά συνέπεια, η <<κηδεμονία>> των Η.Π.Α. προς την Ελλάδα εξασθένησε εκείνη τη χρονική περίοδο. Παρ' όλα αυτά, επί διακυβέρνησης Καραμανλή η εξάρτηση της Ελλάδας από τις Η.Π.Α., είτε για λόγους ανάγκης είτε για λόγους επιθυμίας του ίδιου του Πρωθυπουργού, μειώθηκε, αλλά συνέχιζε να υπάρχει. Αντίθετα, η εξάρτηση από τις χώρες της Ευρώπης αυξήθηκε λόγω της συμφωνίας ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) το Μάιο του 1979 και της επίσημης ένταξης του ελληνικού κράτους σε αυτήν τον Ιανουάριο του 1981.

Σχετικά με τη Μέση Ανατολή, οι κυβερνήσεις Καραμανλή και Ράλλη υιοθέτησαν τη φιλοαραβική πολιτική των προηγούμενων κυβερνήσεων, αλλά, παράλληλα, επεδίωξαν, σε μεγαλύτερο βαθμό από τις προηγούμενες, να διαμορφώσουν μια πολιτική ισορροπίας μεταξύ των αραβικών κρατών και του ισραηλινού κράτους. Αναμφίβολα, ένας από τους λόγους που συνεχίστηκε και ενισχύθηκε η πολιτική ισορροπίας μεταξύ των δύο αντιπαρατιθέμενων πλευρών ήταν και η σθεναρή υποστήριξη των Η.Π.Α. προς το Ισραήλ.

Για την εξασφάλιση της υποστήριξης των αραβικών κρατών στο Κυπριακό στον ΟΗΕ, αλλά και για την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας⁴⁹⁴, ο Καραμανλής επεδίωξε να συσφίξει τις σχέσεις του με τα αραβικά κράτη. Ως πρωθυπουργός επισκέφθηκε την Αίγυπτο (Ιανουάριος 1976), τη Σαουδική Αραβία (Φεβρουάριος 1979), τη Συρία (Φεβρουάριος-Μάρτιος 1979) και το Ιράκ (Νοέμβριος 1979).⁴⁹⁵

---

⁴⁹⁴ Ρούσσοι Σωτήρης, *Η Ελληνική Πολιτική στη Μέση Ανατολή : Μεταξύ <<Επιχειρησιακής Νοοτροπίας>>, <<Εσωτερικής Πολιτικής>> και Νέων Προκλήσεων*, στο, Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος-Μαριλένα Κοπά, *30 Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής, 1974-2004*, Αθήνα, Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων (Ι.ΔΙ.Σ.)-Εκδοτικός Οργανισμός Α.Α. Λιβάνη, 2005, Πρόλογος : Δημήτρης Κώνστας, σ.82.

⁴⁹⁵ Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, 1945-1981*, ό.π.,σ.225.

Παράλληλα, το 1975 δημιουργήθηκε ένα <<Ειδικό Γραφείο Αναπτύξεως Οικονομικής Συνεργασίας >> με τις αραβικές χώρες, ενώ, σε ιδιωτικό επίπεδο, δημιουργήθηκε ένα Ελληνοαραβικό Επιμελητήριο και μια Ελληνοαραβική Τράπεζα.⁴⁹⁶ Όμως, η περαιτέρω εμβάθυνση των σχέσεων με τις αραβικές χώρες δεν προχώρησε εξαιτίας της προτεραιότητας που είχε δώσει η Ελλάδα για την ένταξή της στην ΕΟΚ.⁴⁹⁷

Όσον αφορά το Παλαιστινιακό Ζήτημα, η ελληνική κυβέρνηση πήρε το μέρος των Παλαιστινίων, αλλά προσπάθησε να διατηρήσει σε ισορροπία τις σχέσεις της με το Ισραήλ. Ειδικότερα, στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ η ελληνική αντιπροσωπεία, από τη μία, ψήφισε αποφάσεις οι οποίες αναγνώριζαν τα δικαιώματα των Παλαιστινίων για αυτοδιάθεση, εθνική κυριαρχία και ανεξαρτησία. Από την άλλη, όμως, απείχε από τη ψηφοφορία σε απόφαση που θα καθόριζε εάν ο ΟΗΕ θα παραχωρούσε στην ΟΑΠ⁴⁹⁸ θέση επίσημου παρατηρητή στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ή σε αποφάσεις που θα καταδίκάζαν τη συμφωνίες οι οποίες απέκλειαν τους Παλαιστίνιους από τις διαπραγματεύσεις για το Παλαιστινιακό Ζήτημα ((Συμφωνίες του Camp David (17 Σεπτεμβρίου 1978)).⁴⁹⁹

---

⁴⁹⁶ Χειλά Ειρήνη, *Η Αραβο-ισραηλινή Διένεξη*, ό.π., σ.370-371.

⁴⁹⁷ Stavrou Eleni, *A Pioneering Vision?*, ό.π.,σ.40.

⁴⁹⁸ ΟΑΠ (Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης) : Ιδρύθηκε το 1964 από τον Αραβικό Σύνδεσμο στην Παλαιά Πόλη της Ιερουσαλήμ. Ο Αραβικός Σύνδεσμος διόρισε ένα εκτελεστικό συμβούλιο και συνέταξε ένα εθνικό καταστατικό για την ΟΑΠ. Ο κύριος σκοπός της Οργάνωσης ήταν η διεξαγωγή ένοπλου αγώνα για την αντικατάσταση του κράτους του Ισραήλ από ένα ανεξάρτητο παλαιστινιακό κοσμικό κράτος στο οποίο θα μπορούσαν να συνυπάρχουν αρμονικά Μουσουλμάνοι, Εβραίοι και Χριστιανοί. Μετέπειτα ηγέτης της αναδείχθηκε ο Γιασέρ Αραφάτ, αρχικά επικεφαλής της οργάνωσης ‘‘Φατάχ’’ (Κίνημα για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης) ο οποίος είχε πολεμήσει στον Αραβοϊσραηλινό Πόλεμο του 1948-1949.

Το 1974, στη Σύνοδο των Αραβικών Κρατών στο Φεζ του Μαρόκου, οι Άραβες ηγέτες έχρισαν την ΟΑΠ ως τον μοναδικό, νόμιμο εκπρόσωπο του Παλαιστινιακού λαού. Την ίδια χρονιά, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ προσκάλεσε τον Πρόεδρο της Οργάνωσης Αραφάτ να μιλήσει ενώπιον της. Το 1975 ο ΟΗΕ αναγνώρισε το δικαίωμα των Παλαιστινίων για αυτοδιάθεση, εθνική κυριαρχία και ανεξαρτησία και χορήγησε στην ΟΑΠ τη θέση του επίσημου παρατηρητή στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Από εκείνη τη στιγμή και έπειτα, η ΟΑΠ άρχισε να γίνεται σταδιακά όλο και πιο αποδεκτή σε διεθνές επίπεδο ως ο μοναδικός και νόμιμος εκπρόσωπος των Παλαιστινίων.

Βλ. Goldschmidt Jr Arthur and Boum Aomar, *Ιστορία της Μέσης Ανατολής*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Επίκεντρο, 2016, Επιμέλεια : Δημήτρης Α. Σταματόπουλος, Μετάφραση : Θεοχάρης Αναγνωστόπουλος, σ.351, 385. – Βλ. Fred Halliday, *Η Μέση Ανατολή στις Διεθνείς Σχέσεις*, ό.π.,σ.172 και

Βλ. Stavrou Eleni, *A Pioneering Vision?*, ό.π.,σ.42-43.

⁴⁹⁹ Συμφωνίες του Camp David : Συμφωνίες που υπεγράφησαν στα πλαίσια της Συνάντησης Κορυφής των ηγετών της Αιγύπτου και του Ισραήλ στο Camp David των Η.Π.Α. με τη συμμετοχή του Προέδρου των Η.Π.Α. Κάρτερ ως διαιτητή. Προέβλεπαν τη σύναψη αιγυπτο-ισραηλινής συνθήκης το Μάρτιο του 1979 (τελικά, υπεγράφη στις 26 Μαρτίου 1979). Όμως, δεν έκαναν καμία αναφορά σε πολλά ζητήματα, όπως στη συμμετοχή των Παλαιστινίων σε μελλοντικές διαπραγματεύσεις, στο μελλοντικό καθεστώς της Ιερουσαλήμ, καθώς και στην αυτονομία της Γάζας και της Υπερ-Ιορδανίας. Βλ. Ειρήνη Χειλά, ό.π., σ.372-373.

Παράλληλα, η αντιπροσωπεία απείχε από τη ψηφοφορία σε αιτήματα κρατών που πρότειναν την αποβολή του Ισραήλ από τον ΟΗΕ και από την πρόταση που είχε κατατεθεί στον ΟΗΕ και πρότεινε να αναγνωριστεί η ιδεολογία του Σιωνισμού "ως μία μορφή ρατσισμού" (10 Νοεμβρίου 1975).⁵⁰⁰

Από τη μεριά της, η κυβέρνηση Καραμανλή, σε προφορικό επίπεδο, τάχθηκε υπέρ των ειρηνευτικών συνομιλιών μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ και των μετέπειτα Συμφωνιών του Camp David που απέκλειαν τους Παλαιστίνιους από μελλοντικές διαπραγματεύσεις.⁵⁰¹ Παρ' όλα αυτά, η δεύτερη κυβέρνηση Καραμανλή αναγνώρισε το Γραφείο Πληροφοριών της ΟΑΠ στην Αθήνα (1980). Όμως, τόσο εκείνη η κυβέρνηση όσο και η επόμενη του Γεωργίου Ράλλη δεν αναγνώρισε την ΟΑΠ ως το μοναδικό και νόμιμο εκπρόσωπο των Παλαιστινίων σε επίσημο επίπεδο. Η επιλογή αυτή προκάλεσε την έντονη δυσαρέσκεια του Αραφάτ την οποία εξέφρασε έντονα στον ελληνικό Τύπο.⁵⁰² Η κυβέρνηση Ράλλη (1980-1981), επιδιώκοντας να συνεχίσει την πολιτική ισορροπίας των πρώτων κυβερνήσεων της Μεταπολίτευσης, η οποία, όμως, οδηγούσε σε πλήρη αντίφαση, υποστήριξε τη Διακήρυξη της Βενετίας (13 Ιουνίου 1980) που αναγνώριζε τα δικαιώματα των Παλαιστινίων, όπως το δικαίωμά τους για εδαφική κυριαρχία⁵⁰³ και δε δέχθηκε να αναγνωρίσει το Ισραήλ *de jure*, παρά την πίεση που της ασκούσαν οι Η.Π.Α. και οι χώρες της ΕΟΚ.⁵⁰⁴

Οι κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας (1974-1981) επεδίωξαν να εφαρμόσουν μια πολιτική ισορροπίας μεταξύ των Παλαιστινίων και του Ισραήλ. Όμως, στην προσπάθειά τους να μη δυσαρεστήσουν ούτε τους Άραβες, αλλά ούτε τις Η.Π.Α. και τις χώρες της ΕΟΚ, οι οποίες είχαν στενές σχέσεις με το Ισραήλ, στα πλαίσια, μάλιστα, και της επικείμενης ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ, εφάρμοσαν μια εντελώς αντιφατική πολιτική στο Παλαιστινιακό Ζήτημα. Η αντίφαση στην ασκούμενη πολιτική ήταν πολύ μεγαλύτερη από όση αντίφαση περιείχε η πολιτική των προηγούμενων κυβερνήσεων στο ίδιο ζήτημα.

---

⁵⁰⁰ Stavrou Eleni, *A Pioneering Vision?*, ό.π., σ.42-43.

⁵⁰¹ Ρούσσοσ Σωτήρης, *Η Ελληνική Πολιτική στη Μέση Ανατολή*, ό.π., σ.82.

⁵⁰² *Η Καθημερινή*, 14 Νοεμβρίου 1979, στο, Σωτήρης Ρούσσοσ, ό.π., σ.83, υποσημ.14.

⁵⁰³ Διακήρυξη της Βενετίας : Αποτέλεσε πρωτοβουλία των 9 κρατών-μελών της ΕΟΚ. Προέβλεπε το δικαίωμα στην ύπαρξη και ασφάλεια όλων των κρατών της Μέσης Ανατολής (συμπεριλαμβανομένου του Ισραήλ) και την αναγνώριση και προστασία των νόμιμων δικαιωμάτων των Παλαιστινίων (Αυτοδιάθεση, Εδαφική Κυριαρχία, Ανεξαρτησία). Βλ.Χειλά Ειρήνη, ό.π., σ.374-375.

⁵⁰⁴ Χειλά Ειρήνη, ό.π., σ.375.

3.7. Το Παλαιστινιακό και οι κυβερνήσεις Παπανδρέου (1981-1989)

3.7.1 Η διαμάχη Ισραήλ-Παλαιστινίων και οι κυβερνήσεις Παπανδρέου (1981-1989)

Τον Οκτώβριο του 1981 τη διακυβέρνηση της Ελλάδας ανέλαβε το ΠΑΣΟΚ, με αποτέλεσμα να σχηματιστεί η πρώτη ελληνική σοσιαλιστική-κεντροαριστερή κυβέρνηση στη χώρα υπό την ηγεσία του Ανδρέα Παπανδρέου. Η πρώτη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ (1981-1985) είχε ως στόχο να προωθήσει ραγδαίες μεταρρυθμίσεις σε όλους τους τομείς της πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της εξωτερικής πολιτικής. Στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής ο ηγέτης και τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου του 1981 διακήρυσσαν την πρόθεσή τους, όταν το ΠΑΣΟΚ αναλάμβανε την εξουσία, η Ελλάδα να αποχωρήσει από την ΕΟΚ και το ΝΑΤΟ και να χαράξει μια ανεξάρτητη και αδέσμευτη πολιτική. Σχετικά με το πρώτο σκέλος της διακήρυξής τους (αποχώρηση από την ΕΟΚ και το ΝΑΤΟ), η πρώτη κεντροαριστερή κυβέρνηση (ούτε και οι επόμενες) μπόρεσε να το επιτύχει. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος (αδέσμευτη και ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική), η πρώτη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, επιθυμώντας να μειώσει όσο το δυνατόν περισσότερο την πολιτική της εξάρτηση από τις Η.Π.Α. και την ΕΟΚ (Δυτικός Συνασπισμός), προσπάθησε να προσεγγίσει και να συσφίξει τις πολιτικές, τις οικονομικές και πολιτιστικές της σχέσεις με την ΕΣΣΔ (χωρίς, όμως, να στοχεύει στην ένταξη της Ελλάδας στον ανατολικό συνασπισμό), τις χώρες των Βαλκανίων, της Μέσης Ανατολής, της Λατινικής Αμερικής και της Αφρικής.

Στη Μέση Ανατολή η πολιτική της κυβέρνησης Παπανδρέου διαφοροποιήθηκε αρκετά από εκείνη των προηγούμενων κυβερνήσεων. Η κυβέρνηση συνέχισε τη διαχρονική φιλοαραβική πολιτική της Ελλάδας και μάλιστα επεδίωξε να συσφίξει περισσότερο τους πολιτικούς, οικονομικούς και πολιτιστικούς δεσμούς της με ορισμένα αραβικά κράτη σε σχέση τόσο με τις πρώτες κυβερνήσεις της Μεταπολίτευσης, όσο και με εκείνες πριν από τη Μεταπολίτευση. Οι δύο πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις αραβικών κρατών είναι η Λιβύη και η Συρία, όπου ο ίδιος ο Παπανδρέου συνδέθηκε προσωπικά με τους ηγέτες των δύο χωρών (Καντάφι και Άσσαντ αντίστοιχα), ενώ, παράλληλα, προσδοκούσε να αποκομίσει πολιτικά και

οικονομικά οφέλη για την Ελλάδα από τις στενές φιλικές σχέσεις με τα δύο αραβικά κράτη.⁵⁰⁵

Σχετικά με το Παλαιστινιακό Ζήτημα, το ΠΑΣΟΚ συνέχισε την πολιτική της σταθερής υποστήριξης των ελληνικών κυβερνήσεων προς τους Παλαιστίνιους, σε μεγαλύτερο, όμως, βαθμό και με πιο ηχηρό τρόπο από τις προγενέστερες κυβερνήσεις, προπολιτευτικές και μεταπολιτευτικές. Το ίδιο συνέβη και με την αντίθεση προς την πολιτική του Ισραήλ στη Μέση Ανατολή η οποία εκφράστηκε από την κυβέρνηση Παπανδρέου με πιο ζωηρό και κατηγορηματικό τρόπο τόσο στο εσωτερικό πεδίο όσο και στο εξωτερικό πεδίο μέσω της συμμετοχής της χώρας σε διεθνείς οργανισμούς (ΟΗΕ, ΕΟΚ, ΝΑΤΟ).

Για ποιο λόγο το ΠΑΣΟΚ κατά την ανάπτυξη των σχέσεών του με τα αραβικά κράτη και κυρίως κατά την ενασχόλησή του με το Παλαιστινιακό Ζήτημα, που είναι και το θέμα της παρούσας εργασίας, εξέφρασε την μεγάλη του αντίθεση στην εβραϊκή πολιτική στη Μέση Ανατολή με πιο κατηγορηματικό τρόπο από τις προηγούμενες κυβερνήσεις;

Οι λόγοι που οδήγησαν το ΠΑΣΟΚ σε αυτή την πολιτική είναι πολλοί και σύνθετοι. Κατ' αρχάς, είναι οι ίδιοι λόγοι που οδήγησαν και τις άλλες κυβερνήσεις να εφαρμόσουν παρόμοια πολιτική, δηλαδή σε οικονομικό επίπεδο η κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της Ελλάδας, κυρίως σε πετρέλαιο, καθώς και η δυνατότητα οικονομικής διείσδυσης των ελληνικών δημόσιων φορέων και των ελληνικών ιδιωτικών επιχειρήσεων στην αραβική αγορά, με σκοπό την οικονομική αναβάθμιση της χώρας. Ένας άλλος λόγος, επίσης οικονομικός, είναι η προσδοκία των στελεχών του ΠΑΣΟΚ ότι η σύσφιξη των σχέσεων της Ελλάδας με τις αραβικές χώρες, ειδικά με εκείνες που παρήγαγαν πετρέλαιο, ήταν δυνατόν να πείσει τις κυβερνήσεις και τους επιχειρηματίες των συγκεκριμένων χωρών ότι η Ελλάδα ήταν η κατάλληλη χώρα για να επενδύσουν τα πετροδόλλαρα τους. Μέσω των επενδύσεων, η Ελλάδα θα μπορούσε, όχι μόνο να ξεπεράσει τα μεγάλα οικονομικά προβλήματα που αντιμετώπιζε εκείνη τη χρονική περίοδο, αλλά και να αναπτυχθεί οικονομικά.⁵⁰⁶

Σε πολιτικό επίπεδο η προσέγγιση της Ελλάδας με τα αραβικά κράτη θα μπορούσε, όπως πίστευαν και οι προγενέστερες κυβερνήσεις, να τα απομακρύνει από

---

⁵⁰⁵ Eleni Stavrou, *A Pioneering Vision?*, ό.π.,σ.118-123, 124-127.

⁵⁰⁶ Eleni Stavrou, *A Pioneering Vision ?*, ό.π.,σ.240.

την επιρροή της Τουρκίας και να τα επηρεάσει να ψηφίσουν θετικά σε κρίσιμες ψηφοφορίες στον ΟΗΕ για τα ζητήματα της Κύπρου και του Αιγαίου. Η θετική ανταπόκριση των πολυάριθμων αραβικών κρατών ήταν δυνατόν να διαμορφώσει πλειοψηφίες και, κατά συνέπεια, θετικές αποφάσεις στο ζήτημα του Αιγαίου και στο Κυπριακό για την ελληνική και την ελληνοκυπριακή πλευρά. Μια επιπλέον αιτία για την προσέγγιση του αραβικού κόσμου ήταν οι γεωστρατηγικές επιδιώξεις της Ελλάδας, διαχρονικό στοιχείο της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η κυβέρνηση Παπανδρέου, όπως και οι προγενέστερες κυβερνήσεις, θεωρούσε ότι η προσέγγιση της Ελλάδας με τα αραβικά κράτη θα μπορούσε να αναγάγει τη χώρα γεωστρατηγικά σε συνδετικό κρίκο της Ευρώπης και των Βαλκανίων με τη Μέση Ανατολή και, γενικότερα, με τον ευρύτερο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου. Η επιτυχία αυτής της πολιτικής θα είχε ως αποτέλεσμα την τεράστια πολιτική, οικονομική και πολιτιστική αναβάθμιση της χώρας σε γεωστρατηγικό και διεθνές επίπεδο.⁵⁰⁷

Ένας επιπρόσθετος λόγος, σε καμία περίπτωση αμελητέος, ο οποίος διαφοροποιούσε την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ σε σχέση με τις προγενέστερες κυβερνήσεις στην προσέγγισή της με τα αραβικά κράτη είναι ο ιδεολογικός παράγοντας. Συγκεκριμένα, το ΠΑΣΟΚ ήταν-και είναι- ένα κεντροαριστερό κόμμα του οποίου οι βασικές αρχές ήταν η λαϊκή κυριαρχία, η εδαφική ακεραιότητα της Ελλάδας και η εθνική ανεξαρτησία. Ο ηγέτης και τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ υποστήριζαν ότι, για να μπορέσει η χώρα να είναι εθνικά ανεξάρτητη, ήταν καλύτερο να απεμπλακεί ή, στη χειρότερη περίπτωση, να μειωθεί η εξάρτηση της Ελλάδας από το Δυτικό Στρατόπεδο και, κυρίως, από τις Η.Π.Α. Αποδέκτες αυτής της πολιτικής και, κατά συνέπεια, ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ ήταν άνθρωποι κεντροαριστερών ή αριστερών πολιτικών καταβολών, δηλαδή οι πρώην ψηφοφόροι της προδικτατορικής Ένωσης Κέντρου, καθώς και πολλοί ψηφοφόροι της ΕΔΑ, του ΚΚΕ εσωτερικού, αλλά και του ΚΚΕ οι οποίοι ήταν δυσαρεστημένοι, αλλά και πολιτικά και κοινωνικά παραγκωνισμένοι από το μεταπολεμικό Κράτος της Δεξιάς. Αιτία αυτής της κακοδαιμονίας, κατά τη γνώμη τους, τόσο για τους ίδιους όσο και για την ελληνική κοινωνία γενικότερα ήταν η υλική και ηθική υποστήριξη που παρέχόταν στο σκληρό μετεμφυλιακό κράτος της Δεξιάς από το Δυτικό Στρατόπεδο και, στην ουσία, από τις Η.Π.Α. Επομένως, ο πρόεδρος, τα στελέχη και οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ μπορούσαν να ταυτιστούν απόλυτα με ορισμένα αραβικά κράτη (Λιβύη, Συρία), αλλά και με την ΟΑΠ, που είχαν ως βασικές

---

⁵⁰⁷ Stavrou Eleni, ό.π., σ.238, 240.

αρχές στην ιδεολογία τους την εφαρμογή του σοσιαλισμού στις χώρες τους (υπό αραβικά πλαίσια) και την κατοχύρωση της εθνικής και εδαφικής κυριαρχίας τους και τα οποία για την εκπλήρωση των αρχών τους ήταν έτοιμα να αντιπαρατεθούν με κάθε μέσο, ακόμα και με ένοπλο αγώνα, απέναντι στον, κατά τη γνώμη τους, μεγαλύτερο εκπρόσωπο της αποικιοκρατίας και του ιμπεριαλισμού, στις Η.Π.Α., και στο <<οργανό>> τους στη Μέση Ανατολή, το Ισραήλ.⁵⁰⁸ Μάλιστα, ένα βασικό συστατικό της ιδεολογίας του ίδιου του Προέδρου και ιδρυτή του ΠΑΣΟΚ ήταν ο αντιαμερικανισμός. Στα πλαίσια του αντιαμερικανισμού του Παπανδρέου, ο πρέσβης επί τιμή Βύρων Θεοδωρόπουλος σε συνέντευξή του στη Ελένη Σταύρου για τη διδακτορική διατριβή της εξέφρασε την άποψη πως η μεγάλη αντίθεση και αντίδραση του Παπανδρέου στην πολιτική του Ισραήλ στη Μέση Ανατολή δεν οφειλόταν στην αντιπάθεια του προς το Ισραήλ ή σε αντισημιτισμό, αλλά στην αντιπάθειά του για τη στάση των Η.Π.Α. στη Μέση Ανατολή.⁵⁰⁹ Στην ουσία, ο πρέσβης υπονοούσε πως, γνωρίζοντας πως οι Η.Π.Α. αποτελούν στενό σύμμαχο του Ισραήλ, ταύτιζε την αμερικανική πολιτική στη Μέση Ανατολή με την εβραϊκή και, επομένως, όταν ασκούσε κριτική στο Ισραήλ, στην ουσία ασκούσε κριτική στις Η.Π.Α. Η άποψη αυτή θα μπορούσε να είχε βάση αν αναλογιστεί κάποιος ότι, κατά τη διάρκεια της πρωθυπουργίας του, ο Παπανδρέου πολλές φορές άσκησε σκληρή κριτική τόσο στις Η.Π.Α. όσο και στο Ισραήλ.

Τέλος, η προσέγγιση με τους Παλαιστίνιους και, γενικότερα, τα αραβικά κράτη γινόταν για λόγους "εσωτερικής κατανάλωσης". Σύμφωνα με τον Σωτήρη Ρούσσο, η μεσανατολική πολιτική κυρίως της περιόδου 1981-1985 χαρασσόταν με βάση το μοντέλο της κυβερνητικής εσωτερικής πολιτικής (governmental politics model). Αυτό σημαίνει πως ο Παπανδρέου χάραζε την πολιτική της κυβέρνησής του στη Μέση Ανατολής επιδιώκοντας την επιδοκιμασία του κομματικού ακροατηρίου και της κοινής γνώμης και, παράλληλα, μέσα σε αυτό το κλίμα ευφορίας, την αποφυγή εσωκομματικής κριτικής και διαρροών από την αριστερή πτέρυγα του Κόμματος του εξαιτίας κρισιμότερων εσωτερικών ή εξωτερικών ζητημάτων (όπως το ζήτημα των αμερικανικών βάσεων).⁵¹⁰

---

⁵⁰⁸ Stavrou Eleni, ό.π., σ.237.

⁵⁰⁹ Συνέντευξη του Πρέσβευτος επί τιμή Βύρωνα Θεοδωρόπουλου στην Ελένη Σταύρου (Απρίλιος 2007), στο, Stavrou Eleni, ό.π., σ. 157 and σ.157, υποσημείωση 82.

⁵¹⁰ Ρούσσο Σωτήρης, , *Η Ελληνική Πολιτική στη Μέση Ανατολή*, ό.π.,σ.90.

Μετά την ανάλυση των λόγων της προσπάθειας προσέγγισης των Παλαιστινίων και του αραβικού κόσμου από τον Παπανδρέου θα επιχειρηθεί να γίνει η εξιστόρηση των σημαντικότερων γεγονότων του Παλαιστινιακού που εκτυλίχθηκαν κατά την πρώτη κυβερνητική θητεία του ΠΑΣΟΚ και να προσεγγιστεί η στάση της ελληνικής κυβέρνησης σε αυτά.

3.7.2. Τα σημαντικότερα γεγονότα του Παλαιστινιακού κατά την πρώτη τετραετία του ΠΑΣΟΚ (1981-1985) και η πολιτική της κυβέρνησης Παπανδρέου

3.7.2.1. Η Επίσκεψη Αραφάτ στην Ελλάδα (1981)

Τον Οκτώβριο του 1981, αμέσως μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, ο νέος πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου προσκάλεσε τον ηγέτη της ΟΑΠ Γιασέρ Αραφάτ να επισκεφθεί την Ελλάδα όσο το δυνατόν πιο σύντομα. Την 1^η Δεκεμβρίου του 1981 ο Αραφάτ έφθασε στην Αθήνα. Ο Παπανδρέου και η ελληνική κυβέρνηση υποδέχθηκαν τον Παλαιστίνιο ηγέτη με εγκαρδιότητα και στη συνέχεια ο Έλληνας πρωθυπουργός εξέφρασε την υποστήριξη τόσο του ίδιου όσο και της Ελλάδας προς τον Αραφάτ και τον Παλαιστινιακό λαό.⁵¹¹ Παράλληλα, τόνισε πως η Ελλάδα θα υποστηρίξει τις θέσεις της ΟΑΠ στους διεθνείς οργανισμούς στους οποίους συμμετέχει (ΟΗΕ, ΝΑΤΟ, ΕΟΚ) και ότι θα αποτελέσει τη γέφυρα μεταξύ της Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής.⁵¹² Μετά τη συνέντευξη Τύπου ο Παπανδρέου, ο Αραφάτ και οι συνοδείες τους αναχώρησαν για το Δημαρχείο των Αθηνών, όπου ο Αραφάτ, στα πλαίσια μιας ειδικής τελετής, βραβεύτηκε με το χρυσό μετάλλιο της πόλης. Μετά την ολοκλήρωση της τελετής ο Παπανδρέου ανακοίνωσε πως η διπλωματική αντιπροσωπεία της ΟΑΠ στην Αθήνα θα αναβαθμιζόταν από το επίπεδο του <<Γραφείου>> στο επίπεδο της διπλωματικής αποστολής.⁵¹³ Τελικά, ο Παλαιστίνιος ηγέτης αποχώρησε από την Αθήνα την επόμενη μέρα, στις 2 Δεκεμβρίου.

3.7.2.2 Το Ζήτημα της Ειρηνευτικής Δύναμης στο Σινά (1981)

Το Νοέμβριο του 1981, μόλις λίγες μέρες μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, τέσσερις χώρες της ΕΟΚ (Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, Ολλανδία και Ιταλία) εξέφρασαν την πρόθεσή τους να συμμετάσχουν με στρατιώτες τους στην Ειρηνευτική Δύναμη που θα απέστειλαν στη χερσόνησο του Σινά για την τήρηση της συνθήκης ειρήνης που υπεγράφη μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ τον Μάρτιο του 1979 στο πλαίσιο των

⁵¹¹ Stavrou Eleni, *A Pioneering Vision?*, ό.π., σ.137-138.

⁵¹² *Ελευθεροτυπία*, 2 Δεκεμβρίου 1981.

⁵¹³ Stavrou Eleni, ό.π., σ.136. –Χειλά Ειρήνη, *Η Αραβο-ισραηλινή Διένεξη*, ό.π., σ.377.

Συμφωνιών του Camp David. Αμέσως, οι αραβικές χώρες εξέφρασαν την πλήρη αντίθεσή τους στην αποστολή της ειρηνευτικής δύναμης τονίζοντας πως οι συμφωνίες του Camp David δεσμεύονταν μόνο για την ασφάλεια του Ισραήλ και όχι για εκείνη των Παλαιστινίων ή των αραβικών κρατών με εξαίρεση την Αίγυπτο. Όταν το ζήτημα έφθασε προς συζήτηση στο Συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών της ΕΟΚ, η Ελλάδα άσκησε βέτο. Ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών Γιάννης Χαραλαμπίδης δικαιολόγησε το βέτο που άσκησε ως εκπρόσωπος της Ελλάδας λέγοντας ότι η ελληνική κυβέρνηση δε συμφωνεί η ειρηνευτική δύναμη να σταλεί στα πλαίσια των Συμφωνιών του Camp David, καθώς οι τελευταίες δεν αναφέρονται καθόλου στα δικαιώματα των Παλαιστινίων ή των αραβικών χωρών με εξαίρεση την Αίγυπτο. Επιπλέον, επεσήμανε ότι η άποψη της Ελλάδας, δηλαδή ότι από την αποστολή της ειρηνευτικής δύναμης ευνοείται μόνο το Ισραήλ, είναι σωστή, καθώς το Ισραήλ έσπευσε αμέσως να αποδεχθεί την αποστολή της δύναμης.⁵¹⁴

Η σθεναρή άρνηση της Ελλάδας έφερε το Συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών σε αδιέξοδο. Λίγες μέρες μετά, το Συμβούλιο συνεδρίασε και πάλι. Η Ελλάδα και η Βρετανία κατέθεσαν από κοινού κείμενο στο Συμβούλιο το οποίο πρότεινε τη σύνδεση της ειρηνευτικής δύναμης με τη Διακήρυξη της Βενετίας (που αναφερόταν στα δικαιώματα των Παλαιστινίων) και την αποσύνδεσή της από τις Συμφωνίες του Camp David (που δεν αναφέρονταν στα δικαιώματα των Παλαιστινίων). Όμως, οι υπόλοιπες χώρες-μέλη του Συμβουλίου απέρριψαν το κείμενο.⁵¹⁵ Η αδυναμία λήψης απόφασης, κυρίως εξαιτίας της άρνησης της Ελλάδας, οδήγησε το Συμβούλιο να προτείνει τη έκδοση δύο ξεχωριστών ανακοινώσεων. Η μια θα εκδιδόταν από τις 4 χώρες που ενδιαφέρονταν να συμμετάσχουν στην ειρηνευτική δύναμη και μέσω αυτής θα ανακοίνωναν τη συμμετοχή τους στην πολυεθνική δύναμη. Η άλλη θα εκδιδόταν και από τις 10 χώρες της ΕΟΚ. Με αυτή την ανακοίνωση θα διακήρυσσαν την κοινή τους πολιτική για τη Μέση Ανατολή, θα τόνιζαν ότι η πολιτική τους στην περιοχή βασίζεται στη Διακήρυξη της Βενετίας, ενώ δε θα αναφέρονταν καθόλου στις Συμφωνίες του Camp David.⁵¹⁶ Μετά από λίγες μέρες, εφ' όσον μεσολάβησαν δύσκολες διαπραγματεύσεις μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΟΚ, η συμμετοχή των 4 χωρών στην ειρηνευτική δύναμη του Σινά θα πραγματοποιούνταν

---

⁵¹⁴ Stavrou Eleni, ό.π., σ.140. – Ειρήνη Χειλά, ό.π., σ.378. – *Ελευθεροτυπία*, 3 Νοεμβρίου 1981 και *Ελευθεροτυπία*, 14 Νοεμβρίου 1981.

⁵¹⁵ *Ελευθεροτυπία*, 18 Νοεμβρίου 1981.

⁵¹⁶ *Ελευθεροτυπία*, 23 Νοεμβρίου 1981.

υπό την αιγίδα της ΕΟΚ, αφού οι 10 της ΕΟΚ αποδέχθηκαν την ελληνική θέση να μην συσχετιστεί η ειρηνευτική αποστολή με τις συμφωνίες του Camp David. Τα κράτη-μέλη της Κοινότητας σε ανακοίνωσή τους ανέφεραν πως Βρετανία, Γαλλία, Ιταλία και Ολλανδία θα συνέβαλλαν στρατιωτικά στην ειρηνευτική δύναμη, αλλά, παράλληλα, αναγνώρισαν το δικαίωμα του Παλαιστινιακού λαού για αυτοδιάθεση.⁵¹⁷

Και στον ΟΗΕ η παρέμβαση της Ελλάδας για το ζήτημα του Σινά ήταν ηχηρή. Η ελληνική αντιπροσωπεία υπερψήφισε όλες τις αποφάσεις που απέρριπταν τις συμφωνίες του Camp David, αλλά και όσες αποφάσεις επέβαλλαν κυρώσεις στο Ισραήλ. Οι κυρώσεις αφορούσαν : α) την αναστολή της συνεργασίας των κρατών-μελών του ΟΗΕ με το Ισραήλ, β) διακοπή κάθε είδους βοήθειας και γ) προτροπή στα κράτη-μέλη για διακοπή των σχέσεων τους με το Ισραήλ.⁵¹⁸ Εκτός από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών αποδοκιμάστηκε η υποστήριξη των Η.Π.Α. προς το Ισραήλ και <<ακυρώθηκε>> η προσάρτηση των υψωμάτων του Γκολάν από τον ισραηλινό στρατό. Στο τέλος, όμως, δεν επιβλήθηκαν κυρώσεις κατά του Ισραήλ.⁵¹⁹ Η κρίση τερματίστηκε τον Απρίλιο του 1982 με την αποχώρηση των Ισραηλινών από το Σινά και την παράδοση της περιοχής στην Αίγυπτο, 15 χρόνια μετά την κατάληψη της χερσονήσου κατά τη διάρκεια του Πολέμου των Έξι Ημερών (1967).⁵²⁰

3.7.2.3 Η εισβολή του Ισραήλ στο Λίβανο (1982)

Νέα κρίση ξέσπασε στη Μέση Ανατολή όταν το Ιούνιο του 1982 το Ισραήλ, στα πλαίσια της πολεμικής επιχείρησής ‘‘Επιχείρηση για την Ειρήνη στη Γαλιλαία’’, εισέβαλε στο Λίβανο. Ο σκοπός της επιχείρησης ήταν ο εγκλωβισμός των Παλαιστινίων ανταρτών που βρίσκονταν στη συγκεκριμένη χώρα, την οποία οι τελευταίοι χρησιμοποιούσαν ως βάση τους για επιθέσεις στο ισραηλινό έδαφος.⁵²¹ Ο Παπανδρέου υποστήριξε εξ αρχής τον Αραφάτ και την ΟΑΠ, περιέγραψε την ισραηλινή εισβολή στο Λίβανο ως ‘‘έγκλημα κατά της ανθρωπότητας’’, ενώ, λίγες μέρες αργότερα, σε συνάντησή του στην Αθήνα με τον <<Υπουργό Εξωτερικών>> της

⁵¹⁷ *Ελευθεροτυπία*, 24 Νοεμβρίου 1981.

⁵¹⁸ Χειλά Ειρήνη, ό.π., σ.380.

⁵¹⁹ *Ελευθεροτυπία*, 18 Δεκεμβρίου 1981.

⁵²⁰ *Ελευθεροτυπία*, 26 Απριλίου 1982.

⁵²¹ Stavrou Eleni, ό.π., σ.141.

ΟΑΠ Καντούμι συνέκρινε τις αιματηρές στρατιωτικές ενέργειες στο Λίβανο εναντίον των Παλαιστίνιων με τα εγκλήματα των Ναζί εναντίον των Εβραίων.⁵²²

Η ελληνική κυβέρνηση επεδίωξε να ανακινήσει το θέμα στην ΕΟΚ και στον ΟΗΕ. Στα πλαίσια της συνεδρίασης του Συμβουλίου των Υπουργών Εξωτερικών της ΕΟΚ (9 Ιουνίου 1982), που η ίδια είχε ζητήσει να συγκληθεί, η Ελλάδα ζήτησε από την Κοινότητα να καταδικάσει την εισβολή του Ισραήλ στο Λίβανο και, επιπλέον, να επιβάλλει εμπορικές και οικονομικές κυρώσεις εις βάρος του, καθώς και να απαγορευθεί η πώληση όπλων στο ισραηλινό κράτος από τα κράτη-μέλη της Κοινότητας. Η Ελλάδα, με την υποστήριξη κυρίως της Γαλλίας, αλλά και της Ιρλανδίας, έπεισε την ΕΟΚ να εκδώσει <<συμβιβαστική απόφαση>> καταδίκης της εισβολής του Ισραήλ στο Λίβανο και ματαίωσης των προγραμματισμένων συναντήσεων του Συμβουλίου Συνεργασίας της Κοινότητας μαζί του χωρίς, όμως, την επιβολή κυρώσεως εξαιτίας της άρνησης της Δυτικής Γερμανίας. Η τελευταία πρότεινε μόνο την αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων από το Λίβανο.⁵²³ Στα τέλη Ιουνίου, σε νέα συνεδρίαση του Συμβουλίου, η Ελλάδα, με την υποστήριξη της Γαλλίας, έπεισε την Κοινότητα να εκδώσει νέα απόφαση με την οποία υποστήριζε το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των Παλαιστίνιων και την ανάγκη το Ισραήλ να σεβαστεί τα νόμιμα δικαιώματα του Παλαιστινιακού λαού.⁵²⁴ Τον Ιούλιο του 1982, και πάλι στα πλαίσια μιας νέας συνεδρίασης του Συμβουλίου, ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών ανέφερε πως η Ελλάδα προθυμοποιούταν να συμβάλλει με 300 άνδρες σε μια συμβολική ειρηνευτική δύναμη που θα μπορούσε να σταλθεί στο Λίβανο, αλλά και να στείλει πολεμικά πλοία για την απομάκρυνση των εγκλωβισμένων Παλαιστίνιων ανταρτών από τη χώρα. Όμως, επεσήμανε πως η Ελλάδα θα προχωρούσε σε μια τέτοια πρωτοβουλία μόνο με τη σύμφωνη γνώμη των Η.Π.Α. και της ΕΣΣΔ.⁵²⁵ Εκτός από τις παραπάνω ενέργειες, η Ελλάδα, με τη συμπαράσταση της Γαλλίας, επεδίωξε να πείσει την Κοινότητα να αναγνωρίσει την ΟΑΠ ως το μοναδικό νόμιμο εκπρόσωπο των Παλαιστίνιων, να αναγνωρίσει το δικαίωμά της να συμμετάσχει σε μελλοντικές διαπραγματεύσεις για την επίτευξη ειρήνης στη Μέση Ανατολή, καθώς και το δικαίωμα των Παλαιστίνιων για την ίδρυση Παλαιστινιακού κράτους. Η πολιτική της

---

⁵²² *Ελευθεροτυπία*, 23 Ιουνίου 1981. – Ρούσσοσ Σωτήρης, *Η Ελληνική Πολιτική στη Μέση Ανατολή*, ό.π., σ.87.

⁵²³ *Ελευθεροτυπία*, 10 Ιουνίου 1982. – Σωτήρης Ρούσσοσ, ό.π., σ.87. -Stavrou Eleni, ό.π., σ.142. -Σακκάς Ιωάννης Δ., *Η Ελλάδα στη Μεσόγειο, 1950-2004*, ό.π., σ.46.

⁵²⁴ Eleni Stavrou, ό.π., σ.142.

⁵²⁵ *Ελευθεροτυπία*, 12 Ιουλίου 1981. –Ρούσσοσ Σωτήρης, ό.π., σ.87-88.

Ελλάδας στέφθηκε υπό αποτυχία εξαιτίας της αντίδρασης κυρίως της Δυτικής Γερμανίας και της Ολλανδίας.⁵²⁶

Ζωηρή ήταν η δραστηριότητα της Ελλάδας και στον ΟΗΕ. Τον Ιούνιο του 1982 η ελληνική αντιπροσωπεία, με παραίνεση του Παπανδρέου, ζήτησε να συνεδριάσει εκτάκτως το Συμβούλιο Ασφαλείας προκειμένου να καταδικάσει την ισραηλινή εισβολή και πρότεινε τα Ηνωμένα Έθνη με ανακοίνωσή τους να ζητήσουν την αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από το Λίβανο. Παράλληλα, κατά τη συζήτηση του ζητήματος στη Γενική Συνέλευση, η αντιπροσωπεία ψήφισε απόφαση για την κατάπαυση του πυρός και την αποχώρηση του ισραηλινού στρατού. Η απόφαση, η οποία πλειοψήφησε στη Γενική Συνέλευση, κατατέθηκε στο Συμβούλιο Ασφαλείας, αλλά δεν έλαβε έγκριση λόγω του βέτο των Η.Π.Α. και της αποχής του Ισραήλ.⁵²⁷ Επίσης, η αντιπροσωπεία υποστήριξε σχετική παράγραφο που έκανε αναφορά στη Σύμβαση Γενοκτονίας του 1948, την οποία καταψήφισαν οι υπόλοιποι 9 της Ε.Ο.Κ.⁵²⁸ και, γενικότερα, δεν έλαβε πλειοψηφία στον ΟΗΕ.

Στην Ελλάδα ο ελληνικός λαός, αλλά και το ίδιο το ΠΑΣΟΚ οργάνωσαν μεγάλες διαδηλώσεις σε ένδειξη διαμαρτυρία για την ισραηλινή εισβολή. Οι διαδηλωτές διεξήγαγαν μεγάλες πορείες έξω από την ισραηλινή πρεσβεία. Παράλληλα, αναλήφθηκαν σημαντικές πρωτοβουλίες εκ μέρους του ελληνικού λαού για τη στήριξη των Παλαιστινίων. Συγκεκριμένα, εθελοντές προσφέρθηκαν να πολεμήσουν στο πλευρό των Παλαιστινίων, Έλληνες γιατροί πήγαν να βοηθήσουν στο Λίβανο, πολλά φάρμακα στάλθηκαν στη χώρα, λιμενεργάτες μποϊκόταραν όσα πλοία είχαν την ισραηλινή σημαία, ανοίχθηκαν τραπεζικοί λογαριασμοί για χρηματικές προσφορές υπέρ των Παλαιστινίων, ενώ ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος Σεραφείμ κάλεσε τον ελληνικό λαό σε δωρεές εις ένδειξη συμπαράστασης στους Παλαιστίνιους στο Λίβανο.⁵²⁹

Τον Ιούλιο του 1982 το Ισραήλ απαίτησε η ΟΑΠ να παραδώσει όλο το οπλοστάσιό της στο λιβανέζικο στρατό και όλα τα μέλη της ΟΑΠ ``χωρίς καμία εξαίρεση`` να αποχωρήσουν από τη Βηρυτό του Λιβάνου. Στις 30 Αυγούστου ο Αραφάτ εγκατέλειψε με ελληνικό πλοίο το Λίβανο και τη 1^η Σεπτεμβρίου έφθασε στην

---

⁵²⁶ Stavrou Eleni , ό.π., σ.143. – *Ελευθεροτυπία*, 10 Ιουνίου 1981.

⁵²⁷ Eleni Stavrou Eleni, ό.π., σ.144.

⁵²⁸ Χειλά Ειρήνη , ό.π., σ.382.

⁵²⁹ Stavrou Eleni , ό.π., σ.147. – << *The New York Times* >>, 21 and 26 June 1982, στο, Ναχμάνι Αμίκαιμ , *Ισραήλ, Τουρκία και Ελλάδα*, ό.π., σ.305.

Ελλάδα, όπου τον υποδέχθηκαν ο Παπανδρέου και οι υπουργοί του.⁵³⁰ Η υποδοχή που επεφύλαξε ο Παπανδρέου στον Αραφάτ ήταν πολύ θερμή. Ο Έλληνας πρωθυπουργός τόνισε ότι η Ελλάδα συμπαρίσταται στον αγώνα των Παλαιστινίων και εξέφρασε στον Αραφάτ την πεποίθησή του ότι ο παλαιστινιακός λαός θα αποκτήσει σύντομα τη δική του πατρίδα. Από τη μεριά του, ο ηγέτης της ΟΑΠ ανέφερε ότι ο αγώνας των Παλαιστινίων συνεχίζεται, εξέφρασε την ευγνωμοσύνη του στον Παπανδρέου και τον ελληνικό λαό για τη στάση τους και επεσήμανε ότι η ελληνική κυβέρνηση έδειξε περισσότερο ενδιαφέρον για τον αγώνα της ΟΑΠ από τους ηγέτες των αραβικών κρατών.⁵³¹ Τέλος, ευχαρίστησε τον Παπανδρέου για τη διαβεβαίωση ότι η ελληνική κυβέρνηση θα συμβάλλει με οποιοδήποτε τρόπο στην επίλυση του Μεσανατολικού.⁵³² Το Δεκέμβριο του 1983, η ελληνική κυβέρνηση συνέβαλλε στον απεγκλωβισμό των τελευταίων Παλαιστίνιων μαχητών (μεταξύ των οποίων του Αραφάτ και της οικογένειάς του) από το Λίβανο με τη μίσθωση 5 επιβατηγών πλοίων από Έλληνες εφοπλιστές. Δύο από αυτά τα πλοία θα μετέφεραν τους Παλαιστίνιους στην Τυνησία και τα άλλα τρία στη Βόρεια Υεμένη.⁵³³ Η πρωτοβουλία της ελληνικής κυβέρνησης ολοκληρώθηκε με επιτυχία με τη στήριξη του ΟΗΕ και της γαλλικής κυβέρνησης.⁵³⁴

3.7.2.4 Το Σχέδιο Ρίγκαν και η Σύνοδος Κορυφής του Αραβικού Συνδέσμου (1982)

Το Σεπτέμβριο του 1982 εκπονήθηκαν δύο σχέδια για τη συγκρότηση του κράτους των Παλαιστινίων. Με τα σχέδια αυτά φαινόταν ότι θα μπορούσε να υπάρξει κάποια συνεννόηση μεταξύ του Ισραήλ και των Παλαιστινίων, όμως οι προσδοκίες διαψεύστηκαν. Τη 1^η Σεπτεμβρίου, την ημέρα της επίσκεψης του Αραφάτ στην Αθήνα, η αμερικανική κυβέρνηση δημοσίευσε το σχέδιο Ρίγκαν. Το σχέδιο αποτελούσε, στην ουσία, μια επέκταση των Συμφωνιών του Camp David. Προέβλεπε τη δημιουργία παλαιστινιακού κράτους και τη δυνατότητα παλαιστινιακής αυτοδιοίκησης, στα πλαίσια, όμως, μιας ομοσπονδίας με την Ιορδανία. Το σχέδιο ενέκρινε η ΟΑΠ, αλλά

---

⁵³⁰ Σακκάς Ιωάννης Δ., *Η Ελλάδα στη Μεσόγειο, 1950-2004*, ό.π., σ.45.

⁵³¹ *Ελευθεροτυπία*, 2 Σεπτεμβρίου 1982. – <<*The New York Times*>>, September 2, 1982, in, Iatrides John O., *Papandreou's foreign policy*, in, Cariotis Theodore C. (editor), *The Greek Socialist Experiment : Papandreou's Greece 1981-1989*, Pella Publishing Company, New York, NY, USA, 1992, σ.136.

⁵³² *Ελευθεροτυπία*, 2 Σεπτεμβρίου 1982.

⁵³³ *Η Καθημερινή*, 16 και 21 Δεκεμβρίου 1983.

⁵³⁴ Ροζάκης Χρήστος, *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, 1981-1990*, στο, *Η Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος 37, *Σύγχρονος Ελληνισμός από το 1941 ως το τέλος του αιώνα (Β)*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 2000, σ.191.-Επίσης, Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001, σ.132.

το απέρριψε το Ισραήλ. Η Ελλάδα επιδοκίμασε το Σχέδιο.⁵³⁵ Λίγες μέρες αργότερα, πραγματοποιήθηκε στο Φεζ του Μαρόκου η σύνοδος Κορυφής του Αραβικού Συνδέσμου. Κατά τη διάρκεια των εργασιών της Συνόδου κατατέθηκε Σχέδιο το οποίο προέβλεπε τη δημιουργία παλαιστινιακού κράτους με την Ιερουσαλήμ ως πρωτεύουσα, αναγνώριζε για πρώτη φορά το δικαίωμα των Ισραηλινών να έχουν δικό τους κράτος και πρότεινε να υπάρξει εγγύηση από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ για την ειρηνική συνύπαρξη όλων των κρατών της Μέσης Ανατολής. Η ελληνική κυβέρνηση εκφράστηκε θετικά για το Σχέδιο λέγοντας ότι αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για τη προώθηση της λύσης στο Μεσανατολικό. Το Ισραήλ απέρριψε και αυτό το Σχέδιο.⁵³⁶

3.7.2.5 Η πρώτη ελληνική Προεδρία της ΕΟΚ-Η ανακήρυξη του τουρκοκυπριακού ψευδοκράτους (1983)

Η ελληνική κυβέρνηση προσπάθησε από τη θέση ισχύος στην οποία βρισκόταν κατά την πρώτη Προεδρία της στην ΕΟΚ το β' εξάμηνο του 1983 (Ιούλιος-Δεκέμβριος) να αναβαθμίσει τη θέση της ΟΑΠ σε διεθνές επίπεδο. Ειδικότερα, η Ελλάδα επεδίωξε να πείσει τους συνεταίρους της στην Κοινότητα να λάβουν μια πιο σκληρή στάση απέναντι στην εισβολή του Ισραήλ στο Λίβανο που ακόμα συνεχιζόταν, να αποδεχθούν τη συμμετοχή της ΟΑΠ σε μελλοντικές διαπραγματεύσεις για τη ίδρυση Παλαιστινιακού κράτους, αλλά και να αναγνωρίσουν την Οργάνωση ως το μοναδικό νόμιμο εκπρόσωπο του Παλαιστινιακού λαού.⁵³⁷ Επιπλέον, η κυβέρνηση Παπανδρέου είχε ως στόχο να δώσει ώθηση στο διάλογο της ΕΟΚ με τον Αραβικό Σύνδεσμο και, για αυτό το λόγο, προχώρησε στη σύγκληση της 5^{ης} Συνόδου της Γενικής Επιτροπής Διαλόγου στην Αθήνα και κατά τη διάρκεια των εργασιών της πίεσε την ΕΟΚ να υποστηρίξει το Σχέδιο που εκπόνησε ο Αραβικός Σύνδεσμος στο Φεζ.⁵³⁸ Η πρωτοβουλία της ελληνικής κυβέρνησης απέτυχε εξαιτίας της τακτικής των υπόλοιπων χωρών-μελών της Κοινότητας να μεταφέρουν το επίκεντρο του ευρω-αραβικού διαλόγου από τα σοβαρά και φλέγοντα πολιτικά ζητήματα σε ζητήματα πολιτιστικού και οικονομικού χαρακτήρα.⁵³⁹ Εκτός από τις προαναφερθείσες ενέργειες, η Ελλάδα συνέχιζε να μην αναγνωρίζει de jure το Ισραήλ παρά την επιμονή των μελών της Κοινότητας.⁵⁴⁰

⁵³⁵ Σακκάς Ιωάννης Δ., ό.π., 46.

⁵³⁶ Σακκάς Ιωάννης Δ., ό.π., 46. –Χειλά Ειρήνη, ό.π., σ.382-383.

⁵³⁷ Stavrou Eleni, ό.π., σ.150.

⁵³⁸ Σακκάς Ιωάννης Δ., ό.π., σ.46.

⁵³⁹ Ροζάκης Χρήστος, *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, 1981-1990*, ό.π., σ.192.

⁵⁴⁰ Stavrou Eleni, ό.π., σ.151.

Κατά την άσκηση της Προεδρίας της ΕΟΚ από την Ελλάδα έλαβαν χώρα δύο σημαντικά γεγονότα ελληνικού ενδιαφέροντος. Το πρώτο ήταν η ανακήρυξη της <<Τουρκικής Δημοκρατίας της Βορείου Κύπρου>> (ΤΔΒΚ) από τον <<Πρόεδρό>> της Ντενκτάς στις 15 Νοεμβρίου 1983. Παρά την ίδρυση του τουρκοκυπριακού ψευδοκράτους, η μόνη χώρα που την αναγνώρισε ήταν η Τουρκία.⁵⁴¹ Το δεύτερο ήταν η σύγκληση της Ισλαμικής Διάσκεψης το Δεκέμβριο του 1983 κατά την διάρκεια της οποίας όλα τα κράτη-μέλη της, ανάμεσά τους και τα αραβικά κράτη, εξέφρασαν την αντίθεσή τους στην μονομερή ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του τουρκοκυπριακού ψευδοκράτους. Επίσης, η πλειοψηφία των μελών της Ισλαμικής Διάσκεψης, μεταξύ των οποίων και τα αραβικά κράτη, αρνήθηκε να δεχθεί τους Τουρκοκυπρίους στη Διάσκεψη ως εκπροσώπους ενός ανεξάρτητου κράτους.⁵⁴² Η προσέγγιση του Παπανδρέου στον αραβικό κόσμο έπιασε, τουλάχιστον σε προφορικό επίπεδο, τόπο με την υποστήριξη των αραβικών κρατών στις ελληνικές και ελληνοκυπριακές θέσεις στο Κυπριακό, όσον αφορά την ανακήρυξη του τουρκοκυπριακού ψευδοκράτους.

3.7.2.6. Η θέση της Ελληνικής κυβέρνησης για το Παλαιστινιακό στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δουβλίνου (1984)

Η επόμενη σημαντική πρωτοβουλία της Ελλάδας για το Παλαιστινιακό υλοποιήθηκε στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που έλαβε χώρα στο Δουβλίνο το Δεκέμβριο του 1984. Κατά τη συμμετοχή του ως εκπρόσωπος της Ελλάδας στο Συμβούλιο, ο Παπανδρέου υπέβαλε μια σειρά από προτάσεις για την επίλυση του Παλαιστινιακού ζητήματος. Αυτές αφορούσαν τη σύσταση μιας επιτροπής ευρωπαϊκών προσωπικοτήτων η οποία θα είχε την εντολή να πραγματοποιήσει σειρά επαφών με αρμόδια πρόσωπα για το ζήτημα, ώστε να ενημερωθεί σε βάθος για το Παλαιστινιακό και να παρουσιάσει μια ολοκληρωμένη έκθεση για αυτό στο Συμβούλιο. Επιδίωξη του Έλληνα πρωθυπουργού ήταν η Κοινότητα, έχοντας αποκτήσει γνώση σε βάθος για το Παλαιστινιακό, να μπορεί να διαδραματίσει μεσολαβητικό ρόλο για την επίλυση του πιο ακανθώδους προβλήματος της Μέσης Ανατολής. Τελικά, οι Κοινοτικοί απέρριψαν τις προτάσεις.⁵⁴³

⁵⁴¹ Iatrides John O., *Papandreou's foreign policy*, ό.π., σ.137. – *Η Καθημερινή*, 16 Νοεμβρίου 1983.

⁵⁴² Iatrides John O., ό.π., σ.137. – Σακκάς Ιωάννης Δ., ό.π., σ.47.

⁵⁴³ Ροζάκης Χρήστος, *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, 1981-1990*, ό.π., σ.181-182.

3.7.2.7. Η Ελλάδα, η τρομοκρατία και οι κατηγορίες για αντισημιτισμό

Δύο επιπλέον ζητήματα που αφορούσαν άμεσα την Ελλάδα μέσω της εμπλοκής της στο Παλαιστινιακό και συχνά είχαν ως αποτέλεσμα τη διεθνή της κατακραυγή ήταν το πρόβλημα της τρομοκρατίας και οι κατηγορίες για αντισημιτισμό. Σχετικά με την τρομοκρατία, η Ελλάδα, λόγω της μεγάλης υποστήριξης της προς την ΟΑΠ, είχε γίνει πολλές φορές σημείο τρομοκρατικών ενεργειών παλαιστινιακών τρομοκρατικών οργανώσεων εναντίον Εβραίων ή άλλων Αράβων. Οι τρομοκρατικές ενέργειες προκαλούσαν την οργή και την έντονη διαμαρτυρία των αρχηγών κρατών του Δυτικού Κόσμου οι οποίοι κατηγορούσαν την Ελλάδα ότι έδειχνε πλήρη ανοχή στους Παλαιστίνιους τρομοκράτες. Αποκορύφωμα της δυσαρέσκειάς τους ήταν η ενέργεια του Αμερικανού Προέδρου Ρίγκαν να επιβάλλει ταξιδιωτικό εμπάργκο στην Ελλάδα το καλοκαίρι του 1985, κατόπιν της παλαιστινιακής αεροπειρατείας στο αεροπλάνο της T.W.A. τον Ιούνιο της ίδιας χρονιάς. Το εμπάργκο κόστισε στην Ελλάδα μερικά εκατομμύρια δολάρια σε τουριστικό συνάλλαγμα από τις Η.Π.Α., αλλά πλήγωσε και τη διεθνή φήμη της χώρας ως εξαιρετικού προορισμού για τις καλοκαιρινές διακοπές. Η ελληνική κυβέρνηση αρνήθηκε την κατηγορία για ανοχή στην τρομοκρατία και ισχυρίστηκε ότι μια από τις βασικές της προτεραιότητές ήταν η εξαφάνιση των κρουσμάτων τρομοκρατίας στη χώρα.⁵⁴⁴

Ένα άλλο πρόβλημα με το οποίο ήρθε αντιμέτωπη η ελληνική κυβέρνηση ήταν το ζήτημα του αντισημιτισμού. Η σταθερή υποστήριξη των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ στην ΟΑΠ και οι συχνά εμπρηστικές δηλώσεις του ίδιου του Παπανδρέου και υπουργών του κατά του Ισραήλ προκαλούσαν μεγάλη δυσαρέσκεια στο Ισραήλ, στο εβραϊκό λόμπι των Η.Π.Α., στους εβραϊκούς κύκλους στην Ευρώπη και στα φιλοεβραϊκά ευρωπαϊκά κράτη. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα πολλοί Εβραίοι ή μη να κατηγορήσουν την ελληνική κυβέρνηση για αντισημιτισμό. Χαρακτηριστική περίπτωση ήταν ο αμερικανοεβραϊός Δήμαρχος της Νέας Υόρκης Κοχ ο οποίος κατηγορήσε την ελληνική κυβέρνηση για αντισημιτισμό και για αντιαμερικανισμό.⁵⁴⁵ Άλλοι, όπως ο πρώην πρόεδρος του Ισραήλ στην Ελλάδα Σασούν, θεωρούσαν ότι η ελληνική κυβέρνηση δεν υποστήριζε τον αντισημιτισμό, αλλά ότι με τη συμπεριφορά

---

⁵⁴⁴ Ιωαννίδης Χρίστος, *Προβλήματα της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής στη Μέση Ανατολή*, στο, Κυπριακό Κέντρο Μελετών (ΚΥ.ΚΕ.Μ.), *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και Κυπριακό, 1974-1987*, πρακτικά συνεδρίου (13 και 14 Ιουνίου 1987), Λευκωσία, Εκδόσεις ΚΥ.ΚΕ.Μ., 1988, Επιμέλεια Έκδοσης : Ζήνα Λυσάνδρου, Μαρία Λάγου, Νίκος Κούτσου, σ.89.

⁵⁴⁵ Iatrides John O., ό.π., σ.138.

της συνέβαλλε στην αύξηση του Αντισημιτισμού στην Ελλάδα. Πράγματι, υπήρξαν μερικά περιστατικά αντισημιτισμού στην Ελλάδα.⁵⁴⁶

Ο Παπανδρέου αντέκρουσε τις κατηγορίες για αντισημιτισμό λέγοντας ότι η υποστήριξή τόσο της κυβέρνησής του όσο και του ελληνικού λαού προς τους Παλαιστίνιους σήμαινε ότι η Ελλάδα στρεφόταν εναντίον του Σιωνισμού, δηλαδή της επεκτατικής πολιτικής του Ισραήλ στη Μέση Ανατολή, και όχι εναντίον του εβραϊκού έθνους. Επιπλέον, τόνισε ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει κλίμα αντισημιτισμού, ενώ σε συνάντηση που είχε τον Αύγουστο του 1982 με εκπροσώπους της ελληνικής ισραηλιτικής κοινότητας, οι οποίοι του διαμαρτυρήθηκαν για τα περιστατικά αντισημιτισμού στη χώρα, τους απάντησε ότι έχει ιστορικά αποδειχθεί πως η ελληνική κοινωνία δεν διακατέχεται από Αντισημιτισμό. Χαρακτηριστική περίπτωση, όπως ανέφερε, ήταν ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1939-1945), όταν οι Έλληνες βοήθησαν και προσπάθησαν να προστατεύσουν τους Έλληνες Εβραίους από τις διώξεις των Ναζί.⁵⁴⁷ Τελικά, είναι πολύ αμφίβολο εάν οι κατηγοροι πείστηκαν από τις εξηγήσεις του Παπανδρέου.

---

⁵⁴⁶ Stavrou Eleni, *ό.π.*, σ.157-158.

⁵⁴⁷ *Η Καθημερινή*, 11 Αυγούστου 1982.

3.7.3 Τα σημαντικότερα γεγονότα του Παλαιστινιακού κατά τη δεύτερη τετραετία του ΠΑΣΟΚ (1985-1989) και η πολιτική της κυβέρνησης Παπανδρέου

3.7.3.1. Βελτίωση των σχέσεων της Ελλάδας με το Ισραήλ (1985-1987)

Από την έναρξη της δεύτερης θητείας της, η κυβέρνηση Παπανδρέου ακολούθησε πιο μετριοπαθή πολιτική στη Μέση Ανατολή, ενώ οι σχέσεις της με το Ισραήλ παρουσίασαν σημαντική βελτίωση. Ειδικότερα, η Ελλάδα υπέγραψε με το Ισραήλ συμφωνία για θέματα τουρισμού και εμπορίου και δέχθηκε την επίσκεψη του Ισραηλινού Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Εξωτερικών στην Αθήνα το 1986. Παράλληλα, από τη μεριά της Ελλάδας, επισκέφθηκαν το Ισραήλ ο Πρόεδρος της Βουλής Γιάννης Αλευράς (1987), ο Υπουργός Εξωτερικών Κάρολος Παπούλιας (1987) και ο Αρχηγός της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης Κωνσταντίνος Μητσοτάκης (1988).⁵⁴⁸

3.7.3.2. Η Παλαιστινιακή Ιντιφάντα (1987) -Οι ελληνοϊσραηλινές σχέσεις ξανά στο σημείο μηδέν (1987-1989)

Το ξέσπασμα της Παλαιστινιακής Ιντιφάντα (Indifada) (Εξέγερση στα αραβικά) το 1987 οδήγησε σε πισωγύρισμα τις σχέσεις της Ελλάδας με το Ισραήλ. Στις συνεδριάσεις των υπουργών Εξωτερικών της ΕΟΚ για την Ιντιφάντα η ελληνική κυβέρνηση υπήρξε ο πιο ένθερμος υποστηρικτής της Παλαιστινιακής Εξέγερσης και, στα πλαίσια αυτής της πολιτικής, αποφάσισε να μη διευρύνει τους διπλωματικούς και οικονομικούς δεσμούς της Ελλάδας με το Ισραήλ. Επιπλέον, πρότεινε η ΕΟΚ να καταδικάσει τις ενέργειες του ισραηλινού στρατού στην Παλαιστίνη και να επιβάλλει οικονομικές κυρώσεις στο εβραϊκό κράτος. Όμως, το Συμβούλιο δεν εισάκουσε την ελληνική πρόταση.⁵⁴⁹

3.7.3.3. Η δεύτερη ελληνική Προεδρία στην ΕΟΚ (1988) και η “Δήλωση του Αλγερίου” (1988)

Στις 15 Νοεμβρίου του 1988, κατά την άσκηση της Προεδρίας της ΕΟΚ από την Ελλάδα για δεύτερη φορά (Ιούλιος-Δεκέμβριος 1988), υπήρξε μια σημαντική πρωτοβουλία για την επίλυση του Μεσανατολικού. Το Παλαιστινιακό Εθνικό Συμβούλιο, το εκτελεστικό όργανο της ΟΑΠ, συνεδριάζοντας στο Αλγέρι της Αλγερίας, διακήρυξε την πρόθεσή του να ιδρύσει Παλαιστινιακό κράτος με

⁵⁴⁸ Σακκάς Ιωάννης Δ., *Η Ελλάδα στη Μεσόγειο*, 1950-2004, ό.π.,σ.47.

⁵⁴⁹ Stavrou Eleni, ό.π., σ.161.

πρωτεύουσά του την Ιερουσαλήμ, χωρίς, όμως, να ορίσει ποια θα ήταν τα σύνορά του. Επιπλέον, το Συμβούλιο με τη Δήλωση αποκήρυξε κάθε μορφή βίας με εξαίρεση την βία που ασκείται στα πλαίσια νόμιμης άμυνας κατά των ξένων εισβολέων.⁵⁵⁰ Τέλος, αναγνώρισε και το δικαίωμα των Εβραίων να έχουν δικό τους κράτος.⁵⁵¹

Ο Παπανδρέου, ως Πρόεδρος της ΕΟΚ, προσπάθησε να πείσει τους εταίρους του στην Κοινότητα να αρχίσουν επίσημες συνομιλίες με την ΟΑΠ. Από τους 12 Υπουργούς Εξωτερικών της ΕΟΚ μόνο ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών Παπούλιας εξέφρασε την άποψη πως η κυβέρνηση της χώρας του ήταν πρόθυμη να αναγνωρίσει επίσημα ένα ανεξάρτητο Παλαιστινιακό κράτος και πρότεινε να κανονίσει άμεσα μια συνάντηση μεταξύ των Υπουργών Εξωτερικών της ΕΟΚ και του Αραφάτ. Με παρέμβαση του Παπούλια, ο ηγέτης της ΟΑΠ συναντήθηκε με τους Υπουργούς της Ελλάδας, της Γαλλίας και της Ισπανίας, για να συζητήσει το ενδεχόμενο ίδρυσης ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους. Εκτός από τις εξελίξεις που προέκυψαν εξαιτίας της "Δήλωσης του Αλγερίου", ο Παπανδρέου ως Πρόεδρος της ΕΟΚ είχε εκφράσει την πρόθεση της ελληνικής κυβέρνησης να αναγνωρίσει *de jure* το Ισραήλ, αλλά και να προτείνει την ίδρυση κράτους για τους Παλαιστίνιους. Όμως, η αναγνώριση του Ισραήλ *de jure* δεν προχώρησε από την κυβέρνηση Παπανδρέου, αλλά, τελικά, υλοποιήθηκε από την κυβέρνηση Κωνσταντίνου Μητσοτάκη στις 21 Μαΐου 1990.⁵⁵² Τελικά, αν και η κυβέρνηση Κωνσταντίνου Μητσοτάκη αναγνώρισε *de jure* το Ισραήλ το 1990, καμία ελληνική κυβέρνηση από το 1990 μέχρι και σήμερα δεν έχει αναγνωρίσει *de jure*, και όχι μόνο *de facto* το αραβικό Κράτος της Παλαιστίνης.

---

⁵⁵⁰ Stavrou Eleni, ό.π., σ.162.

⁵⁵¹ Σακκάς Ιωάννης Δ., ό.π., σ.49, υποσημ.195.

⁵⁵² Stavrou Eleni , ό.π., σ.161-163.

Επίλογος

Στην παρούσα εργασία έγινε εκτενής αναφορά στις διπλωματικές σχέσεις της Ελλάδας με τη Συρία κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου (1945-1989). Όμως, η περιγραφή των ελληνοσυριακών διπλωματικών σχέσεων κατά τα έτη 1945-1989 πραγματοποιήθηκε υπό ένα συγκεκριμένο πρίσμα : μέσω της ανάλυσης της στάσης της Συρίας προς το Κυπριακό Ζήτημα και της στάσης της Ελλάδας προς το Παλαιστινιακό Ζήτημα. Ο λόγος για τον οποίον ο συγγραφέας αυτής της εργασίας επέλεξε η συριακή στάση στο Κυπριακό και η ελληνική στάση στο Παλαιστινιακό να αποτελέσουν τα αντικείμενα έρευνας της εργασίας ήταν το γεγονός πως η Συρία αποτέλεσε το αραβικό κράτος που υπήρξε ο πιο ένθερμος υπερασπιστής, μαζί με την Αίγυπτο, των ελληνοκυπριακών θέσεων και η Ελλάδα ο πιο ένθερμος υπερασπιστής των Παλαιστινίων και, γενικότερα, των Αράβων στη διαμάχη τους με το Ισραήλ από όλα τα ευρωπαϊκά κράτη και, γενικότερα, όλα τα κράτη που απάρτιζαν τους δυτικούς πολιτικούς συνασπισμούς (NATO-EOK) την εποχή του Ψυχρού Πολέμου. Τα ζητούμενα για το γράφοντα ήταν να αναδείξει πρώτον αν η εκ πρώτης όψεως θετική στάση της Συρίας προς το Κυπριακό και της Ελλάδας προς το Παλαιστινιακό ήταν έμπρακτη ή απλά αν εκφραζόταν σε θεωρητικό επίπεδο και δεύτερον αν ήταν σταθερή ή παρουσίαζε μεταπτώσεις ή ακόμα και αν σταμάτησε να υφίσταται από ένα συγκεκριμένο σημείο και έπειτα. Τέλος, το τρίτο και τελευταίο ζητούμενο για εκείνον ήταν να αναδείξει αν η θετική ή αρνητική, τελικά, στάση της Συρίας και της Ελλάδας συνέβαλε σε διεθνές επίπεδο στην ενδυνάμωση ή στην αποδυνάμωση ή δεν είχε κανένα αντίκτυπο στις ελληνοκυπριακές θέσεις και των παλαιστινιακές θέσεις στα δύο αντίστοιχα Ζητήματα.

Όμως, πριν από την ανάλυση της θέσης της συριακής εξωτερικής πολιτικής στο Κυπριακό Ζήτημα και της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στο Παλαιστινιακό Ζήτημα, έλαβε χώρα στο κεφάλαιο 1 η εκτενής περιγραφή του ιστορικού πλαισίου της Συρίας. Ο λόγος για τον οποίο θεωρήθηκε απαραίτητο το κεφάλαιο 1 να αφιερωθεί εξ ολοκλήρου στην εξιστόρηση της συριακής ιστορίας ήταν να υπάρξει η δυνατότητα για τον κάθε αναγνώστη να κατανοήσει κάτω από την επίδραση ποιων ιστορικών, πολιτικών και κοινωνικοοικονομικών πλαισίων η Συρία έλαβε την απόφαση να κρατήσει μια συγκεκριμένη στάση ή στάσεις τόσο προς το Κυπριακό όσο και προς το Παλαιστινιακό. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ιστορία της Συρίας ήδη από την εποχή της συγκρότησης των πρώτων ανθρώπινων πολιτισμών, όταν η Συρία

κατοικήθηκε αρχικά από τους κατοίκους της Έλμπα και διαδοχικά από τους μεγαλύτερους αρχαίους πολιτισμούς της Μέσης Ανατολής, όπως ήταν οι Ακκαδαίοι, οι Αμορίτες, οι Αιγύπτιοι, οι Ασσύριοι, οι Βαβυλώνιοι και οι Πέρσες υπό την ηγεσία του Κύρου του Μέγα. Στη συνέχεια, η Συρία κατακτήθηκε από το Μέγα Αλέξανδρο και διοικήθηκε από τα ελληνιστικά βασίλεια των Σελευκιδών και των Πτολεμαίων μέχρι την κατάκτηση της από την πανίσχυρη στρατοκρατική Ρώμη. Περίπου 300 χρόνια μετά τη γέννηση του Χριστού η Συρία αποτέλεσε επαρχία της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (Βυζαντίου) μέχρι το 609 όταν πέρασε στη σφαίρα επιρροής των Σασσανιδών Περσών. Μετά την πρόσκαιρη επανάκτησή της από τους Βυζαντινούς το 641 ολόκληρη η Συρία κατακτήθηκε από τους Άραβες Μουσουλμάνους. Η περίοδος από το 641 μέχρι και τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου το 1918 αποτέλεσε τη λεγόμενη Ισλαμική Περίοδο για τη Συρία. Οι αραβικές φυλές κατάφεραν να έχουν υπό τον έλεγχό τους τη Συρία περισσότερο από οποιαδήποτε άλλο πολιτισμό την είχε κατακτήσει ποτέ, με αποτέλεσμα η Ισλαμική Περίοδος να αποτελέσει την πιο καθοριστική περίοδο για τη συγκρότηση της εθνικής και θρησκευτικής ταυτότητας των κατοίκων της Συρίας : κατά τη διάρκεια της ο πληθυσμός της Συρίας αφομοιώθηκε από τους Άραβες και η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων της ασπάσθηκε το Ισλάμ. Επομένως, από το 641 μ.Χ. και έπειτα ο πληθυσμός της Συρίας ήταν εξ ολοκλήρου αραβικός, με τη συντριπτική πλειοψηφία του να ασπάζεται το Μουσουλμανισμό και μια μικρή πλειοψηφία να ασπάζεται τον Χριστιανισμό.

Κατά την Ισλαμική Περίοδο η Συρία έγινε διαδοχικά αντικείμενο κατάκτησης πολλών αραβικών φυλών μέχρι το 1260, με εξαίρεση την κατάκτηση της από τους Λατίνους Χριστιανούς Σταυροφόρους για έναν αιώνα (1098-1175). Από το 1260 μέχρι το 1914, με εξαίρεση την πρόσκαιρη κατάκτηση της από τους Μογγόλους του Ταμερλάνου την περίοδο 1400-1405, η Συρία αποτέλεσε επαρχία δύο τουρκικών κρατών τα οποία ασπάζονταν το Ισλάμ, των Μαμελούκων Τούρκων (1260-1516) και των Οθωμανών Τούρκων, κατόχων της Οθωμανική Αυτοκρατορία (1516-1918).

Η σύγχρονη ιστορία της Συρίας άρχισε το 1914 με την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Οι Άραβες, δυσαρεστημένοι από την αυταρχική διακυβέρνηση των Οθωμανών και διαπνεόμενοι από την ιδεολογία του εθνικισμού η οποία εμφανίστηκε στην Ευρώπη στα τέλη του 18^{ου} με αρχές του 19^{ου} αιώνα, αποφάσισαν να επαναστατήσουν εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και να συγκροτήσουν ένα αραβικό έθνος-κράτος. Με αφορμή την εκτέλεση κάποιων Αράβων εθνικιστών στη

Συρία από ένα μέλος της Τριανδρίας των Νεοτούρκων, τον Τζεμάλ Πασά, οι Άραβες έλαβαν την απόφαση να ξεσηκωθούν εναντίον των Οθωμανών Τούρκων και να ταχθούν με την Αντάντ (Βρετανία, Γαλλία, Ρωσία) κατά τη διεξαγωγή του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Κατά τη διάρκεια της Αραβικής Εξέγερσης (1916-1918), οι Άραβες κατάφεραν με τη σημαντική βοήθεια των Βρετανών να νικήσουν την Οθωμανική Αυτοκρατορία και να απελευθερώσουν όλα τα αραβικά εδάφη που είχε η τελευταία στην κατοχή της. Την 1^η Οκτωβρίου 1918 οι Άραβες εισήλθαν νικητές στη Δαμασκό, στην πρωτεύουσα της επαρχίας της Συρίας, τερματίζοντας με αυτό τον τρόπο τον αραβοοθωμανικό πόλεμο. Παρά τη νίκη τους, οι Άραβες δεν μπόρεσαν να συγκροτήσουν το δικό τους έθνος-κράτος. Η Βρετανία και η Γαλλία, επιδιώκοντας να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, αποφάσισαν να μην επιτρέψουν στους Άραβες να συγκροτήσουν το δικό τους έθνος-κράτος. Αντίθετα, μοίρασαν τα αραβικά εδάφη μεταξύ με τη μορφή ενός συστήματος <<κηδεμονίας>>, τις Εντολές (Mandates) : η Βρετανία έλαβε την Παλαιστίνη και το Ιράκ και η Γαλλία τη Συρία και το Λίβανο. Τα αραβικά κράτη θα παρέμεναν υπό βρετανικό και γαλλικό έλεγχο μέχρι οι κάτοικοί τους να αποδείκνυαν ότι ήταν <<ικανοί>> και <<έτοιμοι>> να αυτοκυβερνηθούν. Παρά την υπαγωγή της Συρίας υπό γαλλικό έλεγχο, οι Άραβες της Συρίας συγκρότησαν το δικό τους κράτος, το Συριακό Βασίλειο με επικεφαλής το γιο του εμίρη της Μέκκα Φειζάλ. Όμως, η ζωή του Συριακού Βασιλείου αποδείχθηκε πολύ βραχύβια, καθώς το 1920 καταλύθηκε από τους Γάλλους.

Μετά την επικράτηση των Γάλλων επί των Σύριων Αράβων το 1920 η Συρία βρέθηκε υπό το καθεστώς της Γαλλικής Εντολής. Η Συρία παρέμεινε υπό γαλλικό έλεγχο μέχρι το 1946, όταν οι Σύριοι Άραβες κατάφεραν, μετά από πολλούς αγώνες και βάσανα, να αποκτήσουν την ανεξαρτησία που τόσο ποθούσαν.

Το 1946 η Συρία, για πρώτη φορά μετά τη συγκρότηση πολιτισμών σε αυτήν, αποτέλεσε ένα ανεξάρτητο αραβικό έθνος-κράτος, χωρίς να αποτελεί τμήμα ενός άλλου κράτους. Όμως, το νεοσύστατο συριακό κράτος, από την πρώτη μέρα της ύπαρξής του, ήρθε αντιμέτωπο με μια πολύ σκληρή πραγματικότητα : ήταν ένα νεοσύστατο κράτος με υποτυπώδεις κρατικούς θεσμούς, μικρό και αδύναμο, ένα από τα πολλά νεοσύστατα αραβικά κράτη που είχαν ιδρυθεί στη Μέση Ανατολή το οποίο έπρεπε να έρθει αντιμέτωπο με πολλά εξωτερικά και εσωτερικά προβλήματα. Κατά την πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας της (1946-1955) η Συρία διοικήθηκε από συντηρητικά

φιλοδυτικά πολιτικά κόμματα τα οποία είχαν να αντιμετωπίσουν ως πιο σημαντικό εξωτερικό ζήτημα την αντιπαράθεση της Συρίας, όπως και των υπόλοιπων αραβικών κρατών, με το Ισραήλ και ως πιο σημαντικό εσωτερικό ζήτημα την μεταξύ τους αντιπαράθεση για τον έλεγχο της εξουσίας. Στα τέλη του 1955 έκανε εμφάνιση στο προσκήνιο του συριακού πολιτικού συστήματος ένα πολιτικό κόμμα το οποίο έμελλε να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην πολιτική ιστορία της Συρίας στις επόμενες δεκαετίες μέχρι και σήμερα : το Κόμμα της Αραβικής Σοσιαλιστικής Αναγέννησης (Μπάαθ). Βασική ιδεολογική αρχή του Μπάαθ ήταν η ένωση όλων των αραβικών κρατών, με σκοπό τη δημιουργία ενός αραβικού έθνους-κράτους στο οποίο το Μπάαθ, βρισκόμενο στην ηγεσία του, θα εφάρμοζε σοσιαλιστική πολιτική. Το Μπάαθ συμμετείχε για πρώτη φορά σε κυβερνητικό σχήμα στην κυβέρνηση της Συρίας που σχηματίστηκε στα τέλη του 1955. Η όλο και μεγαλύτερη προσέγγιση της Συρίας με τη Σοβιετική Ένωση από το 1955 και μετά είχε ως αποτέλεσμα η δύναμη του Μπάαθ, το οποίο υποστήριζε την προσέγγιση, αλλά όχι την εξάρτηση από τη Σοβιετική Ένωση, να αυξάνεται όλο και πιο πολύ εντός της συριακής κυβέρνησης. Αποκορύφωμα υπήρξε η τουρκοσυριακή κρίση του 1957 κατά την οποία η νατοϊκή Τουρκία, με την υποστήριξη των Η.Π.Α., ήταν πρόθυμη να επιτεθεί εναντίον της Συρίας λόγω της προσέγγισης της τελευταίας με την κομμουνιστική Ρωσία.

Μετά τον ευτυχή τερματισμό της τουρκοσυριακής κρίσης στα τέλη του 1957 η κυβέρνηση της Συρίας, ελεγχόμενη πια πλήρως από το Μπάαθ, έλαβε μια σημαντική απόφαση : να ενωθεί η Συρία με την Αίγυπτο και να σχηματίσουν ένα νέο αραβικό κράτος. Οι λόγοι που την οδήγησαν σε αυτή την απόφαση ήταν η αδυναμία της να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά από τα δεξιά του πολιτικού συστήματος τις συντηρητικές δυνάμεις που επεδίωκαν να καταλάβουν την εξουσία επειδή δεν επιθυμούσαν την προσέγγιση της Συρίας με τη ΕΣΣΔ και από τα αριστερά του πολιτικού συστήματος το Κομμουνιστικό Κόμμα της Συρίας το οποίο επεδίωκε, από τη μεριά του, να καταλάβει την εξουσία και να μετατρέψει τη Συρία σε δορυφόρο της Σοβιετικής Ένωσης. Το Μπάαθ αντιτίθετο στο ΚΚΣ γιατί ,όσον αφορά τις σχέσεις της Συρίας με την ΕΣΣΔ, επιθυμούσε την ανάπτυξη στενότερων σχέσεων, αλλά σε καμία περίπτωση τη μετατροπή της Συρίας σε σοβιετικό δορυφόρο στη Μέση Ανατολή. Για την ηγεσία του Μπάαθ η μόνη λύση που υπήρχε για τη Συρία, ώστε να παραμείνει ανεξάρτητη τόσο από τις Η.Π.Α. όσο και από την ΕΣΣΔ, ήταν να προωθήσει την ένωση της με την Αίγυπτο. Η Αίγυπτος επιθυμούσε και εκείνη την ένωση με τη Συρία. Το

αποτέλεσμα ήταν στις αρχές του 1958 να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο πλευρών οι οποίες οδήγησαν τη 1^η Φεβρουαρίου 1958 στο σχηματισμό ενός νέου αραβικού κράτους, της Ηνωμένης Αραβικής Δημοκρατίας (ΗΑΔ). Πρόεδρος της ΗΑΔ αναδείχθηκε ο Πρόεδρος της Αιγύπτου Νάσσερ. Η συγκρότηση της ΗΑΔ, αρχικά, ικανοποίησε τόσο τους Σύριους όσο και τους Αιγύπτιους, καθώς ο Νάσσερ προώθησε σοσιαλιστικά μέτρα, με σκοπό το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της ΗΑΔ. Όμως, η συγκέντρωση, με την πάροδο του χρόνου, όλης της εξουσίας στα χέρια του Νάσσερ και των Αιγυπτίων προκάλεσε μεγάλη δυσαρέσκεια στους Σύριους. Το αποτέλεσμα ήταν στα τέλη του 1961 Σύριοι αξιωματικοί συντηρητικών απόψεων να καταλύσουν την εξουσία της ΗΑΔ στη Συρία και να προωθήσουν την ανεξαρτητοποίηση της Συρίας από την ΗΑΔ.

Η διετία 1961-1963, τα πρώτα χρόνια μετά την ανεξαρτητοποίηση της Συρίας, αποτέλεσε μια περίοδο πολιτικής αστάθειας κατά την οποία η Συρία κυβερνήθηκε από συντηρητικά πολιτικά κόμματα. Η ασταθής κυριαρχία των συντηρητικών δυνάμεων τερματίστηκε στις 8 Μαρτίου του 1963, όταν στρατιωτικοί προσκείμενοι στο Μπάαθ κατέλαβαν την εξουσία. Εκείνο το στρατιωτικό πραξικόπημα έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη μετέπειτα ιστορία της Συρίας, καθώς από το 1963 μέχρι και σήμερα το κόμμα Μπάαθ κυβερνάει τη Συρία. Η νέα κυβέρνηση υπό το Μπάαθ προώθησε σοσιαλιστικά μέτρα ή επανέφερε εκείνα που είχε προωθήσει το καθεστώς Νάσσερ και κατήργησαν οι συντηρητικές κυβερνήσεις της περιόδου 1961-1963. Επιπλέον, από το 1963 και μετά η κυβέρνηση και οι πολιτικοί θεσμοί ελέγχονταν πλήρως από τον κομματικό μηχανισμό του Μπάαθ. Όμως, αυτή η νέα κατάσταση δημιούργησε νέα δεδομένα, όσον αφορά το πολιτικό σύστημα της Συρίας : την ανάδειξη αντίπαλων πολιτικών ομάδων εντός του Μπάαθ, με σκοπό τον έλεγχο της Συρίας. Στην ουσία αναδείχθηκαν δύο αντίπαλες ομάδες : η μετριοπαθής πτέρυγα του κόμματος η οποία υποστήριζε τη συγκρότηση ενός συριακού σοσιαλιστικού κράτους και την καταπολέμηση του νασσερισμού και η ριζοσπαστική πτέρυγα του κόμματος η οποία υποστήριζε την υιοθέτηση ριζοσπαστικών μέτρων για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της Συρίας. Επικεφαλής της ριζοσπαστικής πτέρυγας ήταν οι Αλαουίτες Τζαντίντ, Ουμράν και Άσσαντ. Οι ριζοσπάστες συμφωνούσαν με τα μέτρα που είχε προωθήσει ο Νάσσερ, αλλά όχι με το ύφος εξουσίας του τελευταίου. Το Φεβρουάριο του 1966 η ριζοσπαστική πτέρυγα με επικεφαλής τους Τζαντίντ και Άσσαντ, απογοητευμένη τόσο από το γεγονός ότι η μετριοπαθής πτέρυγα του κόμματος που ήλεγχε την κυβέρνηση

απομάκρυνε τον Ουμράν από το στράτευμα και όσο από τη γενικότερη πολιτική της συριακής κυβέρνησης, πραγματοποίησε στρατιωτικό πραξικόπημα και κατέλαβε την εξουσία.

Μετά την απομάκρυνση της μετριοπαθούς πτέρυγας του Μπάαθ από την εξουσία δύο νέες αντίπαλες ομάδες δημιουργήθηκαν στο εσωτερικό της ριζοσπαστικής πτέρυγας του Μπάαθ που ασκούσε την εξουσία στη Συρία. Η μία ομάδα ήταν η ριζοσπαστική και πολιτική παράταξη του Μπάαθ με επικεφαλής τον Τζαντίντ που επιθυμούσε την προώθηση μιας ριζοσπαστικής πολιτικής στο εσωτερικό πεδίο με κύριο στόχο τον περαιτέρω σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της συριακής κοινωνίας και στο εξωτερικό πεδίο τη συμμαχία με τη Σοβιετική Ένωση και τα ριζοσπαστικά αραβικά καθεστώτα, με σκοπό καταπολέμηση του Ισραήλ και της αμερικανικής πολιτικής στη Μέση Ανατολή. Η άλλη ομάδα ήταν η μετριοπαθής και στρατιωτική παράταξη του Μπάαθ με επικεφαλής τον Χαφίζ αλ-Άσσαντ. Εκείνη επιθυμούσε στο εσωτερικό πεδίο την υιοθέτηση μετριοπαθών μέτρων για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της συριακής κοινωνίας, καθώς τα αναγκαία ριζοσπαστικά μέτρα είχαν ήδη παρθεί, και στο εξωτερικό πεδίο την προσέγγιση με τη Σοβιετική Ένωση και όλα τα αραβικά κράτη ανεξαρτήτως πολιτικού καθεστώτος, με σκοπό την καταπολέμηση της ισραηλινής και αμερικανικής πολιτικής στη Μέση Ανατολή. Το Νοέμβριο του 1970 η στρατιωτική πτέρυγα του Μπάαθ με επικεφαλής τον Άσσαντ, με αφορμή την αποτυχία της πολιτικής πτέρυγας του Μπάαθ που έλεγχε την κυβέρνηση να βοηθήσει τους Παλαιστίνιους αντάρτες κατά την κρίση της Ιορδανίας, κατέλαβε με αναίμακτο πραξικόπημα την εξουσία στη Συρία.

Η διακυβέρνηση της Συρίας από τον Άσσαντ από το 1970 μέχρι το θάνατό του το 2000 υπήρξε μια περίοδος πρωτοφανούς πολιτικής σταθερότητας για τα δεδομένα της Συρίας. Ήταν εντυπωσιακό το γεγονός πως κατάφερε να παραμείνει επικεφαλής της Συρίας για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα, ειδικά αν κάποιος αναλογιστεί το γεγονός ότι από το 1946 μέχρι και το 1970 καμία πολιτική ή στρατιωτική προσωπικότητα δεν κατάφερε να διατηρηθεί στην κορυφή του συριακού πολιτικού συστήματος για περισσότερα από 5 χρόνια. Επίσης, ακόμα πιο εντυπωσιακό ήταν το γεγονός ότι όχι μόνο κατάφερε να διατηρηθεί στην εξουσία για τόσα χρόνια, παρά τα δύσκολα προβλήματα που αντιμετώπισε στο εσωτερικό και στο εξωτερικό πεδίο, αλλά και να μεταβιβάσει την εξουσία στο γιο του Μπασάρ αλ-Άσσαντ ο οποίος κυβερνά τη Συρία από το 2000 μέχρι και σήμερα.

Την περίοδο 1970-1990, περίοδος με την οποία ολοκληρώθηκε η εξιστόρηση της ιστορίας της Συρίας στο πρώτο κεφάλαιο, το καθεστώς Άσσαντ ήρθε αντιμέτωπο με δύσκολες καταστάσεις τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό πεδίο. Ειδικότερα, τη δεκαετία του 1970 (1970-1979) τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετώπισε το καθεστώς Άσσαντ στο εσωτερικό πεδίο ήταν η εδραίωση του Άσσαντ και της μειονότητας των Αλαουϊτών στην εξουσία μέσω της θεσμικής κατοχύρωσης τόσο του ίδιου του όσο και του κόμματος Μπάαθ, η αποτελεσματική λειτουργία ενός συστήματος μεικτής οικονομίας και η αντιμετώπιση της δυναμικής αντιπολιτευτικής δράσης των Αδελφών Μουσουλμάνων, ενώ στο εξωτερικό πεδίο τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετώπισε το συριακό καθεστώς ήταν ο αραβοϊσραηλινός πόλεμος του 1973 και κυρίως η πρώτη περίοδος του λιβανέζικου εμφυλίου πολέμου (1975-1979). Τη δεκαετία του 1980 τα σημαντικότερα προβλήματα που απασχόλησαν στο εσωτερικό πεδίο το καθεστώς Άσσαντ ήταν η επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της συριακής οικονομίας, το ζήτημα της καταστολής της εξέγερσης των αντιπολιτευόμενων Αδελφών Μουσουλμάνων και το πρόβλημα υγείας του Προέδρου Άσσαντ, ενώ στο εξωτερικό πεδίο τα σημαντικότερα ζητήματα που ανέκυψαν ήταν η επιλογή της Συρίας να υποστηρίξει το Ιράν στη πολεμική του σύγκρουση με το αραβικό Ιράκ (1980-1988), η δεύτερη και τελευταία περίοδος του λιβανέζικου εμφυλίου πολέμου (1980-1989) και η αντιμετώπιση των κατηγοριών από τις χώρες της Δύσης για υπόθαλψη και υποστήριξη εκ μέρους της Συρίας τρομοκρατικών ενεργειών στο δυτικό κόσμο.

Αν και η Συρία, καθ' όλη τη διάρκεια των 20 εκείνων χρόνων, υπήρξε στρατιωτικά και οικονομικά τραυματισμένη και διπλωματικά απομονωμένη, ακόμα και από την ισχυρή της σύμμαχο Σοβιετική Ένωση και τα αδελφικά αραβικά κράτη λόγω των επιλογών που υιοθέτησε στα πολλά μέτωπα που ήταν αναμειγμένα στα πεδία της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής, αποδείχθηκε ότι ήταν πολύ σκληρή για να πεθάνει. Ο ρεαλισμός που διέκρινε τον Άσσαντ και η ικανότητά του, παραμένοντας πιστός στις αρχές του, να προσαρμόζει τις κινήσεις του ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούσαν σε κάθε πολιτικό ζήτημα συνέβαλαν καταλυτικά όχι μόνο η Συρία να βγει σε μεγάλο βαθμό αλώβητη από τις δύσκολες καταστάσεις τις οποίες αντιμετώπισε, αλλά να αναδειχθεί σε σημαντική περιφερειακή δύναμη της Μέσης Ανατολής απολαμβάνοντας, παράλληλα, το σεβασμό φίλων και εχθρών. Τη διετία του 1990-1991 η Συρία είχε καταφέρει να απολαμβάνει μια εσωτερική σταθερότητα, να

συμβάλει στον τερματισμό του εμφυλίου πολέμου του Λιβάνου με μια ευνοϊκή κατάληξη για εκείνη, να αποκαταστήσει τις σχέσεις της με τα περισσότερα αραβικά κράτη, τους Παλαιστίνιους και τη ΕΣΣΔ (η οποία διαλύθηκε την περίοδο 1989-1991), αλλά ακόμα και με τις Η.Π.Α. και, γενικότερα, τη Δύση μέσω της υποστήριξης της Δύσης και της Συρίας προς το Κουβέιτ και τη Σαουδική Αραβία κατά τη διάρκεια της πολεμικής τους σύγκρουσης με το Ιράκ στον Πόλεμο του Κόλπου (1990-1991). Τέλος, η Συρία και οι Παλαιστίνιοι την ίδια χρονική περίοδο είχαν καταφέρει να εξομαλύνουν αρκετά τις σχέσεις τους με το Ισραήλ, όμως οι συνομιλίες ανάμεσα στη συριακή και την ισραηλινή ηγεσία το 1991 δεν μπόρεσαν να οδηγήσουν στην επίλυση του Παλαιστινιακού και, γενικότερα, του Μεσανατολικού Ζητήματος. Υπό αυτές τις συνθήκες, η Συρία εισήλθε στο κατώφλι της δεκαετίας του 1990 και στην εποχή της μοναδικής υπερδύναμης.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας αναλύθηκαν εκτενώς η στάση της Συρίας της στο Κυπριακό Ζήτημα και η στάση της Ελλάδας στο Παλαιστινιακό Ζήτημα. Το δεύτερο μέρος αποτελείται από το κεφάλαιο 2 και το κεφάλαιο 3. Στο κεφάλαιο 2 έγινε αντικείμενο περιγραφής και ερμηνείας η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα την περίοδο 1945-1989. Αρχικά, στην πρώτη ενότητα του κεφαλαίου 2 έλαβε χώρα η επιγραμματική εξιστόρηση της ιστορίας της Κύπρου από την αρχαιότητα μέχρι το 1945. Στη συνέχεια, στη δεύτερη ενότητα εκτυλίχθηκε η εξιστόρηση των σημαντικότερων γεγονότων της Κυπριακής ιστορίας από το 1945 μέχρι το 1989 και, παράλληλα, αναλύθηκε εκτενώς η στάση της Συρίας στο Κυπριακό Ζήτημα από το 1950, χρονιά κατά την οποία η Συρία εξέφρασε για πρώτη φορά την άποψή της για το Κυπριακό Ζήτημα με ξεκάθαρο τρόπο, μέχρι το 1989.

Η Συρία, αν και υποστήριξε τις δεκαετίες του 1950, του 1960, του 1970 και του 1980 τις ελληνοκυπριακές θέσεις στην υπόθεση της Κύπρου, δεν υποστήριξε πάντοτε τις απόψεις της Ελλάδας και των Ελληνοκυπρίων πάνω στο Κυπριακό Ζήτημα με τον ίδιο ζήλο και κάποιες φορές η υποστήριξη αυτή εκφράστηκε σε πρακτικό επίπεδο και άλλες φορές μόνο σε θεωρητικό επίπεδο. Ειδικότερα, τις δεκαετίες του 1950 και του 1960 η Συρία υποστήριξε με ιδιαίτερη θέρμη τις ελληνικές και ελληνοκυπριακές θέσεις στην Κύπρο κυρίως μέσω της υποστήριξης που παρείχε η εκάστοτε αντιπροσωπεία της Συρίας στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), όταν αντικείμενο συζήτησης στο διεθνή οργανισμό ήταν το Κυπριακό Ζήτημα. Τη δεκαετία του 1950, όπως έγινε φανερό και στο κεφάλαιο 2, η Συρία υπήρξε η πρώτη χώρα η οποία εκφράστηκε υπέρ

της Ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα το 1950 και υποστήριξε και τις 5 ελληνικές προσφυγές στον ΟΗΕ για το Κυπριακό Ζήτημα τη συγκεκριμένη δεκαετία (1954, 1955, τέλη 1956-Φεβρουάριος 1957, 1957, 1958). Κατά τις δύο πρώτες προσφυγές υποστήριξε το αίτημα της ελληνοκυπριακής πλευράς για Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, στις δύο επόμενες προσφυγές υποστήριξε το νέο αίτημα της ελληνοκυπριακής πλευράς που ήταν η αναγνώριση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης για την Κύπρο και στην τελευταία προσφυγή υποστήριξε το νέο αίτημα της ελληνοκυπριακής πλευράς που ήταν η αναγνώριση του δικαιώματος της ανεξαρτησίας στην Κύπρο. Η υποστήριξη της Συρίας προς την ελληνοκυπριακή πλευρά, όσον αφορά το Κυπριακό Ζήτημα, έγινε ολοφάνερη και κατά τη διεξαγωγή της επίσκεψης Υπουργού άνευ Χαρτοφυλακίου της ελληνικής κυβέρνησης Γρηγόρη Κασιμάτη στη Συρία την άνοιξη του 1956. Την επόμενη δεκαετία, τη δεκαετία του 1960, τα πρώτα χρόνια της νεοσύστατης Κυπριακής Δημοκρατίας, η Συρία τάχθηκε και πάλι υπέρ των ελληνοκυπριακών θέσεων εκφράζοντας την αλληλεγγύη της προς την Κύπρο και καταδικάζοντας τις αεροπορικές επιδρομές της Τουρκίας πάνω από τον κυπριακό εναέριο χώρο τον Ιανουάριο του 1964 και τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς της τουρκικής πολεμικής αεροπορίας στην Κύπρο τον Ιούνιο και τον Αύγουστο του 1964. Επίσης, το Δεκέμβριο του 1965 η αντιπροσωπεία της Συρίας ψήφισε φιλοελληνοκυπριακό ψήφισμα το οποίο αναγνώριζε το δικαίωμα της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας στην Κύπρο και καταδίκασε την τουρκική πολιτική στο Κυπριακό. Όμως, εκτός από την καταδίκη της τουρκικής πολιτικής στην Κύπρο, οι κυβερνήσεις της Συρίας σε επίσημες δηλώσεις τους, καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960, καταδίκασαν την πολιτική των Η.Π.Α. και του ΝΑΤΟ στην Κύπρο. Η υποστήριξη της Συρίας προς την Κύπρο φάνηκε ξεκάθαρα και κατά την επίσκεψη του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης της Ελλάδας Παύλου Βαρδινογιάννη στη Συρία στα τέλη του 1964.

Ένας από τους λόγους που οδήγησαν τη Συρία να ταχθεί ανεπιφύλακτα υπέρ των ελληνοκυπριακών θέσεων στο Κυπριακό Ζήτημα τη δεκαετία του 1950 και τη δεκαετία του 1960 ήταν το αίσθημα αλληλεγγύης που ένιωθε η Συρία ως νεοσύστατο κράτος, πρόσφατα απαλλαγμένο από τη γαλλική κηδεμονία, προς την προσπάθεια των κατοίκων της Κύπρου να απαλλαγούν από τη βρετανική και δυτική κατοχική παρουσία στην Κύπρο. Ο δεύτερος λόγος για τον οποίο η Συρία υποστήριξε τις θέσεις των ελληνοκυπρίων στην Κύπρο ήταν γιατί θεωρούσε ότι κάτι τέτοιο θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα τόσο της ίδιας όσο και όλων των αραβικών κρατών στη Μέση Ανατολή.

Οι συριακές κυβερνήσεις των δεκαετιών του 1950 και του 1960 είχαν την πεποίθηση ότι αν οι Βρετανοί αποχωρούσαν από την Κύπρο, η νέα κατάσταση που θα προέκυπτε είτε με την ένταξη του νησιού στην ελληνική επικράτεια είτε με την απόκτηση της ανεξαρτησίας της Κύπρου θα απέβαινε υπέρ της εξυπηρέτησης των αραβικών συμφερόντων. Η Συρία θεωρούσε ότι είτε η Κύπρος μετατρέποταν σε διοικητική περιφέρεια της Ελλάδας είτε αποκτούσε την ανεξαρτησία της θα μπορούσε να διαπραγματευτεί με την ελληνική κυβέρνηση ή με τη νεοσύστατη κυπριακή κυβέρνηση τη διακοπή της λειτουργίας των βρετανικών βάσεων οι οποίες ανά πάσα στιγμή μπορούσαν να αποτελέσουν βάση για στρατιωτικές επεμβάσεις των δυτικών ιμπεριαλιστικών δυνάμεων στη Μέση Ανατολή, ανησυχία που πράγματι επιβεβαιώθηκε με τη στρατιωτική επέμβαση των Αγγλογάλλων στην περιοχή κατά την κρίση του Σουέζ το 1956. Τελικά, το 1960 παρά την αποχώρηση των Βρετανών από την Κύπρο και την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας, οι βρετανικές βάσεις διατηρήθηκαν στο νησί, γεγονός που απογοήτευσε τους Σύριους και γενικότερα όλους τους Άραβες. Παρ' όλα αυτά, τόσο οι Σύριοι όσο και οι υπόλοιποι Άραβες καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 ζητούσαν την απομάκρυνση των βρετανικών βάσεων από την κυπριακή επικράτεια. Ο τρίτος λόγος για τον οποίο η Συρία τάχθηκε υπέρ της ελληνοκυπριακής πλευράς στο Κυπριακό Ζήτημα ήταν επειδή οι συριακές κυβερνήσεις επιθυμούσαν την εξασφάλιση της υποστήριξης της Ελλάδας στις αραβικές θέσεις στο Παλαιστινιακό Ζήτημα και στο Μεσανατολικό Ζήτημα γενικότερα. Ο τέταρτος και τελευταίος λόγος για τον οποίο η Συρία υποστήριξε τις ελληνοκυπριακές θέσεις ήταν εξαιτίας της αντιπαλότητας που είχε αναπτυχθεί ανάμεσα στη Συρία και την Τουρκία. Η αντιπαλότητα ανάμεσα στους Σύριους Άραβες και την Τουρκία είχε ήδη ξεκινήσει από την εποχή του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν οι Άραβες είχαν ξεσηκωθεί εναντίον των Τούρκων για την απόκτηση της ανεξαρτησίας τους και κορυφώθηκε με την προσάρτηση της συριακής επαρχίας της Αλεξανδρέττας από την κεμαλική Τουρκία το 1939. Η αντιπαλότητα ανάμεσα στις δύο χώρες συνεχίστηκε και μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου το 1945 όταν η Τουρκία επεδίωκε να αυξήσει την επιρροή της στη Μέση Ανατολή επί των αραβικών κρατών. Η αντιπαράθεση της Συρίας με την Τουρκία έλαβε νέες διαστάσεις στα μέσα της δεκαετίας του 1950 όταν η Συρία, υπό την επιρροή του Μπάαθ, προσέγγισε τη Σοβιετική Ένωση και η Τουρκία, ως κράτος-μέλος του ΝΑΤΟ και ισχυρός παράγοντας στη Μέση Ανατολή, δε μπορούσε να δεχθεί ένα τέτοιο γεγονός. Αποτέλεσμα ήταν να ξεσπάσει η τουρκοσυριακή κρίση του 1957, όταν η Τουρκία, με την αμερικανική

υποστήριξη, ήταν έτοιμη να εισβάλει στη Συρία μη δεχόμενη η τελευταία να προσεγγίσει ή ακόμα και να μετατραπεί σε δορυφόρο της Σοβιετικής Ένωσης στη Μέση Ανατολή. Παρά το γεγονός ότι η κρίση αποσοβήθηκε και η Τουρκία τελικά δεν εισέβαλε στη συριακή επικράτεια έπειτα από συνεννόηση ανάμεσα στις Η.Π.Α. και τη ΕΣΣΔ, η Συρία συνέχιζε να έχει κάκιστες σχέσεις με την Τουρκία το υπόλοιπο της δεκαετίας του 1950 και καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960.

Τις δεκαετίες του 1970 και του 1980 η Συρία υπό την ηγεσία του Άσσαντ συνέχιζε να τάσσεται υπέρ της ανεξαρτησίας της Κύπρου, όμως με διαφορετικό τρόπο από ό,τι έπραττε τις δύο προηγούμενες δεκαετίες. Συγκεκριμένα, προσπαθούσε να κρατήσει μια ουδέτερη στάση ανάμεσα στην Ελλάδα και τους Ελληνοκυπρίους και την Τουρκία και τους Τουρκοκυπρίους ως προς το Κυπριακό Ζήτημα. Δύο ήταν οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν τη συριακή ηγεσία να πραγματοποιήσει αυτή τη μερική, αλλά αξιοπρόσεκτη στροφή στο Κυπριακό. Ο πρώτος λόγος ήταν η επιδίωξη της Συρίας να μην ανοίξει ένα νέο μέτωπο με την Τουρκία σε μια περίοδο που αντιμετώπιζε πολλά προβλήματα και ήταν εμπλεκόμενη σε πολλά μέτωπα τόσο στο εσωτερικό και εξωτερικό πεδίο. Ο δεύτερος λόγος ήταν η μεγάλη στροφή της Τουρκίας στην εξωτερική της πολιτικής με τα διπλωματικά ανοίγματα της στον αραβικό κόσμο τη δεκαετία του 1970 και του 1980, με σκοπό την εξασφάλιση της υποστήριξης των αραβικών κρατών στο Κυπριακό. Η Τουρκία, με τη φιλοαραβική στροφή της, δεν αποκατέστησε τις σχέσεις της με όλα τα αραβικά κράτη και κυρίως τα ριζοσπαστικά, όπως ήταν η Αίγυπτος και η Συρία, αλλά κατάφερε να εξομαλύνει τις σχέσεις με τον αραβικό κόσμο σε σημαντικό βαθμό και τα πείσει τις αραβικές χώρες, ανάμεσά τους και τη Συρία, πως η προσέγγισή τους με τη Τουρκία θα μπορούσε να πείσει την τελευταία να υποστηρίξει έμπρακτα τους Άραβες στη διαμάχη τους με το Ισραήλ.

Όσον αφορά τη στάση της στο Κυπριακό Ζήτημα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970, η Συρία κράτησε μια ουδέτερη στάση ψηφίζοντας τον Ιούλιο του 1974 το Ψήφισμα 353 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ το οποίο ζητούσε την κατάπαυση του πυρός μεταξύ των δύο πλευρών, αλλά δεν καταδίκασε ξεκάθαρα την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, απείχε το Νοέμβριο του 1975 από τη ψηφοφορία του Ψηφίσματος 3395 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ που καταδίκασε την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Όμως, το Φεβρουάριο του 1975 η αντιπροσωπεία της Συρίας στον ΟΗΕ καταδίκασε την ανακήρυξη του <<ΟΤΚ>> στη βόρεια Κύπρο από τους Τουρκοκυπρίους και τάχθηκε υπέρ της ανεξαρτησίας της Κύπρου, ενώ το Νοέμβριο

του 1976 απείχε από τη ψηφοφορία για την ψήφιση φιλοτουρκικού ψηφίσματος για την Κύπρο. Η Συρία συνέχισε την ουδέτερη και αρκετές φορές αντιφατική πολιτική στο Κυπριακό μέσα από τη συμμετοχή της στις συνεδριάσεις του Κινήματος των Αδεσμεύτων και των Ισλαμικών Διασκέψεων. Από τη μία, οι αντιπρόσωποι της Συρίας στις συνεδριάσεις των Αδεσμεύτων, ανάμεσά τους και ο Πρόεδρος Άσσαντ, όχι μόνο τάχθηκαν υπέρ της ανεξαρτησίας της Κύπρου, αλλά, και λόγω του γεγονότος ότι η Κύπρος ήταν κράτος-μέλος των Αδεσμεύτων, και καταδίκασε και την τουρκική εισβολή και κατοχή της Κύπρου. Αντίθετα, η Συρία στα πλαίσια της συμμετοχής της στις συνεδριάσεις του Ισλαμικού Οργανισμού, λαμβάνοντας υπ' όψιν τη θρησκευτική εγγύτητα με την Τουρκία και τους Τουρκοκύπριους, αλλά και το γεγονός ότι η Κύπρος ήταν μέλος των Αδεσμεύτων, κράτησε μια ουδέτερη στάση ανάμεσα στις δύο πλευρές αναγνωρίζοντας, από τη μία, τους Τουρκοκύπριους ως κοινότητα της Κύπρου και, από την άλλη, τασσόμενη υπέρ της ανεξαρτησίας της Κύπρου. Επιπλέον, η συριακή ηγεσία με επικεφαλής τον Άσσαντ, σε συνάντησή της τόσο με τον Έλληνα Υπουργό Εξωτερικών Μπίτσιο το 1977 και τον Έλληνα Πρωθυπουργό Καραμανλή το 1979, τάχθηκε και πάλι υπέρ της ανεξαρτησίας της Κύπρου, χωρίς να λάβει μια ξεκάθαρη θέση υπέρ της ελληνοκυπριακής ή της τουρκοκυπριακής πλευράς.

Τη δεκαετία του 1980 η Συρία του Άσσαντ, παρά το γεγονός ότι οι κυβερνήσεις Παπανδρέου (1981-1989) υιοθέτησαν μια πιο ξεκάθαρη φιλοαραβική πολιτική σε σχέση με τις προγενέστερες ελληνικές κυβερνήσεις, κράτησε μια ουδέτερη στάση ως προς το Κυπριακό, όπως ακριβώς και την προηγούμενη δεκαετία. Από τη μία, η Συρία και τα υπόλοιπα αραβικά κράτη δεν αναγνώρισαν την <<ΤΔΒΚ>> την οποία ανακήρυξαν οι Τουρκοκύπριοι στην κατεχόμενη βόρεια Κύπρο το Νοέμβριο του 1983, ενώ στην Ισλαμική Διάσκεψη που έλαβε χώρα το Δεκέμβριο της ίδιας χρονιάς τα αραβικά κράτη εξέφρασαν την αντίθεσή του στην μονομερή ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του τουρκοκυπριακού ψευδοκράτους και δε δέχθηκαν να συμμετάσχει η τουρκοκυπριακή αντιπροσωπεία ως αντιπροσωπεία ανεξάρτητου κράτους. Όμως, από την άλλη, η Συρία και τα άλλα αραβικά κράτη, σε όλες τις συνεδριάσεις που διεξήχθησαν στο Συμβούλιο Ασφαλείας ή στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ή σε άλλους διεθνείς οργανισμούς που συμμετείχαν την περίοδο 1981-1989 και είχαν ως αντικείμενο συζήτησης το Κυπριακό, κρατούσαν μια ουδέτερη στάση. Συγκεκριμένα, είτε απείχαν από τις συνεδριάσεις είτε ψήφιζαν ψηφίσματα τα οποία εκφράζονταν υπέρ της κυριαρχίας, ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κύπρου και

υποστήριζαν την εξεύρεση μιας δίκαιης λύσης για τους Ελληνοκυπρίους και τους Τουρκοκυπρίους ή καταδίκάζαν χλιαρά την τουρκική πολιτική στην Κύπρο. Σε καμία περίπτωση δε ψήφισαν ψηφίσματα τα οποία ζητούσαν την απομάκρυνση των τουρκικών στρατευμάτων και τον τερματισμό της τουρκικής κατοχής της βόρειας Κύπρου. Τέλος, στις δύο συναντήσεις του με τον Έλληνα πρωθυπουργό Παπανδρέου στη Συρία το 1984 και στην Ελλάδα το 1986, ο Πρόεδρος της Συρίας Άσσαντ κράτησε και πάλι μια ουδέτερη στάση στο Κυπριακό τασσόμενος μόνο υπέρ ενός ανεξάρτητου κυπριακού κράτους και υπέρ της επιστροφής των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων προσφύγων στις εστίες τους.

Στο κεφάλαιο 3 έγινε αντικείμενο περιγραφής και ερμηνείας η στάση της Ελλάδας στο Παλαιστινιακό Ζήτημα. Στην πρώτη ενότητα πραγματοποιήθηκε η επιγραμματική εξιστόρηση της ιστορίας της Παλαιστίνης από την αρχαιότητα μέχρι τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου το 1945. Στη δεύτερη ενότητα έλαβε χώρα η περιγραφή των σημαντικότερων γεγονότων του Παλαιστινιακού Ζητήματος από το 1945 μέχρι το 1989 και, παράλληλα, αναλύθηκε και ερμηνεύθηκε η στάση των ελληνικών κυβερνήσεων προς το Παλαιστινιακό την ίδια χρονική περίοδο. Μελετώντας κανείς τη στάση των ελληνικών κυβερνήσεων προς το Παλαιστινιακό Ζήτημα και, γενικότερα, το Μεσανατολικό Ζήτημα την περίοδο 1945-1989 θα παρατηρήσει ότι όλες οι κυβερνήσεις υιοθέτησαν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό μια φιλοαραβική και, παράλληλα, αντιεβραϊκή πολιτική. Γιατί όμως οι εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις της περιόδου 1945-1989 αποφάσισαν να έχουν, από τη μία, μια θετική συμπεριφορά προς τους Παλαιστίνιους και, γενικότερα, τους Άραβες και, από την άλλη, μια αρνητική, αν όχι εχθρική συμπεριφορά, προς το Ισραήλ; Η φιλοαραβική και, κατά συνέπεια, αντιεβραϊκή πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων τα έτη 1945-1989 οφειλόταν σε ένα συνδυασμό παραγόντων. Οι παράγοντες αυτοί ήταν : α) η προστασία των Ελλήνων παροίκων που ζούσαν στην Αίγυπτο, αλλά και σε άλλες αραβικές χώρες, β) η ομαλή λειτουργία των Ελληνικών Ορθόδοξων Πατριαρχείων στη Μέση Ανατολή (Ιεροσολύμων, Αλεξανδρείας, Αντιοχείας), καθώς και η ομαλή επίσκεψη των Ελλήνων Ορθόδοξων στους Αγίους Τόπους, γ) η κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της Ελλάδας, κυρίως σε πετρέλαιο, καθώς οι αραβικές χώρες της Μέσης Ανατολής παρήγαγαν-και παράγουν-τη μεγαλύτερη ποσότητα πετρελαίου παγκοσμίως, δ) η οικονομική διεύδυση της Ελλάδας στη Μέση Ανατολή και κυρίως στις αραβικές χώρες είτε μέσω των ελληνικών δημόσιων φορέων είτε μέσω των

ελληνικών ιδιωτικών επιχειρήσεων, με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αλλά και την πολιτική αναβάθμιση της στο εσωτερικό και διεθνές πεδίο, ε) η αναβάθμιση της Ελλάδας σε γεωστρατηγικό επίπεδο σε <<γέφυρα>> μεταξύ των χωρών της Δυτικής Ευρώπης, των Βαλκανίων, της Μέσης Ανατολής και, ευρύτερα, της Ανατολικής Μεσογείου και στ) ένας άλλος λόγος που συνηγόρησε στην περαιτέρω υποστήριξη των αραβικών χωρών, από το 1954 και μετά, ήταν η εμφάνιση του Κυπριακού Ζητήματος στο διεθνές προσκήνιο. Οι ελληνικές κυβερνήσεις, έχοντας ως στόχο μέχρι το 1957 την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα και από το 1957 και μετά την ίδρυση ενός ανεξάρτητου κυπριακού κράτους, επεδίωκαν την υποστήριξη των αραβικών κρατών στο Κυπριακό στους διεθνείς οργανισμούς και κυρίως στον ΟΗΕ. Για τις κυβερνήσεις της Ελλάδας, η θετική ψήφος των πολυάριθμων αραβικών κρατών σε κρίσιμες ψηφοφορίες στον ΟΗΕ για το ζήτημα της Κύπρου θα μπορούσε να διαμορφώσει πλειοψηφίες και, κατά συνέπεια, θετικές αποφάσεις και εξελίξεις στο Κυπριακό για την ελληνική πλευρά. Αντίθετα, η υποστήριξη της Ελλάδας προς το Ισραήλ θα μπορούσε να μεταβάλλει αρνητικά τη γνώμη των αραβικών κρατών για το ζήτημα της Κύπρου.

Στη δεύτερη ενότητα του κεφαλαίου 3 γίνεται αναφορά στην στάση της Ελλάδας προς το Παλαιστινιακό από το 1947 μέχρι το 1956. Ειδικότερα, το 1947 η ελληνική αντιπροσωπεία στον ΟΗΕ, όταν τέθηκε σε ψηφοφορία στο διεθνή οργανισμό η βρετανική πρόταση για τη διχοτόμηση της Παλαιστίνης με τη δημιουργία ενός εβραϊκού και ενός αραβικού κράτους, έλαβε την απόφαση να απέχει από τη ψηφοφορία, ενώ στη δεύτερη επαναληπτική ψηφοφορία καταψήφισε τη βρετανική πρόταση. Τελικά, η πρόταση εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση, με αποτέλεσμα την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ το Μάιο του 1948. Τα αραβικά κράτη, αντιδρώντας στην ίδρυση του εβραϊκού κράτους στην περιοχή της Παλαιστίνης, κήρυξαν τον πόλεμο στο Ισραήλ με συνέπεια να ξεσπάσει ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος (1948-1949). Το Ισραήλ, παρά το αριθμητικό μειονέκτημά του, κατάφερε όχι μόνο να κερδίσει τα αραβικά στρατεύματα, αλλά και να αυξήσει την έκτασή του κατά 23% σε σχέση με το εδαφικό καθεστώς που προέβλεπε η "Απόφαση 181" της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ του 1947. Παράλληλα, ήδη από την ίδρυσή του πολλά κράτη είχαν αναγνωρίσει de jure το Ισραήλ, μεταξύ των οποίων οι Η.Π.Α. και η ΕΣΣΔ. Από τη μεριά της, η Ελλάδα, μετά από πολλούς δισταγμούς, αναγνώρισε το Ισραήλ το Μάρτιο του 1949 μόνο de facto, δηλαδή ως κρατική οντότητα που υπήρχε στην πράξη,

και όχι de jure, δηλαδή ως κρατική οντότητα με νομική υπόσταση, ενώ δύο μήνες αργότερα, το Μάιο του 1949 η ελληνική αντιπροσωπεία στον ΟΗΕ απείχε από τη ψηφοφορία που αφορούσε την ένταξη του Ισραήλ στα Ηνωμένα Έθνη. Κατά τα επόμενα χρόνια μέχρι και το 1956 η Ελλάδα συνέχιζε να μην αναγνωρίζει το Ισραήλ de jure και οι σχέσεις της μαζί του παρέμεναν ψυχρές.

Στην τρίτη ενότητα επισημάνθηκε η στάση των ελληνικών κυβερνήσεων από το 1956 μέχρι την επιβολή της δικτατορίας το 1967 στην αραβοϊσραηλινή σύγκρουση. Σχετικά με το Μεσανατολικό Ζήτημα, η Ελλάδα εκείνη τη χρονική περίοδο συνέχιζε να μην αναγνωρίζει το Ισραήλ de jure και να έχει μια ψυχρή συμπεριφορά απέναντί του. Το πιο σημαντικό γεγονός εκείνης της περιόδου ήταν η κρίση του Σουέζ το 1956 όταν το Ισραήλ, η Βρετανία και η Γαλλία πραγματοποίησαν στρατιωτική εισβολή στην Αίγυπτο. Η Ελλάδα, λόγω της όξυνσης του Κυπριακού εκείνη τη χρονική περίοδο και της προσπάθειάς της να εξασφαλίσει τις θετικές ψήφους των αραβικών κρατών στην προσφυγή που είχε καταθέσει στο ΟΗΕ για την Κύπρο την ίδια χρονιά, καταδίκασε την εισβολή στην Αίγυπτο και δε προσέφερε ούτε διπλωματική ούτε στρατιωτική βοήθεια στη Βρετανία και τη Γαλλία πριν και κατά τη διάρκεια της κρίσης στο Σουέζ. Επίσης, σχετικά με το Παλαιστινιακό Ζήτημα, η ελληνική αντιπροσωπεία στον ΟΗΕ, καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950 και της δεκαετίας του 1960, τάχθηκε υπέρ των αραβικών θέσεων. Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση ήταν η υπερψήφιση από την ελληνική αντιπροσωπεία τόσο στην Πολιτική Επιτροπή της Γενικής Συνέλευσης όσο και στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ψηφίσματος (΄΄Απόφαση 194΄΄ του 1948) ο οποίο κατοχύρωνε τα δικαιώματα των Παλαιστινίων προσφύγων τους οποίους το Ισραήλ είχε εκδιώξει από τις εστίες τους κατά τη διάρκεια του αραβοϊσραηλινού πολέμου του 1948-1949.

Στην τέταρτη ενότητα αντικείμενο μελέτης αποτέλεσε η στάση των δικτατορικών κυβερνήσεων (1967-1974) στο Μεσανατολικό και στο Παλαιστινιακό. Οι δικτατορικές κυβερνήσεις, αν και συνέχισαν τη φιλοαραβική πολιτική των προηγούμενων κυβερνήσεων, προσέγγισαν περισσότερο το Ισραήλ σε σχέση με τις προγενέστερες κυβερνήσεις. Αν και οι δικτατορικές κυβερνήσεις κατά το ξέσπασμα των αραβοϊσραηλινών πολέμων του 1967, του 1970 και του 1973 κράτησαν μια ουδέτερη στάση προς τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές, οι ελληνικές αντιπροσωπείες στον ΟΗΕ ψήφισαν φιλοαραβικά ψηφίσματα. Όμως, από την άλλη, οι δικτατορικές κυβερνήσεις, στην προσπάθειά τους να συσφίξουν τις σχέσεις τους με τις Η.Π.Α. μετά

τον αρνητικό αντίκτυπο που είχε προκαλέσει σε διεθνές επίπεδο η επιβολή δικτατορικού καθεστώτος στην Ελλάδα, δε δίστασαν κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής των αραβοϊσραηλινών πολέμων να παρέχουν στρατιωτικές διευκολύνσεις προς τις Η.Π.Α., στην προσπάθεια των τελευταίων να συνδράμουν στρατιωτικά το Ισραήλ κατά τη διάρκεια των πολεμικών συγκρούσεων. Επιπλέον, την περίοδο της δικτατορίας οι σχέσεις της Ελλάδας με το Ισραήλ βελτιώθηκαν σε σημαντικό βαθμό και, μάλιστα, κάποια κυβερνητικά στελέχη συνηγόρησαν υπέρ της de jure αναγνώρισης του Ισραήλ. Όμως, η συντριπτική πλειοψηφία των στελεχών των δικτατορικών κυβερνήσεων επειδή ήταν αραβόφιλοι αντιτάχθηκαν σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο.

Στην πέμπτη ενότητα αποτέλεσε αντικείμενο περιγραφής η στάση των πρώτων μεταπολιτευτικών κυβερνήσεων Καραμανλή (1974-1980) και Ράλλη (1980-1981) στο Παλαιστινιακό. Οι κυβερνήσεις Καραμανλή και Ράλλη, αν και συνέχισαν και εκείνες τη διαχρονική φιλοαραβική πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων, προσπάθησαν να εφαρμόσουν μια πολιτική ισορροπίας ανάμεσα στους Άραβες και τους Ισραηλινούς, με αποτέλεσμα πολλές φορές να υιοθετήσουν την πιο αντιφατική πολιτική που είχε ακολουθήσει ελληνική κυβέρνηση στο Παλαιστινιακό και στο Μεσανατολικό Ζήτημα. Συγκεκριμένα, οι κυβερνήσεις της περιόδου 1974-1981, για την εξασφάλιση της υποστήριξης των αραβικών κρατών για το Κυπριακό Ζήτημα στον ΟΗΕ, προσπάθησαν συσφίξουν τις σχέσεις τους με τις αραβικές χώρες. Η πιο χαρακτηριστική πρωτοβουλία για τη σύσφιξη των ελληνοαραβικών σχέσεων ήταν η επίσημη επίσκεψη του Καραμανλή σε πολλές αραβικές χώρες, ανάμεσα στις οποίες ήταν και η Συρία το 1979. Επιπλέον, το 1980 η δεύτερη κυβέρνηση Καραμανλή αναγνώρισε το Γραφείο Πληροφοριών της ΟΑΠ στην Αθήνα, ενώ σε συνεδριάσεις στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ οι κυβερνήσεις Καραμανλή και Ράλλη ψήφισαν ψηφίσματα και τάχθηκαν υπέρ διεθνών διακηρύξεων οι οποίες αναγνώριζαν στους Παλαιστίνιους τα δικαιώματα της κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας και, παράλληλα, αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν de jure το Ισραήλ, παρά την πίεση των Η.Π.Α. και των δυτικοευρωπαϊκών κρατών. Από την άλλη, οι ελληνικές κυβερνήσεις της περιόδου 1974-1981, επιδιώκοντας την προσέγγιση με το Ισραήλ και τη μη δημιουργία δυσαρέσκειας στις Η.Π.Α., στενής συμμάχου της Ελλάδας, αλλά και του Ισραήλ, προσπάθησαν να υιοθετήσουν μια πιο φιλοϊσραηλινή πολιτική σε σχέση με τις προηγούμενες κυβερνήσεις, ακόμα και τις δικτατορικές. Ειδικότερα, η ελληνική αντιπροσωπεία στον ΟΗΕ απείχε από ψηφοφορία σε απόφαση που θα καθόριζε εάν η

ΟΑΠ θα αποκτούσε θέση επίσημου παρατηρητή στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ή από αποφάσεις που απέκλειαν τους Παλαιστίνιους από διαπραγματεύσεις μεταξύ των Αράβων και των Ισραηλινών που θα αφορούσαν την επίλυση του Μεσανατολικού, όπως ήταν οι Συμφωνίες του Καμπ Ντέιβιντ ανάμεσα στην Αίγυπτο και το Ισραήλ (Μάρτιος 1979). Μάλιστα, η δεύτερη Κυβέρνηση Καραμανλή αναγνώρισε τις Συμφωνίες Καμπ Ντέιβιντ το 1979. Επιπλέον, η ελληνική αντιπροσωπεία στον ΟΗΕ το 1979 δεν ψήφισε το ψήφισμα το οποίο αναγνώριζε την ιδεολογία του Σιωνισμού "ως μια μορφή ρατσισμού", ενώ οι ελληνικές κυβερνήσεις Καραμανλή και Ράλλη δεν αναγνώρισαν την ΟΑΠ ως το μοναδικό και νόμιμο εκπρόσωπο των Παλαιστίνιων σε επίσημο επίπεδο.

Στην έκτη και τελευταία ενότητα εξετάστηκε η στάση των κυβερνήσεων Παπανδρέου (1981-1989) στο Παλαιστινιακό Ζήτημα. Η πρώτη (1981-1985) και η δεύτερη κυβέρνηση (1985-1989) Παπανδρέου όχι μόνο συνέχισε τη φιλοαραβική πολιτική των προγενέστερων ελληνικών κυβερνήσεων, αλλά υποστήριξε τους Άραβες και, ειδικότερα, τους Παλαιστίνιους στη διαμάχη τους με το Ισραήλ με πιο ηχηρό και έμπρακτο τρόπο από τις προηγούμενες ελληνικές κυβερνήσεις. Μάλιστα, οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ εξέφρασαν την αντίθεση τους προς την πολιτική του Ισραήλ στη Μέση Ανατολή με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο τόσο στο εσωτερικό πεδίο όσο και στο εξωτερικό πεδίο μέσω της συμμετοχής της χώρας σε διεθνείς οργανισμούς (ΟΗΕ, ΕΟΚ, ΝΑΤΟ).

Εκτός από τους προαναφερθέντες λόγους, συμπεριλαμβανομένης και της εξασφάλισης της υποστήριξης των αραβικών κρατών στο Κυπριακό Ζήτημα, οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ ακολούθησαν φιλοαραβική πολιτική για δύο επιπρόσθετους λόγους σε σχέση με τις προηγούμενες ελληνικές κυβερνήσεις : α) για ιδεολογικούς λόγους. Το ΠΑΣΟΚ υιοθέτησε φιλοαραβική πολιτική λόγω της ιδεολογικής συγγένειας που αισθανόταν τόσο με την ΟΑΠ όσο και με τα πιο ριζοσπαστικά αραβικά κράτη (Λιβύη, Συρία) όσον αφορά την κοινή σοσιαλιστική τους ιδεολογία (παρά τις επιμέρους διαφορές τους), την αντιιμπεριαλιστική τους ρητορική, τον αντιαμερικανισμό και τον αντιεβραϊσμό τους, αλλά και β) για λόγους εσωτερικής πολιτικής. Μια άλλη επιδίωξη του Παπανδρέου, μέσω της φιλοαραβικής πολιτικής του στη Μέση Ανατολή, ήταν να διατηρεί ευχαριστημένο το κεντροαριστερό κομματικό ακροατήριο, ώστε το τελευταίο να μην εκφράζει τη δυσαρέσκειά του σε πιο φλέγοντα εσωτερικά ή εξωτερικά ζητήματα.

Όσον αφορά το Παλαιστινιακό Ζήτημα, οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ στήριξαν τους Παλαιστίνιους, όταν οι τελευταίοι βίωσαν δύσκολες στιγμές και οι ελπίδες τους για τη δημιουργία ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους θα μπορούσαν να σβήσουν μια για πάντα, υποστηρίζοντας τα αιτήματα της ΟΑΠ σε όλους τους διεθνείς οργανισμούς που συμμετείχαν (ΟΗΕ, ΝΑΤΟ, ΕΟΚ) και στους οποίους πέτυχαν σημαντικά επιτεύγματα για το Παλαιστινιακό Ζήτημα. Η πρώτη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ (1981-1985) στήριξε τις παλαιστινιακές θέσεις σε πολλές περιπτώσεις. Καταρχάς, στην περίπτωση της αποστολής ειρηνευτικής δύναμης στο Σινά στα τέλη του 1981 με σκοπό την εφαρμογή των Συμφωνιών του Καμπ Ντέιβιντ (1979), κατά τη διάρκεια των οποίων οι Παλαιστίνιοι είχαν αποκλειστεί από τις αιγυπτιοϊσραηλινές διαπραγματεύσεις για τη μελλοντική επίλυση του Μεσανατολικού Ζητήματος. Παράλληλα, η ελληνική αντιπροσωπεία στον ΟΗΕ από το 1981 και έπειτα ψήφισε στον ΟΗΕ όσα ψηφίσματα καταδίκασαν τις Συμφωνίες του Καμπ Ντέιβιντ. Στη συνέχεια, στην περίπτωση της εισβολής του Ισραήλ στο νότιο Λίβανο τον Ιούνιο του 1982 που οδήγησε στην έξωση της ΟΑΠ από το Λίβανο, η ελληνική κυβέρνηση εξέφρασε σε διπλωματικό επίπεδο την αλληλεγγύη της και την υποστήριξή της προς την ΟΑΠ και τους Παλαιστίνιους καταδικάζοντας, παράλληλα, την ισραηλινή εισβολή και συνέβαλε το Δεκέμβριο του 1983 στον απεγκλωβισμό των τελευταίων Παλαιστίνιων ανταρτών από το Λίβανο, μεταξύ των οποίων του Αραφάτ και της οικογένειάς του. Επιπλέον, το Σεπτέμβριο του 1982 αποδέχθηκε, αφού πρώτα τα αποδέχθηκε η ΟΑΠ, τα δύο σχέδια Ρείγκαν για τη δημιουργία παλαιστινιακού κράτους. Το πρώτο προέβλεπε την δημιουργία παλαιστινιακού κράτους στα πλαίσια της συγκρότησης μιας συνομοσπονδίας με την Ιορδανία και το δεύτερο τη δημιουργία ενός παλαιστινιακού και ενός εβραϊκού κράτους. Παρά τη σύμφωνη γνώμη της ΟΑΠ, τα δύο σχέδια δεν καρποφόρησαν εξαιτίας της άρνησης του Ισραήλ. Δύο άλλες περιπτώσεις κατά τις οποίες η ελληνική κυβέρνηση υπό το ΠΑΣΟΚ στήριξε τα παλαιστινιακά αιτήματα ήταν α) το 1983 όταν η Ελλάδα, η οποία είχε αναλάβει την Προεδρία της ΕΟΚ εκείνη τη χρονιά, προσπάθησε να πείσει τους εταίρους να υιοθετήσουν μια πιο σκληρή στάση απέναντι στην ισραηλινή εισβολή στο Λίβανο και να αναγνωρίσουν την ΟΑΠ ως το μοναδικό και νόμιμο εκπρόσωπο των Παλαιστίνιων και β) το 1984 όταν ο Παπανδρέου κατά τη διάρκεια των Εργασιών της Ευρωπαϊκής Διάσκεψης του Δουβλίνου πρότεινε στα κράτη-μέλη της ΕΟΚ να αναλάβουν μεσολαβητικό ρόλο στο Παλαιστινιακό Ζήτημα, με σκοπό την επίλυσή του. Επιπλέον, η θετικότερη στάση της κυβέρνησης Παπανδρέου προς τους Παλαιστίνιους δημιούργησε στην Ελλάδα σημαντικά

προβλήματα, καθώς οι δυτικές χώρες, με πρώτες τις Η.Π.Α., το Ισραήλ και τα εβραϊκά λόμπι στις δυτικές χώρες κατηγορήσαν την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ για υπόθαλψη παλαιστινιακών τρομοκρατικών οργανώσεων στο έδαφός της και για αντισιμιτισμό. Αποκορύφωμα της δυσαρέσκειάς των Η.Π.Α για την ελληνική πολιτική στο ζήτημα της τρομοκρατίας ήταν η ενέργεια του Αμερικανού Προέδρου Ρίγκαν να επιβάλλει ταξιδιωτικό εμπάργκο στην Ελλάδα το καλοκαίρι του 1985, κατόπιν της παλαιστινιακής αεροπειρατείας στο αεροπλάνο της T.W.A. τον Ιούνιο της ίδιας χρονιάς. Το αμερικανικό εμπάργκο κόστισε στην Ελλάδα αρκετά εκατομμύρια δολάρια σε τουριστικό συνάλλαγμα από τις Η.Π.Α., ενώ πλήγωσε και τη φήμη της χώρας ως εξαιρετικού διεθνούς προορισμού για καλοκαιρινές διακοπές. Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ απάντησε στις παραπάνω κατηγορίες λέγοντας ότι είχε λάβει μέτρα για την αντιμετώπιση των περιστατικών τρομοκρατίας στο ελληνικό έδαφος και ότι η Ελλάδα δεν υπήρξε ποτέ αντισιμιτική χώρα, ισχυρισμός που η χώρα είχε αποδείξει ακράδαντα κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου όταν ο ελληνικός λαός είχε προστατεύσει χιλιάδες Εβραίους στην Ελλάδα από τις διώξεις ναζιστικών αρχών κατοχής.

Η δεύτερη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ (1985-1989), αν και βελτίωσε τις σχέσεις της με το Ισραήλ σε σχέση με την πρώτη κυβερνητική θητεία της, συνέχισε να υιοθετεί φιλοπαλαιστινιακή και, γενικότερα, φιλοαραβική πολιτική. Ειδικότερα, κατά τα έτη 1985-1987 η κυβέρνηση Παπανδρέου προσέγγισε το Ισραήλ, όμως το ξέσπασμα της Παλαιστινιακής Εξέγερσης (Intifάντα) στα τέλη του 1987 επιδείνωσε και πάλι τις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις. Η ελληνική κυβέρνηση τάχθηκε υπέρ των Παλαιστινίων, αποφασίζοντας να μη συνεχίσει την προσέγγισή της με το Ισραήλ, και ζήτησε, χωρίς αντίκρισμα, από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) να επιβάλλει οικονομικές κυρώσεις στο Ισραήλ. Το 1988 η Ελλάδα ανέλαβε την Προεδρία της ΕΟΚ για δεύτερη φορά. Ως Πρόεδρος της ΕΟΚ ο Παπανδρέου, λαμβάνοντας υπ' όψιν την απόφαση του Παλαιστινιακού Εθνικού Συμβουλίου, του εκτελεστικού οργάνου της ΟΑΠ, να συνυπάρχει στο μέλλον ένα παλαιστινιακό κράτος με το εβραϊκό κράτος της Παλαιστίνης, αλλά και βλέποντας ο ίδιος πιο θετικά την προσέγγιση της Ελλάδας με το Ισραήλ, εξέφρασε στα μέλη της ΕΟΚ την πρόθεση της ελληνικής κυβέρνησης να αναγνωρίσει de jure το Ισραήλ. Όμως, αντί του Παπανδρέου, η κυβέρνηση Κωνσταντίνου Μητσοτάκη αναγνώρισε de jure το Ισραήλ το 1990. Τελικά, αν και η κυβέρνηση Κωνσταντίνου Μητσοτάκη αναγνώρισε de jure το Ισραήλ το 1990, καμία

ελληνική κυβέρνηση από το 1990 μέχρι και σήμερα δεν έχει αναγνωρίσει de jure, και όχι μόνο de facto το αραβικό Κράτος της Παλαιστίνης.

Συμπερασματικά, η υποστήριξη της Ελλάδας στο Παλαιστινιακό Ζήτημα είχε αμφίσημα αποτελέσματα, όσον αφορά την υποστήριξη της Συρίας και, γενικότερα, των αραβικών κρατών στο Κυπριακό Ζήτημα. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η υποστήριξη της Συρίας στο Κυπριακό υπήρξε θερμότερη τις δεκαετίες του 1950 και του 1960. Επομένως, η πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων να υποστηρίζουν το Παλαιστινιακό τις δύο εκείνες δεκαετίες απέφερε απτά αποτελέσματα που οδήγησαν στη θετική στάση της Συρίας και άλλων αραβικών χωρών στο Κυπριακό. Αντίθετα, τις δεκαετίες του 1970 και του 1980 η Συρία συνέχιζε να υποστηρίζει την ελληνοκυπριακή πλευρά, αλλά με πιο διακριτικό τρόπο και κρατώντας μια ουδέτερη στάση ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία. Μάλιστα, η στάση της Συρίας, ακόμα και υπό αυτές τις συνθήκες, ήταν θετική σε σχέση με τα συντηρητικά-φιλοδυτικά αραβικά κράτη που κράτησαν αρκετά πιο χλιαρή ή κάποιες φορές ακόμα και αρνητική στάση στο Κυπριακό Ζήτημα κυρίως τη δεκαετία του 1980. Με γνώμονα την εξασφάλιση της υποστήριξης της Συρίας και των άλλων αραβικών χωρών στο Κυπριακό, η πολιτική των κυβερνήσεων Καραμανλή-Ράλλη και Παπανδρέου στο Παλαιστινιακό ήταν λιγότερο πετυχημένη σε σχέση με εκείνη των προγενέστερων κυβερνήσεων. Η πολιτική του Παπανδρέου στο Παλαιστινιακό, με σκοπό την εξασφάλιση της υποστήριξης των αραβικών κρατών στο Κυπριακό ήταν η λιγότερο πετυχημένη, αν αναλογιστεί κάποιος τον ιδιαίτερο ζήλο με τον οποίο είχε υποστηρίξει τη θέση των Παλαιστίνων για τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους.

Σχετικά με την καθ'αυτού ανάδειξη του Παλαιστινιακού Ζητήματος, οι κυβερνήσεις Παπανδρέου συνέβαλλαν περισσότερο από όλες τις ελληνικές κυβερνήσεις στην προώθηση του Παλαιστινιακού και στην αναβάθμιση του κύρους των Παλαιστίνων διεθνώς. Όμως, δεν κατάφεραν να πετύχουν την επίλυση του Παλαιστινιακού, καθώς δεν πέτυχαν τους δύο βασικούς στόχους τους, δηλαδή τη καθολική διεθνή αναγνώριση της ΟΑΠ ως του μοναδικού νόμιμου εκπροσώπου των Παλαιστίνων και την καθολική αναγνώριση του αραβικού Παλαιστινιακού κράτους. Καταρχάς, η ελληνική κυβέρνηση εξαιτίας της σκληρής αντιαμερικανικής και αντιεβραϊκής ρητορικής της δεν είχε την υποστήριξη των Η.Π.Α. και όλων σχεδόν των ευρωπαϊκών χωρών (με εξαίρεση σε μερικές περιπτώσεις τη Γαλλία) οι οποίες ήταν σταθεροί σύμμαχοι του Ισραήλ και δεν ευνοούσαν την αναγνώριση του αραβικού

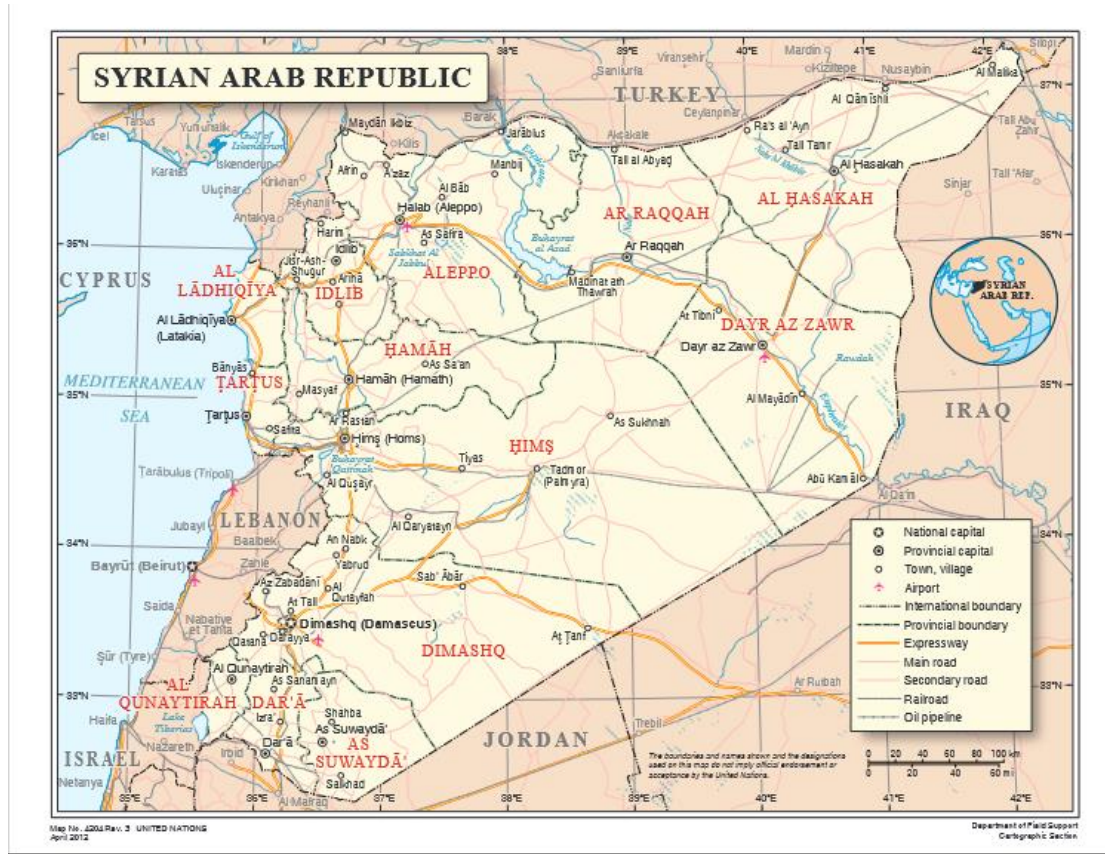
κράτους της Παλαιστίνης. Επίσης, η αντιμπεριαλιστική ρητορική της ελληνικής κυβέρνησης δημιουργούσε, στα πλαίσια της Κοινότητας, αμοιβαία καχυποψία μεταξύ εκείνης και των υπολοίπων χωρών-μελών της ΕΟΚ. Η Ελλάδα θεωρούσε τις υπόλοιπες χώρες ως εντολοδόχους των Η.Π.Α. στην Ευρώπη, ενώ οι άλλες χώρες θεωρούσαν την Ελλάδα ως χώρα προβληματική και ταραχοποιό στοιχείο που απέτρεπε την ευρωπαϊκή συνοχή σε θέματα ευρωπαϊκά και μη. Παράλληλα, τα υπόλοιπα μέλη της ΕΟΚ δεν ήταν διατεθειμένα να αφήσουν την Ελλάδα να τους <<κλέψει τη δόξα>> στη Μέση Ανατολή πρωτοστατώντας με τις πρωτοβουλίες της στην επίλυση του Παλαιστινιακού. Κατά συνέπεια, η αμοιβαία καχυποψία μεταξύ της Ελλάδας και της ΕΟΚ οδηγούσε στην απομόνωση της χώρας εντός της Κοινότητας και στην αδυναμία της να συμβάλλει στην επίλυση σημαντικών ευρωπαϊκών ή μη ζητημάτων, συμπεριλαμβανομένου του Παλαιστινιακού.⁵⁵³ Τέλος, στον ΟΗΕ η ελληνική αντιπροσωπεία μπορούσε πιο εύκολα να υποστηρίξει τις θέσεις της ΟΑΠ λόγω της πλειοψηφίας των κρατών του Τρίτου Κόσμου, όμως η υπεροχή αυτή ανατρεπόταν λόγω της ισχύος και της επιρροής των ΗΠΑ επί των περισσότερων κρατών-μελών των Ηνωμένων Εθνών.

Επομένως, από τη μακροσκελή ανάλυση της στάσης της Ελλάδας προς το Παλαιστινιακό και της Συρίας στο Κυπριακό την εποχή του Ψυχρού Πολέμου (1945-1989), προκύπτει το συμπέρασμα ότι η Ελλάδα υποστήριξε με πιο σθεναρό τρόπο και πιο σταθερά τις θέσεις των Παλαιστινίων σε σχέση με την υποστήριξη που παρείχε η Συρία στην ελληνοκυπριακή πλευρά όσον αφορά το Κυπριακό Ζήτημα. Όμως, η Ελλάδα, όπως και η Συρία στην περίπτωση του Κυπριακού, δεν κατάφερε, παρά τη διαχρονική υποστήριξή της προς τους Παλαιστινίους, να συμβάλει στην επίλυση του Παλαιστινιακού. Ο βασικός λόγος ήταν η αδυναμία της Ελλάδας, μιας μικρής χώρας, να αναπτύξει μια εντελώς ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική εκτός των πλαισίων ενός πανίσχυρου διπολικού συστήματος Η.Π.Α. (Δύση)-ΕΣΣΔ (Ανατολή). Από την άλλη, οι λόγοι για τους οποίους η Συρία εμφάνισε αδυναμία να υποστηρίξει σθεναρά το Κυπριακό Ζήτημα, εκτός από την αυξημένη πολιτική και οικονομική επιρροή της Τουρκίας στον αραβικό κόσμο, καθώς και τα μεγάλα εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα που αντιμετώπισε το συριακό καθεστώς τις δεκαετίες του 1970 και του 1980, ήταν το γεγονός πως η Συρία αποτελούσε μια αδύναμη διπλωματικά, οικονομικά και στρατιωτικά αραβική χώρα με μικρή επιρροή διεθνώς.

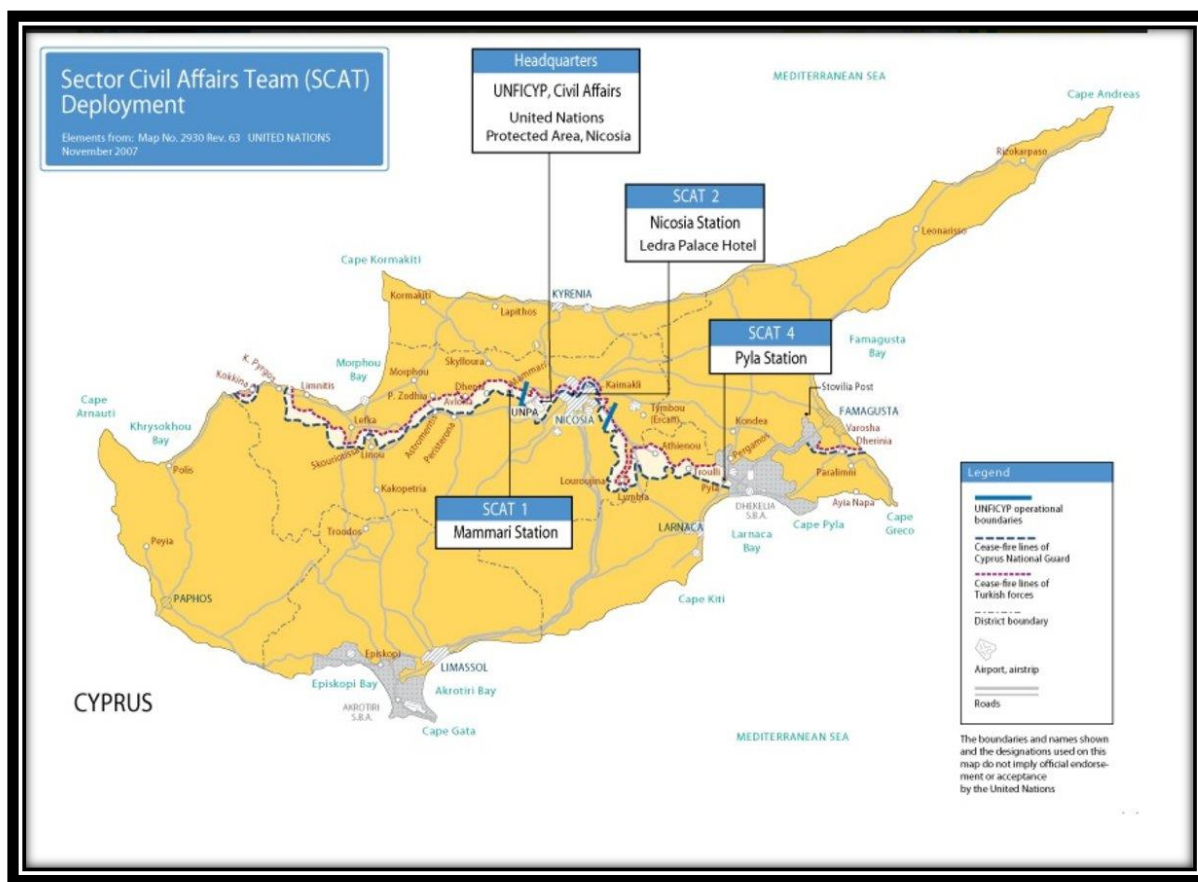
⁵⁵³ Eleni Stavrou, ό.π., σ.167.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ-ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης της Συρίας (2020)- Πηγή : Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) (United Nations)-<https://www.un.org/Depts/Cartographic/map/profile/syria.pdf>

Χάρτης της Κύπρου (2020)- Πηγή : United Nations Peacekeeping Force in Cyprus (UNFICYP)- <https://unficy.unmissions.org/sector-civil-affairs-teams-deployment>

Χάρτης της Παλαιστίνης μετά τον Πόλεμο των 6 Ημερών (Ιούνιος 1967) μέχρι και σήμερα (2020). Στην Παλαιστίνη η περιοχή στο λευκό πλαίσιο ελέγχεται από το Κράτος του Ισραήλ, ενώ οι γκριζες διακεκομμένες γραμμές από το Αραβικό Κράτος της Παλαιστίνης. Οι γκριζες διακεκομμένες γραμμές στα Υψώματα του Γκολάν δηλώνουν την κατοχή των Υψωμάτων από το Ισραήλ, παρά το γεγονός ότι αποτελούν έδαφος της Αραβικής Δημοκρατίας της Συρίας- Πηγή : ΟΗΕ, The Question of Palestine-<https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-201336/>

Χάρτης της Παλαιστίνης μετά τον Πόλεμο των 6 Ημερών (Ιούνιος 1967) μέχρι και σήμερα (2020). Στην Παλαιστίνη η περιοχή στο κίτρινο πλαίσιο ελέγχεται από το Κράτος του Ισραήλ, ενώ το πράσινο πλαίσιο από το Αραβικό Κράτος της Παλαιστίνης.

Πηγή : Depositphotos-Israel and Palestine-
<https://gr.depositphotos.com/49548047/stock-illustration-israel-and-palestine-map.html>

Ανατολική Μεσόγειος (2020)- Πηγή : ΟΗΕ-

<https://www.un.org/geospatial/content/eastern-mediterranean>

VectorStock®

VectorStock.com/25547499

Ανατολική Μεσόγειος (2020)- Πηγή : Vectorstock-

<https://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/country-map-eastern-mediterranean-sea-vector-25547499>

ΠΗΓΕΣ

Α) ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

1) Υπηρεσία Διπλωματικού και Ιστορικού Αρχείου (ΥΔΙΑ),

Υπουργείο Εξωτερικών

- Φάκελοι περιόδου 1954-1965

2) Εφημερίδες, Αρχείο της Βουλής των Ελλήνων

- *Ελευθεροτυπία*, Οκτώβριος 1981- Ιούνιος 1983
- *Η Καθημερινή*, Ιούλιος 1983-Ιούνιος 1985

3) Ξενόγλωσσες εφημερίδες

- *Supplement to The London Gazette*, number 37685, 14 August 1946

Β) ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

1) Ηλεκτρονικές Πηγές

Η ιστοσελίδα του nationsonline.org-

<https://www.nationsonline.org/oneworld/map/Political-Map-of-Countries-of-Western-Asia.htm>.

United Nations Human Rights-Office of the High Commissioner-

<https://www.ohchr.org/EN/Countries/MENARegion/Pages/MENASection.aspx>.

Permanent Mission of the Syrian Arab Republic to the United Nations-

<https://www.un.int/syria/>.

Επίσημα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας-

<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=SY>.

Yale Law School-The Avalon Project : The British White Paper of 1939-

https://avalon.law.yale.edu/20th_century/brwh1939.asp

β) **Αρχείο Παναγιώτη Παπαδημήτρη-Ηλεκτρονικό Αρχείο Κύπρος :**
<http://website.informer.com/visit?domain=papademetris.net>

2) ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α) ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΙ ΤΟΜΟΙ

Στην ελληνική γλώσσα

Ιωαννίδης Χρίστος, *Προβλήματα της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής στη Μέση Ανατολή*, στο, Κυπριακό Κέντρο Μελετών (ΚΥ.ΚΕ.Μ.), Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και Κυπριακό, 1974-1987, πρακτικά συνεδρίου (13 και 14 Ιουνίου 1987), Λευκωσία, Εκδόσεις ΚΥ.ΚΕ.Μ., 1988, Επιμέλεια Έκδοσης : Ζήνα Λυσάνδρου, Μαρία Λάγου, Νίκος Κούτσου.

Κρανιδιώτης Νίκος, *Η Κύπρος υπό Βρετανική Κυριαρχία (1878-1960)*, στο, Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Τόμος 26 : Ελληνική Ιστορία, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1992.

Κρανιδιώτης Νίκος, *Το Κυπριακό Ζήτημα (1960-1974)*, στο, Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Τόμος 26 : Ελληνική Ιστορία, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1992.

Λήμμα, *Συρία*, στην, Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια *Παγκόσμια Ιστορία*, Τόμος 4, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1999, Εκδότης : Γεώργιος Α. Χριστόπουλος.

Λήμμα, *Παλαιστίνη*, στην, Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια *Παγκόσμια Ιστορία : Τόμος Δ΄*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1990.

Παπαπολυβίου Πέτρος, *Κύπρος, 1878-1909 : Η πρώτη περίοδος της βρετανικής αποικιοκρατίας*, στο, *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000*, Τόμος 6^{ος} : *Τα χρόνια της σταθερότητας, 1871-1909, Η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του Ελληνισμού*, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 2003.

Ριζάς Σωτήρης και Στεφανίδης Ιωάννης, *Το Κυπριακό Ζήτημα : Ο αγώνας για την Ένωση, η Ανεξαρτησία, η τουρκική εισβολή*, στο, *Η Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000, Τόμος 9^{ος} : Νικητές και Ηττημένοι, 1949-1974*, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 2004, Επιμέλεια : Βασίλης Παναγιωτόπουλος.

Ροζάκης Χρήστος, *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, 1981-1990*, στο, *Η Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος 37, *Σύγχρονος Ελληνισμός από το 1941 ως το τέλος του αιώνα (B)*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 2000.

Ρούσσο Σωτήρης, *Η Ελληνική Πολιτική στη Μέση Ανατολή : Μεταξύ <<Επιχειρησιακής Νοοτροπίας>>, <<Εσωτερικής Πολιτικής>> και Νέων Προκλήσεων*, σ.82, στο, Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος, Μαριλένα Κοππά, *30 Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής, 1974-2004*, Αθήνα, Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων (Ι.ΔΙ.Σ.)-Εκδοτικός Οργανισμός Α.Α. Λιβάνη, 2005, Πρόλογος : Δημήτρης Κώνστας.

Χειλά Ειρήνη, *Η Αραβο-ισραηλινή Διένεξη και η ελληνική εξωτερική πολιτική*, στο, Δ. Κώνστας- Χ. Τσαρδανίδης (επιμέλεια), *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, 1974-1987*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1988, Τόμος Α' : << Δομές και Στόχοι : Ο διπολικός διεθνής περίγυρος>>.

Στην αγγλική γλώσσα

Haim Sylvia G., *The Ba'ath in Syria*, in, Curtis Michael (editor), *People and Politics in the Middle East*, New Jersey, USA, Transaction Books, 1971.

Hinnebusch Raymond, *Syria's Alawis and the Ba'ath Party*, in, Kerr Michael-Larkin Craig (editors), *The Alawis of Syria : War, Faith and Politics in the Levant*, New York, USA, Oxford University Press, 2015.

Iatrides O. John, *Papandreou's foreign policy*, in, Theodore C. Kariotis (editor), *The Greek Socialist Experiment : Papandreou's Greece 1981-1989*, Pella Publishing Company, New York, NY, USA, 1992.

Maoz Moshe, *Damascus and Washington : Between the "Axis of Evil" and "Pax Americana"*, in, Cummins Bruce-Ervand Abrahamian-Maoz Moshe, *Inventing the Axis of Evil : The truth about North Korea, Iran and Syria*, New York, USA, The New Press, 2004.

Shindler Colin, *The origins of militant Zionist during the British Mandate*, in, Cohen Michael (editor), *The British Mandate in Palestine, A centenary volume, 1920-2020*, Oxford, UK and New York, USA, Routledge (Taylor and Francis Group), 2020, with a foreword by Professor Jari Nusseibeh.

B) ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

Στην ελληνική γλώσσα

Βαληνάκης Γιάννης, *Εισαγωγή στην Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, 1949-1988*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Παρατηρητής, 1989.

Γρηγοριάδης Σόλων Νεοκλ., *Ιστορία της Σύγχρονης Ελλάδας, 1941-1974, Τόμος 12 : Πολυτεχνείο-Κύπρος-Μεταπολίτευση*, Ειδική Έκδοση για την εφημερίδα ‘Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία’, Αθήνα, Χ.Κ. Τεγόπουλος Εκδόσεις Α.Ε., 2011, Πρώτη Έκδοση : Εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, 1975.

Εμμανουηλίδης Εμμανουήλ Αντ., *Οι Σχέσεις της Ελλάδας με τον αραβικό και μουσουλμανικό κόσμο, 1974-1981*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις University Studio Press, 2017.

Ηρακλείδης Αλέξης, *Κυπριακό Πρόβλημα, 1947-2004 : Από την Ένωση στη Διχοτόμηση*, Αθήνα, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2004.

Καραμπαρμπούνης Χάρης Λ., *Κύπρος : από την Εισβολή στην Ένταξη, Κείμενα και Ανάλυση, 1974-2002*, Αθήνα, Π.Ν. Σάκκουλας, 2003.

Κρανιδιώτης Γιάννος Ν., *Το Κυπριακό Πρόβλημα, 1960-1974 : Η ανάμειξη του ΟΗΕ και οι ξένες επεμβάσεις στην Κύπρο*, Αθήνα, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1984.

Κούτσης Αλέξανδρος Σ. , *Μέση Ανατολή : Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική Ανάπτυξη*, Τόμος Α΄, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1992.

Ναχμάνι Αμίκαμ, *Ισραήλ, Τουρκία και Ελλάδα : Ταραγμένες Σχέσεις στην Ανατολική Μεσόγειο*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση-Geolab (Βιβλιοθήκη Εργαστηρίου Γεωπολιτισμικών Αναλύσεων), 2003, Μετάφραση και Εισαγωγή : Σωτήριος Σ. Λίβας, Επιστημονική Επιμέλεια και Πρόλογος : Ιωάννης Θ. Μάζης.

Παντελής Σταύρος, *Νέα Ιστορία της Κύπρου*, Αθήνα, Εκδόσεις Φλώρος, 1986,
Μετάφραση : Ελένη Ταμβάκη.

Σακκάς Δ. Ιωάννης, *Η Ελλάδα, το Κυπριακό και ο Αραβικός Κόσμος, 1947-1974 : Διπλωματία και Στρατηγική στη Μεσόγειο την εποχή του Ψυχρού Πολέμου*, Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη, 2012.

Σακκάς Δ. Ιωάννης, *Η Ελλάδα στη Μεσόγειο, 1950-2004 : Εξωτερική Πολιτική και Περιφερειακές Διενέξεις*, Αθήνα, Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα-Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ)-Κάλλιπος, 2015.

Σβολόπουλος, *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, 1945-1981*, Τόμος Δεύτερος, Αθήνα, Βιβλιοπωλείο της Εστίας- Ι. Δ. Κολλάρου, 2003, τέταρτη έκδοση.

Χατζηβασιλείου Ευάνθης, *Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου*, Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη, 2001.

Goldschmidt Arthur Jr and Boum Aomar, *Ιστορία της Μέσης Ανατολής*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Επίκεντρο, 2016, Επιμέλεια : Δημήτρης Α. Σταματόπουλος, Μετάφραση : Θεοχάρης Αναγνωστόπουλος.

Halliday Fred, *Η Μέση Ανατολή στις Διεθνείς Σχέσεις : Ισχύς, Πολιτική και Ιδεολογία*, Αθήνα, Εκδόσεις Ξιφαράς, 2010.

Στην αγγλική γλώσσα

Al-Bunni Akram, *An Analysis of the Syrian Left Realities*, Rosa Luxemburg Foundation, 2013.

Antonius George, *The Arab awakening : The Story of the Arab National Movement*, London, UK, Hamish Hamilton, 1938, reprinted in 1945.

Axon Anthony and Hewitt Susan (editors), *Syria 1975/1976-2018*, Leiden, the Netherlands, Brill, 2019.

Berry Mike and Philo Greg, *Israel and Palestine-Competing Histories*, London, UK, Pluto Press, 2006.

- Barry Rubin, *The Truth about Syria*, New York, USA, Palgrave-Mackmillan, 2007.
- Bose Sumatra , *Contested Lands : Israel-Palestine, Kashmir, Bosnia, Cyprus and Sri Lanka*, Massachusetts, USA, Harvard University Press, 2007.
- Cohn-Sherbok Dan and El-Alami Dawoud, *The Palestine– Israeli Conflict A Beginner’s Guide*, Oxford, UK, Oneworld Publications, 2008, first published in 2001.
- Commins David and Lesch David (editors), *Historical Dictionary of Syria*, Plymouth, UK, Scarecrow Press, 2014, third edition.
- Choueiri, Youssef, *Arab nationalism: A History: Nation and State in the Arab World*, Massachussets, USA, Blackwell Publishers, 2000.
- Dawisha Adeed I., *Syria and the Lebanese Crisis*, London, UK, The Mackmillan Press, 1980.
- De Haas Jacob, *History of Palestine : The Last Two Thousand Years*, New York, USA, The Macmillan Company, 1934.
- Dodd Clement, *The history and politics of the Cyprus conflict*, London, UK, Palgrave Mackmillan, 2010.
- Drysdale Alasdair-Hinnebusch Raymond, *Syria and the Middle East Process*, New York, USA, Council of Foreign Relations Books, 1991.
- Ehteshami Anoushiravan and Hinnebusch Raymond A., *Syria and Iran : Middle Powers in a penetrated regional system*, London, UK, Routledge, 1997.
- Gil Moshe, *A history of Palestine, 634-1099*, New York, USA, Cambridge University Press, 1997, first published in 1992, translated from the Hebrew by Ethel Broido.
- Ginat Rami, *Syria and the Doctrine of Arab Neutralism : From Independence to Dependence*, Brighton, UK and Portland, USA, Sussex Academic Press, 2005.
- Hadawi Sami, *Bitter Harvest : A modern history of Palestine*, Brooklyn, New York, USA, Olive Branch Press, 1989, foreword by Dr. John H. Davis.

Harms Gregory with Ferry Todd M., *The Palestine-Israel Conflict : A Basic Introduction*, London, UK, Pluto Press, 2008, second edition, first edition 2005.

Hinnebusch Raymond, *Syria : Revolution from Above*, London, Routledge, United Kingdom, 2001.

Ker-Lindsay James, *The Cyprus Problem : what everyone needs to know*, New York, USA, Oxford University Press, 2011.

Khoury Philip Shukry, *Syria and the French Mandate : The Politics of Arab Nationalism, 1920-1945*, New Jersey, USA, Princeton University Press, Princeton Studies on Near East, 1989, first Princeton Paperback Printing, 1987.

Lesch David W., *Syria and the United States : Eisenhower's Cold War in the Middle East*, Boulder, Colorado, USA, Westview Press, 1992.

Longrigg Stephen Hemsley, *Syria and Lebanon under French Mandate*, London, UK, Oxford University Press-Royal Institute of International Affairs, 1958, σ.340.

Lyman Robert, *Iraq 1941 : The battles for Bosra, Habbaniya, Fallujah and Baghdad*, London, UK, Osprey Publishing, 2006, illustrated by Howard Gerrard.

Ma'oz Moshe and Yaniv Avner (editors), *Syria under Asad : Domestic Constraints and regional risks*, Kent, United Kingdom, Croom Helm, 1986.

Masalha Nur, *Palestine : A four thousand years history*, London, UK, Zed Books, 2018.

McLaurin R.D.-Mughisuddin Mohammed-Wagner Abraham R., *Foreign Policy Making in the Middle East : Domestic Influence on Policy in Egypt, Iraq , Israel and Syria*, London, UK and New York, USA, Praeger Publishers-Praeger Studies in International Politics and Government, 1977.

Mirbagheri Farid, *Historical Dictionary of Cyprus*, Maryland, USA, Scarecrow Press, 2010.

Morrison Jack-Adam Woog, *Creation of Modern Middle East : Syria*, New York, USA, Chelsea House Publishers, 2009, second edition, first edition 2008, Series Editor : Arthur Goldschmidt Jr.

Moubayed Sami, *The Makers of Modern Syria : The Rise and Fall of Syrian Democracy, 1918-1958*, London, UK and New York, USA, I. B. Tauris, 2018.

Neep Daniel, *Occupying Syria under French Mandate : Insurgency, Space and State formation*, New York, USA, Cambridge University Press-Cambridge Middle Eastern Studies, 2012.

Osoegawa Taku, *Syria and Lebanon : International Relations and Diplomacy in the Middle East*, London, UK and New York, USA, 2013.

Patterson Charles, *Hafiz al-Assad of Syria*, New Jersey, USA, In Focus-Simon and Schuster, 1991.

Quilliam Neil, *Syria and the New World Order*, Reading, UK, Ithaca Press-Durham Middle East Monographic Series, 1999.

Roberts David, *Volume I : The Ba'ath and the Creation of Modern Syria*, London, UK, and New York, USA, Routledge (Taylor and Francis Group), Routledge Library Editions : Syria, 2015, first published in 1987 in London by Croom Helm Publishing.

Seale Patrick, *Asad of Syria : The struggle for the Middle East*, Los Angeles and Berkeley, USA, University of California Press, 1990.

Shoup John A., *The History of Syria : The Greenwood Histories of Modern Nations*, California, USA, Greenwood-ABC-CLIO, 2018.

Stavrou Eleni, *A Pioneering Vision? Greek-Arab Relations during the Papandreou Era, 1981-1989*, Papazissis Publishers, Athens, Greece, 2010.

Talhami Ghada Hashem, *Syria and the Palestinians*, Florida, USA, University Press of Florida, 2001.

Van Dam Nikolaos, *The Struggle for Power in Syria : Politics and Society under Assad and the Ba'ath Party*, London, UK and New York, USA, I.B. Tauris, 2011, fourth edition, first edition, 1979.

Weinberger Naomi Joy, *Syrian Intervention in Lebanon : The 1975-1976 Civil War*, Oxford, UK and New York, USA, Oxford University Press, 1986.

Xydis Stephen G., *The UN General Assembly as an Instrument of Greek Policy, 1954-1958*, *The Journal of Conflict Resolution*, June 1968, Volume 12, No2 (June 1968), Sage Publications, Inc.

Yapp Malcolm E., *The Near East since the First World War : A History to 1995*, Essex, UK, Pearson Education, 1996, second edition, first edition 1991.

Πανεπιστημιακές Σημειώσεις

Hatzivassiliou Evanthis, *Cyprus in the national and international arenas, 1945-1960 : The EOKA struggle-diplomacy and the creation of the republic of Cyprus*, in, A.K. Petrides and E. Koumas (editors), *Introduction to the History of Cyprus*, Σημειώσεις για το μάθημα "Εισαγωγή στην Ιστορία της Κύπρου"-Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Διδακτορικές διατριβές

Αλφριτιάν Αμπντουλσαμάντ Φαρούκ, *Το Παλαιστινιακό και ο Ρόλος του Μπάαθ : Διεθνείς και Περιφερειακοί Παράμετροι του Παλαιστινιακού Ζητήματος*, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, Πάντειος Ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών, 1981.